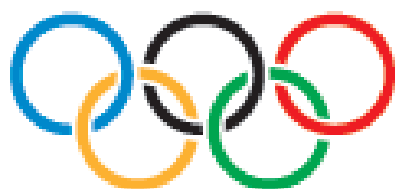

**Nederland en Vlaanderen
Een leeuwenstrijd
op Olympische hoogte**

*Een onderzoek naar bepalende factoren voor
prestaties op de Olympische spelen 2008 in
Nederland en Vlaanderen.*

Wout van den Eijnden & Danny Meulenbroeks

Nederland en Vlaanderen, een leeuwenstrijd op Olympische hoogte

Een onderzoek naar bepalende factoren voor prestaties op de Olympische Spelen 2008

Door: Danny Meulenbroeks

Wout van den Eijnden

Master Thesis onder begeleiding van Dr. Ir. H.J.J. Van der Poel

Master Leisure Studies

Faculteit Sociale Wetenschappen

Universiteit van Tilburg

Tilburg, 16 augustus 2009

Voorwoord

Voor u ligt de Master Thesis van Danny Meulenbroeks en Wout van den Eijnden. Wij presenteren deze met trots. Na een paar maanden hard werken is het ons gelukt om onze afstudeerscriptie op tijd af te ronden. Bij deze willen we onze begeleider Hugo van der Poel bedanken voor de ondersteuning om deze scriptie tot een goed einde te brengen. Ook willen we Maarten van Bottenburg en Veerle de Bosscher speciaal bedanken voor het aanleveren van bruikbaar materiaal en het opstarten van onze scriptie. Hiernaast zijn we alle mensen dankbaar die bijgedragen hebben aan ons onderzoek door met ons in gesprek te gaan en door ons evenveel koppen koffie te schenken.

Door de verschillende gesprekken in Nederland en België hebben we flink wat gereisd. Daarom is eveneens een bedankje op zijn plaats voor de moeder van Danny die haar Peugeot 206 ter beschikking wilde stellen, allemaal in het belang van ons onderzoek. Tot slot zullen we de Brusselse autotakeldienst Y.E.S niet vergeten te bedanken voor een onvergetelijke dag in Brussel. Bij dezen.

Veel plezier met het lezen van onze Master Thesis.

Danny Meulenbroeks

Wout van den Eijnden

Samenvatting

De laatste jaren weet Nederland keer op keer betere resultaten te behalen op het gebied van topsport dan België. Het is opmerkelijk dat deze twee kleine landen die toch veel gemeen hebben in de topsport zo ver van elkaar liggen. In dit onderzoek is nagegaan wat nou eigenlijk de factoren zijn die invloed hebben op topsportsucces en hoe de verhoudingen liggen van deze factoren tussen Nederland en België. Dit is bekeken om uiteindelijk een antwoord te geven op de vraag waarom Nederland zo veel beter presteert op de Olympische Spelen dan België. Omdat Vlaanderen en Wallonië een apart sportbeleid voeren is uitgegaan van het Vlaamse sportbeleid. Gezien de historie en de taal leunt Vlaanderen meer aan bij Nederland wat deze vergelijking extra interessant maakt.

Na een analyse van relevante literatuur komt naar voren dat er vrij veel onderzoek naar 'sportprestatiebepalende' factoren is gedaan. Naast de vanzelfsprekende invloed van inwonersaantal, B.N.P en bevolkingsdichtheid is er nog ruimte voor aspecten op het beleidsvlak. Uiteindelijk is een theoretisch concept naar voren gekomen dat in dit onderzoek als vertrekpunt gebruikt zal worden: het SPLISS-Model (Sports Policy factors Leading to International Sporting Success). Het model herbergt negen pijlers die samen het topsportklimaat vormen. Deze pijlers verklaren samen voor een groot deel topsportsucces. De pijlers zijn: financiële ondersteuning topsport, structuur en organisatie van de topsport, sportparticipatie, talentidentificatie en -ontwikkeling, ondersteuning van de atleet, trainingsfaciliteiten en infrastructuur, opleidingen en voorzieningen voor trainers, organisatie van (inter)nationale competities en tot slot wetenschappelijk onderzoek naar topsport. Het SPLISS-onderzoek maakt de reeks factoren die invloed hebben op sportsucces echter nog niet sluitend, wat verder onderzoek naar eventuele andere factoren interessant maakt. De aanwezige SPLISS-vergelijking tussen Nederland en Vlaanderen laat eveneens weinig erg grote verschillen zien. Het ontbreken van diepgang op bepaalde pijlers in de buurlanden maakt het eveneens interessant om hier nog eens naar te kijken.

In de poging om een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van de prestatiebepalende factoren is in de literatuur het concept topsportomgeving enkele malen teruggekomen. Hierbij wordt de koppeling gemaakt met cultuur, in de sport en topsportcultuur van een land. Rooms heeft reeds een poging gedaan om dit in kaart te brengen voor Nederland en Vlaanderen. Belangrijke concepten zijn hierbij maatschappelijk waardering van (top)sport, prestatiegerichtheid van de samenleving, sportparticipatie en de positie van sport op school. Om het concept topsportomgeving compleet te maken is de invloed van de media, de sponsoring en enkele algemene culturele kenmerken (Hofstede waarden, religie en trots) meegenomen. Hiermee is een redelijk complete lijst opgesteld van variabelen die invloed hebben of kunnen hebben op sportsucces. Dit alles zorgt voor een onderzoek naar het topsportklimaat en de topsportomgeving van eerst

Nederland en dan Vlaanderen. Tot slot is de situatie van deze twee concepten voor Nederland en Vlaanderen vergeleken om een antwoord te vinden op de vraag waarom Nederland op de Olympische Spelen zo veel beter presteert.

Het onderzoek bestaat uit een deel desk-research en een deel field-research. Dit laatste onderdeel bestaat uit informatie die gewonnen is uit gesprekken met 21 deskundigen op het gebied van een of meerdere variabelen. Wanneer er een compleet beeld is ontstaan per variabele uit de deskresearch dan zal hier verder geen fieldresearch aan te pas komen. Het komt echter vaak voor dat de visie van de geselecteerde experts gebruikt is om een beter beeld te schetsen van de situatie van desbetreffende variabele(n). Als afhankelijke variabele is gekozen voor de prestaties op de Olympische Spelen van 2008 in Beijing, om het structurele verschil in prestaties te representeren.

Uit het onderzoek komt naar voren dat het Nederlandse sportklimaat op redelijk goed niveau blijkt te zijn. Wel zijn er een aantal pijlers waar Nederland nog steeds winst op kan boeken omdat hier tot dusverre nog te weinig aandacht aan is besteed, of er te weinig mogelijkheden hieromtrent zijn ontplooid. Hierbij valt te denken aan het lage stipendium, de talent-identificatie en –ontwikkeling die letterlijk nog in zijn kinderschoenen staat, en de problemen die bestaan rondom de wetenschappelijke ondersteuning van de topsport. Facetten waar Nederland goed op scoort zijn ondersteuning van de atleet (enkel de omkadering), coaching, structuur en organisatie van beleid. Het blijkt moeilijk om te constateren of de opgestelde algemene culturele waarden van invloed waren op sportsucces. Mogelijk heeft de grote nationale trots van de Nederlander een positieve invloed op sportprestaties. In vrijwel alle gevallen komt het er op neer dat een directe relatie lastig was en dat het toch vooral gezocht moest worden in de concepten sport en topsportcultuur waar maatschappelijke waardering en prestatiedrang belangrijke aspecten zijn. Deze blijken beiden redelijk goed aanwezig te zijn in Nederland.

In Vlaanderen is het topsportklimaat niet sterk ontwikkeld. Wat duidelijk naar voren komt in het onderzoek is de slechte staat van de structuur en organisatie van het beleid. Dit werkt door op alle andere pijlers die eveneens van matig niveau zijn in Vlaanderen. Opvallend bij de algemene culturele kenmerken in Vlaanderen is de extreem hoge onzekerheidsvermijding. Uit de fieldresearch komt naar voren dat dit wellicht een negatieve invloed heeft op sportprestaties. Hier komt het ontbreken van nationale trots bij. De belangrijkste culturele aspecten die invloed lijken te hebben op sportprestaties blijken in sport en topsportcultuur vertegenwoordigd te zijn. Duidelijk is dat deze in Vlaanderen niet goed ontwikkeld is; prestatiedrang en maatschappelijke waardering voor topsport liggen vrij laag.

De grootste verschillen tussen Nederland en Vlaanderen zitten hem in de financiële ondersteuning van de topsport, waar deze in Nederland hoger is, de structuur en organisatie van de topsport, waar deze in

Nederland beter is, en de voorzieningen en opleidingen voor coaches die in Nederland van hoger niveau zijn. De grootste verschillen op cultureel vlak zitten in de dimensies onzekerheidsvermijding, waar Vlaanderen een stuk hoger scoort, masculiniteit, waar Vlaanderen een stuk hoger scoort, en machtsafstand, waar Vlaanderen ook een stuk hoger scoort. Qua religie is Nederland verdeeld in een protestants deel en een katholiek deel. In Nederland is de nationale identiteit sterker dan in Vlaanderen, waar grote verdeling heerst. In de sportcultuur en topsportcultuur liggen de verschillen op het vlak van prestatiedrang en maatschappelijke waardering, waar Nederland hoger scoort. Ook is de rol van sponsoring in Nederland evident aanwezig. Uit het onderzoek blijkt dat slechts een aantal van deze verschillen daadwerkelijk ook het verschil in sportsucces op de Olympische Spelen 2008 lijken te verklaren. Deze zijn allereerst structuur en organisatie van beleid en voorzieningen en opleidingen voor coaches. Hierna komen financiële steun en voorzieningen, nationale trots/identiteit en sponsoring. In nog mindere mate lijken prestatiedrang en maatschappelijke waardering en tot slot de positie van sport in het onderwijs van invloed.

Inhoudsopgave

LIJST MET FIGUREN	11
1. INLEIDING	12
1.1. Probleemstelling	13
1.2. Doelstelling	13
1.3. Relevantie	13
1.4. Opbouw thesis	14
2. THEORETISCH KADER	14
2.1. Inleiding	14
2.2. Verklarende factoren op meso-niveau	15
2.2.1. Beleidsfactoren op meso-niveau	16
2.2.2 Topsportklimaat	17
2.3 Topsportomgeving	20
2.3.1. Algemene culturele waarden	21
2.3.2. Sportcultuur en topsportcultuur	23
2.3.3. Sportcultuur	24
2.3.4. Topsportcultuur	26
2.3.5. Media en sponsoring	26
2.4. Conceptueel model	27
2.5. Toelichting op onderzoek met betrekking tot theorie	29
3. METHODOLOGIE	32
3.1. Onderzoeksdesign	32
3.2. Populatie/Steekproef	32
3.3. Dataverzameling	32
3.4. Data-analyse	32
3.5. Operationalisering Items topsportklimaat	33
3.6. Operationalisering Items Topsportomgeving	34
3.7. Overzicht experts voor fieldresearch	35
4. NEDERLAND (DESKRESEARCH)	37
4.1. Sportklimaat van Nederland	37
4.1.1. Financiële ondersteuning	37
4.1.2. Structuur en organisatie	41
4.1.3 Sportparticipatie (ontwikkelingen in de breedtesport)	42
4.1.4. Talentidentificatie en –ontwikkeling	43
4.1.5. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière	43
4.1.6. Topsportfaciliteiten en infrastructuur	44
4.1.7. Opleiding en voorzieningen voor trainers	45
4.1.8. Internationale competitie	46
4.1.9. Wetenschappelijke ondersteuning	46

4.2. Sportomgeving van Nederland	48
4.2.1. Hofstede waarden	48
4.2.1.1. Machtsafstand	48
4.2.1.2. Onzekerheidsvermijding	48
4.2.1.3. Masculiniteit	49
4.2.1.4. Individualisme	49
4.2.1.5. Lange- korte termijngerichtheid	50
4.2.2 Cultuur en religie	50
4.2.3. Cultuur en Nationale identiteit	51
4.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur	52
4.2.4.1a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)	52
4.2.4.1b Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (topsport)	52
4.2.4.2. Prestatiedrang	53
4.2.4.3. De maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland	53
4.2.4.4. Organisatiegraad breedtesport in Nederland	54
4.2.5 Media	55
4.2.6. Sponsoring	56
 5. NEDERLAND (FIELDRESEARCH)	 57
5.1. Sportklimaat van Nederland	57
5.1.1. Structuur en organisatie	57
5.1.2. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière	59
5.1.3. Topsportfaciliteiten en infrastructuur	60
5.1.4. Opleiding en voorzieningen voor trainers	61
5.1.5. Wetenschappelijke ondersteuning	62
 5.2. Sportomgeving van Nederland	 63
5.2.1. Hofstede waarden	63
5.2.1.1. Machtsafstand	63
5.2.1.2. Onzekerheidsvermijding	64
5.2.2 Cultuur en religie	64
5.2.3. Cultuur en Nationale identiteit	65
5.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur	65
5.2.4.1a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)	66
5.2.4.2. Prestatiedrang	66
5.2.4.3. De maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland	67
5.2.4.4. Organisatiegraad breedtesport in Nederland	70
5.2.5 Media	71
5.2.6. Sponsoring	73
 6. VLAANDEREN (DESKRESEARCH)	 76
6.1. Sportklimaat van Vlaanderen	76
6.1.1. Financiële ondersteuning	76
6.1.2 Structuur en organisatie	77
6.1.3. Sportparticipatie (ontwikkelingen in de breedtesport)	80

6.1.4. Talentidentificatie en –ontwikkeling	80
6.1.5. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière	81
6.1.6. Topsportfaciliteiten en infrastructuur	82
6.1.7. Opleiding en voorzieningen voor trainers	82
6.1.8. Internationale competitie	83
6.1.9. Wetenschappelijk onderzoek	84
 6.2. Sportomgeving van Vlaanderen	 85
6.2.1. Nationale/regionale cultuur: Hofstededimensies	85
6.2.1.1 Machtsafstand	85
6.2.1.2. Onzekerheidsvermijding	85
6.2.1.3 Masculiniteit	86
6.2.1.4. Individualisme	86
6.2.1.5 Lange- en korte termijngerichtheid	86
6.2.2. Cultuur en religie	87
6.2.3. Cultuur en Nationale identiteit	87
6.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur	88
6.2.4.1.a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)	89
6.2.4.1.b Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (topsport)	89
6.2.4.2. Prestatiedrang	89
6.2.4.3. De maatschappelijke waardering van Vlamingen voor topsport	90
6.2.4.4. Participatiegraad topsport in Vlaanderen	90
6.4.3. Media	91
6.4.4 Sponsoring	91
 7. VLAANDEREN (FIELDRESEARCH)	 92
7.1. Sportklimaat van Vlaanderen	92
7.1.1. Financiële ondersteuning	92
7.1.2 Structuur en organisatie	93
7.1.3. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière	102
7.1.4. Opleiding en voorzieningen voor trainers	103
7.1.5. Wetenschappelijk onderzoek	104
 7.2. Sportomgeving van Vlaanderen	 105
7.2.1.1 Machtsafstand	105
7.2.1.2. Onzekerheidsvermijding	106
7.2.2. Cultuur en religie	106
7.2.3. Cultuur en regionale/nationale identiteit	107
7.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur	108
7.2.4.1.a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)	108
6.2.4.2. Prestatiedrang	109
7.4.2.3. De maatschappelijke waardering van Vlamingen voor topsport	110
7.4.3. Media	112
7.4.4. Sponsoring	113
 8. DE VERSCHILLEN TUSSEN NEDERLAND EN VLAANDEREN	 115

6.1. Topsportklimaat	115
6.2. Topsportomgeving	118
 7. CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN REFLECTIE	 121
7.1. Conclusie	121
7.2. Aanbevelingen	129
7.3 Reflectie	132
 REFERENTIES	 135
 BIJLAGEN	 144
Bijlage I België haalt de minste Olympische medailles per miljoen inwoners	144
Bijlage II Overzicht behaalde medailles op de Olympiades na 1960	145

Lijst met figuren

Figuur 2.1: Pijlmodel SPLISS

Figuur 4.1. Bijdragen en subsidies van het Ministerie van VWS (bedragen x €1000)

Figuur 4.2. Begunstigden van de bijdragen en subsidies van het Ministerie van VWS (Bedragen x € 1000)

Figuur 4.3. Middelenverdeling Lottogelden, bestemd voor sport

Figuur 4.4. Verdeelsleutel totale uitgaven Lotto

Figuur 4.5. Middelenstroom Nederlandse sportwereld, inclusief sponsoring- en media-inkomsten

Figuur 4.6. Structuur topsport Nederland

Figuur 4.7. Sportbeoefening in Europa, tenminste eenmaal per week sportbeoefening

Figuur 4.8. Sportinnovatie in Nederland

Figuur 4.9 Waar voelt de Nederlander zich geografisch gezien het meest verbonden mee?

Figuur 4.10 Structuur Breedtesport in Nederland

Figuur 6.1. Structuur en organisatie sport in Vlaanderen

Figuur 6.2. Structuur en organisatie Vlaamse topsport

Figuur 6.3. Structuur en organisatie Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Figuur 6.4. Sportbeoefening in Europa, tenminste eenmaal per week sportbeoefening

Figuur 6.5. Waar voelt de Belg zich geografisch gezien het meest verbonden mee?

Figuur 7.1. Sportklimaat- en sportomgevingmodel

1. Inleiding

De afgelopen decennia is er flink geïnvesteerd in de ontwikkeling van topsporters in verschillende landen over de wereld (Houlihan en Green, 2008, De Bosscher et al. 2008, Bergsgard et al. 2007). Dit om meer successen te behalen op mondiale sportevenementen en te kunnen profiteren van de daarmee samenhangende positieve effecten voor een land zoals nationale exposure en nationale promotie. Een goed voorbeeld hiervan is Oost-Duitsland in de jaren '70 (Bergsgard et al. 2007), dat het presteerde om op de Olympische Spelen van 1976 90 medailles te halen (waaronder 40 gouden) met een in vergelijking klein inwonersaantal. Maar ook Australië, Canada, China, Groot-Brittannië en in mindere mate Nederland (De Bosscher et al. 2008)) staan bekend om prestaties op het gebied van topsport en de daarmee samenhangende verdienstelijke plek op de medaillespiegel van de Olympische Spelen (Houlihan en Green, 2008). Vaak lopen de redenen om investeringen in topsport mogelijk te maken en intensieve beleidsnetwerken op te bouwen die tot deze successen leiden, uiteen. Zo was het beleid van het voormalige Oost-Duitsland er destijds op gericht aan te tonen dat het communisme superieur was aan het kapitalisme (Riordan, 1991), zien we in het beleid van Canada ook doelstellingen als het vormen van nationale eenheid terug (Bergsgard et al., 2007) en is in Groot-Brittannië en Australië vooral het promoten van het land een belangrijke doelstelling van het topsportbeleid (De Bosscher et al. 2008, Westerbeek, 2008).

Naast de overheid wordt er door de media, veelal rond grote sportevenementen, eveneens ruim aandacht geschonken aan de 'mondiale sportwapenwedloop' die ontstaan is. Hoe kan het dat bepaalde landen zo veel beter presteren in topsport dan vergelijkbare landen? Deze vraag wordt in Nederland en België eveneens regelmatig gesteld: *“Waarom laat Nederland België in zijn hempie staan, als het aankomt op topsport?”* (De Standaard, 27-06-'08). Dit terwijl het buurlanden zijn met een vergelijkbaar BNP per capita, inwonersaantal, een gedeelde taal en (voor een groot deel) geschiedenis. Deze vraag vormde de aanzet tot dit onderzoek waarin Nederland en België (Vlaanderen) met elkaar vergeleken zullen worden op topsportgebied.

Na een analyse van de behaalde medailles op de Olympische Spelen vanaf 1960 van zowel Nederland als België bleek dat Nederland op tien van de dertien zomerspelen hoger op de 'medaillespiegel' eindigde dan België. Vanaf 1984 is een zeer duidelijk verschil zichtbaar tussen Nederland en België (zie bijlage II). Op grond van deze analyse kan uitgegaan worden van een structureel/longitudinaal verschil op topsportprestaties tussen Nederland en België. Deze stelling wordt versterkt als eveneens de prestaties op de winterspelen worden bekeken vanaf 1960. Waar Nederland (verspreid over deze dertien Olympische winterspelen) 75 medailles wist te behalen, wist België slechts één medaille te veroveren (zie bijlage II). Saillant detail hierbij is dat deze enige Belgische medaille nota bene behaald is door een tot Belg

genaturaliseerde Nederlander, Bart Veldkamp. Bovenstaande gegevens maken het interessant te kijken hoe dit verschil mogelijk is. In dit onderzoek zal dan ook geprobeerd worden de factoren die van invloed zijn op sportsucces te belichten en hierbij het verschil tussen Nederland en België weer te geven. Belangrijk voor het onderzoek is dat sport in België gezien wordt als een gemeenschapsaangelegenheid, wat er voor zorgt dat Vlaanderen en Wallonië geen gemeenschappelijk sportbeleid voeren. De situatie in Vlaanderen is dan ook verschillend van die in Wallonië. Wallonië leunt gezien de grens en de taal meer aan tegen Frankrijk, en Vlaanderen tegen Nederland (Hofstede, 1999). Dit maakt het voor het onderzoek vooral interessant om de verschillen in sportprestaties tussen Vlaanderen en Nederland te vergelijken. Aangezien de twee federaties internationaal gezien gezamenlijk onder de Belgische vlag presteren, zullen de Olympische prestaties in dit onderzoek op nationaal niveau weergegeven worden. Het onderzoek zal echter uitgaan van de vergelijking tussen Nederland en Vlaanderen.

1.1. Probleemstelling

Om meer inzicht te verschaffen in bovenstaande kwestie is er een centrale probleemstelling opgesteld. Het onderzoek kent de volgende centrale probleemstelling:

Wat zijn de factoren die van invloed zijn op topsportsucces, en welke verschillen doen zich daarbij voor tussen Nederland en Vlaanderen?

1.2. Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is om een bijdrage te kunnen leveren aan de theorie rondom bepalende factoren van topsportsucces. Specifiek zal de aandacht gaan naar de situatie van veronderstelde prestatiebepalende factoren in Nederland en Vlaanderen. Met de mogelijk gevonden verschillen in de onderzoeksbevindingen kunnen de Nederlandse en/of Vlaamse beleidsmakers in de topsport op de hoogte gesteld worden van mogelijke belangrijke prestatiebepalende factoren, om zo wellicht het beleid hier op af te stemmen, aan te passen of simpelweg door te trekken.

1.3. Relevantie

Het onderzoek is wetenschappelijke relevant omdat het een bijdrage tracht te leveren aan de beschikbare theorie aangaande prestatiebepalende factoren voor topsportsucces, in het bijzonder de situatie in Nederland en Vlaanderen. De wetenschappelijke relevantie zal naar alle waarschijnlijkheid vooral liggen in het kwalitatieve deel van het onderzoek, gezien de verwachte grotere nieuws waarde van de gesprekken met deskundigen. De evaluatie van de situatie van prestatiebepalende factoren in de twee landen, zal een voorstelling geven van eventuele plus- en of minpunten van het topsportbeleid. Dit zou een bijdrage kunnen leveren aan het wijzigen of doortrekken van het topsportbeleid in zowel Nederland als Vlaanderen. Dit maakt het onderzoek ook maatschappelijk relevant.

1.4. Opbouw thesis

Om een duidelijk beeld te schetsen van de kwestie rondom topsportsucces zal allereerst een theoretisch kader opgesteld worden. Hierin zal een overzicht gegeven worden van de beschikbare theorie over het onderwerp om alle belangrijke concepten te verduidelijken. Ook worden hieruit onderzoeksvragen geformuleerd. Uit dit hoofdstuk zal het methodologische deel volgen waarin de operationalisatie van het onderzoek centraal zal staan. In de opvolgende hoofdstukken komen de resultaten van het onderzoek naar voren. Tot slot zal na de verwerking van de onderzoeksgegevens geprobeerd worden de centrale probleemstelling te beantwoorden in het concluderende deel van het onderzoek.

2: Theoretisch kader

Allereerst zal een theoretisch beeld geschetst worden waar deze internationale strijd op het gebied van topsport vandaan komt. Een aantal ontwikkelingen liggen ten grondslag aan dit verschijnsel, die het interessant maken om de ontwikkeling hiervan over de jaren heen, weer te geven.

2.1. Inleiding

Veel landen voelen een steeds grotere behoefte om zich te mengen in de competitie voor de medailles op de Olympische Spelen, de zogenoemde “Global Sporting Arms Race”. Een van deze ontwikkelingen is de toegenomen *globalisering*. Was vroeger het beleid van de overheid nog gericht op de eigen landgrenzen, dezer dagen ligt de focus van het beleid steeds vaker op het supranationale vlak (Deacon, 1997). Op het gebied van sport is het IOC (Internationaal Olympisch Comité) een belangrijke speler in het internationale sportbeleid. Bij de invloed van globalisering op het internationale sportbeleid moet er wel op gelet worden dat (1) er sprake is van een wisselwerking, (2) de mate van invloed afhangt van de populariteit van bepaalde sporten en sportevenementen, (3) de invloed van globalisering afhangt van het bereik van de globale invloeden in verschillende landen en het verschil in reactie op deze invloeden en (4) hoewel politieke ontwikkelingen en culturele ontwikkelingen een bepaalde onafhankelijkheid hebben van economische ontwikkelingen, het vooral economische belangen zijn die de laatste 25 jaar de sportwereld hebben beïnvloed. Hierbij wordt het winstoogmerk belangrijker dan de staatssubsidies (Hirst en Thompson, 1999; Held en McGrew, 2002; Houlihan, 2003; Scholte, 2000).

Een andere aanleiding voor de intensivering van “the global sporting arms race” is de toegenomen *commercialisering*. Deze factor kan worden opgedeeld in drie delen die van invloed zijn op de convergentie van het elitesportbeleid (Houlihan en Green, 2008). Ten eerste de transformatie van sportevenementen, clubs en atleten in waardevolle merken, wat ongeveer begon bij de Olympische Spelen van 1984 in Los Angeles dat de eerste stad was die winst maakte door het organiseren van de Olympische Spelen (www.losangeles1984.com, 2008). Ten tweede is de groei van sport als een bron om winst te maken van

niet-sport-gerelateerde bedrijven door sponsoring en media-uitzendingen. Ten derde komt hier de groei van sportgerelateerde bedrijven bij die bijvoorbeeld sportkleding produceren om winst te maken (Amis en Cornwell, 2005; Slack, 2005). Bij commercialisering is het vooral belangrijk hoe de visie op sport is van een betreffend land. Deze factor heeft over het algemeen geleid tot een professionalisering van het topsportbeleid.

De mate en manier van overheidsbemoeienis in het topsportbeleid is van invloed op de mate van intensivering van “the global sporting arms race” (Houlihan en Green, 2008). Vooral in landen met een neoliberale regering is deze intensivering later op gang gekomen. Dit omdat deze landen vaak weinig overheidsbemoeienis na hebben gestreefd, ook op het gebied van sport. Dergelijke regeringen hebben sport in het verleden vooral beschouwd als iets waar de overheid dus weinig invloed in diende te hebben. Het besef dat topsport in potentie veel kan betekenen op het commerciële vlak in hun land kwam bij deze neoliberale regeringen later (Houlihan en Green, 2008). Deze professionalisering van de sport heeft er verder voor gezorgd dat de organisatie en beleidsuitvoering van topsport in verschillende landen onder één instantie is komen vallen. In Nederland is dat sinds 1993 het NOC*NSF, in Australië is dat The Australian Sport Council, opgericht in 1981 (Bergsgard, 2007) en in het Verenigd Koninkrijk is dat sinds 1996 UK sport (De Bosscher et al. 2008). Deze instanties staan bekend om de successen die zij behaald hebben door middel van professioneel bestuur (Bergsgard, 2007). Deze instanties zijn veelal bezig met de concurrentie met andere landen. Efficiëntie staat voorop en ze werken regelmatig samen met commerciële bedrijven. Door de opkomst van deze topsportinstanties is een aantal hiermee samenhangende waarden ook in opkomst in het mondiale beeld van topsportbeleid, zoals een toegenomen concurrentie en een toegenomen ondernemende dynamiek van overheden met betrekking tot sport (Hall, 1998). Steeds meer landen die zich mengen in de wapenwedloop rond topsport creëren dus bestuurlijke instanties met een commercieel karakter (Houlihan en Green, 2008).

2.2. Bepalende factoren voor internationaal topsportsucces

Na deze uiteenzetting van de ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan de zogenaamde wapenwedloop op het gebied van sport, is het relevant om te kijken naar de daadwerkelijke factoren die topsportsucces voor een land bepalen. Deze factoren zijn in te delen in drie niveaus; micro-, meso- en macro-niveau (De Bosscher et al. 2006). Onder het microniveau wordt de individuele atleet en de directe omgeving van de atleet verstaan. Enkele aspecten op dit niveau zijn enigszins beïnvloedbaar (zoals de training, technieken en ondersteuning) maar op genetische eigenschappen bijvoorbeeld niet. Wel kunnen deze bepalend zijn voor verschillen in topsportsucces. De factoren op meso-niveau zijn van het niveau van factoren waar wel veel invloed op uit te oefenen is. Dit niveau betreft bijvoorbeeld politieke besluitvorming en (sport-)beleid. Deze factoren vormen het topsportklimaat. Ten slotte zijn er de factoren van macroniveau. Deze factoren zijn niet te beïnvloeden door sportbeleid maar oefenen wel de grootste invloed uit op sportsucces van een land (o.a.

Ball, 1972; Bernard & Busse, 2000; Grimes, Kelly en Rubin, 1974; Hoffman, Ging & Ramasamy, 2001; Kiviaho en Mäkelä, 1978; Levine, 1974; Shaw en Pooley, 1976; Stamm en Lamprecht, 2001). Onder de factoren op macroniveau vallen factoren zoals bevolkingsomvang, bevolkingsdichtheid, Bruto Nationaal Product en dergelijke. Hoewel deze factoren kennelijk de grootste invloed uitoefenen op het succes in topsport, wordt deze invloed relatief gezien steeds minder. Dit is te verklaren door het toegenomen belang en ontwikkeling van sportbeleid (Oakley & Green, 2001b, uit De Bosscher et al, 2008). Ondanks dit verklaren de factoren op macroniveau, ongeveer de helft van internationaal sportsucces (De Bosscher et al., 2003a uit De Bosscher et al, 2008).

Tussen het mesoniveau en het macroniveau bevindt zich een 'grijze zone' van factoren waarop het beleid slechts indirect en op langere termijn invloed kan uitoefenen. We spreken hier van de topsportomgeving. Hiermee worden zowel de topsportcultuur alsook de media en sponsoring bedoeld, die gedurende de laatste decennia een steeds grotere impact hebben gekregen op de topsport. De media kunnen een belangrijke rol hebben in de vorming van de sportcultuur van een land. Dat vinden we ook bij Van den Heuvel (2001) in zijn onderzoek naar de ontwikkeling naar televisiesport in Nederland, waarin hij de relatie bekijkt tussen (sport-)media en sportcultuur: *"Sportcultuur wordt hierbij opgevat als het geheel van vraag en aanbod op het gebied van (diverse) sportmedia, sportwedstrijden en sportbeoefening en de wijze waarop die vormgegeven wordt"* (Van den Heuvel, 2001). Ook sportsponsoring kan van groot belang zijn voor de topsport in een land. Ten eerste kan het voor extra financiële middelen zorgen die de omgeving van de topsporter verbeteren en de mogelijkheden om topsport te beoefenen vergroten. Ten tweede kan sportsponsoring andere middelen bieden zoals ondersteuning en begeleiding op bepaalde vlakken, wat de topsportprestaties kan beïnvloeden.

Uit het bovenstaande blijkt dat de mesofactoren het meest beïnvloedbaar zijn door (top)sportbeleid. Het feit dat op deze groep factoren wel degelijk invloed uit te oefenen is door politieke besluitvorming en sportbeleid is het voor ons onderzoek belangrijk om deze groep factoren nader te belichten. Ook de zogenaamde 'grijze' zone tussen het meso- en macroniveau (topsportomgeving) lijkt relevant voor dit onderzoek. Met name de (topsport)cultuur van een land en de rol van de media zijn aspecten die mogelijk een bijdrage zouden kunnen leveren aan het beantwoorden van de centrale probleemstelling. De macro- en micro-factoren zullen in dit onderzoek minder aandacht krijgen omdat Nederland en Vlaanderen op deze factoren nagenoeg niet verschillen. De verschillen in topsportprestaties zullen dus wel verklaard moeten worden aan de hand van de meso-factoren en de 'grijze zonefactoren'. Allereerst zullen de factoren op meso-niveau beschreven worden, waarna de topsportomgeving zal volgen.

2.2.1. Beleidsfactoren op meso-niveau

Er zijn al vele pogingen gedaan om in kaart te brengen wat de verklarende factoren op meso-niveau zijn

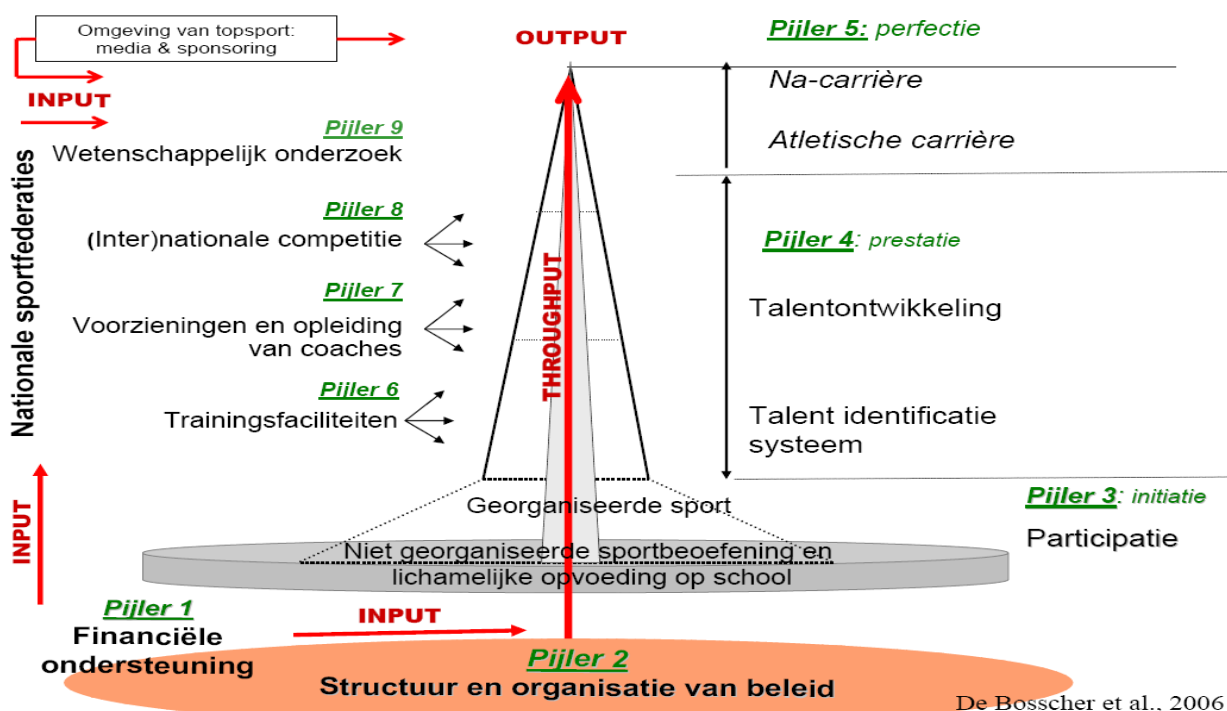
voor topsportsucces door verschillende auteurs als Fisher en Borms (1990), Abbott et al. (2002), Digel (2002a + b), Oakley en Green (2001a) en de Bosscher, Bingham, Shibli, van Bottenburg en de Knop, (2007). Dit heeft er voor gezorgd dat er verschillende visies op factoren bestaan die internationaal sportsucces bepalen. Zo geven de Bosscher, De Knop, Van Bottenburg en Shibli (2006) aan, dat het zelfs onmogelijk is om een enkel model te creëren om internationaal sportsucces te verklaren. Een systeem wat succesvol is één land kan een totale mislukking zijn in een ander land. Daarom moet nogmaals vermeld worden dat de combinatie van deze factoren per land anders kan zijn omdat landen nu eenmaal anders zijn en dat verschillende systemen allen succesvol kunnen zijn (De Bosscher et al., 2006).

In dit onderzoek zullen de negen pijlers, die door het SPLISS-consortium (Sport Policy Factors Leading to International Sporting Success) gebruikt zijn in verschillende onderzoeken (De Bosscher et al. 2007, De Bosscher et al. 2008), worden gebruikt voor verdere analyse en vergelijking tussen Nederland en Vlaanderen. Deze pijlers zijn samengesteld vanuit eerdere uitgevoerde onderzoeken naar de mesofactoren. Daarnaast is er een enquête gehouden onder atleten, federaties en coaches met de vraag wat zij belangrijk vonden op het gebied van topsport. Dit onderzoek heeft geleid tot ongeveer 100 factoren, die hierna zijn gegroepeerd in negen algemene beleidsdomeinen; de pijlers (De Bosscher et al. 2008). Dit theoretische model is hiermee het meest complete van alle modellen. Het alomvattende concept dat onderzocht wordt door het SPLISS-consortium is topsportklimaat. Dit concept en de specifieke pijlers zullen in de volgende paragraaf belicht worden.

2.2.2 Topsportklimaat

Allereerst zal het pijlmodel hieronder weergegeven worden, waarna de pijlers die in het crossnationaal onderzoek van het SPLISS-consortium gebruikt zijn worden toegelicht.

Figuur 2.1: Pijlmodel SPLISS

Bron: De Bosscher et al. (2006)

In het figuur is duidelijk dat pijler 2 in het gehele proces zijn doorwerking heeft. Door middel van pijler 1, de financiële steun, wordt het proces naar topsportprestaties gestart. De andere pijlers zijn daar om de atleten naar de gewenste output te brengen. Hieronder zullen de pijlers één voor één besproken worden.

Pijler 1. Financiële ondersteuning

Nationale investeringen in topsport creëren meer mogelijkheden voor atleten om onder ideale omstandigheden te trainen. Om de landen eenvoudig met elkaar te kunnen vergelijken is er gekeken naar de nationale uitgaven aan sport uit publieke fondsen en nationale loterijen (De Bosscher et al. 2007). Verder wordt er rekening gehouden met het deel van het bruto nationaal product dat opgaat in investeringen in sport. Dit dient vermeld te worden omdat het consortium dus niet een volledig beeld heeft kunnen schetsen over de financiële steun die de topsport ontvangt in verschillende landen omdat deze simpelweg uit meer bestaat dan enkel deze nationale uitgaven. Zo dragen ook gemeenten, provincies en bedrijven bij aan de topsport in een land.

Pijler 2. Structuur en organisatie van beleid

Bij deze pijler wordt er gekeken naar de organisatie van sport in de onderzochte landen en de verschillende beleidsaspecten rondom topsport. Ook wordt er gekeken welke strategieën er zijn opgesteld met betrekking tot topsportontwikkeling en hoe de communicatie verloopt tussen de betrokken partijen en instanties.

Pijler 3. Sportparticipatie (georganiseerd en ongeorganiseerd)

Hierbij wordt er gekeken in hoeverre inwoners van een onderzocht land fysiek actief zijn. Zoals van Bottenburg (2003) heeft aangetoond heeft sportparticipatie een positieve correlatie met topsportprestaties. Om vergelijking tussen landen mogelijk te maken is er gekeken naar de minimale tijd die er besteedt wordt via schoolprogramma's en de opgegeven sportparticipaties in de betrokken landen.

Pijler 4. Systeem voor het ontdekken en ontwikkelen van talent

Bloom (1985) identificeert drie fasen in de ontwikkeling van talenten:

1. De beginfase, waarin jonge talenten bekend raken met hun sport en te weten komen dat zij getalenteerd zijn;
2. De ontwikkelingsfase, waarin atleten meer verbonden raken aan hun sport, meer trainen en meer gespecialiseerd raken;
3. De perfectioneringfase, waarin atleten hun hoogste niveau behalen.

In het SPLISS-onderzoek werd vooral gekeken naar de eerste twee fases.

Pijler 5. Steun tijdens en na atletische carrière

Bij deze pijler wordt er gekeken naar de 3e fase van pijler 4, De perfectioneringfase, waarin atleten hun hoogste niveau behalen, en de fase die Wylleman, De Knop en Sillen (1998) nog aan dit fasenmodel toevoegen. Deze vierde fase is de discontinueringsfase; wanneer een atleet zijn carrière heeft beëindigd.

Pijler 6. Trainingsfaciliteiten

Deze pijler representeert de topsportfaciliteiten en topsportinfrastructuur van een land. Hiermee worden naast trainingsfaciliteiten ook sportmedische en sportwetenschappelijke faciliteiten bedoeld. Er wordt ook gekeken hoe beschikbaar deze faciliteiten zijn voor de topsporter en op welke afstand deze faciliteiten zitten. Oakley en Green (2001a) zien deze pijler als een zeer belangrijke factor in het proces naar topsportprestaties.

Pijler 7. Beschikking over coaching en coach-ontwikkeling

Deze pijler is opgedeeld en wordt vergeleken op 3 verschillende punten:

- het aantal en het niveau van coaches;
- de mogelijkheden tot de ontwikkeling voor coaches

- de individuele leefomstandigheden van coaches.

Pijler 8. (Inter)nationale competitie

Deze pijler bekijkt in hoeverre er geregleerde competities van hoog niveau aanwezig zijn in de landen, of er internationale toernooien worden georganiseerd in de landen en of talenten op het hoogst mogelijke niveau kunnen opereren. Internationale competitie is op twee fronten belangrijk voor de bevordering van atletische prestaties. Het is namelijk belangrijk om je te meten met concurrenten van het hetzelfde niveau en ten tweede heeft de organisatie van internationale evenementen in eigen land een positieve invloed op zowel de sporttak als op het succes van de atleet (Clarke, 2002). Daarnaast is de nationale competitiestructuur een belangrijk prestatiebepalend element.

Pijler 9. Wetenschappelijk onderzoek

Deze pijler bekijkt in hoeverre topsporters en instanties gemoeid met de begeleiding van topsporters bezig zijn met wetenschappelijke ondersteuning en in hoeverre zij zelf bezig zijn met onderzoek naar topsport.

Zoals de Bosscher et al. (2007) heeft aangegeven in de theoretische fundering bestaat er een grijs gebied waarin factoren als sportcultuur, media en sponsoring een mogelijke invloed kunnen hebben op topsportprestaties in een land. Media en sponsoring zijn ook opgenomen in het pijlermodel, waarbij zij zouden dienen als een soort van input. Deze invloed wordt verder niet toegelicht. In dit onderzoek worden media en sponsoring als onderdeel van de topsportomgeving van de atleet. Ook is het effect van cultuur op topsportprestaties nog niet geheel bekend. Zo zou de manier waarop er in een samenleving naar (top)sport wordt gekeken zijn weerslag kunnen hebben op prestaties. Hoe zit het bijvoorbeeld met de traditionele Nederlandse schaatsmedailles op de Olympische Spelen? Terwijl enkel Bart Veldkamp, van oorsprong een Nederlander, voor België ooit een medaille wist te behalen op de Olympische winterspelen. De oorzaak van dit verschil ligt mogelijk in de cultuur van de buurlanden. Maar ook in hoeverre een lid van een bepaalde maatschappij (of cultuur) bewust bezig is met het behalen van prestaties en topsport kan van invloed zijn op sportprestaties. Om deze reden zal cultuur in zijn algemeen ook meegenomen worden in het onderzoek als onderdeel van de topsportomgeving. Deze zal verder worden aangevuld met de sportcultuur en de topsportcultuur. Deze onderdelen zullen hieronder verder worden toegelicht.

2.3 Topsportomgeving

In de beschikbare literatuur wordt meer dan eens de link gelegd tussen sport en cultuur. Cashmore (2000) spreekt van een heel concrete relatie tussen sport en cultuur: *“Sport competitions themselves are not natural affairs; they are products of cultural endeavours, enterprises that have been manufactured in particular kinds of historical and social circumstances.”* (Cashmore, 2000). De Bosscher, De Knop en Leblicq

(2004) erkennen de invloed van cultuur op sportprestaties. In het eerder uiteengezette onderscheid van factoren op micro-, meso-, en macroniveau wordt cultuur onder de factoren tussen meso- en macroniveau in, het (top)sportklimaat, geschaard. Deze factoren zijn op langere termijn te beïnvloeden door middel van (sport-)beleid. Wellicht liggen hier belangrijke verschillen ten grondslag aan het sportsucces van beide landen. Deze (mogelijke) culturele verschillen tussen Nederland en Vlaanderen zullen dan ook in kaart gebracht worden in het onderzoeksdeel. Naast de vergelijking van de algemene culturele waarden, zal eveneens gekeken worden naar de (top)sportcultuur van de buurlanden. Sportcultuur wordt door Hoffman et al. (2001) gedefinieerd als de mate waarin sport en sportactiviteiten ingeburgerd zijn in de cultuur van een land. Om deze mogelijke verschillen op een rij te zetten zal allereerst een inleiding gegeven worden op het begrip cultuur, hierna zal verder ingezoomd worden op sportcultuur en topsportcultuur. Media en sponsoring zullen de topsportomgeving compleet maken en daarbij eveneens het theoretisch kader afsluiten.

2.3.1. Algemene culturele waarden

De Groot (1956) beschrijft cultuur als de levenswijze of leefstijl van een samenleving. Cultuur geeft menselijk gedrag weer dat gekenmerkt wordt door het gedragspatroon, het waardenstelsel en de denkstijl van een bepaalde samenleving. Cultuur is niet genetisch bepaald, maar aangeleerd middels een zogenaamd adaptief leerproces, dat wil zeggen dat het overgebracht wordt van generatie op generatie (Alblas & Wijsman, 1993). Elke cultuur heeft gedragspatronen die kenmerkend zijn voor die cultuur, deze sociale patronen dienen als het ware als het 'besturingsprogramma' van de mens. Triandis (1996) spreekt ook wel over culturele syndromen: gedeelde houdingen, geloof, normregels en zelfomschrijving. Waarden en normen van een cultuur die georganiseerd zijn rond een bepaald thema, zoals bijvoorbeeld sport, worden hier eveneens toegerekend. Kortom: cultuur bepaalt de wijze waarop geleefd, gewerkt, gespeeld en dus ook gesport wordt (Triandis, 1996).

Hofstede (1980) ziet cultuur als een fenomeen met vier verschillende lagen en vergelijkt deze met een ui. Deze verschillende lagen van een ui corresponderen van buiten naar binnen (van oppervlakkig naar diep) met de aspecten die de cultuur beschrijven en bepalen. De buitenste laag bevat de *symbolen* binnen een cultuur; beelden, voorwerpen en dergelijke die uitdrukken wat in de samenleving belangrijk is. De tweede laag bevat de *helden*; mensen die in een samenleving belangrijk geacht worden. Dieper geworteld in een cultuur zijn *rituelen*; alle handelingen die in een samenleving betekenisvol en belangrijk worden gevonden. De kern van 'de ui' zijn de *waarden (en normen)*. Waarden zijn overtuigingen die over het algemeen als 'goed' beschouwd worden zoals bijvoorbeeld eerlijkheid en beleefdheid. Normen zijn concrete gedragsregels en komen voort uit waarden. Waarden en normen zijn diepgeworteld in een cultuur. Symbolen, helden en rituelen vormen de praktijken die waarneembaar zijn door buitenstaanders maar vertegenwoordigen slechts een klein deel van 'een cultuur'. Deze buitenste drie lagen worden samen ook

wel de praktijken genoemd en deze zijn veranderbaar. De kern van de ui bevat de grondbeginselen van een cultuur die opgesloten zitten in een cultuur, deze zijn moeilijk te veranderen. De veranderingen van waarden en normen zijn slechts waar te nemen op lange termijn (Triandis, 1994).

Hofstede (1980) benadrukte al eerder het belang van waarden binnen cultuur en maakte onderscheid tussen vijf soorten van waardeperspectieven die een bepaalde cultuur kan doen variëren van andere. Hiermee voerde hij een internationaal survey-onderzoek uit in opdracht van het bedrijf IBM in 1966 en in 1972. De doelstelling van dit onderzoek was om de verschillen in waarden tussen werknemers uit verschillende landen (maar binnen eenzelfde bedrijf) aan te tonen. Uit deze dimensies kunnen sociale patronen worden onderscheiden die betekenis geven aan een bepaalde cultuur (Hofstede, 1980). De vijf onafhankelijke dimensies van waarden slaan terug op fundamentele problemen die elke samenleving op haar eigen manier dient op te lossen.

De dimensies zijn:

1 *Machtafstand*: de mate waarin de minder machtige leden van instituties of organisaties in een land verwachten en accepteren dat de macht ongelijk verdeeld is. Sommige culturen leggen meer de nadruk op ongelijkheid of op gelijkheid dan andere.

2. *Onzekerheidsvermijding*: dat is de mate waarin de leden van een cultuur zich bedreigd voelen door onzekere of onbekende situaties. Sterk onzekerheidsvermijdende culturen zijn star en intolerant. Zwak onzekerheidsvermijdende zijn eerder soepel en tolerant en zijn van mening dat 'wat anders is, interessant is'. Culturen met een sterke onzekerheidsvermijding herbergen daarentegen het gevoel dat 'wat anders is, gevaarlijk is'.

3. *Masculiniteit tegenover femininiteit*. Masculiniteit staat voor een samenleving waarin de (emotionele) rollen van de seksen duidelijk gescheiden zijn: mannen worden geacht assertief en hard te zijn en gericht te zijn op materieel succes; vrouwen horen bescheiden, teder en vooral gericht te zijn op de kwaliteit van het bestaan. Femininiteit staat voor een samenleving waarin (emotionele) sekserollen elkaar overlappen: zowel mannen als vrouwen worden geacht bescheiden en teder te zijn en gericht op de kwaliteit van het bestaan. Feminine culturen zijn meer bescheiden terwijl assertiviteit bij masculine culturen hoog in het vaandel staat.

4. *Individualisme tegenover collectivisme*. Individualisme staat voor een samenleving waarin de onderlinge banden tussen individuen los zijn: iedereen wordt geacht uitsluitend te zorgen voor zichzelf en voor zijn of haar naaste familie. Collectivisme staat voor een samenleving waarin mensen vanaf hun geboorte opgenomen zijn in hechte groepen, die als het ware bescherming bieden in ruil voor loyaliteit. Deze dimensie heeft er invloed op of mensen bij voorkeur alleen of samen optreden.

5. *Lange- tegenover korte termijngerichtheid*. Hierbij gaat het om het nastreven van deugden die in de toekomst beloond zullen worden. Doorzettingsvermogen en spaarzaamheid zijn kernwaarden bij een

cultuur gericht op de lange termijn. Korte termijngerichtheid wordt gekenmerkt door het streven naar deugden die de nadruk leggen op het verleden en heden, in het bijzonder respect voor traditie, het bewaren van je 'gezicht' en het nakomen van sociale verplichtingen.

Door middel van het onderzoek kende Hofstede indices toe (van 0 tot 100) aan elk van de bovenstaande dimensies per nationaliteit. Op deze manier kunnen verscheidene culturen met elkaar vergeleken worden op basis van de waarden van culturen.

Naast de culturele verschillen gebaseerd op de dimensies van Hofstede zijn er nog overige aspecten gerelateerd aan cultuur waarbij de link wordt gelegd met sportprestaties. Zo linkt Beheydt (2002) geloofsovertuiging aan prestatiegerichtheid. Het protestantisme (calvinisme) wordt gelinkt aan een hoge mate van prestatiegerichtheid, en door een kleinere machtsafstand dulden protestanten meer inspraak in beleid. Het katholieke geloof herbergt in vergelijking met het protestante geloof een uitbundigere en weelderigere levensstijl (Beheydt, 2002). De mate van prestatiegerichtheid die in een cultuur aanwezig is, wordt vaak geassocieerd met religie (Weber & Kalberg, 2001). Zo wordt de protestantse cultuur gekenmerkt door basiswaarden als het streven naar succes en ascetisme. Dergelijke waarden zijn terug te vinden in het beoefenen van sport. Onderzoek van Lüschen et al. (1981) wees uit dat er een verband bestaat tussen het winnen van medailles op de Olympische Spelen in de individuele sporten en religie. Protestantisme bleek namelijk van positieve invloed te zijn op het behalen van medailles in individuele sporten. In teamsporten zijn de katholieken met het groepsgevoel als basiswaarde sterker in de medaillestand vertegenwoordigd. In landen als Japan en Rusland (USSR) bleek godsdienst echter geen bepalende factor. Enige voorzichtigheid bij het trekken van conclusies dient dus genomen te worden. Lüschen et al. (1981) stelden dat katholieke landen meer naar collectieve erkenning streven en landen met een protestantse meerderheid naar individuele successen. Naast dit religieuze aspect zou de mate van nationale of regionale trots mogelijk van invloed kunnen zijn op de prestaties van atleten. Het representeren van het eigen land kan stimulerend werken voor atleten. Aangezien de reeds beschikbare literatuur veelal uitgaat van de situatie in Nederland en Vlaanderen en de relatie tussen nationale trots en sportprestaties niet in het algemeen besproken wordt zal dit aspect meegenomen worden bij de deskresearch en de fieldresearch.

2.3.2. Sportcultuur en topsportcultuur

Cultuur en (top)sportcultuur kunnen niet los van elkaar gezien worden. Sportcultuur is een zeer ruim begrip en ligt ingebed in een nationale cultuur. Kenmerken van een nationale cultuur bepalen de condities van de sportcultuur. Aangezien ieder systeem als het ware een eigen cultuur heeft, kan 'sport' dus ook gezien worden als een systeem met zijn eigen waarden en normen (Dellen, 1981). Dit is belangrijk om mee te nemen in het onderzoek aangezien de waarde die gehecht wordt aan dergelijke waarden binnen deze

subcultuur natuurlijk eveneens kan verschillen tussen in dit geval, Nederland en Vlaanderen. In deze paragraaf zal het begrip sportcultuur verder belicht worden. Het concept 'topsportcultuur' (wat in het verlengde ligt van sportcultuur) zal eveneens aan bod komen.

2.3.3. Sportcultuur

Doordat verschillende waarden toegekend worden aan bewegen en sport binnen verschillende culturen, ontstaan er subculturen zoals de bewegingscultuur, de sportcultuur en topsportcultuur. De bewegingscultuur wordt omschreven als een netwerk van tijd- en plaatsgebonden waarden en normen op het gebied van bewegen (Darwin, 1981). In het verlengde hiervan ligt de sportcultuur. Van Reusel en Scheerder (2000) onderscheiden vier groepen waardenvelden binnen sport; presteren (winnen en strijden), vormen (socialisatieprocessen zoals opvoeden), produceren (commercieel uitgangspunt) en entertainment (vermaak). Verschillende waarden binnen sport zijn in principe universeel, maar kunnen binnen verscheidene culturen variëren in belang. Dit zijn waarden als winnen, prestatie, erkenning, fair play en respect voor de tegenstander. Andere gerelateerde belangrijke aspecten liggen buiten de sport, en zijn verwant aan problemen in de maatschappij zoals bijvoorbeeld discriminatie, vandalisme en veiligheid. Belangrijk om in het achterhoofd te houden is dat sportcultuur niet enkel doelt op het beoefenen van sport: *“The term sports culture refers not to what people do, but to what they follow, what they breathe, read, discuss, analyze, compare, and historicize; what they talk about at length before and after games on sports radio; what they discuss at the office water cooler; and what comprises a significant quantity of barroom (or pub) talk.”* (Markovits & Hellerman, 2001). Een sportcultuur is historisch gegroeid door waarden waarvoor in het verleden draagvlakken zijn ontstaan, en is dus diepgeworteld in de cultuur. Cashmore (2000) benadrukt dit historische aspect: *“It includes the historical conditions under which sports emerged and matured, the changes that encouraged certain developments and discouraged others. Crucially, sports culture relates to the symbols, myths, language that are part of sports.”* (Cashmore, 2000). De waarde en het belang van sport voor een nationale cultuur is dus iets dat in een historische context geplaatst dient te worden.

Om na te gaan in welke mate er sprake is van een sportcultuur moet er gekeken worden naar de nationale cultuur. Kenmerken van een nationale cultuur bepalen immers een gedeelte van de condities voor de aanwezigheid van een sportcultuur. Een analyse van waarden kan een verklaring geven voor de populariteit van sport in sommige landen (Dellen, 1981) en in welke mate een land een sportcultuur heeft. In dit licht wordt door Hoffman et al. (2001) binnen sportcultuur waarde gehecht aan de mate waarin sport en sportactiviteiten ingeburgerd zijn in de cultuur van een land. Dit kan eveneens bijdragen aan de vraag waarom bepaalde sporten populair zijn binnen culturen en waarom juist niet, zoals het verschil in interesse in de schaatssport in Nederland en Vlaanderen. Het komt voor dat sporten die binnen een bepaalde cultuur populair zijn als het ware tot de traditie van die cultuur toebehoren. Landen die in een bepaalde sport

(gedurende vele jaren) goed presteren, creëren als het ware een traditie in die sport. De Bosscher et al. (2004) stellen dat de sportcultuur ook bepaald wordt door dergelijke (sport)tradities van een land. Voorbeelden van deze tradities zijn Brazilië met voetbal Nederland met schaatsen. Deze traditie heeft positieve invloed op de actieve en passieve participatie in deze sport. De traditie en succes in een bepaalde sport zorgen op hun beurt voor investeringen en zetten die sport traditiegetrouw hoger op de politieke agenda. Van Bottenburg (2000) onderscheidt zeven factoren die samen een sportcultuur vormen: 1. de positie van sport en lichamelijke opvoeding in het onderwijs, 2. de mate van sportparticipatie onder de bevolking, 3. de organisatiegraad van de sportbeoefenaars, 4. de infrastructuur voor de breedtesport, 5. de publieke en mediabelangstelling voor topsport, 6. de mate van prestatiegerichtheid in de samenleving en 7. de maatschappelijke waardering voor topsport. Deze factoren kunnen gezien worden als de parameters van (top)sportcultuur. Vanuit de factoren van Van Bottenburg zal het begrip sportcultuur behandeld worden in het verdere onderzoek. Omdat de mediabelangstelling voor sport, de mate van sportparticipatie onder de bevolking en de infrastructuur voor de breedtesport elders worden besproken, zullen deze niet meer in de sportcultuur worden behandeld. De **volgende variabelen** zullen wel worden besproken:

A. Organisatiegraad sportbeoefenaars

Dit betreft de organisatie en structuur (federaties/private instellingen) rondom sport (De Knop, Van der Poel & Van Bottenburg, 2002). Hiernaast zijn de sportclubs die een rechtstreekse relatie hebben met de sporters belangrijk.

B. Maatschappelijke waardering

De maatschappelijke waardering zegt iets over het respect en de waardering die de bevolking heeft voor sport en sportprestaties. Ook geven de plaats van sport op de politieke agenda en de financiële investering in sport (wat terug komt bij de omschrijving van het topsportklimaat), een indicatie van de maatschappelijke waardering voor sport.

C. Prestatiegerichtheid samenleving

De mate van prestatiegerichtheid die in een cultuur aanwezig is, wordt voor de sportwereld vaak geassocieerd met religie (Weber & Kalberg, 2001). Dit aspect van sportcultuur komt dus overeen met het eerder beschreven aspect religie in verband met prestatiegerichtheid, gerekend tot de algemene (nationale) cultuurkenmerken.

D. Positie van lichamelijke opvoeding in het onderwijs

In de sportcultuur nemen scholen een belangrijke plaats in. De basis voor het wekken van interesse voor sport ligt onder andere in meer beweging op school door middel van gymlessen (Van Bottenburg, 2000; Scheerder & Vanreusel, 2002). Lichamelijke opvoeding op school is daarnaast zeer belangrijk voor de

ontwikkeling van sportcapaciteiten aangezien de schoolgaande levensfase hierin cruciaal is (Scheerder & Vanreusel, 2002).

2.3.4. Topsportcultuur

Naast sportcultuur wordt in de literatuur tevens gesproken over topsportcultuur. De twee begrippen lijken veel op elkaar maar kunnen niet als hetzelfde beschouwd worden. Topsportcultuur zegt iets over internationaal succes van sporters en de tradities die een land heeft in presteren, het wordt mede bepaald door 'medaillefinalisten' en de aandacht in de media. Als we de variabelen van de sportcultuur, zoals eerder beschreven, nagaan in de context van topsport, kunnen we iets zeggen over de topsportcultuur van een land (Van Bottenburg, 2000). Aangezien de organisatiegraad van de sportbeoefenaars, de topsportparticipatie, de infrastructuur topsport en de mediabelangstelling in voorafgaande variabelen al besproken worden, zullen deze niet meer worden behandeld in de topsportcultuur.

A. Prestatiegerichtheid samenleving

Deze factor komt overeen met de prestatiegerichtheid in de sportcultuur.

B. Positie topsport in het onderwijs

Bij deze factor is het interessant te kijken in hoeverre scholen en de persoonlijke omgeving ruimte en/of kansen geven om een basis te leggen voor topsport (Scheerder & Vanreusel, 2002).

C. Maatschappelijke waardering van topsport

Maatschappelijke waardering van topsport wordt in grote mate bepaald door de houding van de bevolking tegenover de topsport. Samen met de positie van de topsport op de politieke agenda en de investeringen in topsport, kunnen we spreken over de maatschappelijke waardering van topsport (Van Bottenburg, 2000).

2.3.5. Media en sponsoring

Uit onderzoek van Van den Heuvel (2001) komt naar voren dat er een sterke relatie is tussen het kijken naar sport op televisie en de vorming van zowel actieve sportparticipatie als passieve sportparticipatie.

Deelname aan en de populariteit van sport is hiernaast natuurlijk afhankelijk van een groot aantal andere factoren. Van Bottenburg (2003) ondersteunt deze stelling door te bepalen dat de media primair fungeren als een katalysator van verspreiding maar niet zozeer de popularisering van de sporten. Door de toename van het aantal sportzenders, de sportsponsoring en de daarmee gepaard gaande stijging van financiële belangen zijn de media een onderdeel van de beleving van sport, en zijn zij (mede) van invloed op sportparticipatie (Van Bottenburg, 2003). Sportsponsoring is een belangrijk gegeven in zowel het topsportlandschap en het bedrijfsleven. Zo genereert de topsport veel inkomensten uit sponsoring en zijn er talloze redenen voor bedrijven om hieraan deel te nemen. Franssen (2007) voert onder andere het

creëren, in stand houden of vergroten van naamsbekendheid, het vormen van een positief of sportief merkimago, het communiceren van een engagement t.o.v. sport naar de gewenste doelgroep en het rechtstreeks verhogen van de omzet via sponsoring als redenen. Het belang hiervan is zeer groot: *“Zonder sponsoring is topsport in vele gevallen zelfs onmogelijk.”* (Franssen, 2007).

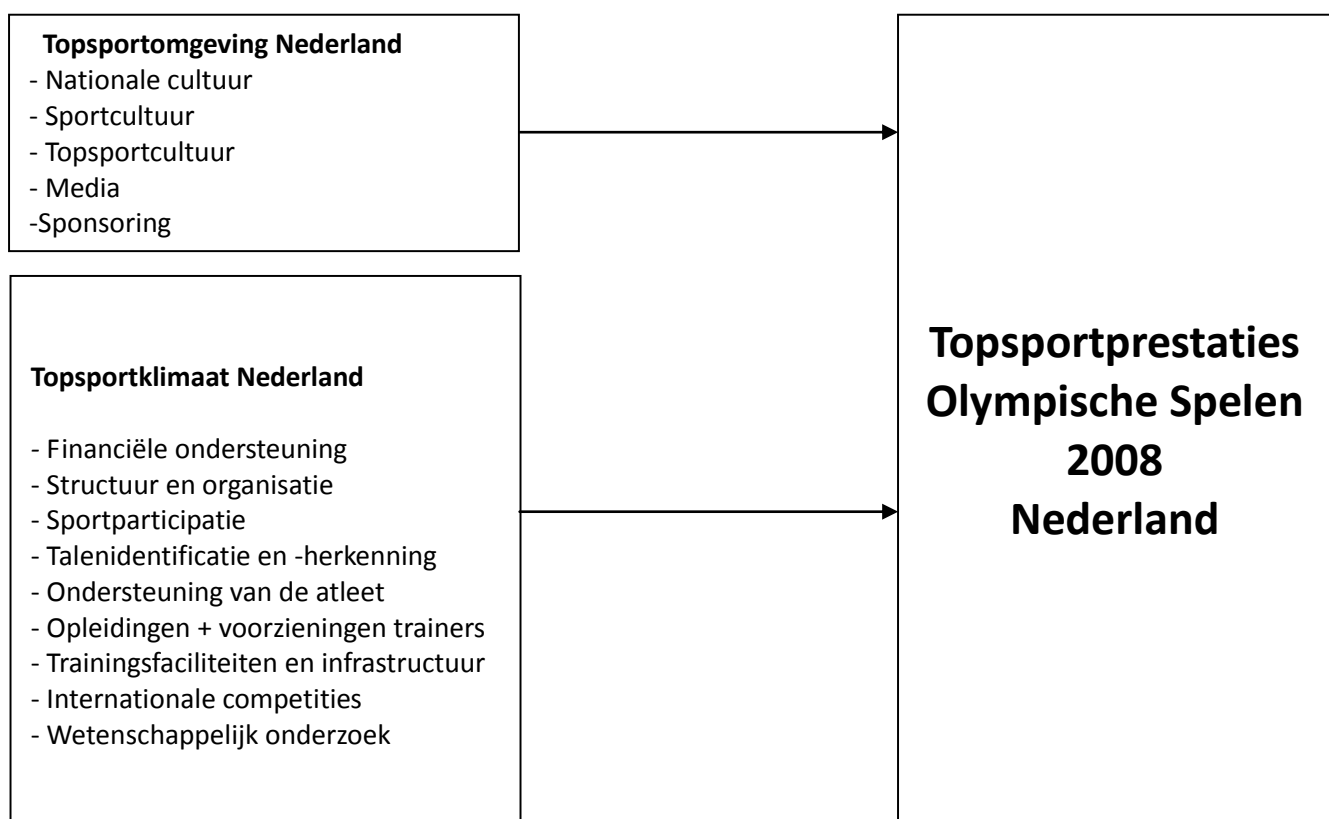
2.4. Conceptueel model

Om het onderzoek overzichtelijk te houden zal de centrale probleemstelling worden opgedeeld in drie onderzoeksvragen:

1. Wat is de situatie van het topsportklimaat en de topsportomgeving in Nederland en in hoeverre spelen deze een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?
2. Wat is de situatie van het topsportklimaat en de topsportomgeving in Vlaanderen en in hoeverre spelen deze een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?
3. In hoeverre geven de verschillen in het topsportklimaat en de topsportomgeving van Nederland en Vlaanderen een verklaring voor de verschillen in prestaties op de Olympische Spelen 2008?

Onderzoeksvraag en referentiekader 1:

Na de uiteenzetting van de theoretische concepten zal nu de theorie in een referentiekader geplaatst worden, wat het onderzoek representeert. Het eerste deel van het onderzoek zal betrekking hebben op het volgende referentiekader gekoppeld aan de onderzoeksvragen, opgesteld in de inleiding van de thesis:

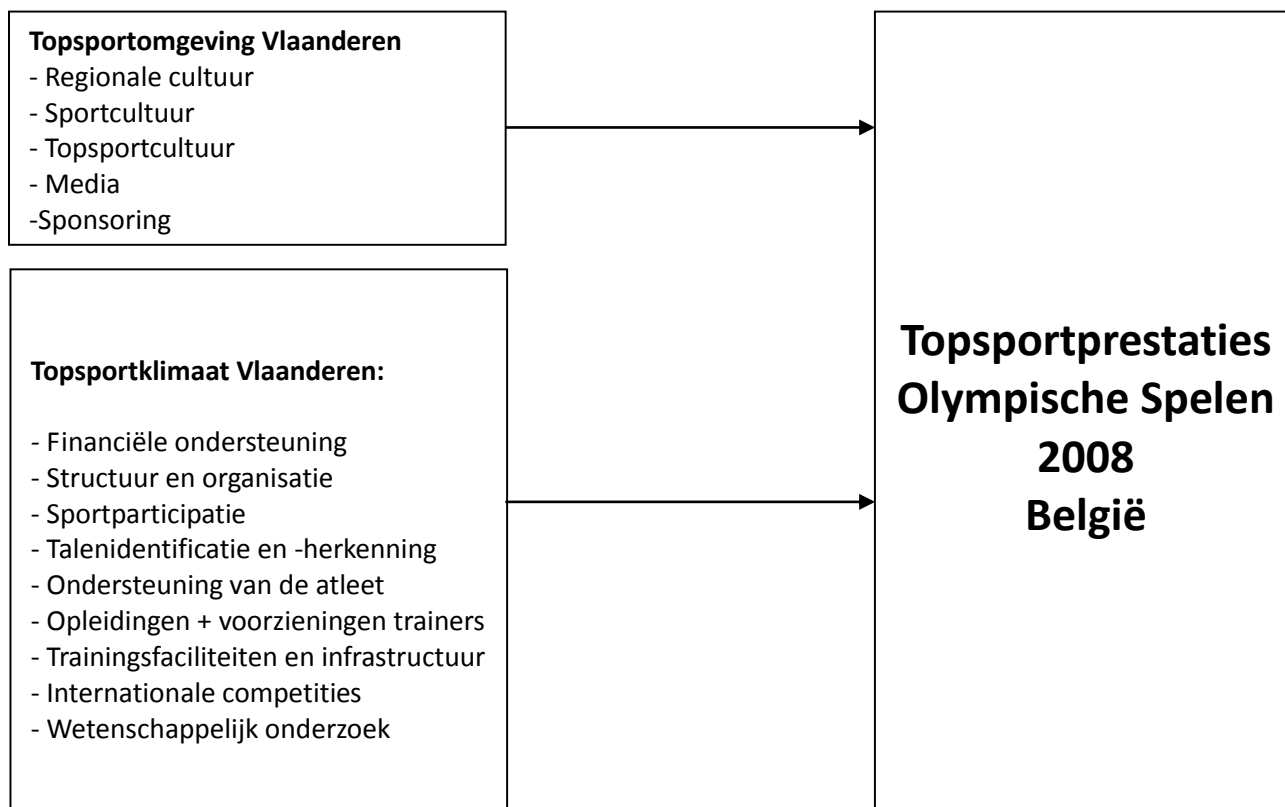
Dit deel van het onderzoek zal zich richten op de topsportomgeving en topsportklimaat van Nederland. Door middel van het gebruik van dit model zal er een antwoord worden gezocht op de eerste probleemstelling.

Het eerste gedeelte van het referentiekader bestaat uit het topsportklimaat van Nederland. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van de dimensies die geformuleerd zijn in het onderzoek van het SPLISS-consortium uit 2003 (De Bosscher et al. 2007). Er is een selectie gemaakt in deze beleidsdomeinen, waarbij de domeinen geselecteerd zijn waarvan in voorgaand onderzoek gebleken is dat er verschillen tussen bestaan tussen Nederland en Vlaanderen.

Als tweede zal er worden gekeken in welke mate de topsportomgeving (bestaande uit nationale cultuur, sportcultuur en topsportcultuur, media en sponsoring) een effect heeft op topsportprestaties. Hierbij wordt er gekeken naar de topsportprestaties van Nederland op de Olympische Spelen van 2008 in Beijing, gemeten in het aantal medailles. De variabelen van de topsportomgeving en het topsportklimaat die in dit onderzoek gebruikt worden, staan vermeld in het hoofdstuk operationalisering.

Onderzoeksvraag en referentiekader 2:

Bij de tweede onderzoeksvraag zal er gebruik worden gemaakt van een soortgelijk referentiekader als bij de eerste onderzoeksvraag. Het eerste verschil is dat de onafhankelijke variabelen nu betrekking hebben op Vlaanderen. Het tweede verschil is dat de afhankelijke variabele nu de prestaties betreft van België op de Olympische Spelen van 2008 in Beijing. Vlaanderen vormt samen met Wallonië tijdens sportevenementen het land België, maar hebben een afzonderlijke topsportomgeving en topsportklimaat.

Deze onderzoeksvraag beschrijft de vraag in hoeverre Nederland en Vlaanderen verschillen wat betreft topsportomgeving en topsportklimaat. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de twee voorafgaande referentiekaders. De scores op de verschillende onderdelen van de topsportomgeving en het topsportklimaat zullen worden vergeleken met elkaar.

De drie onderzoeksvragen kunnen als volgt worden onderverdeeld in subonderzoeksvragen. Wanneer op al deze vragen een antwoord is gegeven, kan de centrale probleemstelling beantwoord worden.

Onderzoeksvraag 1

- a. Wat is de situatie van het topsportklimaat in Nederland?
- b. In hoeverre speelt het Nederlandse topsportklimaat een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?
- c. Wat is de situatie van de topsportomgeving in Nederland?
- d. In hoeverre speelt de Nederlandse topsportomgeving een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?

Onderzoeksvraag 2

- a. Wat is de situatie van het topsportklimaat in Vlaanderen?
- b. In hoeverre speelt het Vlaamse topsportklimaat een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?
- c. Wat is de situatie van de topsportomgeving in Vlaanderen?
- d. In hoeverre speelt de Vlaamse topsportomgeving een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties van België?

Onderzoeksvraag 3

- a. In hoeverre bestaan er verschillen tussen Nederland en Vlaanderen qua topsportklimaat ?
- b. In hoeverre bestaan er verschillen tussen Nederland en Vlaanderen qua topsportomgeving?
- c. In hoeverre zouden deze verschillen een verklaring kunnen geven voor de verschillen in de topsportprestaties op de Olympische Spelen van 2008?

2.5. Toelichting op onderzoek met betrekking tot theorie

Rondom deze twee theoretische concepten, topsportklimaat en topsportomgeving, is in het verleden al onderzoek gedaan. Dhr. van Bottenburg uit Nederland en Mevr. De Bosscher uit Vlaanderen hebben in de afgelopen jaren het topsportklimaat van Vlaanderen en Nederland in kaart gebracht (De Bosscher et al. 2007, 2008). Voor Nederland gebeurde dit voor het laatst in gepubliceerde vorm in 2003, voor Vlaanderen

in 2007. Toch is er voor gekozen om het topsportklimaat te onderzoeken. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

- In de Bosscher et al. (2008) komen geen opvallende verschillen tussen Vlaanderen en Nederland aan het licht op de pijlers, terwijl de verschillen in prestaties wél opvallend zijn. Dit onderzoek is gedeeltelijk gestart omdat de overheersende mening is dat de verschillen tussen Nederland en Vlaanderen op bepaalde onderdelen groter zijn dan hier weergegeven. Dit wordt getracht door meer diepgang in het onderzoek aan te brengen.
- In de Bosscher et al (2007, 2008) wordt in het pijlmodel gesproken van een topsportomgeving, bestaande uit media en sponsoring. Er wordt niet verder ingegaan wat deze rol precies is, en hoe deze voor bijvoorbeeld Nederland en Vlaanderen anders is. Dit onderzoek onderzoekt dit wel.
- De Bosscher et al. bekijken bepaalde pijlers oppervlakkig, zoals structuur en organisatie, financiële ondersteuning en wetenschappelijk onderzoek. Er wordt geen totaalbeeld geboden. In dit onderzoek wordt een poging gedaan om van deze pijlers wel alle facetten te belichten.
- Dit onderzoek bekijkt de situatie rondom de Olympische Spelen van 2008, wat het onderzoek redelijk actueel maakt.
- In het SPLISS-onderzoek is vooral aandacht voor de mening van atleten en coaches. Aangezien het SPLISS-model als uitgangspunt de pijler 'structuur en organisatie van beleid' zal er in dit onderzoek, in het kwalitatieve deel, uitgegaan worden van beleidsmakers op het gebied van topsport. Op deze manier wordt niet alleen de situatie van een variabele gepeild maar zal een poging gedaan worden om te achterhalen waarom de situatie van een variabele is zoals die is. De keuzes en beslissingen aangaande het beleid achter de topsport zullen meer behandeld worden.
- In het kwalitatieve deel van het onderzoek zal gesproken worden over het onderzoek van de Bosscher et al met de ondervraagden die hiermee bekend zijn. Op deze manier zal eveneens geprobeerd worden om de daadwerkelijke actie volgend op wetenschappelijk onderzoek bloot te leggen.

Verder heeft Rooms al een onderzoek verricht naar de sportcultuur en topsportcultuur in Nederland en Vlaanderen (Rooms, 2005). Dit onderdeel is in dit onderzoek ook onderzocht om de volgende redenen:

- Het theoretisch concept is nieuw. Rooms geeft zelf in de scriptie aan dat vervolgonderzoek rondom dit onderwerp gewenst is, om zo meer mensen hierover te spreken, en betere uitspraken te kunnen doen.
- Nationale/regionale cultuur wordt wel belicht in het onderzoek, maar speelt slechts een geringe rol. Dit onderzoek gaat hier dieper op in, en meer mensen worden hier over ondervraagd. Verder ligt in dit onderzoek voornamelijk de nadruk op hoe nationale/regionale cultuur direct topsportprestaties van een land beïnvloeden.

- In dit onderzoek worden ook mensen in hoge posities van de Nederlandse en Vlaamse topsportwereld op het gebied van beleid gevraagd hoe zij de topsportcultuur en sportcultuur in de landen beoordelen, in het onderzoek van Rooms is dit niet het geval.
- Ook in dit geval geldt dat er onderzocht wordt hoe de situatie van de sportcultuur en topsportcultuur is rondom de meest recente Olympische Spelen van 2008.

Tot slot zijn de twee theoretische concepten zijn niet eerder gecombineerd in een onderzoek.

De bevindingen van Dhr. van Bottenburg, Mevr. De Bosscher en Dhr. Rooms worden natuurlijk wel op waarde geschat. Zij leveren een bijdrage aan de uiteindelijke bevindingen van dit onderzoek, en kunnen bepaalde uitspraken ondersteunen. Waar dit nuttig is gebleken zijn bevindingen uit deze onderzoeken toegevoegd aan de onderzochte variabelen in de vorm van deskresearch.

Kanttekening bij het onderzoek is het feit dat er in de literatuur geen gebruik zal worden gemaakt van de laatste topsportklimaatmeting van Van Bottenburg en het Mulier Instituut; Op jacht naar goud. Dit onderzoek was nog lopende tijdens het schrijven van de scriptie en zal gelijktijdig gepresenteerd worden met deze scriptie.

3. Methodologie

Het onderzoek zal bestaan uit twee onderdelen, desk research en field research. De methodologie van het field research zal hieronder toegelicht worden.

3.1. Onderzoeksdesign

Dit onderzoek zal worden uitgevoerd aan de hand van een comparatief onderzoeksdesign (Yin, 1994). Dit onderzoek zal bestaan uit kwalitatief onderzoek in de vorm van een meervoudig geneste casestudy (Swanborn, 2003). Deze zal exploratief van aard zijn. In dit onderzoek zijn Vlaanderen en Nederland de analyse-eenheden waarover aan de hand van de onderzoeksbevindingen uitspraken worden gedaan. De observatie-eenheden in de casestudy's zijn deskundigen (wetenschappelijke experts, atleten, coaches, beleidsmedewerkers) van de te onderzoeken variabelen zoals deze genoemd zijn in de operationalisering. Dezen worden door middel van theoretische selectie vanuit het conceptueel model geselecteerd. Door middel van dit onderzoek zal er geprobeerd worden een bestaande variantie in scores, namelijk de verschillen in topsportprestaties tussen Nederland en Vlaanderen, te beschrijven.

3.2. Populatie/steekproef

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zullen er 21 deskundigen worden ondervraagd over bepaalde onderwerpen of thema's die extra aandacht en diepgang verdienen na de literatuurstudie en het deskresearch. De selectie van personen (c.q. deskundigen) zal gebeuren aan de hand van theoretical sampling, waarbij personen (deskundigen) worden geselecteerd op hun mogelijke potentiële bijdrage aan de analyse. Wanneer tijdens het onderzoek bevindingen worden gedaan die niet in de huidige theorie vallen, maar wel van nuttige bijdrage kunnen zijn voor het onderzoek, zullen deze gegevens of onderzoekseenheden ook meegenomen worden in het onderzoek.

Om vergelijkingen mogelijk te maken zal voor ieder onderwerp minimaal één deskundige voor Nederland en een voor Vlaanderen geselecteerd worden.

3.3. Dataverzameling

De data zullen verzameld worden door middel van semigestructureerde interviews, aan de hand van een itemlijst. Hierbij zullen de items per onderwerp, opgesteld bij de operationalisering, gebruikt worden als de te bespreken punten tijdens de interviews. Deze interviews zullen worden opgenomen door middel van opnameapparatuur, en in zijn geheel worden getranscribeerd.

3.4. Data-analyse

De analyse van de gegevens is gericht op het beschrijven van de variantie van bestaande scores in

topsportprestaties aan de hand van casestudy's. Dit onderzoek zal uitgevoerd worden in de vorm van een beschrijvende of exploratieve casestudy.

De data zullen verzameld en geanalyseerd worden door middel van een te vormen datadisplay of (semi)gestructureerde representatie aan de hand van de richtlijnen die door Miles en Huberman (1994) zijn opgesteld. Dit zal na het transcriberen uit de volgende stappen bestaan:

1. Data reductie: selecteren en coderen van data, wat leidt tot een monstermatrix.
2. Data display: de productie van tabellen en diagrammen, en het vormen van netwerken tussen de codes.
3. Conclusies trekken en verifiëren aan de hand van de codes.

3.5. Operationalisering items topsportklimaat

De volgende items worden in het onderzoek behandeld voor zowel Nederland en Vlaanderen:

1. Financiële ondersteuning: Bij deze variabele wordt onderzocht uit welke bronnen investeringen voor de topsport vandaan komen. Dit zal in eerste instantie gebeuren aan de hand van een literatuurstudie en deskresearch. Wanneer hierbij opvallende dingen aan het licht komen zullen beleidsmakers in Nederland en Vlaanderen ondervraagd worden. Waarom zijn bepaalde financiële bronnen van een bepaalde omvang? Waarom blijven andere investeringen achter?

2. Structuur en organisatie: Bij deze variabele worden experts in het topsportlandschap van Vlaanderen en Nederland ondervraagd over hoe de organisatie in de topsport staat, en hoe deze verloopt. Hoe is de samenwerking tussen verschillende partijen? In hoeverre komen verhoudingen in de realiteit overeen met hoe deze op papier beschreven staan? Welke problemen bestaan er in het topsportbeleid? Welk effect heeft de staat van de structuur en organisatie op het behalen van prestaties?

3. Sportparticipatie: Hierbij wordt bekeken hoeveel mensen in de bevolking aan sport doen.

4. Talentidentificatie en –ontwikkeling: Hierbij wordt bekeken hoe talenten worden geïdentificeerd in de landen, en welke systemen er bestaan om de talenten te ontwikkelen.

5. Ondersteuning van de atleet (tijdens en na de carrière): Bij deze pijler worden verantwoordelijken in de topsport bevraagd over welke faciliteiten topsporters ontvangen. Verder is het bij deze variabele belangrijk hoe de experts denken over de faciliteiten, welke klachten atleten hebben over deze faciliteiten en waar de experts denken dat verbeteringen mogelijk zijn.

6. Trainingsfaciliteiten en topsportinfrastructuur: Bij deze pijler wordt bekeken wat de status is van de faciliteiten die topsporters gebruiken. Met experts zal gesproken worden over de kwaliteit en kwantiteit van de accommodaties die beschikbaar zijn voor de topsport en welke ontwikkelingen zich hebben voorgedaan de laatste jaren op dit vlak.

7. Opleidingen en voorzieningen voor trainers: De mogelijkheden voor trainers en coaches om hun werk zo goed mogelijk te doen. Wat zijn volgens experts de mogelijkheden voor trainers om hun beroep uit te voeren en zich te ontwikkelen? Worden coaches in Nederland en Vlaanderen op waarde geschat?

8. De organisatie van (inter)nationale competities: In hoeverre er gereguleerde competities van hoog niveau aanwezig zijn in de landen, of er internationale toernooien worden georganiseerd in de landen en of talenten op het hoogst mogelijke niveau kunnen opereren.

9. Wetenschappelijke ondersteuning: Bij deze pijler wordt bekeken in hoeverre topsporters en instanties met de begeleiding van topsporters bezig zijn wat betreft wetenschappelijke ondersteuning. Hierbij worden experts ondervraagd in hoeverre dit onderzoek aansluit op de vraag vanuit de topsport, in hoeverre instanties in de topsport samenwerken met verschillende onderzoeksbureaus, hoe onderzoek verzameld en verspreidt wordt en in hoeverre wetenschappelijke ondersteuning belangrijk wordt geacht voor het bereiken van topsportprestaties.

3.6. Operationalisering items topsportomgeving

1.1 Algemene cultuur: Tot de nationale/regionale cultuur worden ten eerste de dimensies van Hofstede gerekend. Dit zijn machtsafstand, onzekerheidsvermijding, masculiniteit tegenover femininiteit, individualisme tegenover collectivisme en termijngerichtheid. Er wordt in dit onderzoek aan experts op het gebied van cultuur hun mening gevraagd over hoe zij de cultuur van Nederland en Vlaanderen zien. Welke dimensies kunnen positief of negatief zijn voor het bereiken van topsportprestaties? En in hoeverre zien zij deze dimensies een rol spelen in de Nederlandse en Vlaamse maatschappij, en in hun topsportbeleid?

1.2. Religie: In de theorie komen indicaties naar voren dat het religieuze karakter van een cultuur zijn effect kan hebben op het behalen van prestaties van een cultuur. De culturele experts worden gevraagd in hoeverre zij denken dat er een bepaalde religieuze invloed is in Nederland en Vlaanderen, en of deze van invloed is op het behalen van topsportprestaties.

1.3. Nationale identiteit: de mate van nationale of regionale trots zou mogelijk van invloed kunnen zijn op de prestatiedrang van atleten. Het representeren van het eigen land kan stimulerend werken voor atleten. Culturele experts worden bevraagd in hoeverre er sprake is van nationale identiteit en trots in Nederland en Vlaanderen, en in hoeverre dit effect heeft op topsportsucces.

2. Sportcultuur en topsportcultuur: Deze variabele is opgedeeld uit de volgende subvariabelen:

2.1 Organisatiegraad sportbeoefenaars: de organisatie van de sport waarmee bepaalde richtlijnen aan de breedtesport geven worden. Experts op dit vlak worden ondervraagd in hoeverre deze naar wens functioneert in Nederland in Vlaanderen. Hoe is de aansluiting met de topsport. Welke problemen en obstakels zijn er in de structuur en de samenwerking tussen de verschillende partijen?

2.2 Maatschappelijke waardering: de maatschappelijke waardering zegt iets over het respect en de waardering die de bevolking heeft voor sport en sportprestaties. Zowel experts op het gebied van topsport als op het gebied van cultuur zullen worden ondervraagd over hoe zij de maatschappelijke waardering voor topsport in respectievelijk Nederland en Vlaanderen zien. Welke positie neemt sport in de samenleving in? Worden hoge investeringen voor topsport geaccepteerd? In hoeverre zijn sporthelden grote

persoonlijkheden in deze maatschappijen?

2.3 Prestatiegerichtheid samenleving: Zowel experts op het gebied van topsport als op het gebied van cultuur zullen worden ondervraagd over hoe zij de prestatiedrang in respectievelijk Nederland en Vlaanderen zien. Hoe ver gaat een Nederland of een Vlaming om tot een bepaalde prestatie te komen. Geldt dit ook voor topsportprestaties?

2.4 Positie van lichamelijke opvoeding in het onderwijs: lichamelijke opvoeding op school is belangrijk voor het ontwikkelen van sportieve vaardigheden en interesse van kinderen/jongeren. Experts op het gebied van schoolsport in Nederland en Vlaanderen worden ondervraagd hoe zij de positie van de L.O. ervaren. Is het belangrijk? Hoe is de organisatie hieromheen? Wordt er veel geld in gestoken? Op welke wijze wordt de L.O. ingevuld? Op welke wijze zou volgens de experts dit zijn invloed kunnen hebben op sportprestaties?

3. Media: Experts op het gebied van topsport en media worden ondervraagd over welke rol zij zien voor de media in de topsport. Welke invloeden heeft het? Hoe is de omgang tussen topsporters en de media? Welke rol kan het spelen in het bereiken van topsport prestaties?

4. Sponsoring: Experts op het gebied worden ondervraagd over hoe zij de sponsoring in respectievelijk Nederland en Vlaanderen zien. Welke bedrijven zijn betrokken, en op welke manier? Welke geldstromen komen er op gang door sportsponsoring? In welk opzicht denken de experts dat het sponsoringklimaat en Nederland en Vlaanderen positief of negatief een bijdrage levert aan het leveren van topsportprestaties?

3.7. Overzicht experts voor fieldresearch

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de experts die voor dit onderzoek ondervraagd zullen worden over de variabelen die zijn besproken in paragraaf 3.5. en paragraaf 3.6.

Wouter van Beek	Hoogleraar Religieuze antropologie, Universiteit van Tilburg, voormalig voorzitter Nederlandse Dambond (dus bekend met NOC*NSF)
Joep Bartels	Bestuurslid Nederlandse Vereniging van Olympische Deelnemers, heeft 9 Olympische Spelen bezocht als coach, Chef d' equipe en teammanager.
Dorien Höppener	programmaleider topsport Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Marti ten Kate	Beleidsmedewerker NOC*NSF, verantwoordelijk voor voorzieningen topsporters, bestuurslid NVOD
Erik-Jan Koers	Beleidsmedewerker NOC*NSF, verantwoordelijk voor voorzieningen coaches
Trinko Keen	Voorzitter Atletencommissie NOC*NSF
Prof. Evert Zinzen	Lid Ovunolo Vlaanderen, lid Vlaamse Trainerschool, Professor Vrije Universiteit Brussel in Lichamelijke Opvoeding
Dr. Agnes Elling	Manager onderzoek en publieke taken W.J.H. Mulier Instituut 's-Hertogenbosch
Christiaan Ruesink	Hoofdredacteur sport Algemeen Dagblad
Joost de Vries	Hoofd Studio Sport
Jan de Jong	Directeur NOS
Marcel Sturkenboom	Voormalig directeur Sport NOC*NSF, voormalig medewerker topsport Ministerie van VWS, huidig bondsvoorzitter NeVoBo
Baukje Zandstra	Beleidsmedewerker Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeders
Herman van Driessche	Voorzitter Stichting Vlaamse Schoolsport
Paul Rowe	Directeur Topsport BLOSO
Prof. Jan de Maeyer	Professor Cultuur en religie, Universiteit van Leuven
Prof. Fons van de Vijver	Professor culturele psychologie, Universiteit van Tilburg
Ivo van Aken	Voormalig Topsportmanager Vlaanderen
Jul Clonen	Topsportexpert Departement voor Cultuur, Jeugd, sport en Media in Vlaanderen
Hans Vandeweghe	Voormalig hoofdredacteur sport De Morgen, Hoofdredacteur NLCoach
Eddy de Smedt	Directeur topsport BOIC

Alle respondenten hebben hun volledige medewerking gegeven aan dit onderzoek. Wanneer respondenten hebben aangegeven dat bepaalde uitspraken met gevoel moesten worden behandeld, is hier gehoor aan gegeven. Er zijn geen verzoeken voor anonimiteit ingediend.

4. Nederland

Deskresearch

In dit hoofdstuk zullen het topsportklimaat en de topsportomgeving van Nederland besproken worden. De in hoofdstuk 3 opgestelde items zullen worden behandeld. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van deskresearch.

4.1. Sportklimaat van Nederland

In dit hoofdstuk zal het huidige sportklimaat van Nederland besproken worden. Dit zal gedaan worden aan de hand van de 9 pijlers van het SPLISS-model.

4.1.1. Financiële ondersteuning

Nationale overheid in Nederland

In Nederland zijn er verschillende Ministeries actief in de ondersteuning van de topsport. Zo heeft het ministerie van Defensie, zonder tussenkomst van het Ministerie van VWS een topsportbeleid, wat zich richt op het invullen van verschillende militaire functies voor topsporters (Algemene rekenkamer, 2008). Ook biedt het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties dienstverbanden aan bij de politie, en is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap actief in de LOOT-scholen die functioneren voor topsportredenen. Het Ministerie wat het meest actieve is op het gebied van topsport in Nederland is het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. In 2008 waren de totale uitgaven aan topsport van dit Ministerie 27.627.000 euro. In onderstaande tabel staat een gedetailleerde weergave van het Ministerie in de afgelopen jaren.

Figuur 4.1. Bijdragen en subsidies van het Ministerie van VWS (bedragen x €1000)

Uitgaven Topsport VWS	2005	2006	2007	2008
Evenementen en accommodaties	7.089	10.649	6.275	4.695
Hoogwaardige begeleiding / coaching	4.720	4.697	4.887	4.584
Trainings- en wedstrijdprogramma	0	10.000	0	1.300
Stipendium	6.481	5.307	2.359	5.281
Dopingpreventie	1.366	1.649	1.475	2.020
Talenterkenning en –ontwikkeling	2.382	2.723	3.917	5.997
Innovatie	0	3.246	474	3.750
Totaal	22.398	38.271	19.386	27.627

Bron: Algemene Rekenkamer, 2008

Veel van de uitgaven van het Ministerie worden verder verdeeld door het NOC*NSF. Deze 27 miljoen euro worden uitgegeven aan subsidies voor sportbonden, het fonds voor de Topsporter, waaruit het Stipendium

betaald wordt aan de A- en B-sporters in Nederland (hier wordt verder op ingegaan in het hoofdstuk: ondersteuning aan de atleet in Nederland), en overige uitgaven zoals sportevenementen, wetenschappelijk onderzoek (3 miljoen euro per jaar) en anti-dopingbeleid.

Figuur 4.2. Begunstigden van de bijdragen en subsidies van het Ministerie van VWS (Bedragen x € 1000)

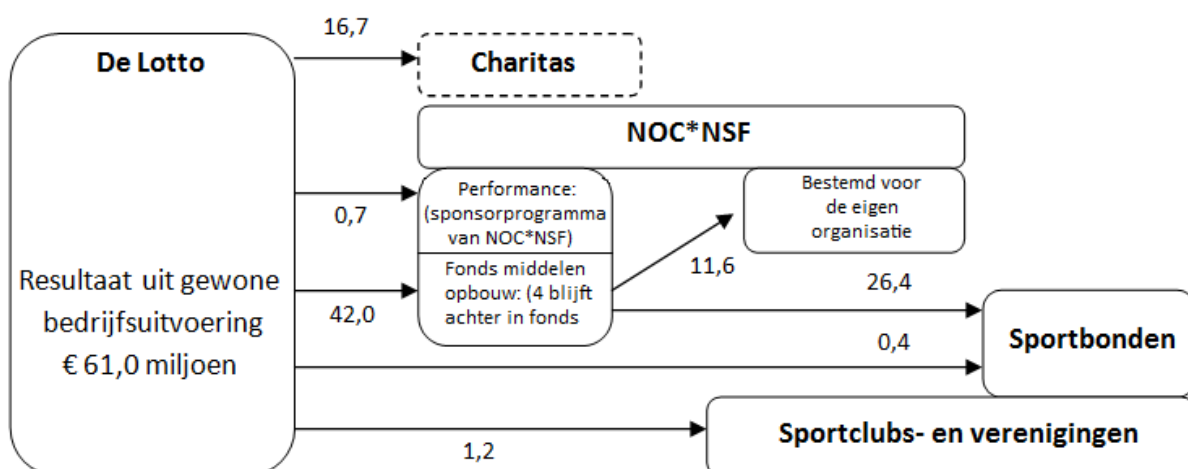
NOC*NSF	2005	2006	2007	2008
Evenementen en accommodaties	27	207	171	90
Hoogwaardige begeleiding/ coaching	561	593	4.557	4.515
Trainings- en wedstrijdprogramma	0	10.000	0	1.300
Dopingpreventie	0	5	5	0
Talenterkenning en –ontwikkeling	315	346	577	580
Innovatie	0	218	390	265
Totaal	903	11.369	5.700	6.750

Bron: Algemene Rekenkamer, 2008

De Stichting Nationale Sporttotalisator Nederland (de Lotto)

De Lottogelden worden door het Ministerie van VWS gezien als private gelden, niet tot de publieke middelen. De (substantiële) bijdrage vanuit De Lotto is een 'eigen' geldstroom waarover de sportsector zelf kan beschikken. Sinds de oprichting van de Stichting de Nationale Sporttotalisator (De Lotto) eind 1960, ontvangt NOC*NSF jaarlijks ongeveer 70% van het nettorendement van De Lotto, en verdeelt dat vervolgens onder sportbonden en NOC*NSF zelf (Algemene Rekenkamer, 2008).

Figuur 4.3. Middelenverdeling Lottogelden, bestemd voor sport

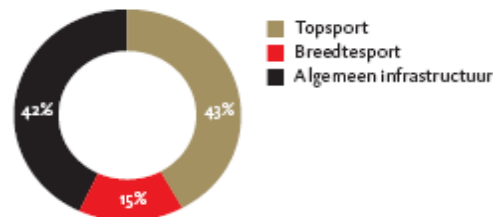

Bron: Policy Research Corporation, 2008

In 2006 ging er een financiële stroom van circa 44 miljoen euro richting de sport in Nederland (Algemene Rekenkamer, 2008). In 2008 was dit bedrag zelfs 47 miljoen euro. Wanneer er gekeken wordt naar de

verdeling van de lottogelden, is te zien dat ongeveer 42% bestemd is voor topsport, wat overeenkomt met 19,7 miljoen euro in 2008.

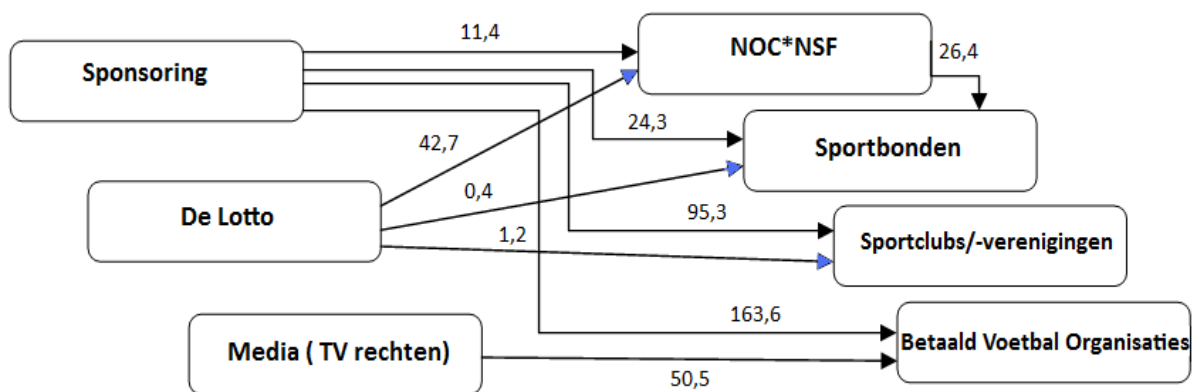
Figuur 4.4. Verdeelsleutel totale uitgaven Lotto

Bron: Algemene Rekenkamer, 2008.

Hiermee komen we op een totaal van ongeveer 47 miljoen euro die door de Nationale overheid direct in de topsport geïnvesteerd wordt. Wanneer er gekeken wordt hoeveel geld er in totaal in de topsport wordt geïnvesteerd, blijkt dat dit nog niet het grootste deel van de financiering omvat. Zo halen het NOC*NSF, de sportbonden en (vooral voetbal-)verenigingen een aanzienlijk deel uit sponsoring en media-inkomsten.

Figuur 4.5. Middelenstroom Nederlandse sportwereld, inclusief sponsoring- en media-inkomsten (bedragen in miljoenen euro's)

Bron: Policy Research Corporation (2008)

Provincies en gemeenten in Nederland

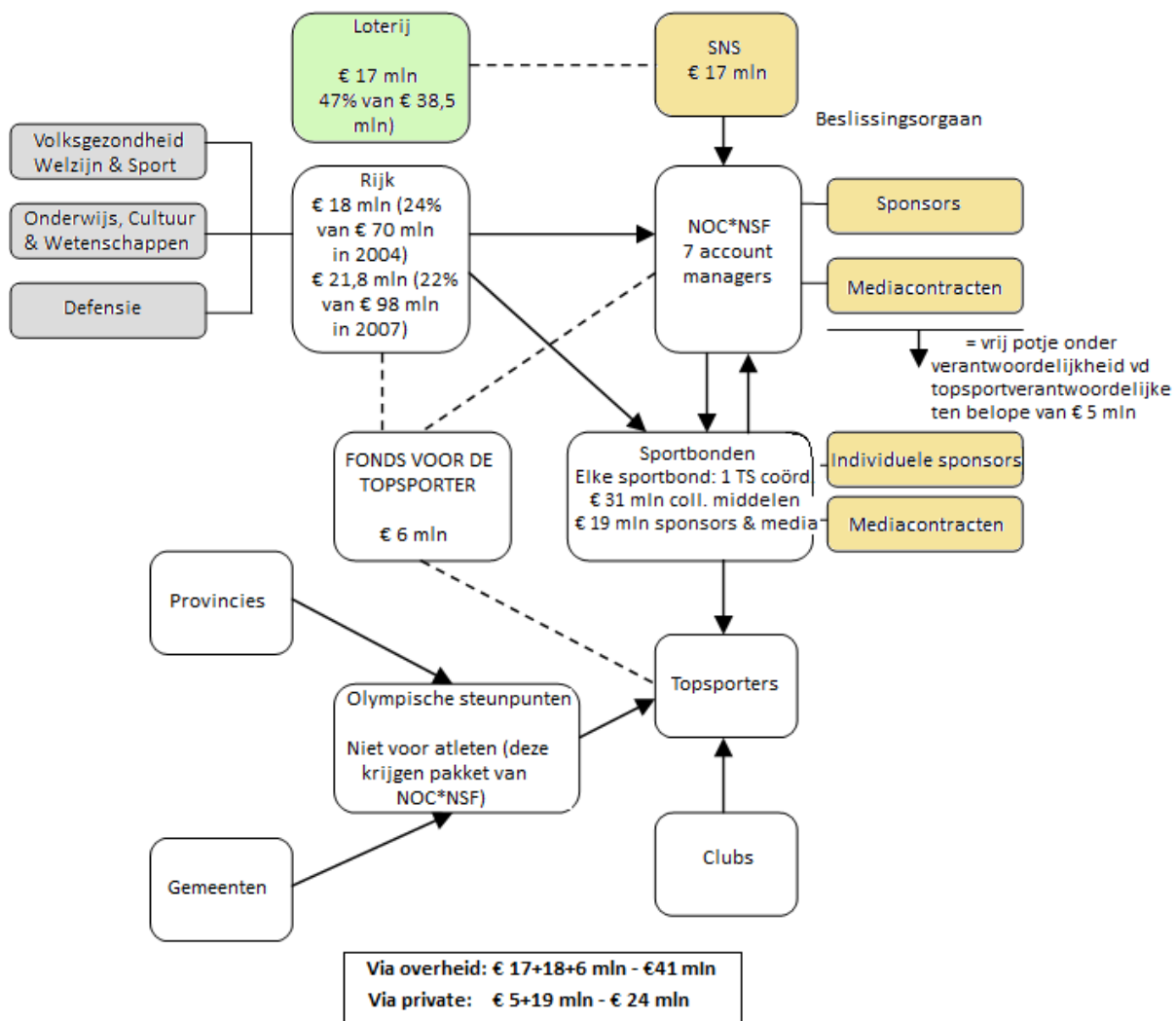
De ondersteuning vanuit provincies en gemeenten voor de topsport is relatief beperkt, maar groeiende. Bij de provincies betreft het vooral financiële ondersteuning voor de zogenaamde Olympische Netwerken. Ook het Ministerie van VWS subsidieert de Olympische Netwerken. Voor 2008 heeft het departement op de begroting hiervoor een totaalbedrag van ongeveer € 0,6 miljoen gereserveerd (Algemene Rekenkamer, 2008). Bij gemeenten ligt de focus vooral op de breedtesport, en het is sterk per gemeente afhankelijk of er middelen in de topsport worden gestopt. Wanneer dit wel het geval is resulteert deze ondersteuning vaak in steun aan Olympische steunpunten en Olympische netwerken of de aanleg van topsportaccommodaties.

Een gemeente die zeer actief is op het gebied van topsport in Nederland is de gemeente Rotterdam (Algemene rekenkamer, 2008). Ook is de stichting Topsport Amsterdam zeer actief op het gebied van topsport op gemeentelijk niveau. Steeds meer is topsport in Nederlandse steden een onderdeel van de city-marketing. Ook is de financiële steun van provincies en gemeente zichtbaar bij de Nederlandse LOOT-scholen en de regionale Olympische steunpunten. Deze krijgen van NOC*NSF slechts een beperkte financiering (respectievelijk ongeveer 3.000 en 15.000 euro per jaar), en worden verder ondersteund door gemeenten, provincies en andere partners.

Het deskresearch heeft een goed en compleet beeld opgebracht van de middelenstromen die er bestaan in de Nederlandse topsportwereld. Wat opvalt, is dat de omvang van het totale bedrag redelijk groot is. Toch zijn de uitgaven vanuit de rijksoverheid beperkt als er gekeken wordt naar de totaalsom. De Lotto, provincies, gemeenten, sponsors en de media zorgen allen voor een aanzienlijk deel van de totale investeringen in topsport in Nederland. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat topsport vanuit alle hoeken van Nederland gewaardeerd en ondersteund wordt.

4.1.2. Structuur en organisatie

Figuur 4.6. Structuur topsport Nederland

Bron: Departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2007

In bovenstaande figuur is het topsportlandschap in Nederland weergegeven. Er zijn vier organen die zich zeer actief bezig houden met de “spelers in het veld”; de topsporters, de clubs en de sportbonden. Dit zijn het Rijk, het NOC*NSF (wat autonoom opereert en qua beleid het grootste deel van het nationale topsportbeleid vormt), de provincies en de gemeenten. Al deze actoren zijn actief op hun eigen niveau. Hoewel het rijk eigen beleid formeert rondom topsport, laat het deze taak voornamelijk over aan het NOC*NSF, die de topsport in Nederland aanstuurt met strategisch en operationeel beleid en financiën. Het rijk beperkt zich tot het verstrekken van subsidies en strategisch beleid (www.minvws.nl). Verder omarmt het nadrukkelijk de ambities van het NOC*NSF. De provincies en gemeenten focussen zich op de ondersteuning van Olympische Steunpunten. Wat ook opvalt is de betrokkenheid van de sponsors en de media bij sportbonden en het NOC*NSF. Deze nadrukkelijke betrokkenheid zorgt voor extra financiële middelen om het topsportbeleid uit te voeren.

NB. De getallen in dit topsportlandschap zijn niet zo actueel en compleet als het overzicht wat in de vorige paragraaf gepresenteerd is. Het wordt aangeraden om deze niet mee te nemen in de beoordeling.

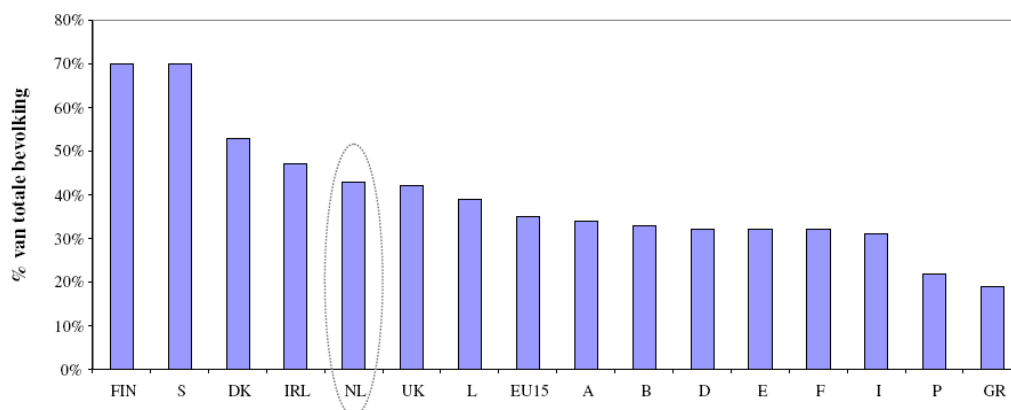
De financiële middelen waarover de sportbonden (sportfederaties) en sportverenigingen (sportclubs) kunnen beschikken worden gecentraliseerd bij het NOC*NSF (De Bosscher et al. 2009). Nederlandse sportbonden beschikken over een grote autonomie qua besteding van de middelen, mits ze via projectaanvragen kunnen aantonen dit efficiënt en effectief te zullen besteden.

Op papier ziet de structuur en organisatie in Nederland er goed uit. Maar werkt deze in de praktijk ook goed en naar ieders tevredenheid? Om hierin meer inzicht te krijgen zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op dit vlak.

4.1.3 Sportparticipatie (ontwikkelingen in de breedtesport)

Volgens onderstaand figuur ligt de sportparticipatie in Nederland rond de 43% (Policy Research Report, 2007)

Figuur 4.7. Sportbeoefening in Europa, tenminste eenmaal per week sportbeoefening

Bron: Policy Research Corporation, 2008

Vergeleken met andere Europese landen is dit redelijk tot goed te noemen. Ook als er gekeken wordt naar het aantal sportclubs per land, blijkt de hoeveelheid sportbeoefening in Nederland redelijk hoog te liggen. In 2007 kenden de sportbonden in totaal bijna 27.000 sportverenigingen (-1% t.o.v. 2004). Het gemiddelde aantal leden steeg in die periode verder van 174 naar 190 per vereniging. 9% van de verenigingen had in 2006 500 leden of meer, een op drie sportclubs had minder dan 50 leden (Kamphuis en van den Dool, 2008).

Nederland heeft een redelijk hoge sportparticipatie, 43 % van de bevolking doet ten minste één keer per

week aan sport. Het aantal sportclubs is met ongeveer 27.000 ook redelijk hoog te noemen. De gegevens uit het deskresearch geven een goed beeld over de sportparticipatie in Nederland. Dit onderwerp zal dan ook niet meer onderzocht worden in het fieldresearch.

4.1.4. Talentidentificatie en –ontwikkeling

Wanneer er bij atleten en coaches gevraagd wordt naar wat zij van de ontdekking en ontwikkeling van atleten vinden, valt op dat de Nederlanders positief zijn over de structuur waarin deze gebeurt. Er zijn zogenaamde LOOT-scholen waarin talenten sport en school kunnen combineren. Hier is Nederland in 1991 mee begonnen (De Bosscher et al. 2008). Uit onderzoek van de Bosscher et al. (2007) blijkt dat 54,5 % van de atleten van mening is dat er voldoende begeleiding is voor talentvolle atleten. 40% van de coaches deelt deze mening.

Uit verschillende onderzoeken van de Bosscher et al. (2007,2008,2009) blijkt dat deze pijler bij vrijwel alle betrokken landen een vrij lage score oplevert. De redelijk negatieve score voor Nederland is dan ook niet verrassend. Toch blijkt er een vrij positief beeld te bestaan onder atleten en coaches over deze pijler. Doordat deze pijler in alle betrokken landen van het onderzoek als onderontwikkeld bekend staat en dan ook weinig lijkt bij te dragen aan het beantwoorden van de probleemstelling, zullen er geen respondenten meer ondervraagd worden over deze pijler.

4.1.5. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière

Nederland heeft een totaal van 1250 topatleten. Als de atleten van het A -niveau alleen in beschouwing worden genomen heeft Nederland 434 atleten (de Bosscher et al. 2007).

Sinds 1 januari 2001 bestaat de stipendiumregeling voor topsporters. De regeling is een uitvloeisel van de beleidsnota *Kansen voor topsport* (VWS, 1999) . Het stipendium is een inkomensvervangende uitkering, bedoeld voor sporters die de A- of High Potential (HP)-status hebben en die minder dan het bruto minimumloon verdienen. De hoogte van de uitkering kan oplopen tot maximaal 70% van het wettelijk minimumloon voor een 23-jarige. De regeling wordt uitgevoerd door het Fonds voor de Topsporter. Dit bedrag bedraagt €1009,26 euro per maand (Algemene Rekenkamer, 2008). Bijverdienen is toegestaan tot 125% van het wettelijk minimumloon. Als een atleet meer verdient, dan wordt de stipendiumuitkering gekort of bruto teruggevorderd en beëindigd (www.sport.nl). Naast de stipendiumregeling en de topsportspaarregeling heeft NOC*NSF, in samenwerking met onder meer het Ministerie van VWS, een breed pakket aan aanvullende voorzieningen ontwikkeld. Hiertoe behoort onder andere de vergoeding van de kosten die voor de uitoefening van topsport gemaakt worden.

De stipendiumregeling is in 2004 geëvalueerd. Uit deze evaluatie blijkt dat het uitgangspunt van de regeling,

namelijk dat bij een succesvolle topsportcarrière topsporters via sponsorgelden in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien, niet juist is gebleken. Het stipendium blijft ook na langere tijd de belangrijkste inkomstenbron voor veel topsporters. Het stipendium maakt dus niet alleen topsport mogelijk in de beginfase van de carrière, maar zorgt ook voor een verlenging van de topsportcarrière (Roques en Van den Heuvel, 2004). De meest recente meting van het topsportklimaat (Van Bottenburg et al., 2008) laat zien dat de stipendiumregeling door topsporters als bijzonder hoog wordt gewaardeerd. Het stipendium wordt door 89% van de topsporters als positief of zeer positief beoordeeld. Tegen de achtergrond van een algemene positieve beoordeling van deze (financiële) ondersteuning aan topsporters, blijkt de ondersteuning bij de topsporters op een aantal aspecten toch op ongenoegen te stuiten. De meest voorkomende kritiek van de topsporters die uit de evaluatie Stipendium naar voren komt betreft de hoogte van het stipendium en de hoogte van het bedrag dat bijverdiend mag worden. Sommige topsporters vinden dat van een stipendium ook de kosten van levensonderhoud van een gezin zou moeten worden betaald en/of van een eigen huis. Het stipendium als inkomensvervangende uitkering heeft echter niet dit doel (Roques en Van den Heuvel, 2004)

Naast het stipendium verzorgt het NOC*NSF nog diverse andere voorzieningen voor atleten en coaches tijdens hun carrière. De verzorging van voorzieningen qua omkadering van de atleet en of coach op blijkt in Nederland van hoog niveau te zijn. Dit blijkt wel uit de Bondsovereenkomst die de bonden en het NOC*NSF opgesteld hebben voor de Nederlandse atleten en coaches voor de komende Olympische Spelen. Zo organiseert het NOC*NSF voor hun de teamoverdracht, de gezamenlijke heen- en terugreis van het Nederlands Olympisch Team Vancouver 2010, het kosteloos vervoeren van de vracht (de sportuitrusting, inclusief sportattributen, materialen etc. met uitzondering van de persoonlijke door de atleet zelf in te checken bagage), een kosteloos kledingpakket voor atleet en begeleider, diverse faciliteiten in het Olympisch Dorp (huisvesting, vervoer, (para)medische begeleiding), een publiciteitscampagne, een financiële vergoeding voor de atleet als hij/zij een medaille behaalt op de Olympische Spelen, financiering van een trainingskamp direct voorafgaande aan Olympische Spelen, diverse bijeenkomsten voor de atleet en begeleider in Nederland, de ontvangst bij de aankomst van de atleet en begeleider in Nederland, de huldiging en de Olympische Golden Clinic. (NOC*NSF, 2009)

Nederland heeft tevens een uitgebreid programma voor atleten die hun carrière beëindigen (zij ontvangen nog twee jaar een vergoeding). Wat de inhoud van dit programma is, is niet precies bekend. Ook is niet bekend welke voorzieningen er zijn voor atleten naast de financiële ondersteuning. Verder blijft de vraag wat beleidsmakers bij het NOC*NSF en het Ministerie van VWS doen met de problemen rondom het stipendium. Om hierop een antwoord te krijgen zullen interviews worden gehouden met experts.

4.1.6. Topsportfaciliteiten en infrastructuur

Er komt een redelijk positief beeld naar voren van de beschikbare accommodaties en -faciliteiten uit de onderzoeken van de Bosscher et al (2007,2008). Wanneer er gekeken wordt naar in hoeverre atleten tevreden zijn over de situatie van deze pijler in hun land, is in Nederland rond de 54% tevreden (De Bosscher et al. 2007, De Bosscher et al, 2008). In Nederland is men ook zeer actief bezig met het realiseren van topsportfaciliteiten en een topsportinfrastructuur in het kader van het Olympisch plan 2028 (De Bosscher et al. 2008).

Uit het deskresearch komt een redelijk positief beeld naar voren van de topsportfaciliteiten en infrastructuur in Nederland. Dit terwijl er voor veel sporten tot voor kort geen faciliteiten aanwezig waren, of pas in de laatste jaren gerealiseerd zijn. De vraag is dus of dit beeld over de topsportfaciliteiten overeind blijft wanneer experts hierover ondervraagd worden. De resultaten hiervan komen terug in hoofdstuk 5.

4.1.7. Opleiding en voorzieningen voor trainers

Uit de meting van het topsportklimaat in 2008 (W.j.H. Mulier Instituut, 2008b) blijkt dat topsporters tevreden zijn over het niveau van de trainers en coaches. Dat is het resultaat van uiteenlopende initiatieven om het niveau en de positie van coaches en trainers te verbeteren. Aan het begin van deze eeuw werd namelijk gesignaleerd dat de wankelende maatschappelijke positie van topcoaches een belangrijk knelpunt is voor het Nederlandse topsportklimaat (SCP, 2005). Door de aard van het dienstverband (veelal deeltijdfuncties op contractbasis), de arbeidsomstandigheden, de slechte carrièreperspectieven en het gebrek aan geld bij bonden voor bijscholing en specialisaties, zagen veel sportbonden hun topcoaches vertrekken naar het buitenland of naar functies buiten de sport (Ministerie van VWS, 2005). De afgelopen jaren zijn er diverse initiatieven ontstaan om de positie van de Nederlandse topcoaches te verbeteren. Zo is het verbeteren van de professionele positie van topcoaches een van de speerpunten van het topsport beleid van de rijksoverheid (Ministerie van VWS, 2005), uitgewerkt in het programma 'Coaches aan de top'. Voor de periode 2007-2010 is voor Coaches aan de top in totaal € 18 miljoen beschikbaar. Naast Coaches aan de top zijn er meerdere initiatieven. In 2006 zijn de Hogeschool van Amsterdam en de Hanzehogeschool Groningen, in samenwerking met NOC*NSF, gestart met een opleiding gericht op topcoaches: TopCoach5. Ook binnen de sportsector bestaan verschillende initiatieven gericht op de deskundigheidsbevordering van topcoaches.

Op initiatief van zeven topcoaches werd begin 2006 NLCoach opgericht, een platform en kenniscentrum voor gediplomeerde topcoaches. De bijeenkomsten van het Nationaal Coach Platform en het Olympisch Coach Platform, waar topcoaches uit verschillende takken van sport kennis en ervaring uitwisselen, dragen bij aan de kennisbevordering van coaches. Nederlandse topcoaches hebben bovendien toegang tot TECNet, de besloten internetsite van het Topsport Expertise Centrum. Deze website biedt mogelijkheden voor

kennisoverdracht en -uitwisseling voor coaches en trainers uit verschillende sportdisciplines (Algemene rekenkamer, 2008). Als er gekeken wordt naar de carrière mogelijkheden voor coaches, blijkt dat 70% van de coaches in Nederland de algemene mogelijkheden voor coaches in Nederland als redelijk tot goed beschouwt (W.J.H. Mulier instituut, 2008b). Bijna de helft van de ondervraagde trainers in Nederland heeft een fulltime baan als coach. Slechts een kwart heeft volledige baan elders naast het trainerschap.

Zoals blijkt uit de deskresearch is er in de afgelopen jaren veel gebeurd rondom coaches in de Nederlandse topsport. Op het moment bestaat er een goed (en tevens positief) beeld van de mogelijkheden en voorzieningen voor coaches en de coaches geven een positief oordeel over zaken zoals vergoedingen, erkenning, en het niveau van de opleidingen. In gesprekken met experts wordt nagegaan of deze positieve lijn doorzet.

4.1.8. Internationale competitie

Uit de evaluatie van het SPLISS-consortium (De Bosscher et al., 2007) komt een redelijk positief beeld over Nederland naar voren. Zo is 63% van de Nederlandse atleten en de coaches tevreden over de situatie van deze pijler. Het feit dat Nederland op het gebied van organisatie van internationale competitie een strategie over de lange termijn hanteert die nationaal gecoördineerd is draagt bij aan deze tevredenheid. Desalniettemin zouden atleten graag nog meer evenementen in eigen land zien. De laatste tijd is voor deze pijler ook zichtbaar meer geld beschikbaar gekomen en wordt een poging gedaan om aan de wensen van de atleten te voldoen.

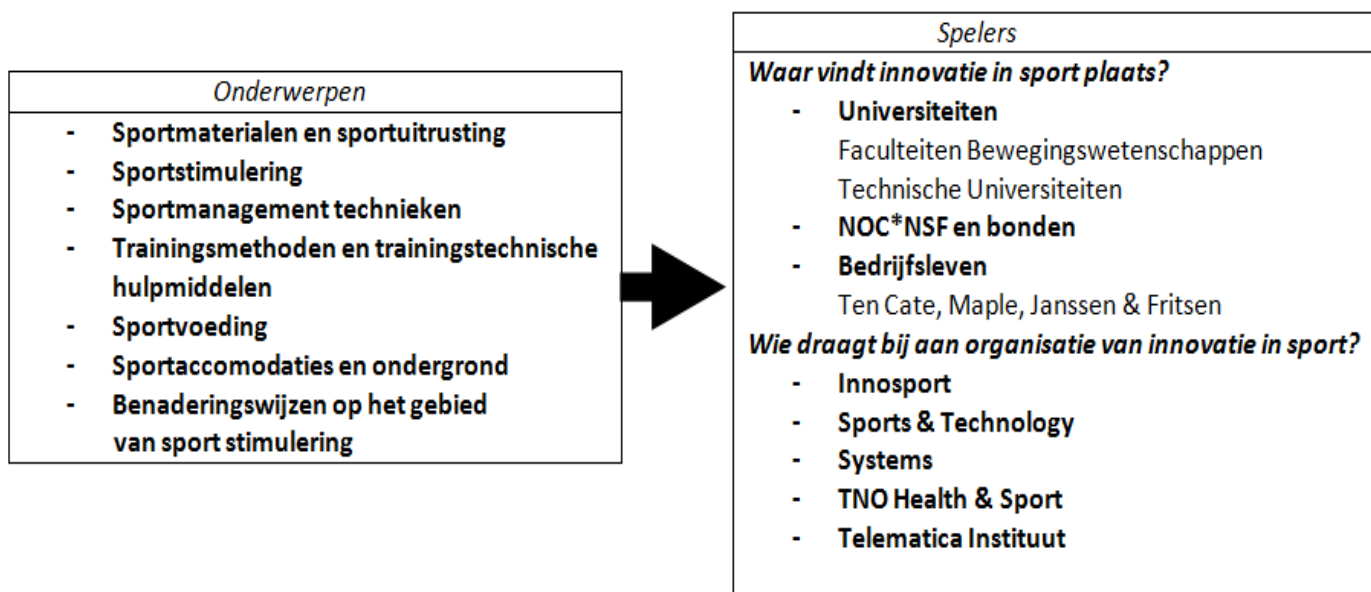
De eerdere onderzoeken geven een duidelijk beeld van de situatie van deze pijler. Dit zorgt ervoor dat er geen verdere vragen overblijven op het gebied van internationale competitie. Deze variabele zal dan ook niet verder meegenomen worden bij de gesprekken met experts.

4.1.9. Wetenschappelijke ondersteuning

Zowel het Ministerie van VWS als NOC*NSF initiëren en ondersteunen wetenschappelijk onderzoek op topsportgebied. Bijvoorbeeld de onderzoeken naar het topsportklimaat. Aanleiding voor deze onderzoeken is de VWS sportnota *Wat sport beweegt* (Ministerie van VWS, 1996). Naast wetenschappelijk onderzoek wordt er geïnvesteerd in innovatie op het gebied van sport. Voorbeelden hiervan zijn de klupschaats, speciale zwem- en koelende kleding, hersteldranken en voedingssupplementen. Op het gebied van sportinnovatie is in 2006 een samenwerkingsinitiatief gestart tussen diverse universiteiten, kennisinstituten, sportorganisaties, het bedrijfsleven en de Nederlandse overheid. Dit initiatief heeft eind 2006 geresulteerd in de oprichting door NOC*NSF en TNOSport van de Stichting InnoSportNL (Policy Research Corporation, 2008). Het budget van de stichting is € 30 miljoen voor vijf jaar. De rijksoverheid (waaronder het Ministerie van VWS) financiert de helft daarvan. De andere helft wordt betaald door universiteiten en kennisinstituten (15%), sportorganisaties (10%) en het bedrijfsleven (25%) (InnoSportNL, 2006). Zoals in onderstaand figuur

staat aangegeven zijn er naast Innosport nog meer organisaties betrokken bij innovaties voor topsport.

Figuur 4.8 Sportinnovatie in Nederland

Bron: Policy Research Corporation, 2008

Ruim 300 bedrijven en kennisinstellingen zijn actief op het gebied van onderzoek naar technologische innovaties m.b.t. sport, gepaard gaan met ruim € 3.5 miljoen aan R&D-loonkosten (Policy Research Corporation, 2008). Er is geen centrale database voor innovatie in sport; de meeste informatie is beschikbaar via de universiteiten. Innovatie in sport is onvoldoende duidelijk georganiseerd in Nederland, hierbij is er in Nederland een structurele nood aan een centraal en onafhankelijk aanspreekpunt. (Policy Research Corporation, 2008)

Zoals uit de gegevens uit het deskresearch blijkt, is er wel degelijk een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijke ondersteuning in de topsport. Toch blijken er ook nog een aantal problemen te bestaan rondom wetenschappelijke ondersteuning. Zo sluiten de wensen van betrokken bedrijven en de topsport vaak niet op elkaar aan. Ook zou de verzameling en verspreiding van de informatie beter kunnen. In gesprekken met experts zal getracht worden te achterhalen welke ontwikkelingen zich rondom deze pijler op dit moment afspelen, en in hoeverre deze problemen verholpen kunnen worden in de toekomst.

4.2. Sportomgeving van Nederland

In dit hoofdstuk zal de sportomgeving van Nederland worden besproken. Hiermee wordt de nationale cultuur, de (top)sportcultuur de rol van de media en de rol van sponsoring bedoeld.

4.2.1. Nationale cultuur: Hofstededimensies

Hofstede's onderzoek heeft de dimensies die een cultuur herbergt meetbaar gemaakt, waardoor het mogelijk geworden is verschillende culturen met elkaar te vergelijken op grond van de vijf dimensies. In onderstaande tabel zijn de dimensies weergegeven voor Nederland.

Machtsafstand	38
Onzekerheidsvermijding	53
Masculiniteit	14
Individualisme	80
Termijngerichtheid	44

Bron: Hofstede, 1980

4.2.1.1. Machtsafstand

Nederlanders hebben een afkeer van het maken van een onderscheid tussen hoog en laag. In Nederland moet respect verdiend worden (Claes & Gerritsen, 2002). Het nemen van initiatief wordt in Nederland gewaardeerd en dan ook serieus genomen. Een gevolg hiervan is dat Nederlanders veel inspraak hebben in beleid. Nederlanders laten eerder hun stem horen en leidinggevend zijn ook bereid de stem van hun ondergeschikten te waarderen. Het Nederlandse poldermodel staat model voor de kleinere machtsafstand (Hofstede, 2001; Couwenberg, 2001). Nederland heeft een score van 38 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Om een antwoord te vinden op die vraag zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

4.2.1.2. Onzekerheidsvermijding

De minder grote onzekerheidsvermijding in de Nederlandse cultuur heeft tot gevolg dat de Nederlander zelfbewust is en zelfverzekerd overkomt. De uiting van gedachten is veel directer en wordt omschreven als 'eerlijk zijn' om de ander meer duidelijkheid te geven (Marcha & Haverkamp, 1995). Nederlanders stellen doelen vaak hoger dan het haalbare (Nederlandse Kamer van Koophandel, 2002). Nederlanders spiegelen zich graag aan grote landen en voelen zich niet thuis binnen de categorie kleine landen zoals België (Couwenberg, 2001). De Foer (2001) zet deze culturele constatering in het licht van sport: *“Nederlanders zijn zich zo veel meer bewust van hun kracht. Ze zien zichzelf als de te kloppen man, vrouw of ploeg.*

Nederland beschouwt zich in de meeste sporten als gelijkwaardig aan de grote sportnaties. Het vreest geen confrontatie met Engeland, laat staan met Duitsland. Het kickt erop. Weer een kans om te bewijzen hoe goed we zijn, denkt de Nederlander dan.”(De Standaard, 10-11-'01).

Nederland heeft een score van 53 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Om een antwoord te vinden op die vraag zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

4.2.1.3. Masculiniteit

Een land profileert zich masculiener naarmate de werkdoelen inkomen, erkenning, promotie en uitdaging stijgen in belangrijkheid. Ook de waarden assertiviteit, prestatiedrang, succes en competitie worden belangrijk gevonden. In een feminiene cultuur zijn het juist de werkdoelen zekerheid, woonomgeving, samenwerking, solidariteit, dienstbaarheid en een goede werkrelatie die belangrijk zijn (Hofstede, 1999). Ondanks het feit dat Nederland zeer feminien is, is er een verschuiving van de Nederlandse feminimiteit naar meer masculiene waarden te constateren volgens Claes en Gerritsen (2002).

Nederland heeft een score van 14 op deze dimensie. De vraag is hoe deze feminimiteit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Dit zou dan in het onderdeel prestatiedrang moeten zitten, die juist geassocieerd wordt met masculiniteit. In hoeverre prestatiedrang in de Nederlandse cultuur aanwezig is en van invloed zou kunnen zijn voor de topsportprestaties van Nederland, wordt besproken in de paragraaf prestatiedrang.

4.2.1.4. Individualisme

Een land is meer individualistisch naarmate de volgende werkdoelen als belangrijk worden beschouwd: genoeg vrije tijd voor privé en gezinsleven, vrijheid in werk en uitdaging in het werk (Hofstede, 1999). Bij een meer collectivistische samenleving zijn de werkdoelen training (gelegenheid tot verdere training, zowel ter verbetering van verdere kennis als voor het aanleren van nieuwe dingen), goede werkomstandigheden en talent gebruiken (kennis en vaardigheden volledig kunnen gebruiken) belangrijk. Mensen zijn in de regel binnen een individualistische samenleving onafhankelijker dan binnen een collectivistische samenleving (Hofstede, 1999).

Nederland heeft een score van 80 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Dit wordt verder besproken in de paragraaf 'Cultuur en religie'. De aanwezigheid van religie heeft namelijk zijn weerslag in hoeverre een maatschappij individueel of collectivistisch tot bepaalde prestaties komt.

4.2.1.5. Lange versus korte termijngerichtheid

De dimensie lange versus korte termijngerichtheid schetst de bereidheid van mensen om zich op korte termijn in te zetten omwille van een beloning op lange termijn. Nederland wordt door Hofstede als gemiddeld beoordeeld worden op deze dimensie. Lange termijngerichtheid kenmerkt zich door doorzettingsvermogen en spaarzaamheid.

Nederland heeft een score van 44 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Om een antwoord te vinden op die vraag zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

4.2.2 Cultuur en religie

Beheydt (2002) betreft bij de beschrijving van de Nederlandse cultuur de religie. Door de protestante achtergrond zijn Nederlanders meer prestatiegericht, durven ze meer risico's te nemen en door een kleinere machtsafstand en minder hiërarchie dulden ze meer inspraak in het beleid. De mate van prestatiegerichtheid die in een cultuur aanwezig is, wordt vaak geassocieerd met religie (Weber & Kalberg, 2001). Zo wordt de protestantse cultuur gekenmerkt door basiswaarden als het streven naar succes en ascetisme. Dergelijke waarden zijn terug te vinden in het beoefenen van sport. Onderzoek van Lüschen et al. (1981) wees uit dat er een verband bestaat tussen het winnen van medailles op de Olympische Spelen in de individuele sporten en religie. Protestantisme bleek namelijk over het algemeen van positieve invloed te zijn op het behalen van medailles in individuele sporten. Lüschen et al. (1981) stelden dat landen met een protestantse meerderheid naar individuele successen streven. De stelling van Lüschen et al. dient echter met enige voorzichtigheid behandeld te worden, zo is nota bene het katholieke Noord-Brabant al enkele jaren 'hofleverancier' qua Nederlandse medailles op Olympische Spelen, eveneens bij de individuele sporten (voorbeelden Anky van Grunsven, Marianne Vos, Leontien van Moorsel, Pieter van den Hoogenband) (nu.nl, 22-08-08).

De eerdere stelling dat Nederland door de protestantse invloeden prestatiegericht zou zijn strookt dus niet met de Hofstede-waarden, waar de score op masculiniteit zeer laag was. Prestatiedrang is immers een van de kenmerken van een masculiene cultuur. De gewenste inspraak in het beleid en het risicovolle gedrag van de Nederlander komt wel overeen met Hofstedes bevindingen.

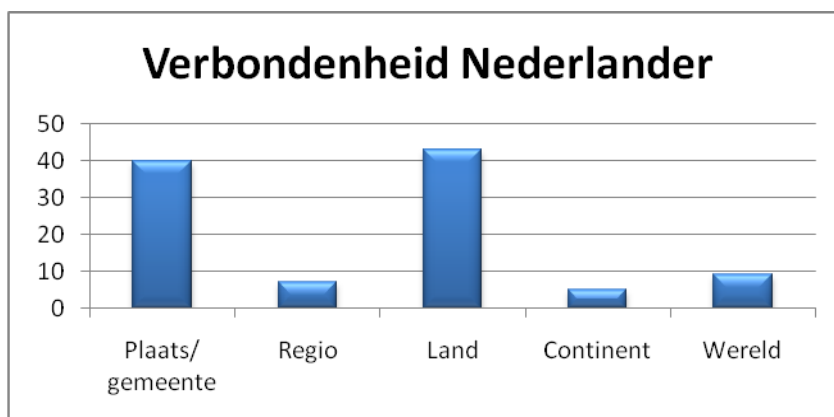
Er is veel gesuggereerd over de rol van religie in de Nederlandse cultuur. Hoe deze zijn doorwerking heeft op de Nederlander, en ook op zijn sportprestaties. Om meer inzicht te krijgen over dit onderwerp zullen gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

4.2.3. Cultuur en nationale identiteit

Uit het onderzoek van de European Values Study (2000), blijkt dat Nederlanders trots zijn op hun land. Zo geeft zo'n 80% van de Nederlanders aan dat zij redelijk tot erg trots zijn op hun land. 40% van de Nederlanders geeft aan in de eerste plaats tot het land toe te behoren, slechts 8% tot een regio (European Values Study, 2000).

Gido Vermeulen, Volleybalcoach bij Jong Oranje verwoordt het in het onderzoek van Rooms (2005) het als volgt: *“Nederlanders zijn erg op zichzelf, maar als het land vertegenwoordigd wordt, dan gebeurt er toch wel iets.”* Een Nederlander is trots om in het nationale team te spelen. *“Voor zijn vaderland en het volkslied”,* aldus Vermeulen. Sebbe Godefroid, zeiler van het Belgische team erkent het Nederlandse chauvinisme. Godefroid daar over: *“In Nederland durven ze voor hun land uit te komen, ze durven te zeggen van: hé, wij zijn Nederlanders en daarom dragen we iets Oranje”* (Rooms, 2005). Rene Corstjens, volleybalcoach in België, constateert iets soortgelijks: *“In Nederland is het blijkbaar een grote eer om voor het land in een nationale ploeg te spelen en die hebben er dan ook veel motivatie voor. Dat straalt ook af van de atleet en het enthousiasme van de gehele bevolking”*. Gido Vermeulen denkt dat het historisch bepaald is. (...) *Doordat de Nederlanders 500 à 600 jaar geleden de zeeën opvoeren, de landen gingen veroveren en wilden gaan aanvallen. Ze wilden de beste zijn.”* (Rooms, 2005). Ook de hieronder weergegeven tabel uit de European Values Study laat zien dat de Nederlander zich op de eerste plaats ‘Nederlander’ voelt, wat toch enige trots verradt.

Figuur 4.9 Waar voelt de Nederlander zich geografisch gezien het meest verbonden mee?

Bron: European Values Study, 2000

Uit bovenstaande gegevens lijkt de Nederlander een hoge mate van nationale trots te bezitten. Een interessant gegeven, aangezien topsport vaak wordt ingezet voor nationale promotie. Om meer te weten komen over wat deze nationale trots doet met de Nederlander, en met de (motivatie voor) sportprestaties in Nederland, zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

4.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur

In deze paragraaf worden de sportcultuur en topsportcultuur van Nederland besproken. Alle variabelen zullen voor de sportcultuur (a) en topsportcultuur (b) apart weergegeven worden. Bij de variabelen waar geen verschil zit tussen sport en topsport is dit vanzelfsprekend niet het geval.

4.2.4.1a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)

Uit de studie van Scheerder en Vanreusel (2002) komt naar voren dat er over het algemeen onderwaardering bestaat voor lichamelijke opvoeding op school. Het onderwijs in Nederland kent lichamelijke opvoeding dan ook een marginale positie (Renson, 2002). Uit het onderzoek van Rooms (2005) blijkt dat er in Nederland toch een redelijk goede situatie bestaat rondom schoolsport. Uit de Rapportage Sport van 2006 (SCP, 2006) blijkt dat op het reguliere primaire onderwijs gemiddeld 104 minuten per week aan schoolsport wordt besteed. Op het middelbare onderwijs blijkt dit bij HAVO/VWO'ers op 156 minuten te liggen, bij VMBO'ers op 144 minuten (Breedveld et al. 2006).

Doordat er op verschillende punten nog onduidelijkheid bestaat over de exacte positie van schoolsport in Nederland en zal er door middel van gesprekken met experts op dit vlak getracht worden een duidelijker beeld te schetsen over deze positie.

4.2.4.1b Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (topsport)

Lichamelijke opvoeding op school is zowel voor sportcultuur als topsportcultuur belangrijk. In Nederland zijn er een aantal LOOT (Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport)–scholen opgezet (De Bosscher et al, 2007). De stichting LOOT is een samenwerkingsverband tussen 27 scholen in het voortgezet onderwijs, die toptalenten in sport ondersteunen om hun schoolcarrière met hun topsport te kunnen combineren. Deze regionale scholen zitten verspreid over heel Nederland. Op een LOOT-school krijgen toptalenten in sport de kans om een topsportcarrière te combineren met een schoolcarrière aangezien het op een gewone middelbare school het vaak lastig is om sport te combineren met school, zonder dat de resultaten er onder lijden. *“Op een LOOT-school krijgen topsporters de mogelijkheid om het schooldiploma op het voor hen hoogst haalbare niveau te halen, náást alle trainingsarbeid die verricht moet worden. Topsport vraagt veel tijd aan trainingen, wedstrijden en vooral reizen. Een LOOT-school houdt rekening met jouw sportactiviteiten door extra faciliteiten aan te bieden. Welke faciliteiten je krijgt, hangt af van wat je als sporter nodig hebt. De scholen passen maatwerk toe voor elke sporter.”* (www.stichtingloot.nl). Nederland is op het moment ook actief met de landelijke CTO's; Centra voor Topsport en Onderwijs, die op dit moment gevestigd zijn in Eindhoven, Amsterdam, Papendal en Heerenveen en zich per stad richt op bepaalde sporten. Op een CTO kan een sporter zich optimaal met zijn sport bezighouden omdat trainingsaccommodaties,

onderwijsfaciliteiten, huisvesting, en voorzieningen als (para)medische begeleiding, fysieke trainingen, en een sportpsycholoog allen op het CTO aanwezig zijn. (NOC*NSF, 2007)

Er bestaat een duidelijk beeld over de topsportscholen in Nederland. Uit het onderzoek van de Bosscher et al. (2007) blijkt er een positief beeld te bestaan over deze scholen en de werking ervan. Hierdoor zal dit onderdeel geen rol van invloed spelen bij het verdere onderzoek.

4.2.4.2. Prestatiedrang

Eerder merkten we op dat Nederland een protestantse achtergrond heeft. Dat zou er op kunnen wijzen dat Nederlanders over het algemeen prestatiegericht zijn (Trompenaars, 1993). Dit strookt met het feit dat het NOC*NSF, ondersteund door de Nederlandse overheid, het streven heeft uitgesproken om bij de tien beste sportlanden ter wereld te behoren. De Knop hierover: *“Nederland wil bij de tien beste van de wereld horen in het topsportgebeuren, Nederlanders zijn niet snel tevreden. Een Nederlander durft ergens bovenuit te stijgen.”* (Rooms, 2005). Wanneer er gekeken wordt naar berichten in de Vlaamse media, blijkt dat deze van mening zijn dat Nederlanders veel prestatiedrang bezitten wat betreft topsport: *“Volgens mij heeft het met mentaliteit te maken. Bij Nederlanders zit die onweerstaanbare prestatiedrang precies in de genen...”* (Simons, Het Nieuwsblad, 30/08/'04).

Nederland komt op het eerste gezicht over als een prestatiegerichte natie. Veel constatering zijn echter aannames van mensen uit de media of de sport. Interessant is het om experts op het culturele vlak hierover te horen. In het vervolg van dit onderzoek zal met verschillende experts, waaronder culturele hoogleraren en professoren, gepraat worden om te bekijken in hoeverre Nederland een prestatiegerichte cultuur bezit.

4.2.4.3. De maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland

Nederlanders stellen dat er een beperkte maatschappelijke waardering voor topsport is (Rooms, 2005). De volgende uitspraken illustreren dit: *“Australiërs zijn helemaal wild van sport, het klimaat voor topsport is geweldig. Dat proberen we in Nederland ook van de grond te krijgen. Net als in Australië moet sport in het bloed van elke Nederlander komen te zitten”* (Sturkenboom, lid van het Team de Mission en voormalig directeur topsport bij het NOC*NSF, Algemeen Dagblad 31/09/'04). Volgens De Knop is het maatschappelijk belang van sport toch redelijk groot in Nederland. Sport wordt in Nederland volgens hem al heel lang gewaardeerd (Rooms, 2005). Vande Broek is ook van mening dat sport in Nederland hoog staat aangeschreven op de maatschappelijke ladder. Talent is volgens Van de Broek niet voldoende, een maatschappelijke aanvaarding en brede maatschappelijke waardering ziet hij hand in hand gaan met de brede basis die nodig is om topsport te bedrijven (Rooms, 2005). Hans Vandeweghe, hoofdredacteur NLCoach en voormalig hoofdredacteur sport van De Morgen, vindt dat Nederland een zogenaamde ‘cultuur van kampioenen’ heeft, waarin sporthelden en kampioenen vereerd worden (Rooms, 2005). Dit zou duiden op een hoge mate van maatschappelijke waardering voor de topsport. In de ogen van Vandeweghe zijn

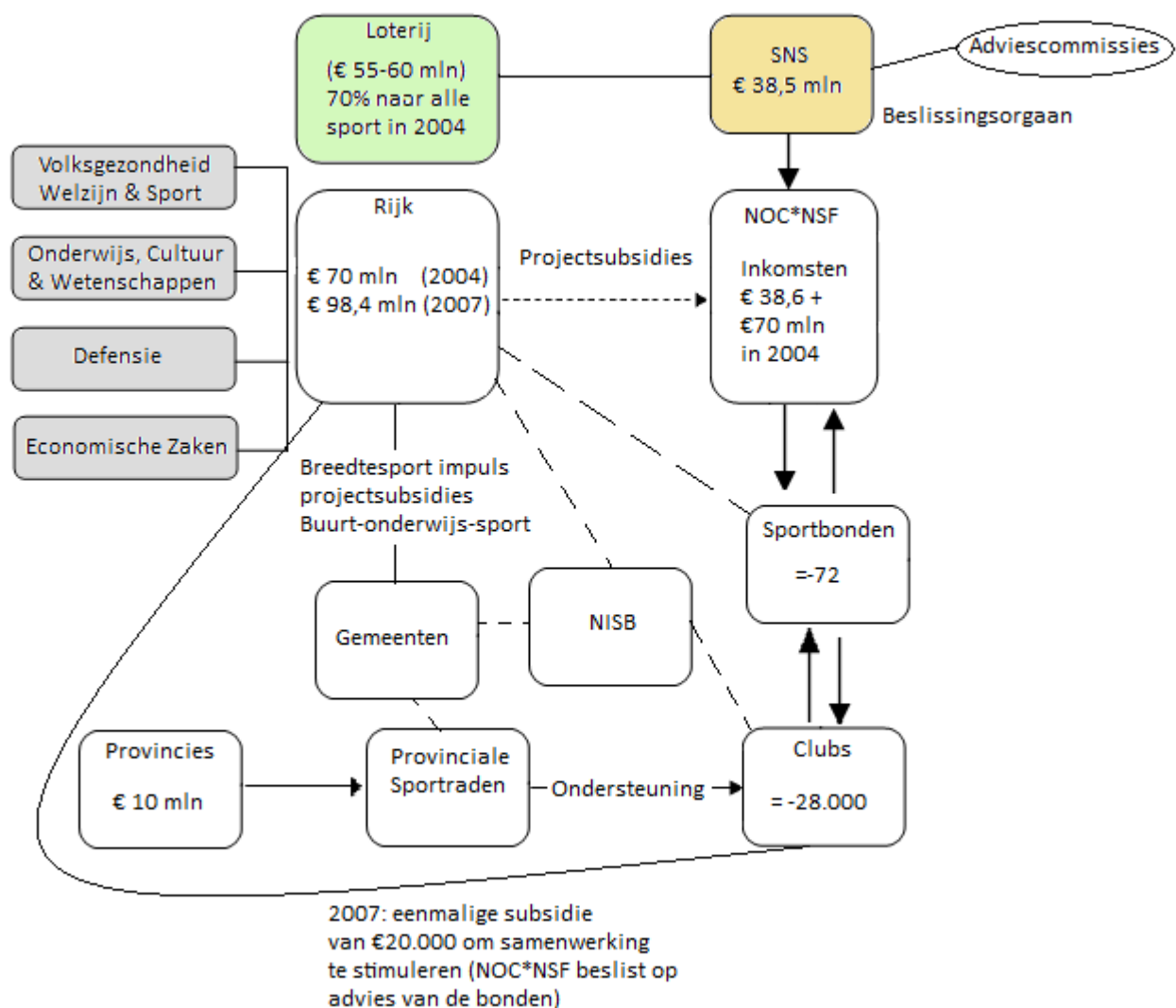
Nederlandse topsporters meer op prestaties gefocust doordat topsport in Nederland gezien wordt als een positieverbetering.

De maatschappelijke waardering voor topsport lijkt hoog te zijn in Nederland. Uit **het** deskresearch komen vooral meningen van niet-Nederlanders naar voren. De vraag is hoe hoog die waardering nu daadwerkelijk is, en hoe hier in Nederland over gedacht wordt. Om op deze vragen een antwoord te krijgen worden er interviews met experts gehouden over dit onderwerp.

4.2.4.4. Organisatiegraad breedtesport

In onderstaand figuur staat de organisatie van de breedtesport in Nederland weergegeven.

Figuur: 4.10 Structuur Breedtesport in Nederland

Bron: Departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2007)

Zoals in bovenstaand figuur wordt weergegeven, zijn alle niveaus van het openbaar bestuur (Het rijk, provincies, en gemeenten) actief in de organisatie rondom de breedtesport. De grootste rollen zijn weggelegd voor het rijk en de gemeenten, de provincies spelen een marginale rol in het geheel. Het rijk

subsidieert verder het NISB en het NOC*NSF die verantwoordelijk zijn voor een deel van de uitvoering van het breedtesportbeleid. Hoe de relatie ligt tussen deze twee partijen is niet duidelijk. De vraag is in welk opzicht ze van elkaar verschillen, en hoe goed ze met elkaar samenwerken. Dit wordt getracht door middel van interviews met experts op dit vlak naar boven te krijgen.

4.2.5 Media

De sportbladen bereiken in Nederland 28% van de bevolking of anders gezegd, 4,4 miljoen lezers (Van Bottenburg, 2000). In totaal zijn er 2439 uren sport in het jaar 2002 uitgezonden, tegenover 1020 in het jaar 1990 (Van den Heuvel, 2003). Van de totale programmering van de Nederlandse televisie neemt sport in 2005 15,4% in beslag.

Als we de meest bekeken programma's op jaarbasis van 2004 bekijken, valt het op dat de eerste zeven plaatsen worden ingevuld door een sportwedstrijd. Binnen de top tien hebben negen programma's met sport te maken en binnen de top 25 zijn er dit er maar liefst 19 (Stichting KijkOnderzoek, 2004). Naast sport op televisie zijn er ook kranten, tijdschriften, radio en internet die invloed hebben op de publieke mediabelangstelling. Zo is bekend dat van de grootste vier dagbladen in Nederland, er gemiddeld 15% aan sport wordt besteedt. Bij het Algemeen Dagblad is dit zelfs 50% (Policy research corporation, 2008). Ook wanneer er gekeken wordt naar de reclame-inkomsten rondom sport, kunnen deze als goed wordt beschouwd. De publieke omroep haalde in 2006 zo'n 95 miljoen euro binnen aan reclame-inkomsten, terwijl de kosten voor de sportuitzendingen zo'n 34 miljoen euro kosten (Van den Heuvel, 2003, Policy Research Corporation).

Wanneer atleten worden gevraagd hoe zij de media-aandacht in Nederland waarderen, komt er geen positief beeld naar voren. Hoewel de algemene opinie over de media is verbeterd, zijn er meer atleten van mening dat de Nederlandse sportmedia kwalitatief onvoldoende of slecht is. Van 55 % in 2002 naar 58% in 2008 (W.J.H Mulierinstituut, 2008). Ook wanneer er gekeken wordt naar de kwantiteit van de algemene media-aandacht is er een toename te constateren in de hoeveelheid atleten die deze met een onvoldoende of slecht beoordelen. Dit is opmerkelijk, omdat door de jaren heen de uren televisie en de hoeveelheid gedrukte media die aan sport wordt besteed licht is toegenomen.

De media blijkt een grote rol te spelen in de topsportomgeving van Nederland. Wanneer atleten en coaches gevraagd wordt hoe de media voor hen is, komt er een ambivalent beeld naar voren. Er bestaan nog wat onduidelijkheden. Hoe wordt er bijvoorbeeld vanuit de media zelf naar de topsport in Nederland gekeken? En waarom is de media eigenlijk van belang voor topsportprestaties in een land? Om een antwoord te vinden op deze vragen zullen er interviews worden gehouden met experts op dit vlak.

4.2.6. Sponsoring

Wat betreft de actieve rol van adverteerders in Nederland blijkt deze heel groot te zijn. De grote dagbladen haalden in 2006 106 miljoen euro van hun inkomsten uit de opbrengsten van advertentieruimtes in het sportkatern. Dit was 6,7 % van de totale omzet van de dagbladen in Nederland (Policy Research Corporation, 2008). Ook bij de sporttijdschriften in Nederland blijkt de adverteerder een grote rol te spelen. 53% procent van de inkomsten van de sporttijdschriften werd gegenereerd uit inkomsten van adverteerders. Dit was in totaal 72 miljoen euro in 2006 (Policy Research Corporation, 2008)

Niet alleen de media kunnen profiteren van de sponsoruitgaven van bedrijven in Nederland. 45% van de totale sponsoruitgaven van Nederlandse bedrijven werd uitgegeven aan sport. Dit komt overeen met 496,4 miljoen euro in 2005. In onderstaande figuur staat een meer specifiek beeld over de sponsoruitgaven in Nederland. Hierin valt op dat er veel grote bedrijven vertegenwoordigd zijn in de top 10 van grootste uitgevers.

Ook het NOC*NSF heeft zijn eigen sponsors. Deze worden de Partners in Sport genoemd. Hiernaast zijn er Official Suppliers, deze staan garant voor producten en diensten voor de Nederlandse sport (Algemene Rekenkamer, 2008). Deze bedrijven zijn in totaal goed voor een inkomstenbron van 11,4 miljoen euro (Policy Research Corporation, 2008).

Als er gekeken wordt naar de sponsoring in Nederland, blijken er vele bedrijven betrokken te zijn bij de sponsoring van de topsport. Een groot deel van de sponsoruitgaven gaat naar de sport. Ook verkrijgen dagbladen en sporttijdschriften een aanzienlijk deel van hun inkomsten uit sponsoruitgaven. Door middel van gesprekken met experts wordt er bekeken of er een meer totaal beeld te formeren is rondom de sportsponsoring in de Nederlandse topsport, om zo de rol van de sponsoring in Nederland voor topsportprestaties te beschrijven.

In dit hoofdstuk zullen het topsportklimaat en de topsportomgeving van Nederland besproken worden. Dit hoofdstuk vormt een aanvulling op hoofdstuk 4, waar het topsportklimaat en de topsportomgeving van Nederland al in kaart zijn gebracht aan de hand van deskresearch. De informatie die in dit hoofdstuk naar voren komt, komt voort uit interviews met deskundigen op het gebied van het Nederlandse topsportklimaat en de Nederlandse topsportomgeving. De pijlers structuur en organisatie van beleid, ondersteuning atletische carrière en post-atletische carrière, topsportfaciliteiten en infrastructuur, opleidingen en voorzieningen voor trainers en wetenschappelijke ondersteuning, de algemene culturele kenmerken machtsafstand, onzekerheidsvermijding, religie en nationale identiteit en de positie van lichamelijke opvoeding in het onderwijs (breedtesport), prestatiedrang, maatschappelijke waardering voor topsport, organisatiegraad breedtesport, media en sponsoring horend bij de sport- en topsportcultuur zullen nu verder belicht worden aan de hand van fieldresearch. De pijlers financiële ondersteuning topsport, talentidentificatie en –ontwikkeling en de organisatie van (inter)nationale competities en de hofstede-waarde termijngerichtheid zullen niet besproken worden met experts door eerder aangegeven redenen. Tot slot voor de duidelijkheid: masculiniteit tegenover femininiteit zal meegenomen worden bij het kopje ‘prestatiedrang’ en individualisme tegenover collectivisme zal meegenomen worden bij de variabele ‘religie’.

5.1. Sportklimaat van Nederland

5.1.1. Structuur en organisatie

Het ministerie praat veel met (inter)nationale partners in de sportwereld om juiste beslissingen te nemen omtrent het verstrekken van subsidies. Dorien Höppener, programmaleider topsport Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport benadrukt dat de topsporttechnische kennis vooral ligt bij de beleidsmakers (NOC*NSF) en dat deze ontbreekt bij het ministerie. De sport wordt als autonome sector gezien en het NOC*NSF kent dan ook veel vrijheid. Door middel van het subsidiebeleid en gesprekken stimuleert het VWS het Nederlandse topsportveld om tot actie te komen. Het ministerie is niet per sé belangenbehartiger van de sport, ze wegen ook het sportbelang af ten opzichte van het maatschappelijke belang. Marti Ten Kate, beleidsmedewerker NOC*NSF, verantwoordelijk voor de voorzieningen voor topsporters, laat duidelijk naar voren komen dat er veel overleg is tussen het ministerie en het NOC*NSF en dat dit ook heel goed verloopt.

Höppener constateert dat het niet zo is dat het NOC*NSF de enige maker van beleid rondom topsport is. Ook in de topsportbonden, gemeentes en provincies wordt topsportbeleid gemaakt. Dit komt eveneens terug bij het gesprek met Marcel Sturkenboom, Voormalig directeur Sport NOC*NSF, voormalig

beleidsmedewerker topsport Ministerie van VWS, huidig bondsvoorzitter van het NeVoBo: *“Een aantal jaar geleden was er nog sprake van een tegenstelling: lokale overheden doen breedtesport of infrastructuur en de rijksoverheid doet topsport. Dat is al lang niet meer. Als je momenteel kijkt ten opzichte van de topsport dan worden lokale overheden eigenlijk de belangrijkste sponsors daarvan. Steden en ook provincies gaan zich er steeds meer mee bezig houden. Rotterdam betaalt vele malen meer aan sport dan het NOC*NSF. Met het oog op city-marketing en de groeiende stedelijke betrokkenheid bij sport zou je een win-win situatie kunnen genereren voor alle partijen.”* Het NOC*NSF heeft duidelijk ruimte voor het regionale aspect in haar beleid. Zo zijn er 13 Olympische netwerken over heel Nederland verspreid waar topsporters terecht kunnen voor ondersteuning. De netwerken verzorgen een intensievere samenwerking tussen het nationale en het lokale op het gebied van topsport. Die Olympische netwerken zijn nog vrij nieuw, maar een hele belangrijke stap geweest, aldus ten Kate. Een ander initiatief zijn de Nationale Trainings Centra (NTC) en de Centra voor Topsport en Onderwijs. De NTC's bieden sportspecifieke trainingsmogelijkheden en de vier CTO's in Amsterdam, Heerenveen, Eindhoven en Arnhem (Papendal) verzorgen een complete omkadering van de atleet. Zo kunnen de atleten meer en beter met hun sport bezig zijn. Hoewel er dus plaats is voor de groeiende invloed van steden op topsport, is Sturkenboom van mening dat zowel steden als bedrijven een belangrijkere rol verdienen in het topsportlandschap. Sturkenboom verwijt het NOC*NSF een gebrek aan innovatief vermogen op beleids- en organisatorisch gebied: *“Het NOC*NSF is niet geneigd om mee te bewegen in veranderingen zoals bijvoorbeeld de groeiende betrokkenheid van bedrijven en steden omtrent de sport. Dat is slecht, dat is een cultuuraspect van een organisatie waar je echt kritisch op zou moeten zijn. Het zegt veel over organisatie en systemen; de mate waarin je het lef hebt om vernieuwing toe te passen. Dat je niet blijft steken in een fase en blijft uitdrijven, maar gewoon doorstapt. Het vermogen om je te blijven onderscheiden ontbreekt momenteel te veel.”*

Tot slot is uit verschillende gesprekken naar voren gekomen dat de verenigingscultuur in Nederland een belangrijk deel vormt van het Nederlandse topsportlandschap. Hierbij wordt de link gelegd tussen breedtesport en topsport. Sturkenboom hierover: *“De relatie tussen recreatieve sport, wedstrijdsport en topsport komt bij elkaar in verenigingen en dat is een groot goed, daar zijn andere landen stinkend jaloers op.”*

De structuur en organisatie van de topsport in Nederland is volgens de geïnterviewden zeer goed te noemen. De lijnen zijn duidelijk uitgezet, met een organisator aan het hoofd in de vorm van het NOC*NSF, die door de jaren heen een steeds professioneler karakter heeft gekregen. Het NOC*NSF kan autonoom opereren van de overheid, het overleg met het Ministerie gebeurt zeer regelmatig en gebeurt vanuit beide partijen met voldoening. Verder valt op dat de structuur en organisatie in Nederland ook voor een groot deel op een lager overheidsniveau plaatsvindt. Provincies, steden en gemeenten dragen ook hun steentje bij in de topsport. Verder wordt de verenigingsstructuur die in de sportbonden is opgebouwd geprezen door

de ondervraagden.

Kanttekeningen die bij de structuur en organisatie van de topsport in Nederland worden geplaatst, liggen vooral rond de vraag of de topsport in Nederland niet te centraal is. Sturkenboom zou graag zien dat er meer spreiding zou komen in het topsportlandschap, waardoor er meer draagvlak kan komen voor besluiten.

5.1.2. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière

Uit het onderzoek van Rocques en van den Heuvel (2003) is gebleken dat het stipendium in zijn huidige opzet niet zaligmakend is. Ook binnen het NOC*NSF leeft het besef dat stipendium niet volmaakt is. Ten Kate hierover: *“We hebben heel veel voorzieningen, daar zijn we heel tevreden over. Maar wat wij nu wel van sporters en de NOC*NSF Atletencommissie terugkrijgen is dat het stipendium eigenlijk niet meer van deze tijd is. En dat zou omhoog moeten.”* Volgens ten Kate is het lage stipendium dan ook meer dan eens een reden voor atleten om af te haken in de topsport en zich op een maatschappelijke carrière te richten. Deze atleten kunnen zich het niet langer permitteren om zich niet op de arbeidsmarkt te begeven terwijl ze nog van grote waarde zouden kunnen zijn voor de Nederlandse topsport. Dit bevestigt Trinko Keen, voorzitter van de atletencommissie van het NOC*NSF: *“Ik denk dat er nu een stap gezet moet worden. Het is natuurlijk maar 70% van het minimumloon en het is wel een fulltime commitment waarin je dus ook veel voor opzij zet. Je neemt er wel een bepaald risico mee. In veel sporten is het gewoon niet mogelijk om professioneel of betaald bezig te zijn. De roeisport bijvoorbeeld, daar kun je van alles proberen, maar het zal nooit een dikbetaalde sport worden. Dus als ze het toch belangrijk vinden dat daar medailles komen, dan is eigenlijk het signaal: we vinden het heel belangrijk, maar je krijgt er maar 70% van het minimumloon voor.”* In tegenstelling tot het wat lage stipendium komt in diverse gesprekken naar voren dat de overige omkaderingsvoorzieningen voor de Nederlandse atleet van zeer hoog niveau zijn. Zo benadrukt Jul Cloonen de inventiviteit en kwaliteit van de Nederlandse voorzieningen in het Olympisch dorp.

Wanneer de atleet op het gebied van ondersteuning problemen tegenkomt, kan dit aangegeven worden bij de atletencommissie, die vertegenwoordigd is in het bestuur van het NOC*NSF met een kwaliteitszetel. Voorzitter Trinko Keen is van mening dat het overleg tussen de bond en de atleten beter kan: *“Als je topsport als je beroep ziet, dan zal je toch voor je belang moeten opkomen, dat hoort erbij(...) En dat gebeurt nog te weinig. Ik denk dat die slag over de gehele linie, de gehele structuur ook verbeterd kan worden. Dus meer atleten in besturen, waar ik wel bij zeg dat je in het bestuur moet kunnen besturen, maar dat je de expertise als topsporter hierbij meeneemt.”*

Wat betreft de post-carrièrebegeleiding is het NOC*NSF actief in de samenwerking met Randstad. In verschillende gesprekken wordt het transitietraject van Randstad en het NOC*NSF benoemd. Wat opvalt is

dat de respondenten hierover uiterst positief blijken. Randstad kan ingezet worden om topsporters te begeleiden na hun topsportcarrière. Ten Kate: *“Dan kan het zijn dat er nog iets aan onderwijs moet worden gedaan, dat er werk moet worden gezocht, dat zo'n topsporter nog moet aftrainen en een extra topsportkeuring moet hebben en bij mentale problemen kunnen we een mentale begeleider inzetten. Dat proberen we dus samen met Randstad eigenlijk te doen.”* Hiernaast wordt door Keen ook de 'speeddate; goud op de werkvloer' genoemd. Dit was een korte ontmoeting tussen 84 atleten en 35 bedrijven waarbij 10 à 15 atleten een baan hebben gekregen. Bartels en ten Kate zijn van mening dat op het gebied van transitie het NVOD (Nederlandse Vereniging Olympische Deelnemers) een mogelijk belangrijke rol zou kunnen spelen. Deze vereniging van oud-atleten wordt hier echter (nog) niet bij betrokken. Bartels: *“Je zou veel meer met het NVOD kunnen. Maar dan moet het NOC*NSF het ook echt willen. Als het NOC*NSF zegt: het onderwerp transitie-topsport is iets waar wij ons echt mee bezig gaan houden en dit is een belangrijke club voor ons. Dan kunnen we samen wat, dat inzicht groeit wel.”*

Nederland is al jaren actief met de professionele begeleiding van atleten. Vele A-atleten maken gebruik van de stipendiumregeling, waardoor ze meer mogelijkheden hebben om fulltime bezig kunnen zijn met hun sport. Toch blijkt er uit de fieldresearch als ook uit eerder uitgevoerd onderzoek dat het stipendium enkele verbeterpunten heeft, en de hoogte ervan eigenlijk niet meer van deze tijd is. Te veel atleten moeten stoppen met hun sport omdat ze het niet meer kunnen permitteren om slechts van het stipendium te leven. Wel staat Nederland bekend om de goede voorzieningen die het schept rondom het sportgebeuren, zoals fiscale steun, medische hulp en vervoersoplossingen. Ook is het actief om onderwijs, training en wonen te combineren in verschillende centra in het land. Wat betreft de begeleiding van de atleet werkt het NOC*NSF samen met sponsor Randstad om de atleten zo onder te brengen in onderwijs of een maatschappelijke baan. Dit heeft al positieve resultaten geboekt. Ook wordt de atleet vertegenwoordigd in het bestuur van het NOC*NSF in de vorm van de atletencommissie, waardoor (veel voorkomende) klachten direct behandeld kunnen worden.

5.1.3. Topsportfaciliteiten en infrastructuur

Joep Bartels, Bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Olympische Deelnemers, negenvoudig deelnemer Olympische Spelen als coach, Chef d'equipe en teammanager, is niet positief over de faciliteiten en accommodaties voor topsport in Nederland: *“Los van het hebben van toptrainers en goed gemotiveerde atleten, is het hebben van goede accommodaties is een absolute 'conditio sine qua non'. De staat van de accommodaties en trainingsfaciliteiten in Nederland was natuurlijk uitermate belabberd. Accommodaties waren er niet; we hadden geen atletiekbaan en de Nederlandse indoor atletiek kampioenschappen deden we in Luik. Zwemmen was drie keer niks. Als je kijkt hoe slecht dat eigenlijk wel niet was, dan is het een wónder dat wij nog goede zwemmers hebben gekregen. Maar we zijn echt stappen aan het zetten, dat is vervolgens geconcretiseerd in die CTO's. Ja, dat is absoluut een grote stap voorwaarts.”* De staat van de

accommodaties zou echter nog veel beter moeten aldus Jan de Jong, Mediadirecteur van de NOS: *“Qua accommodaties lopen we dus helemaal niet voorop. Er komt wel wat verandering in nou maar we bouwen het wel klein en zuinig. Terwijl je eigenlijk zou moeten zeggen van: nou, als je die ambities hebt dan moet je ook groter durven bouwen. Wij rekenen altijd alles dood in Nederland. Het moet rendabel zijn, het moet terug te verdienen zijn...”*

Uit de fieldresearch komt niet hetzelfde beeld naar voren als in de deskresearch geschetst was. De ondervraagden zijn negatief over de faciliteiten in Nederland, zeker in het verleden. Een enkeling noemt het een wonder dat er in bepaalde sporttakken toch talent is doorgebroken, ondanks de faciliteiten. Wel is er een positieve stijgende lijn zichtbaar in de realisatie van faciliteiten in de afgelopen jaren. Volgens de Jong blijven we op deze pijler nog flink achter liggen omdat alles wat we realiseren rendabel moet zijn, wat vaak bij exclusieve topsportaccommodaties zeer lastig blijkt.

5.1.4. Opleiding en voorzieningen voor trainers

Volgens Joep Bartels is deze pijler van zeer groot belang voor het topsportklimaat: *“Vroeger waren we erg met de sporter bezig, als we over talentontwikkeling spraken dan hadden we het erg over de sporter. Maar het rendement van het investeren in een coach, die dan een áántal atleten onder zich heeft, is natuurlijk vaak veel groter dan het rendement van het investeren in een individuele sporter.”* Volgens de respondenten gaat het niveau van de coaches de goede kant op. Marti ten Kate hierover: *“Het niveau van de coaches was eerst echt belabberd in Nederland, maar de laatste jaren is daar heel veel aan gedaan. We hebben nu ook een hele serie betaalde coaches”.* Trinko Keen ziet dit ook als een van de grootste stappen die gezet is de afgelopen jaren: *“De positie van de coaches is drastisch verbeterd. Eigenlijk sinds Charles van Commenee is met name de positie van de coach heel centraal komen te staan en is die positie beter geworden.”* Joep Bartels noemt het niveau van coaches in Nederland zelfs van buitengewoon hoog niveau.

Sturkenboom zet een kanttekening bij de communicatie tussen het NOC*NSF en de coaches. Hij ziet de rol van coaches in het Nederlandse topsportklimaat ook steeds voorname worden, maar vraagt zich hardop af in hoeverre het NOC*NSF de coaches heel belangrijk willen maken: *“De communicatie van het bestuur van het NOC*NSF met die organisaties loopt niet echt lekker, want dan krijg je die arrogantie van de NOC*NSF-bestuurders weer. Die zeggen van: wij zijn de baas. Nou, daar moet je bij coaches niet mee aan komen. Ik ben een voorstander van een nieuw platform voor coaches. Je moet niet alles binnen één organisatie willen organiseren. NL-coach en NL-sporter worden steeds sterker maar de communicatie met het NOC*NSF is niet goed. Daarom verloopt deze ook niet helemaal vriendelijk.”*

Nederland is de afgelopen jaren bezig geweest met een inhaalslag op deze pijler. Het belang hiervan werd door Chef de Mission Charles van Commenee zeer hoog ingeschaald en door de overheid is hier veel geld

voor vrijgemaakt. Dit heeft zijn vruchten afgeworpen. Het niveau van de coaches is volgens de respondenten en atleten sterk gestegen. Verder hebben steeds meer coaches een goede opleiding hier voor gevolgd, vaak doordat het NOC*NSF of de bonden hen hier de gelegenheid voor hebben gegeven. Hierbij zijn er steeds meer coaches fulltime met hun werkzaamheden bezig. Coach zijn is echt een vak geworden in Nederland. Sturkenboom stelt wel dat de communicatie met de coaches vanuit het NOC*NSF beter kan. Hij vermoedt dat de afwezige communicatie op dit moment kan leiden tot confrontaties tussen NOC*NSF en NLCoach, de vakbond voor coaches in Nederland.

5.1.5. Wetenschappelijke ondersteuning

Volgens Marti ten Kate en Erik-Jan Koers, Beleidsmedewerker NOC*NSF, verantwoordelijk voor de voorzieningen voor coaches, is innovatie een belangrijk thema voor het NOC*NSF. Volgens Sturkenboom loopt Nederland op het gebied van wetenschappelijk onderzoek echter achter: *“Nederland staat niet echt open voor dit soort aanpak. Daar is nog heel veel te winnen, ontzettend veel te winnen.”* Koers geeft ook aan er meer centralisatie van de informatie gewenst zou zijn, en er meer strategische allianties zouden moeten worden aangegaan met bijvoorbeeld het W.J.H. Mulier Instituut. Deze doen volgens Agnes Elling, Manager onderzoek en publieke taken W.J.H. Mulier Instituut 's-Hertogenbosch, voornamelijk onderzoek op projectbasis. Veelal wel op opdracht van een instituut als NOC*NSF. De samenwerking zou volgens haar hechter kunnen zijn. Toch vindt zij ruimte voor eigen onderzoek ook zeer voornaam. Om de verzameling en verspreiding van de wetenschappelijke ondersteuning te verbeteren zal hardloper Kamiel Maase per 1 mei 2009 gaan beginnen als degene die de wetenschappelijke vragen die er zijn in de topsport ook te vertalen naar de topsportpraktijk, als programmamanager innovatie bij het NOC*NSF. Baukje Zandstra, Beleidsmedewerker Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeders, is van mening dat er veel wetenschappelijk onderzoek onbenut blijft: *“Ik vind dat er heel weinig doorsijpelt van wat er onderzocht wordt naar de praktijk, een enorme kloof tussen wat wetenschappelijk uitgezocht wordt en wat weer teruggekoppeld wordt naar de werkvloer. Bij de Vrije Universiteit Amsterdam ook, als ik zie wat daar ontwikkeld wordt en uitgezocht wordt maar niet vertaald wordt naar de praktijk dan denk ik van: het is doodzonde.”* Opvallend is dat naar voren komt in enkele gesprekken dat de samenwerking tussen het NISB (Nederlands Instituut Sport en Bewegen), o.a. een kennisinstituut rondom sport, en NOC*NSF niet goed verloopt, wat niet bijdraagt aan de optimale benutting van de wetenschappelijke mogelijkheden die er liggen voor de sport. Zandstra: *“Het NOC*NSF kan het NISB op dit moment niet luchten of zien volgens mij, daar zit een enorme wrijving.”* Sturkenboom: *“Het NISB bijvoorbeeld, is inmiddels twee keer zo groot als NOC*NSF en twee keer zo sterk. Dat is een mooi voorbeeld. Maar NOC*NSF wil niks met het NISB te maken hebben.”*

Uit het onderzoek komt naar voren dat het besef van het belang voor een goede wetenschappelijke ondersteuning toeneemt in Nederland. Er gebeurt veel rondom onderzoek in de sport in verschillende beleidsdomeinen. Verder hebben veel partijen een aanzienlijk deel in dit geheel. Zo werken overheid,

universiteiten, bedrijven en sportorganisaties vaak goed samen, zoals in het geval van de stichting InnoSport. De verzameling en (vooral de) distributie van wetenschappelijke gegevens blijkt nog steeds een moeizaam te verlopen. Wat betreft de samenwerking tussen verschillende kennisinstituten zou de samenwerking ook beter kunnen. Het meest frappante feit wat naar voren komt is de moeizame samenwerking tussen NOC*NSF en het NISB. Dit kan gevolgen hebben voor wetenschappelijke informatie, die mogelijk niet goed wordt uitgewisseld.

5.2. Sportomgeving van Nederland

In dit hoofdstuk zal de sportomgeving van Nederland worden besproken. Hiermee wordt de media en de sponsoring, de nationale cultuur en de sportcultuur en topsportcultuur bedoeld. Dit hoofdstuk zal vragen beantwoorden die voort zijn gekomen uit het deskresearch van hoofdstuk 4. Deze worden getoond aan de hand van interviews met experts op dit vlak.

5.2.1. Hofstede waarden

5.2.1.1. Machtsafstand

Fons Van de Vijver, Professor culturele psychologie aan de Universiteit van Tilburg, zet een kanttekening bij de relatie tussen een lage mate van machtsafstand en topsportprestaties: *“De egalitaire samenlevingen in de wereld die zijn meestal niet zo goed in sport. Nederlanders worden geacht wat meer assertief te zijn hè. Dat heeft iets mee te maken met een egalitaire samenleving, waarbij je je mond open moet doen om aan je kostje te komen.”* Wat betreft beleidsuitvoering ziet van de Vijver Nederland niet als een geschikt topsportland gezien de cultuur: *“Beleidsuitvoering functioneert beter bij een hoge machtsafstand. Het beleid is daar veel makkelijker in daden om te zetten. In Nederland heb je altijd een draagvlakprobleem. Als er boven wat afgesproken wordt, maar de basis wil niet, dan heeft de groep bovenin, meestal een probleem. In een hiërarchische samenleving waarin wat boven afgesproken wordt, onderin geïmplementeerd kan worden, ligt dat allemaal een stuk makkelijker.”*

Uit het onderzoek is op te maken dat Nederland met zijn lage machtsafstand niet het ideale land is om een effectief topsportbeleid op te zetten. In Nederland wordt vaak gezocht naar consensus wanneer beleid wordt gevormd. Dit gaat vaak ten koste van de effectiviteit. Verder past heldenverering en het hoofd boven het maaiveld uitstekend helemaal niet bij Nederland volgens van de Vijver. Dit is een waarneming die niet bevorderlijk lijkt te zijn voor het behalen van topsportprestaties. Andere experts hadden moeite om de link te leggen tussen machtsafstand en topsportprestaties. Wel is het zo dat andere egalitaire samenlevingen ook goed presteren wat betreft sport, zoals de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Australië (www.geert-hofstede.com).

5.2.1.2. Onzekerheidsvermijding

Volgens Wouter Van Beek, Hoogleraar Religieuze antropologie aan de Universiteit van Tilburg, tevens voormalig voorzitter van de Nederlandse dambond (dus bekend met NOC*NSF), kan een bepaalde mate van onzekerheidsvermijding wel degelijk zijn invloed hebben op het wel of niet presteren op topsportniveau: *“Sport is onzekerheid. Nederlanders stellen vaak doelen hoger dan het haalbare. Ja, dit is een belangrijk element denk ik. Sport is risico, we kijken altijd naar de top die wint en we vergeten dan de enorme piramide daaronder die niet wint. De bereidheid om te investeren in iets dat zo onzeker is als sport is van belang. Dus, ja die onzekerheidsvermijding is een belangrijk element. Sport is een risico. Zowel voor het land als voor het individu.”* Paul Rowe, Directeur Topsport van het BLOSO, bevestigt dit beeld: *“Hollanders zijn meestal wel lefgozers in veel gevallen.”*

Sport wordt gezien als risico's nemen. Dit is in de sport zelf, maar ook de keuze om voor de topsport te kiezen als individu betuigt van risico nemen. Dit geldt eveneens voor het investeren van grote bedragen in topsport als nationale overheid. Ook wanneer er gekeken wordt naar het belangrijkste doel voor de topsport van een land, de nationale promotie, zijn er hier ook middelen voor die minder risicovol zijn. Een hoge investering in de topsport zou dus betuigen van een lage mate van onzekerheidsvermijding. Wanneer de meeste respondenten geloofd moet worden, is Nederland wat betreft de onzekerheidsvermijding een land wat goed kan scoren op het gebied van topsport.

5.2.2. Cultuur en religie

In de deskresearch komt in eerste instantie een bevestigend beeld naar voren over Nederland wat betreft de religie. Wouter van Beek ziet dit als volgt: *“Protestantisme is een individualiserende religie. De protestant is alleen, een protestant moet werken. Hij is nooit helemaal zeker van zijn uitverkiezingen. De 17e eeuw is voor ons nog steeds een historisch model met de bekende VOC-mentaliteit: er tegenaan gaan! Daar zie je dus allerlei waarden van het protestantisme en calvinisme in de cultuur belichaamd.”* Deze waarden die terug te vinden zijn in het calvinisme werden in verschillende gesprekken benadrukt als iets wat Nederland kenmerkt. Maar mocht religie effect hebben dan is dat door middel van instituties, via instellingen die een katholieke of protestante signatuur hebben, aldus van Beek. Er kunnen echter vragen gesteld worden bij de mate van religieuze invloeden in de samenleving heden ten dage aldus van Beek: *“Nederland en Vlaanderen zijn verdeeld op religie, maar die verdeling hebben we ten einde gebracht door de religies ten einde te brengen.”* Dit beaamt Jan De Maeyer, Professor Cultuur en religie aan de Universiteit van Leuven: *“Natuurlijk, actueel kan je zeggen dat zowel Nederland als Vlaanderen getroffen zijn door secularisering, hoe verder kan je dan nog spreken van een beïnvloeding van een zekere religieuze factor? Daar durf ik een beetje aan te twijfelen.”*

In de deskresearch is gesuggereerd dat religie van invloed zou kunnen zijn op prestaties van mensen,

waarbij het protestantisme gericht was op de individuele prestatie. De vorming van een maatschappij door eigen initiatief staat centraal in het protestantisme waar katholieken meer streven naar collectivistische prestaties. Deze prestatiegerichtheid die voortkomt uit religieuze overtuigingen zou dan ook van invloed kunnen zijn op prestaties in topsport. Toch zijn hier voor Nederland drie kanttekeningen bij te zetten. Ten eerste is de vraag in hoeverre Nederland zich protestants kan noemen. De grootste religie van Nederland is namelijk, volgens cijfers van de Wetenschappelijke raad voor Regeringsbeleid, het katholicisme (Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, 2006).

Ten tweede is vooral het muscular Christianity wat in verband wordt gebracht met prestatiegerichtheid en vooruitstrevendheid. Het is de vraag in hoeverre daar in Nederland sprake van is. Nederland heeft namelijk te maken met een feminie samenleving. Ten derde is het de vraag in hoeverre religie überhaupt nog een rol speelt in de Nederlandse samenleving. Zoals van Beek stelt is deze invloed verdwenen toen we ophielden godsdienstig te zijn.

5.2.3. Cultuur en nationale identiteit

Het beeld wat naar voren komt uit de deskresearch wordt bevestigd door de ondervraagden. Van Beek stelt dat het vormen van de nationale identiteit van Nederland veelal door topsport gebeurt: *“Het feit dat wij tot de eerste 10 landen van de wereld willen behoren, dat is het NOC-programma, dat zegt iets over ons, maar dat zegt ook wat over de wijze waarop wij sport gebruiken als zelfdefinitie. Dat is de sleutel waar je moet kijken. In onze cultuur is het Nederlander-zijn het Oranjegevoel.”* Hans Vandeweghe is van mening deze vertoning van nationalisme in de Nederlander zelf zit: *“Nederland heeft altijd gekeken naar expansie. De 17e eeuw, de gouden eeuw. Een Nederlander is trotser, fierder. En terecht.”* Dit beaamt Jan de Maeyer: *“Een Nederlander heeft de reputatie om toch wat assertiever te zijn.”*

De conclusie die na de desk- en fieldresearch getrokken kan worden is dat de Nederlander over het algemeen trots is op zijn land. Dit is volgens verschillende respondenten al vanaf het moment dat Nederlanders de zeeën veroverden. Deze nationale trots zie je terug in het zogenaamde ‘oranjegevoel’. Men is trots op het land en trots op de prestaties die het haalt, bijvoorbeeld op het gebied van topsport. Dit uit zich in grote support bij sportevenementen. Respondenten zien Nederlanders als ambitieus en vol zelfvertrouwen. Die ambitie zorgt ervoor dat Nederlanders altijd hoog inzetten, en er echt voor gaan.

5.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur

In deze paragraaf worden de sportcultuur en topsportcultuur van Nederland besproken. Alle variabelen zullen voor de sportcultuur (a) en topsportcultuur (b) apart weergegeven worden. Bij de variabelen waar geen verschil zit tussen sport en topsport is dit vanzelfsprekend niet het geval. De resultaten vormen een aanvulling op de deskresearch uit hoofdstuk 4.

5.2.4.1a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)

Baukje Zandstra geeft aan dat op dit moment vele basisscholen nog geen echte lichamelijke opvoeder in dienst hebben. Slechts 60% van de basisscholen bezit deze. Uit een periodieke peiling kwam naar voren dat de kwaliteit van het onderwijs goed is ondanks het gebrek aan vakleerkrachten, aldus Zandstra.

Volgens Zandstra bestaat er al lange tijd een discussie over de plaats van sport in het onderwijs in Nederland: *“De overheid wilde de verplichting weghalen voor het aantal uren sport op school. De scholen zouden zelf mogen weten hoeveel uren ze wilden geven. Maar door luid protest van onze kant is dat er niet door gekomen. Dat heeft er uiteindelijk tot geleid dat er toch weer een verplichting ook in de wet is gekomen dus in dat opzicht is het vak ook wel weer beschermd... Want scholen zijn toch geneigd om, als het niet hoeft, rekenen en taal of dat soort vakken belangrijker te vinden ..Sport wordt wel als belangrijk gezien, niemand zou zeggen dat het niet belangrijk is maar de regering heeft er niet meer geld voor over. En daar zit het probleem, die zegt: scholen u heeft een zak met geld als u het belangrijk vindt dan doet u het zelf maar.”* De KVLO streeft er tevens naar om kinderen elke dag op school of via school, onder schooltijd en na schooltijd de mogelijkheid tot sporten en bewegen te bieden.

Uit het gesprek met het Zandstra komt naar voren dat het bij de lichamelijke opvoeding op school zeker niet alleen maar om bewegen gaat: *“Sport of school gaat absoluut niet alleen maar om bewegen maar het hoeft ook niet alleen maar om presteren te gaan...Kijk, wat is presteren? Elk kind moet op zijn niveau kunnen presteren.. (...) Een kind dat goed is moet het op een beter niveau kunnen dan een kind dat minder goed is, dus je probeert altijd het uitdagend te maken maar wel voor elk kind, elk kind heeft uitdaging nodig en moet een stapje verder kunnen komen.”*

De onderwaardering voor schoolsport waar de gehele wereld volgens Scheerder en van Reusel (2002) last van heeft , is ook in aanwezig in Nederland. Onlangs heeft de overheid de verplichte uren in het onderwijs voor sport proberen te verminderen. Ondertussen zijn deze verplichte uren wel verankerd in een wet. Ondertussen zijn er ook steeds meer initiatieven om kinderen naast deze verplichte uren via schoolsport te laten sporten. Volgens Zandstra gebeuren deze initiatieven te ad hoc om echte resultaten te creëren. Wel is de schoolsport opgenomen in het Olympisch Plan 2028 als een belangrijk punt om de sportcultuur op te bouwen in de komende jaren. Wat verder opvalt, is dat in de Nederlandse schoolsport naast het bewegen ook een duidelijke nadruk wordt gelegd op het presteren. Iedereen moet op zijn niveau kunnen presteren, dit staat dus hoog in het vaandel.

5.2.4.2. Prestatiedrang

Het beeld wat in de deskresearch over deze variabele ontstaat, wordt in de interviews versterkt. Trinko Keen hierover: *“In Nederland is het veel meer presteren wat centraal staat. Nederlanders zijn toch wat meer prestatiegericht. Er zit toch eigenlijk wel iets in de cultuur. Want topsport is uiteindelijk toch gewoon hard*

werken van jongs af aan.(...).Bewijsdrang is natuurlijk ook wel belangrijk, dat zit volgens mij ook wel in de Nederlander. De lat hoogleggen en dat ook waarderen.” Keen ziet dit als een van de belangrijkste punten om tot prestaties te komen: *“Dat je veel meer wordt getriggerd, ook op microniveau tussen de ene sporter en de ander. Zo van: hee die doet het beter, dat kan toch niet! Dan ga je toch harder lopen. Eigenlijk is dat natuurlijk wel de absolute voorwaarde, en veel belangrijker dan alle financiële middelen. Als je de financiering hebt maar er wordt niets achter gezet, ja dan heb je niets.”* Christiaan Ruesink, Hoofdredacteur sport van het Algemeen Dagblad, merkt ook op dat er veel prestatiedrang aanwezig is in Nederland. Nederlanders leggen de lat toch wat hoger, ook in de sport. Maar zeker ook daarbuiten. Christiaan ziet ook in de samenleving duidelijk dat Nederlanders graag de lat hoog leggen, en ambitieus zijn.

Vanuit het NOC*NSF worden constant ambitieuze doelen gesteld. Erik-jan Koers spreekt deze top 10 ambitie van het NOC*NSF: *“Als de lat niet hoog gelegd wordt kun je ook niet hoger springen.”* Marti ten Kate bevestigt dit: *“Vroeger was meedoen belangrijker dan winnen, nu gaat het om de medailles”* Höppener geeft aan dat prestaties voor de rijksoverheid ook belangrijk zijn. Toch ligt voor de rijksoverheid de top-10-ambitie anders, ook omdat topsport andere doelen heeft voor de rijksoverheid: *“De overheid zegt heel duidelijk: wij ondersteunen de top-10 ambitie van de koepelorganisatie NOC*NSF. We vinden het een hele goede ambitie, maar we kunnen niet zeggen: wij omarmen die ambitie.. Maar we vinden het heel goed dat de sport zo'n ambitie heeft. Omdat we ook zien wat topsport kan doen voor de burger. Voor de rijksoverheid is de ranking niet het belangrijkste, maar ook hoe topsport doorwerkt op de breedtesport en ook het welbevinden van de mensen, daar gaat het om. Dat is waar wij, waar je als Ministerie voor staat. Je gaat altijd uit van het algemene belang van de burger.”*

Er kan geconcludeerd worden dat Nederland zeer prestatiegericht is als het gaat om topsport. Dit signaal wordt ook duidelijk uitgestraald door het NOC*NSF. Ook atleten lijken in Nederland heel vaak voor het hoogste te gaan, en zijn ambitieus in de voorbereiding van grote toernooien. Deze ambities durft men ook uit te spreken.

5.2.4.3. De maatschappelijke waardering voor topsport

Het eerste wat duidelijk naar voren komt uit de uitgevoerde fieldresearch, is dat de Vlaamse ondervraagden opkijken tegen de maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland. Deze is zeer groot in hun ogen. Jul Clonen, topsportexpert Departement voor Cultuur, Jeugd, sport en Media in Vlaanderen, kijkt vooral op tegen het Oranjegevoel wat in Nederland heerst: *“Het oranjegevoel, dat is een enorm iets waar je je aan kan optrekken.(...) Ik weet niet hoe dat oranjegevoel er gekomen is in Nederland maar als je nu een schaatswedstrijd bekijkt dan vragen ze ook niet van: jongens, meisjes draag allemaal oranje dan kunnen we lekker samen een Oranjegevoel creëren. Neen, iedereen doet dat, poef! Hoe komt het? Ja, dat zit waarschijnlijk ingebakken bij jullie hè.”* Paul Rowe prijst de manier waarom Nederland topsport inzet voor

ationale promotie, en hoe dit gewaardeerd wordt: *“Het vooruitstrevende, het progressief zijn...ik denk dat, en ook de identiteit van een land mee opbouwen door zijn topsportprestaties, dat is in Nederland zeker sterk aanwezig.”*

Verschillende geïnterviewden uit Nederland geven ook aan dat de maatschappelijke waardering vanuit de Nederlandse bevolking voor topsport toegenomen is in de afgelopen jaren. Dorien Höppener geeft aan dat, wanneer er gekeken wordt naar wat Nederlanders belangrijk vinden en waar ze trots op zijn, prestaties die topsporters leveren voor hun land heel hoog in de ranking staan. Ook Jan de Jong geeft aan dat vanuit de overheid de maatschappelijke waardering hoog is: *“Als je ziet wat de impact is van sport in Nederland...kijk maar naar de kranten die allemaal hun eigen sportbijlage hebben, en de enorme groei in aandacht voor sport, daarom vinden wij als publieke omroep ook dat je daar flink veel aandacht aan moet besteden”.*

Marti ten Kate en Trinko Keen geven verder aan dat het vak van topsporter tegenwoordig anders wordt bekeken in de Nederlandse maatschappij. Ten Kate hierover: *“Nu kun je zeggen tegen je familie van: ik ben topsporter en ik heb daarvoor gekozen, ik heb een fulltime trainingsprogramma enzovoorts. Tien jaar geleden was dat niet zo. Dan werd er altijd gezegd van: wat moet je daarna dan? De studie was altijd belangrijker.”* Keen, zelf al zeer geruime tijd topsporter, zegt het volgende hierover: *“Ik denk wel dat de status van topsporter enorm verandert en al is veranderd in Nederland. Topsport is veel meer geaccepteerd als full-time commitment. Het was vroeger altijd van als ze vroegen wat doe je? Nou ik tafeltennis. O leuk leuk, maar wat doe je? Ja, ik tafeltennis! O, hmm. Dat is nu denk ik niet meer zo.”* Ook Marcel Sturkenboom, voormalig topsporter, die al jarenlang actief is in de topsport, ziet dit in: *“Vroeger in de welzijnsperiode vond iedereen topsport een raar fenomeen, dat deed je niet. Ik ben van de periode '75 - '90, toen sportte ik zelf, volleybal. Nou, dat deed je erbij, ik was student én je deed aan topsport. Topsport is een vak geworden. Je wordt nu betaald als topsporter, dat was toen niet. Ja, een envelop in de kleedkamer... Dat was allemaal zwart geld. Tegenwoordig is het anders. Je kunt ervoor kiezen om vier jaar niet te studeren en aan topsport te doen, dan kun je wel modulair wat erbij doen met allemaal aangepaste trajecten maar topsport staat dan centraal in je leven. Anders kan het ook niet meer. Atleten en coaches worden allemaal betaald, en dat is het grote verschil met toen”.*

Dat er veel veranderd is in Nederland in de afgelopen jaren komt duidelijk naar voren uit de interviews, en uit andere bevindingen. Opvallend is dat veel respondenten toch terughoudend zijn over de maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland. Fons van de Vijver twijfelt in hoeverre topsport nog steeds zo gewaardeerd zou worden, als de uitgaven echt hoog zouden worden: *“We vinden het blijkbaar met zijn allen belangrijk om daar flink wat geld aan uit te geven. (...) Maar je kunt je dus wel afvragen waarom het draagvlak in Nederland er is om dit soort uitgaven te doen? Nou ja als het heel duur zou worden zou er ook geen draagvlak in Nederland voor zijn. Laten we wel wezen, zo enorm duur is het nu*

ook weer niet om topsport te bedrijven, als het echt heel duur zijn dan zou je hier ook wel problemen krijgen.” Ook Dorien Höppener twijfelt in hoeverre topsport in beleidsonderhandelingen een hele belangrijke rol inneemt in Nederland: “Ja dan kom je denk ik echt op de sportcultuur uit (...)Ik denk dat het moeilijk wordt om een veel grotere claim voor topsport te gaan maken. En zeker in de huidige financiële situatie”. Van de Vijver stelt dat, vergeleken met een land als de Verenigde Staten en Australië, topsporters veel minder gewaardeerd worden: “Australië is ook een mooi voorbeeld. Die vinden dat geweldig belangrijk! Dus op het moment dat er talenten zijn, krijgen die ruim baan. Die vinden dat volledig vanzelfsprekend. Hier is dat allemaal toch wel wat minder. Het is beter dan dat het geweest is, maar het is toch relatief weinig”. Ook is hij van mening dat er anders wordt omgegaan met sporthelden: “In Amerika kunnen ze zich bijna alles permitteren. We hebben niet zo'n sterrencultus in Nederland hè. Sterker nog, we vinden dat eigenlijk maar niks”. Ook het chauvinisme is in Nederland veel minder aanwezig dan bijvoorbeeld in Amerika, aldus Van de Vijver: “Topsport past eigenlijk niet bij het land Nederland”.

Een voorbeeld wat wordt aangedragen voor het gebrek aan maatschappelijke waardering is het mislukken van AD SportwereldPro, de sportkrant van het Algemeen Dagblad die van juni tot september 2008 is uitgegeven, maar daarna niet verder ging door het gebrek aan adverteerders, en de beperkte afzetmarkt in Nederland. Joep Bartels hierover: *“Als wij praten over een van de belangrijkste dingen waarom het misliep met die eerdere poging om de Olympische Spelen naar Amsterdam te halen toen, is dat toch duidelijk draagvlak geweest in de samenleving. Nederland zit daarbij relatief gezien, ook in de media, niet in de kopgroep hè. Er zijn landen die nog veel sport-gekker zijn dan wij. Ik bedoel het is hier niet gelukt om een sportkrant van de grond te krijgen, AD Sportwereld hè, dat is gewoon niet gelukt. Ja, in Italië is dat al vijftig jaar mogelijk. (...) Wij zien sporthelden niet zo als ze in het buitenland zien. Wij hebben geen heldencultuur en wij zien sport niet zo. We hebben geen sport meer op het MBO, dus in het hele basisonderwijs hebben wij niet eens sportles meer. Dat hangt allemaal samen, dat is een samenhangend geheel”.* Christiaan Ruesink, zelf werkzaam bij het AD, geeft het volgende aan: *“Nederlanders zijn helemaal lijf van sport als er veel aan de gang is, maar er zijn ook dalen in te vinden. De interesse voor de sportkrant zou waarschijnlijk door het jaar heen afnemen, omdat er nu eenmaal minder grote evenementen plaatsvinden”.*

Verskillende respondenten zijn van mening dat de afgelopen drie Olympische Spelen slechts het startpunt zijn geweest voor een opwaardering van de maatschappelijke waardering voor topsport. Fons van de Vijver is van mening dat dit draagvlak absent zou zijn geweest als deze prestaties er niet waren geweest. Ook Marti ten Kate, zelf werkzaam bij het NOC*NSF, merkt het verschil van nu en voor de goede prestaties van Nederland op de Olympische Spelen. Hij stelt dat door “toevalstreffers” als Pieter van den Hoogenband, Inge de Bruijn en Leontien van Moorsel alles in een stroomversnelling is gekomen: *“Daardoor hebben we beleidsmatig meer kunnen doen na 2000. Nou wil ik helemaal niet zeggen dat het voor 2000 slecht was. Ik bedoel daarvoor was het stipendium al gekomen, dat was belangrijk. Maar de slag die we daarna hebben*

geslagen met accommodaties en coaches, dat heeft daar wel mee te maken”.

De betrokken partijen in de topsport zijn zich ervan bewust dat de maatschappelijke waardering voor de topsport omhoog zou kunnen. Een groots initiatief om dit te doen is het Olympisch Plan 2028. Een ambitieus plan om de Olympische Spelen in 2028 naar Nederland te halen. Dit door middel van de opbouw van een (top)sportcultuur in alle lagen van de maatschappij. Keen hierover: *“Het Olympisch Plan, wat natuurlijk een mooi plan is om te kijken hoe je nu echt cultuurveranderingen teweeg kunt brengen. Nederland is toch geen sportland eigenlijk. De positie van sport in Nederland zou nog een stuk sterker kunnen. Ik denk dat de maatschappij daar een groot voordeel bij heeft.”* Joep Bartels ziet het binnenhalen van de Spelen niet als hoofddoel van het plan: *“Als we de Spelen van '28 niet krijgen nou jammer dan, maar we hebben dan de sportcultuur toch omhoog gekrikt. Dat zijn dingen die op zichzelf zo belangrijk zijn dat Amsterdam '28 alleen maar de trigger of katalysator is. We gaan nu een aantal essentiële dingen voor sportbeoefening in Nederland op de kaart zetten en daar gebruiken we Amsterdam '28 voor. Dat is ook het achterliggende idee van NOC*NSF.”* Uit de gesprekken komt naar voren dat de sportcultuur in Nederland dus nog wel wat beter ontwikkeld kan worden, het plan 2028 lijkt hierbij een belangrijke aanzet om dit ook daadwerkelijk te bewerkstelligen.

Uit de deskresearch kwam een positief beeld naar voren van de maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland. Zo sprak Hans Vandeweghe zelfs over een cultuur van kampioenen. Dit beeld wordt door Vlaamse respondenten doorgetrokken. Nederlandse respondenten zijn een stuk minder positief over de maatschappelijke waardering in Nederland voor topsport. Verschillenden geven wel aan dat de sportcultuur sinds 2000 verbeterd is. Zo geven Marti ten Kate en Trinko Keen aan dat de situatie vooral voor de atleten sterk verbeterd is. Het vak topsporter wordt steeds meer gewaardeerd. Fons van de Vijver, Marcel Sturkenboom en Joep Bartels spreken echter over het gebrek van een echte sportcultuur in Nederland op dit moment. Het mislukken van AD Sportwereld Pro wordt ook als voorbeeld aangeduid. Dorien Höppener, zelf werkzaam in de overheid voor topsport, vraagt zich hardop af of er nog meer vrij zal worden gemaakt voor topsport in de toekomst dan op dit moment. Fons van de Vijver is het hier mee eens. Hij stelt dat wanneer topsport echt heel veel geld zou gaan kosten, de waardering die er op dit moment is, voor een groot deel zou verdwijnen. Er wordt wel hard gewerkt aan de opbouw van maatschappelijke waardering door het Olympisch Plan 2028.

5.2.4.4. organisatiegraad breedtesport in Nederland

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat de samenwerking tussen het NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Beweging) en NOC*NSF niet goed verloopt. Dit draagt niet bij aan de optimale benutting van de structuur die er ligt voor de breedtesport. Baukje Zandstra hierover: *“NOC*NSF die kan het NISB op dit moment niet luchten of zien volgens mij, daar zit een enorme wrijving.”* Sturkenboom beaamt dit: *“NISB*

*bijvoorbeeld, is inmiddels twee keer zo groot als NOC*NSF en twee keer zo sterk. Dat is een mooi voorbeeld. Maar NOC*NSF wil niks met het NISB te maken hebben.”* Dit heeft ten nadele dat deze twee partijen beide de machtigste willen zijn in dit landschap, waar een bundeling van krachten voor meer effectiviteit zou zorgen.

De structuur van de breedtesport vertoont overeenkomsten met de structuur van de topsport. Deze is vrij eenvoudig, en wordt aangestuurd door het Ministerie en het NOC*NSF op rijksniveau. Provincies en vooral de gemeenten spelen hier ook een grote rol spelen in de structuur. In de afgelopen jaren is er op nationaal niveau een nieuwe instantie bijgekomen, het NISB. Deze voert ook veel beleid uit van het Ministerie en werkt veelal samen met gemeenten. Uit de interviews blijkt wel dat de verstandhouding tussen het NISB en het NOC*NSF op dit moment niet goed is. Dit kan voor problemen zorgen in de structuur en de organisatie van de breedtesport in Nederland.

5.2.5. Media

De eerste vraag die beantwoordt moet worden is welk belang de media heeft voor topsportprestaties. Joep Bartels hierover: *“De rol van de media mag je inderdaad niet onderschatten. De populariteit van de sport, exposure van de sport, is een belangrijk onderdeel van de sport. En media zijn daarin de brug van de sport naar het publiek (...) Middelen om de beste trainers en de beste omkadering rondom medaillekandidaten neer te zetten kost enorm veel geld tegenwoordig. Dat kun je niet meer zonder sponsoring, sponsoring gaat niet zonder media-exposure. Mensen enthousiast maken voor de sport, dat gaat niet zonder media. En die toppers krijg je ook niet uit drie beoefenaren. Nee, dat moeten er 300.000 of drie miljoen zijn. Een brede basis is een betere garantie voor een hoge top. Nou, in al dat soort zaken spelen media-aspecten een belangrijke rol”.* Joost de Vries, hoofdredacteur Studio Sport bij de NOS vindt media-aandacht ook van groot belang: *“Ik wil één ding voor jullie onderzoek wel even onderstrepen, dat is dat het vaak voor sporten zo belangrijk is dat er televisie aanwezig is. Omdat ze daarmee hun sponsorcontract zeg maar terug verdienen voor hun sponsor. De aanwezigheid van televisie, ook bij evenementen, is voor sporters heel erg belangrijk. Het belang van televisie voor sport is héél erg groot. Er komen vele evenementen langs hier: “wil je alsjeblieft bij ons komen dan kunnen wij meer geld verdienen door meer reclame te verkopen langs het parcours bijvoorbeeld.” Met dat extra geld kunnen zij dan weer betere atleten aan de start laten komen waardoor het voor ons ook aantrekkelijker zou kunnen worden. Weet je, dus het is ook weer zo’n cirkel waar je van elkaar afhankelijk bent”.*

Als er gekeken wordt naar de inhoud van de Nederlandse media, dan zijn er vier sporten die veel aandacht krijgen: voetbal, schaatsen, wielrennen en Formule 1. Jan de Jong van de NOS hierover: *“ We hebben natuurlijk maar relatief weinig echt grote sporten in dit land. Kijk je hebt voetbal, dan heb je een hele tijd niks en dan komt nog drie keer voetbal en daarna komt een keer schaatsen. Maar andere landen hebben in echt grote sporten meer aanbod”.*

Vanuit het NOC*NSF worden er verschillende activiteiten ondernomen om de relatie met de media goed te houden. Zo wordt bijvoorbeeld het jaarlijkse sportgala samen met de NOS georganiseerd. Tijdens grote evenementen als de Olympische Spelen is er ook veel communicatie tussen het NOC*NSF en mediapartners als de NOS. Verder zorgt de afdeling communicatie en marketing bij het NOC*NSF dat de relatie met de NOS goed blijft. Marti ten Kate hierover: *“De media zijn natuurlijk wel belangrijk om sport onder de aandacht te brengen. En zo dan hopen we dat er ook iets meer is dan voetbal”*. Toch is het maken van harde afspraken met mediapartners vaak lastig in Nederland. Ten Kate stelt dat er wel een vorm van samenwerking bestaat: *“Het enige wat wij volgens mij hebben met het NOS is een soort van contract waardoor zij een aantal kleine sporten ook in beeld brengen. Ik weet niet precies hoe dat zit. Studio Olympia, waar dan een aantal kleinere takken van sport voorbij kwamen”*. Verder geeft Jan de Jong van de NOS aan dat er af en toen ook op evenementen met het NOC*NSF wordt samengewerkt: *“Ja, er is wel samenwerking met het NOC*NSF, maar die samenwerking is er vooral rondom de Olympische Spelen. Daarin is het handig dat zij faciliteren dat die sporters bij ons in de uitzending komen en dat wij weten waar zij zitten met de ploeg, waar wij zitten met de uitzending en je hebt elkaar hard nodig. Zij hebben ons nodig voor de exposure en wij hebben hun nodig omdat die sporters bij ons in de uitzending moeten zitten. Maar dat is hele transparante ruilhandel, zeg ik dan maar”*.

Trinko Keen spant zich namens de atleten in bij onderhandelingen met de media, om ook kleinere sporten onder de aandacht te brengen: *“We hebben ook wel overleg met NOS en met media om ook de wat kleinere sporten wat aandacht te geven. Het is een marktspel, de grote sporten trekken de meeste inkomsten en het grote publiek zit daar toch op te wachten (...) Er is weinig ruimte voor overleg met het NOS.”* De inspanningen hebben toch resultaten getoond, gezien de acties die de NOS hier rondom onderneemt. Jan de Jong hierover: *“We zijn meer gaan uitzenden aan zogenaamde kleinere sporten of minder televisiegenieke sporten. We zijn dus meer basketbal, meer volleybal, meer Nederlandse sporten gaan uitzenden. Dat heeft te maken met de ontwikkeling in die sporten. Het zijn ook Olympische sporten.”*

Uit de deskresearch is gebleken dat atleten niet tevreden zijn over de kwaliteit van de media in Nederland. Jan de Jong bevestigt dit beeld, maar geeft hier een andere reden voor: *“Als je naar de kwaliteit van het Nederlandse sportaanbod kijkt dan is dat niet voldoende om daar zeven dagen per week een volwaardige programmering daarvoor neer te zetten, zo goed is die Nederlandse sport niet.”*

De media kunnen dus veel doen voor de topsport in een land. Toch zal deze rol in Nederland nooit enorm kunnen worden omdat Nederland een laag inwonersaantal en kleine afzetmarkt heeft. Dit is volgens Jan de Jong de reden achter het mislukken van Sport7, het dagelijkse sportkanaal in Nederland, en AD SportwereldPro: *“Ja, je ziet het, AD Sportwereld Pro was een geweldig initiatief en ik vond het ook hartstikke leuk om het elke dag tot me te nemen. Het kostte dan ook nog maar eens een euro maar dat haalt het gewoon niet. Het is gewoon te klein, dat verander je niet. Maar het heeft ook te maken met het aanbod van*

de kwaliteit van de sport, dat is ook gering. Maar vergis je niet, je zit aan productiekosten om een kanaal een jaar lang te runnen, zo snel rond de 20 à 25 miljoen gewoon aan running costs die je nodig hebt om dat gedaan te krijgen. Nou ja, ga dat maar eens terug verdienen. De bevolkingsomvang bepaalt dus eigenlijk ook wel wat de media kan doen... Weet je, je hebt vijf grote voetballanden: Frankrijk, Spanje, Italië, Duitsland en Engeland. Het is niet toevallig dat dat ook de vijf grootste landen in Europa zijn. Die markt is het grootste en daar zit gewoon het meeste geld.”

De rol van de media is niet te onderschatten voor topsport. Het is zeer belangrijker dat een topsporter zich bezighoudt met media-exposure. Dit is vooral belangrijk omdat de media een doorgeefluik zijn van beelden aan de consument, waarmee atleten sponsors aan zich kunnen binden. Sponsors hechten veel belang aan de hoeveelheid media-exposure die een sport of atleet krijgt. De rol die sponsors in de vorm van adverteerders spelen in de media is significant, ongeveer 50% van de inkomsten wordt binnengehaald via adverteerders. Het belang van media-exposure voor alle sporten wordt ook erkend door atleten en het NOC*NSF. Zij voeren verschillende onderhandelingen met de media, vaak met gering succes. Wel heeft het NOS aangegeven meer aandacht te geven aan kleinere sporten, om zo hun aandeel te hebben in de opbouw van een betere sportcultuur in Nederland, in de gedachte van het Olympisch Plan 2028. Iets waar zij uiteindelijk ook aan mee kunnen profiteren door meer kijkers te trekken.

Als er gekeken wordt naar de top-10 meest bekeken televisieprogramma's aller tijden in Nederland, is deze vrijwel geheel gevuld met sportprogramma's.

Ten slotte geeft Jan de Jong aan dat de rol van de media groot kan zijn voor de topsport in een land. Toch zal deze in Nederland altijd achterblijven op andere grotere landen. Deze landen hebben een vele grotere markt waar zij op kunnen acteren, waardoor het aantrekkelijk is voor sponsors om zich op deze markten te richten. Hierdoor zal de financiële middenstroom die in deze landen actief wordt door de media altijd groter zijn.

5.2.6. Sponsoring

Uit de fieldresearch komt ook naar voren dat er veel samenwerking en communicatie is tussen de betrokkenen in de topsport en sponsors. Zo vermeldt Trinko Keen dat Olympische atleten een contract afsluiten met het NOC*NSF waarbij de atleet één dagdeel tijdens de OS tijd vrij maakt voor de sponsors van het NOC*NSF. Hier staat een vergoeding tegenover. *“We kijken naar het atletenbelang, maar we kijken ook naar de sponsors. Ook weer voor de atleten, want uiteindelijk gaat het geld weer terug naar de sport.”* De veranderde status die topsporters in de Nederlandse maatschappij innemen ziet hij als een belangrijke reden voor de toegenomen belangstelling van sponsors in Nederland, Keen: *“Meer status voor sporters betekent ook meer mogelijkheden om praatjes te houden, om je te verbinden aan een bedrijf. Daar hoeft je nog niet eens echt bekend voor te zijn. Ik denk dat dat wel belangrijkste ontwikkeling is. Het is natuurlijk wel*

een ondernemende activiteit, de topsport. Dus hoe meer geld er uit sponsoring komt, hoe beter.”

Marcel Sturkenboom kent deze contracten ook, maar stelt dat het NOC*NSF te weinig in handen heeft om echt heel veel geld binnen te halen met sponsoring: *“NOC*NSF heeft één heel sterk punt en dat is die associatie met ‘het Olympische’. Zij zijn franchisehouder van het IOC, nou dat is een heel sterk gegeven wat je kan vermarkten maar voor de rest hebben ze niks in handen. Ze hebben geen spelers onder contract, geen coaches onder contract. Je kan geen tegenprestatie van die sporters vragen, die kan je niet verkopen aan bedrijven. Daar komen die bedrijven nu achter, het loopt dus eerder terug dan dat het er op vooruit gaat. De opbrengst van het nieuwe marketingprogramma ligt ook 10 miljoen lager dan verwacht.(...) Het is de consequentie van je eigen marketingbeleid.”* Dit wijt hij vooral aan het feit dat het NOC*NSF te weinig allianties aangaat met andere partijen in het Nederlandse topsportlandschap: *“Kijk, de sport en de topsport is echt aan het veranderen en dat kan ik niet blijven zeggen. Daar zal NOC*NSF de consequenties voor moeten nemen. Ik bedoel, je krijgt topsportbedrijven: je krijgt Rabobank, je krijgt TVM, je krijgt Scheringa... Dat is een nieuw fenomeen. Je hebt topsportbedrijven die geheel op eigen basis topsport organiseren. (...)Denk je dat de Rabobank het accepteert dat Delta Lloyd of wat dan ook op dat moment met hun spelers gaan lopen? Dat gaat niet gebeuren. Je moet in die nieuwe verhoudingen die er zijn het collectief zoeken. Daar gaan bedrijven wel in mee, maar dan is het geen NOC*NSF aangelegenheid, dan is het van ons allemaal. Dan staat Nederland er achter. Dat moet NOC*NSF accepteren, maar daar hebben ze moeite mee.”*

Christiaan Ruesink geeft aan dat de macht van de adverteerder ook steeds groter wordt in de Nederlandse media: *“Lag vroeger de verhouding van verdiensten van de krant, kijkende naar oplagen en advertenties, op 70/30, op dit moment ligt dit op 50/50. De voorspelling is dat dit fenomeen steeds verder door zal slaan. Hoe uit deze machtspositie zich dan? Nou, tegenwoordig hebben de adverteerders steeds meer wensen, die dan meestal ook ingewilligd worden. Zo wil de Lotto onder de wedstrijd van de week staan, en wil Fed-ex bij het Formule 1 artikel staan. Verder lukt het bedrijven dus tegenwoordig om sporten die zij sponsoren in de krant te krijgen!”* Volgens Christiaan moet dit tegenwoordig wel: *“Je hebt toch grote concurrentie met andere dagbladen, en de inkomsten moeten toch gegenereerd worden.”* Joost de Vries van de NOS geeft aan dat de regels vanuit de overheid rondom reclame-uitingen bij sportuitzendingen de afgelopen jaren versoepeld zijn, zodat de NOS veel meer geld kan binnenhalen met de sport.

Uit de deskresearch en de fieldresearch blijkt dat er een belangrijke rol is weggelegd voor sponsoren in het Nederlandse topsportlandschap. Steeds meer bedrijven hebben de afgelopen jaren steeds meer in de sport geïnvesteerd. Tegenwoordig maakt sport zelfs bijna 50% uit van de sponsoruitgaven van bedrijven in Nederland. Ook het NOC*NSF en atleten zijn hier steeds meer mee bezig. Er worden steeds meer contacten gelegd tussen bedrijven en atleten, ook door de veranderde status van topsporters in Nederland. In de media is de rol van de adverteerder ook evidentier. De macht wordt steeds groter en de bedrijven krijgen

meer te vertellen over hoe de media-uiting er uit komt te zien. Dit alles leidt uiteindelijk tot meer geld voor de topsport in Nederland. Toch geeft Marcel Sturkenboom aan dat er nog veel meer inkomsten zijn te genereren zijn voor het NOC*NSF, als deze meer zou samenwerken met commerciële partijen in Nederland. Hij verwijt de organisatie een te teruggetrokken rol wanneer het hier over gaat.

6. Vlaanderen

Deskresearch

6.1. Sportklimaat van Vlaanderen

In dit hoofdstuk zullen het topsportklimaat en de topsportomgeving van Vlaanderen besproken worden. De in hoofdstuk 3 opgestelde items zullen worden behandeld. Hiervoor zal gebruik worden gemaakt van deskresearch.

6.1.1. Financiële ondersteuning

Federale overheid Vlaanderen:

De huidige Vlaamse regering is erin geslaagd om de beleidskredieten voor sport van 2004 tot 2009 met +74% te doen toenemen en voor topsport maar liefst te verdrievoudigen (+214%), van 6 miljoen euro in 2004 naar 19,25 miljoen in 2009 (Anciaux, 2008). Ook in de vorige ambtstermijn waren de middelen voor topsport al verdubbeld (De Knop et al., 2004). Plaatsen we hiernaast ook de middelen die op federaal niveau van het BOIC, de nationale loterij en defensie naar Vlaanderen vloeien, komen we op een totaal budget van ongeveer 23 miljoen euro voor topsport (De Bosscher et al, 2009).

De Lotto in België

Zoals vermeld maakt de bijdrage van de lotto aan de sport een zeer klein deel uit van de totale investeringen in de topsport in Vlaanderen. Volgens het jaarverslag van 2008 van de lotto in België gaat 27,44 % van het totale subsidiebedrag naar de drie gemeenschappen. Dit was in 2008 61,7 miljoen euro. Doordat de gemeenschappen vervolgens nog beslissen welk deel van dit bedrag naar de sport gaat, en hoe de verdeling is tussen investeringen in topsport en breedtesport, bleef in 2008 slechts 1,6 miljoen euro over aan subsidie aan de topsport in Vlaanderen (Departement van jeugd, cultuur, media en sport, 2007).

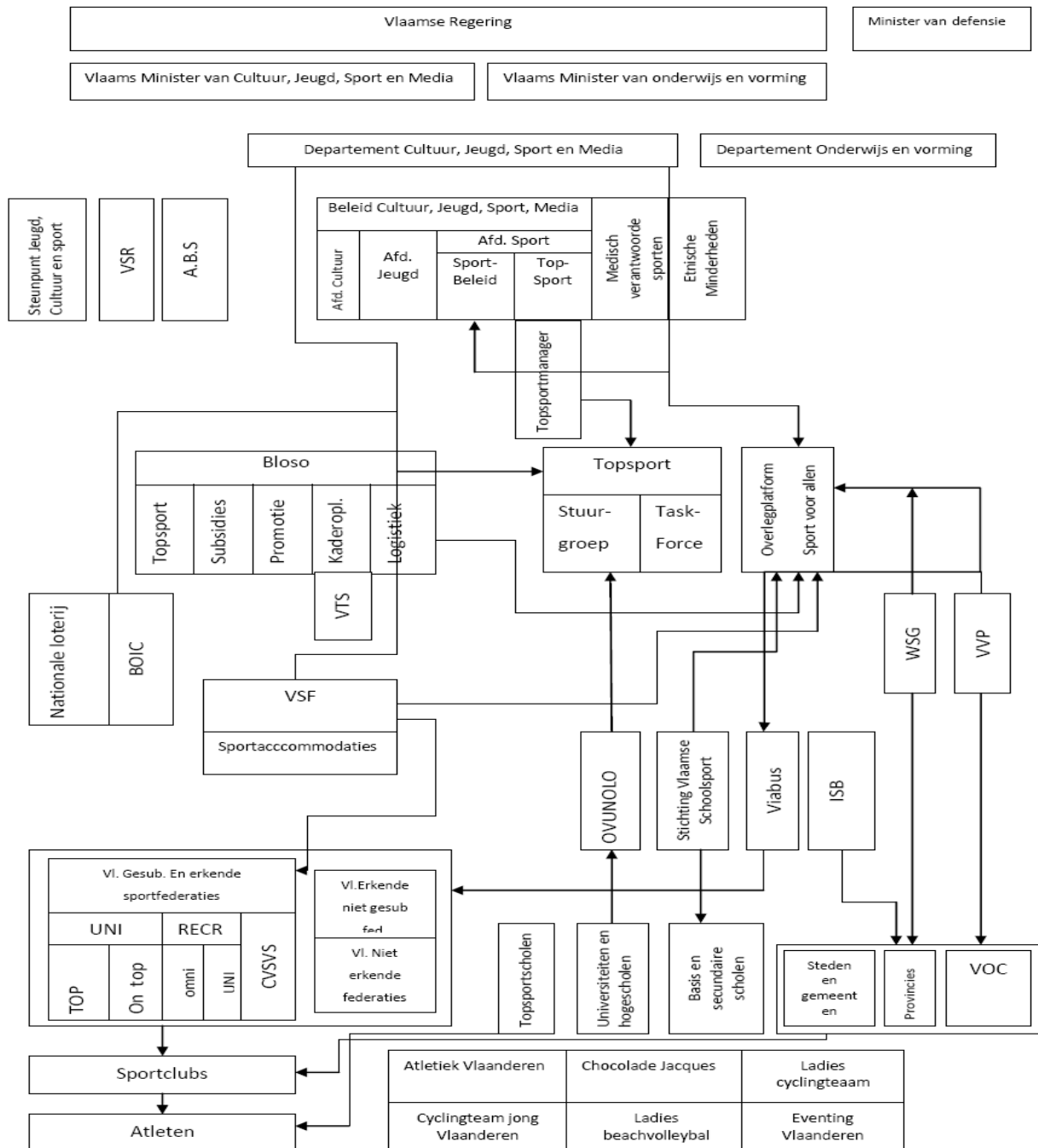
Provincies en gemeenten in Vlaanderen

Er is niet veel bekend over de investeringen in topsport door gemeenten en provincies in Vlaanderen. Het enige wat naar boven kwam was de marginale bijdrage die provincies hebben, kijkende naar de inkomsten sportfederaties in Vlaanderen. De gemiddelde topsportfederatie vermeldt € 9.000 binnen te krijgen van provincies en gemeenten (Departement van jeugd, cultuur, media en sport, 2007). Met 25 topsportfederaties actief in Vlaanderen komt het totaalbedrag hiervan op 225.000 euro in heel Vlaanderen. Zoals vermeldt bestaat er nog enige onduidelijkheid over de rol van gemeenten en provincies, als het gaat om financiële investeringen in de topsport. Ook is het de vraag of de bestaande middelen voldoende zijn om het topsportbeleid in Vlaanderen goed uit te voeren. Door middel van interviews zal getracht worden hier een duidelijker en completer beeld van te geven.

6.1.2 Structuur en organisatie

In onderstaande figuur staat het sportlandschap in Vlaanderen weergegeven. Wat opvalt is de enorm complexe structuur waarbij veel overleg vereist is. Er zijn drie instanties die zich structureel met topsport bezig houden: het BLOSO, het Departement Cultuur, Jeugd, Media en Sport en tot slot het BOIC.

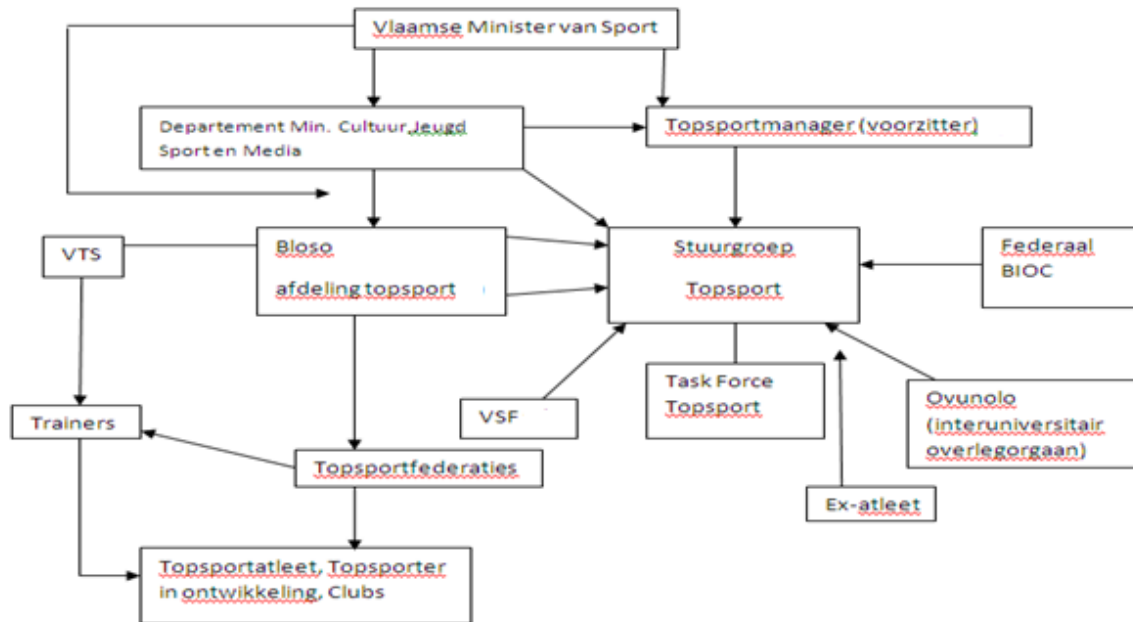
Figuur 6.1. Structuur en organisatie sport in Vlaanderen

Bron: Anciaux, 2006

Om een overzichtelijker beeld te geven van enkel de topsport in Vlaanderen is het beter te kijken naar het onderstaande figuur:

Figuur 6.2. Structuur en organisatie Vlaamse topsport

Bron: De Bosscher et al. 2008

Centraal in het model en in de organisatie van de Vlaamse topsport staat de Stuurgroep Topsport.

Deze stuurgroep is er om toezicht te houden op en advies te formuleren aan de minister inzake de beleidslijnen van het Vlaamse topsportbeleid, de samenwerking tussen de partners in het Vlaamse topsportlandschap te stroomlijnen en topsporters voor opname in het BLOSO tewerkstellingsproject te selecteren.

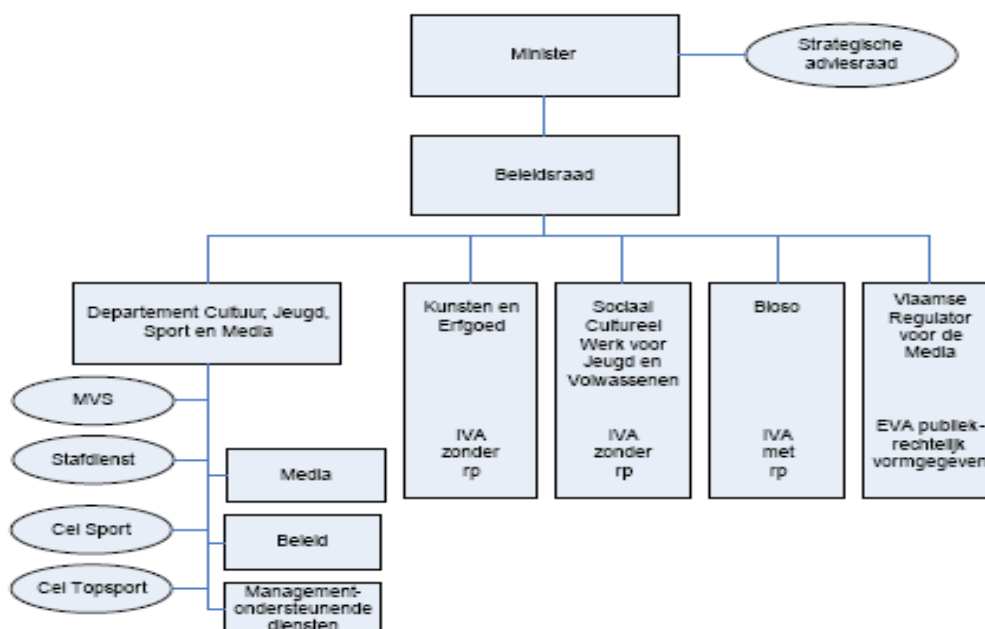
De stuurgroep bestaat uit nominatief vastgelegde vertegenwoordigers van VSF (2 vertegenwoordigers), Blosa (2), BOIC (2) en drie universiteiten (7), aangevuld met Paul Van Den Bosch (toptrainer), Tia Hellebaut (ex-topsporter), Ivo Van Aken (als gewezen topsportmanager), de nieuwe (nog te benoemen) topsportmanager en Astrid Vervaeke (departement CJSM).

De *Taskforce Topsport* komt 1 keer per maand samen. Het Blosa (1zetel), het BOIC (1 zetel) en de VSF (1 zetel), samen met een vertegenwoordiging van het departement topsport (1 zetel) maken deel uit van deze taskforce. De topsportmanager zetelt ook bij de taskforce topsport de vergadering voor (Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2007).

Naast de eveneens complexe structuur van de organisatie van topsport (met zeer veel actoren) zijn er nog enkele opvallende aspecten in het figuur. Zo is er sprake van een minister van sport die een zeer belangrijke plaats inneemt in het geheel. Hiernaast valt op dat in het model geen plaats is voor provincies of gemeenten in het topsportlandschap.

Het Ministerie van sport, cultuur, jeugd, sport en media is in onderstaande figuur weergegeven.

Figuur 6.3. Structuur en organisatie Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Bron: Departement van Cultuur, Jeugd, Media en Sport, 2007

In dit departement zijn twee instanties actief met topsport, de cel topsport in het departement Cultuur, Jeugd, Sport en media, en het BLOSO (Departement van Cultuur, Jeugd, Media en Sport, 2007).

Het *Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité* (BOIC), treedt op als vertegenwoordiger van de Olympische Beweging in België. De opdracht bestaat uit de voorbereiding op en de deelname aan de Olympische Spelen en alle andere internationale sportcompetities waaraan het BOIC zijn medewerking verleent, de dienstverlening aan de leden en de verspreiding van de Olympische idealen.

Het BOIC is vertegenwoordigd in de Stuurgroep Topsport en de Taskforce Topsport. Dit dient ervoor te zorgen dat de middelen die door het BOIC aan Vlaamse(Olympische) topsporters worden toegewezen, meer kaderen in de beleidsvisie van de Vlaamse Minister.

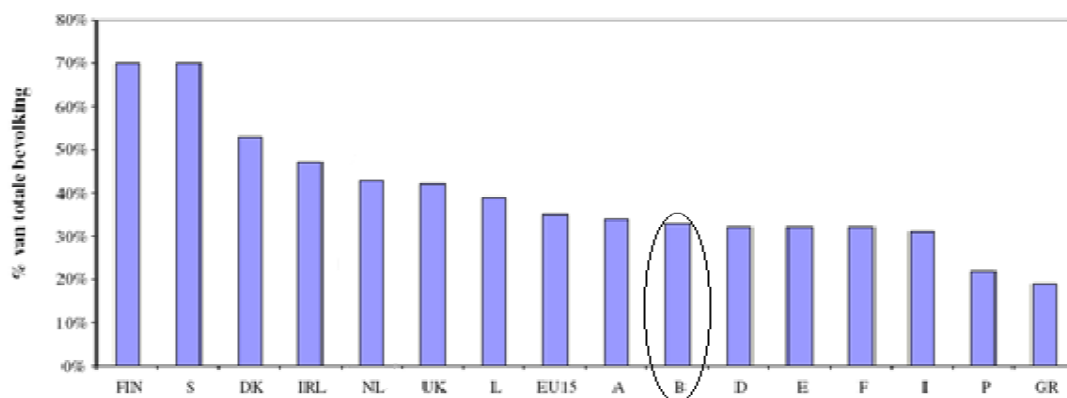
De Vlaamse situatie waarbij verschillende overheidsorganen subsidiëren (Blosa, BOIC, Nationale Loterij, Departement) is gecompliceerd. Vlaanderen heeft in de eerste plaats te maken met de splitsing der machten omdat er veel actoren met (top)sport bezig zijn. In Vlaanderen ligt alles met de decretale (wettelijke) beslissingen vast en is er vrij weinig ruimte voor het voeren van een eigen beleid. (De Knop et al, 2002). In Vlaanderen brengen de stuurgroep topsport en de taskforce topsport advies uit aan de Minister die de eindbeslissing heeft. Nu de situatie van de verschillende actoren in het kort geschetst is rest de vraag hoe de samenwerking verloopt in het huidige Vlaamse topsportlandschap, wat pas sinds 2004 haar huidige

vorm kreeg. Op deze vraag zal getracht worden een antwoord te vinden via interviews met beleidsmedewerkers van de betrokken instanties.

6.1.3. Sportparticipatie (ontwikkelingen in de breedtesport)

In Vlaanderen ligt de sportparticipatie in 2007 volgens het Bloso rondom de 69 % (Bloso, 2007). Het Vlaamse beleid hieromheen heeft de afgelopen jaren niet stil gestaan. Sinds 2004 zijn de beleidskredieten voor sport met 9 miljoen euro per jaar gestegen, tot 110,2 miljoen in 2009 (De Bosscher et al. 2008). Toch blijkt de sportbeoefening in België volgens onderstaand figuur een stuk lager te liggen, wanneer er gekeken wordt naar de sportbeoefening, minimaal eenmaal per week. Iets meer dan 30% van de in dit geval Belgische bevolking doet dit.

Figuur 6.4. Sportbeoefening in Europa, tenminste eenmaal per week sportbeoefening

Bron: Policy Research Corporation, 2008

Wanneer er gekeken wordt naar het aantal sportclubs in België, dan blijkt dit cijfer flink hoog te liggen. Er zijn ongeveer 35.000 sportverenigingen te vinden in een redelijk klein land als België.

De sportparticipatie in Vlaanderen (België) ligt redelijk hoog, wanneer er gekeken wordt naar de cijfers van BLOSO (69%). Wanneer er gekeken wordt naar de wekelijkse sportbeoefening, dan ligt dit percentage een stuk lager, zo rond de 35%. Wel zijn er voor een klein land als België veel sportverenigingen te vinden, ongeveer 36.000 verenigingen. De gevonden gegevens uit het deskresearch geven een goed beeld van de sportparticipatie in Vlaanderen. Dit onderwerp zal dan ook niet meer onderzocht worden in het field-research.

6.1.4. Talentidentificatie en –ontwikkeling

Athleten en coaches zijn van mening dat er in Vlaanderen nog het een en ander kan verbeteren op het gebied van talentidentificatie en –ontwikkeling (De Bosscher et al. 2007). Uit recent onderzoek van de

Bosscher et al. (2009) blijkt dat 41% van de coaches en 47% van de atleten van mening zijn dat de extra aandacht van clubs en federaties voor jeugdige talenten te laat komt. Ook schiet de ondersteuning voor de aankomende talenten volgens 60,6% van de atleten en 70,1% van de trainers tekort. In Vlaanderen is per belangrijke sportdiscipline een school aanwezig om talenten te begeleiden. Deze zijn dus meer op het landelijke dan op het regionale gericht. Toch geeft 88% van de atleten en 75% van de coaches tevreden te zijn over de studie en trainingsbegeleiding die de atleten op de topsportschool ontvangen. Wat opvalt is dat Vlaanderen vrij laat is begonnen met de opleidingscentra. Deze zijn in 1998 gerealiseerd.

Uit de gegevens blijkt dat er op dit punt nog veel verbeteringen mogelijk zijn. Het is gebleken uit de onderzoeken van de Bosscher et al. (2007, 2008, 2009) dat er op deze pijler in al de betrokken landen nog veel winst te behalen valt, en dat een vrij negatieve score te verwachten was. Door het complete en verwachte beeld wat de deskresearch heeft geschetst, zullen gesprekken met experts over deze pijler achterwege blijven.

6.1.5. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière

In Vlaanderen worden er 36 atleten ondersteund. Dit terwijl er vacante plaatsen zijn. Het blijkt dus dat te weinig atleten aan de criteria in Vlaanderen kunnen voldoen. De ondersteunde atleten hebben een tewerkstellingscontract bij BLOSO of het departement, waarbij zij aan de hand van hun hoogst afgeronde opleiding een inkomen ontvangen, en in dienst zijn van BLOSO of het departement (www.bloso.be, Departement van Cultuur, Jeugd, Media en Sport, 2007). Van de topsportfederaties heeft een zeer laag percentage (15%) een atletencommissie.

De financiële ondersteuning wordt door 78% van de atleten als redelijk tot goed beoordeeld. Toch geven De Bosscher et al. (2009) nog een aantal problemen aan als het gaat om de ondersteuning van de atleten. Zo geeft 28% van de atleten aan dat ze niet voldoende kunnen trainen om het hoogste niveau te halen. Maar liefst 70,5 % van de atleten heeft aangegeven dat buitenlandse concurrenten meer trainingsuren maken dan zij op dit moment. Verder wordt slechts de helft van de atleten begeleid op medisch vlak, bij krachttraining en door gespecialiseerde trainers (De Bosscher et al. 2009).

Op het gebied van post-carrière ondersteuning was er in 2003 in Vlaanderen geen programma aanwezig. Zij scoren dan ook als enige land een onvoldoende in het onderzoek van de Bosscher et al. (2007). De afgelopen jaren hebben wel meer atleten een vergoeding gekregen wanneer zij een diploma wilden halen (De Bosscher et al. 2008). Tegenwoordig is Vlaanderen bezig met een inhaalbeweging met het project "atleet- en coachcarrièrmanagement", wat eind 2007 van start ging (De Bosscher et al. 2008). Dit programma is er voor bedoeld om atleten op vier domeinen te begeleiden, namelijk in de studie, in de carrière, na de carrière en in persoonlijke ontwikkelingen en leefstijlvaardigheden (Wylleman, 2007).

De deskresearch heeft een overzichtelijk beeld gegeven van de begeleiding en ondersteuning van de atleten in Vlaanderen. Toch bestaan er over verschillende punten, zoals de voorzieningen naast financiële ondersteuning, en de communicatie tussen de atleten en organisaties als BLOSO, het departement en het BOIC, onduidelijkheden. Door middel van interviews zal er getracht worden een completer beeld te vormen over de voorzieningen en ondersteuning voor atleten in Vlaanderen.

6.1.6. Topsportfaciliteiten en infrastructuur

Er komt een redelijk positief beeld naar voren uit de onderzoeken van de Bosscher (2007,2008,2009). Wanneer er gekeken wordt naar in hoeverre atleten tevreden zijn over de faciliteiten in hun land, ligt dit in Vlaanderen rond de 56% (De Bosscher et al. 2007, De Bosscher et al, 2008). Verder is Vlaanderen sinds 2006 actief met een Vlaams infrastructuurfonds waarmee men het tekort aan topsportfaciliteiten langzaam wil terugdringen (Departement van Cultuur, Jeugd, Media en Sport, 2006).

Zoals uit onderzoeken van de Bosscher et al. is gebleken, bestaat er een matig positief beeld over de faciliteiten en de pijler. Toch blijven er nog vragen onbeantwoord. Hoe denken experts van bijvoorbeeld het BLOSO en het departement hierover? Tijdens de interviews zal er getracht worden om een beter beeld te schetsen van deze pijler.

6.1.7. Opleiding en voorzieningen voor trainers

In Vlaanderen blijkt dat 65% van de topsportfederaties meent over te weinig toptrainers te beschikken (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007). Zes op de tien topsportfederaties menen dat ze er niet in slagen om hun beste trainers in te schakelen in federatieprogramma's voor elitesporters, beloftevolle jongeren en talentontwikkeling. Als hoofdreden wordt gewezen op de onmogelijkheid om de juiste trainers voldoende te belonen binnen de gehanteerde salarisnormen, de criteria inzake diplomavereisten en niet-subsidieerbare anciënniteit. (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007).

Uit het onderzoek naar het topsportklimaat in Vlaanderen blijkt dat 89% van de trainers van mening zijn dat het beroep van toptrainer onvoldoende erkend wordt in Vlaanderen. 71% beoordeelt de carrièreperspectieven voor toptrainers in Vlaanderen als onvoldoende tot slecht. De trainers geven als belangrijkste noden weer: een betere vergoeding voor trainers, een erkend trainersstatuut, uitbreiding van de faciliteiten op het werk en de uitbouw van een professioneel kader en een degelijke structuur en een echte sportcultuur (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007). Wanneer er gekeken wordt of trainers fulltime bezig zijn met het begeleiden van de atleten, blijkt dat 63% van de bevroegde trainers naast de trainingsactiviteiten nog ander betaald werk verricht. Het grootste deel van de trainers verdient met zijn of haar sporttak minder dan 10.000 Euro per jaar. Slechts 17% van de trainers heeft een schriftelijk

arbeidscontract. Een gebrek aan sociale zekerheid is een voorname reden waarom trainers niet kunnen kiezen voor hun sport (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007).

Het gebrek aan professionaliteit wordt door de atleten zelf als één van de belangrijkste tekorten gezien in de begeleiding van hun topsportcarrière. 60% van de sportfederaties geeft aan dat ze onvoldoende begeleid worden op dit vlak. Ook het niveau van de trainers, wat qua opleiding kan verschillen tussen initiator, instructeur B, Trainer B en Trainer A (oplopend in expertise) blijkt vaak te laag. Trainers van niveau A worden door 50% van de federaties als te licht bevonden om als toptrainer te fungeren. Tijdgebrek wordt door de helft van de respondenten en externe expertise door 25% van de federaties aangehaald als belemmerende factoren (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007). Zoals het departement voor jeugd, cultuur, media en sport (2007) zelf stelt in een onderzoeksrapport naar het topsportklimaat in Vlaanderen: *“Niettegenstaande de overheid via de VTS veel middelen investeerde in trainersopleidingen blijkt de meerderheid van de federaties over ofwel te weinig trainerscapaciteit ofwel te weinig trainerscompetentie te beschikken. Als hoofdredenen wordt een tekort aan enerzijds voldoende diepgaande (top)vormingen en anderzijds gedegen beloningsmechanismen aangehaald. Wij voegen hieraan een gebrek aan intensieve samenwerking met sportwetenschappelijke en sporttakspecifieke experts toe. Uit rondetafelgesprekken in Vlaanderen blijkt dat de door de VTS aangeboden standaardopleidingen van (vaak erg) hoog niveau zijn, doch teveel gericht zouden zijn op een recreatieve of competitieve trainersfunctie en te weinig op een sportspecifieke toptrainerfunctie. En dit niettegenstaande de federaties in principe een leidende rol vervullen in de uitwerking van de opleidingen. Eenmaal het sporttakspecifiek wordt, moet er een cruciale input vanwege de federatie komen, die er volgens het middenveld nauwelijks komt (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007).”*

De problemen in Vlaanderen zijn dus erkend door de gezaghebbende en beleidsformerende instanties, waar verbetervoorstellen als een nieuwe topsporttrainersopleiding, een betere vergoeding en een coachplatform zijn voorgesteld. Vooralsnog zijn de zaken niet naar behoren in Vlaanderen, als het gaat om voorzieningen voor en begeleiding van coaches. Het vak wordt niet als zodanig erkend, de vergoedingen zijn te laag en de opleidingen niet op het niveau dat gewenst en nodig is om in de top te presteren. Wat wel positief is, is dat de beleidsmakers dit probleem zelf onderschrijven (Departement voor jeugd, cultuur, media en sport, 2007), en hier rondom beleid geformeerd hebben. In hoeverre dit beleid tot uitvoering is gebracht, en hoe de staat van deze pijler op dit moment is, wordt onderzocht door middel van gesprekken met experts rondom dit vlak.

6.1.8. Internationale competitie

Vlaanderen scoort niet goed op deze pijler (De Bosscher et al. 2007). Atleten in Vlaanderen zijn negatief over de internationale competitie in eigen land, wat vooral te maken heeft met het aantal grote

sportevenementen dat plaatsvindt in België. Atleten zouden graag zien dat deze meer in eigen land plaats zouden vinden. De vraag die je hierbij kan stellen is in hoeverre dit wel een reële wens is in een klein land als België. In Vlaanderen is het niveau van internationale competitie gemiddeld ontwikkeld (De Bosscher et al. 2008). In de afgelopen vier jaar is er wel een toename in fondsen in Vlaanderen geconstateerd die meerdere evenementen van wereldniveau mogelijk moeten maken in Vlaanderen.

Zoals uit de bevindingen blijkt, zijn de bevindingen in Vlaanderen redelijk negatief. Men kan zich sterk afvragen in hoeverre deze pijler in een klein land als Vlaanderen structureel kan worden ingezet om het topsportklimaat te verbeteren. Verder geven de resultaten mogelijk een vertekenend beeld, omdat de Vlaamse atleet een negatief oordeel geeft over de aanwezigheid van grote evenementen, waarbij het geen rekening houdt met de omvang van het land tegenover buurlanden als Frankrijk en Duitsland. De overheersende mening is dan ook dat deze pijler minder zwaar van toepassing is op het topsportklimaat in Vlaanderen. Hij zal niet verder besproken worden tijdens de interviews met experts.

6.1.9. Wetenschappelijk onderzoek

In Vlaanderen heeft de afgelopen jaren redelijk veel wetenschappelijk onderzoek plaatsgevonden, ook voor de topsport. Toch behoort dit meestal niet tot een vast onderdeel van de topsportontwikkeling. Hierdoor blijven de onderzoeken regelmatig in de kast liggen. Dit komt omdat het niet wordt toegepast of op de praktijk is toegespitst is, of omdat de informatie niet verspreid wordt in het veld. In 2007 bestond er geen instantie die de kennis en informatie verspreidde in Vlaanderen (De Bosscher, 2008). Uit het onderzoek naar het topsportklimaat door het departement in 2007 blijkt dat de doorstroming van wetenschappelijke informatie door 80% van de sportfederaties als onvoldoende tot slecht beoordeeld wordt. *“Ook een aanzienlijk deel van de trainers vindt dat zij beter moeten geïnformeerd kunnen worden over wetenschappelijk onderzoek. In de trainersopleiding is eveneens meer nood aan doorstroming van wetenschappelijke informatie en aan meer toegepast wetenschappelijk onderzoek (Departement van jeugd, cultuur, media en sport, 2007)”*. 86% van de toptrainers vindt dat er meer wetenschappelijk onderzoek verspreid moet worden onder de coaches. Iets meer dan de helft (60%) maakt hier gebruik aan, van de overige 40% die hier geen gebruik geeft 58% aan dat ze er geen gebruik van maken omdat ze niet weten waar ze de informatie vandaan moeten halen. Ook geeft 72% van de toptrainers aan dat er meer praktijkrelevant onderzoek moet plaatsvinden in hun sporttak (De Bosscher et al. 2009). De wetenschappelijke informatie wordt dus niet goed benut. Een positief punt is wel dat universiteiten en hogescholen vertegenwoordigd zijn in de denkcellen van de Vlaamse Trainer School (De Bosscher, 2008). Toch blijkt de uitwisseling van gegevens toch vaak beperkt (De Bosscher, 2008, De Bosscher et al. 2009). Om de wetenschappelijke ondersteuning te verbeteren heeft het departement besloten meer te investeren in sportwetenschappelijk onderzoek, gericht op topsport. In 2007 was dit goed voor een totaalbedrag van 1,83 miljoen euro (de Bosscher, 2008, Departement van jeugd, cultuur, media en sport, 2007)

Omdat er nog een aantal zaken onduidelijk blijven na de analyse van de deskresearch, en niet duidelijk is wat er zich heeft afgespeeld in Vlaanderen op sportwetenschappelijk gebied, zal er getracht worden om via interviews met deskundigen meer inzicht te krijgen in de situatie van de wetenschappelijke ondersteuning van de topsport.

6.2. Sportomgeving van Vlaanderen

In dit hoofdstuk zal de sportomgeving van Vlaanderen worden besproken. Hiermee wordt de regionale cultuur, de sportcultuur en topsportcultuur en de media en de sponsoring bedoeld. Dit zal op basis van desk-research gebeuren.

6.2.1. Nationale/regionale cultuur: Hofstededimensies

Hofstede's onderzoek heeft de waarden die een cultuur herbergt meetbaar gemaakt waardoor het mogelijk geworden is verschillende culturen met elkaar te vergelijken (op grond van de vijf dimensies). In onderstaande tabel zijn de indices weergegeven voor Vlaanderen en Nederland met het onderlinge verschil.

<i>Dimensie</i>	<i>Vlaanderen</i>
Machtsafstand	61
Onzekerheidsvermijding	97
Masculiniteit	43
Individualisme	78
Termijngerichtheid	38

Bron: Hofstede, 1980

6.2.1.1 Machtsafstand

Vlamingen hechten veel waarde aan hiërarchie. Dit zorgt ervoor dat men in Vlaanderen meer respect heeft voor hoger geplaatsten (Marcha & Haverkamp, 1995). Vlamingen verwachten dat hen verteld wordt wat te doen en dat er op wordt toegezien dat dit ook wordt uitgevoerd. Een gevolg hiervan is dat Vlamingen weinig inspraak hebben in beleid. Vlaanderen heeft een score van 61 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Om een antwoord te vinden op die vraag zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

6.2.1.2. Onzekerheidsvermijding

De onzekerheidsvermijding in Vlaanderen ligt dicht bij het maximale, wat betekent dat de Vlaming niets moet hebben van risico, en kiest voor de veilige, voorspelbare weg. De Vlaming richt zich op het eigene

(Marcha & Haverkamp, 1995). Hans Vandeweghe, hoofdredacteur NLCoach, zegt dat topsport investeren is in onzekerheid. Iets wat Vlamingen volgens hem niet graag doen. Vandeweghe verwijt de Vlaamse sporters ook een gebrek aan opofferingsbereidheid. *“Zichzelf de vraag stellen en de risico’s overlopen met te zeggen: ‘ik ga in mijn topsport investeren’, dat doet de Vlaming niet”* (Rooms, 2005).

Vlaanderen heeft een score van 97 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Om een antwoord te vinden op die vraag zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

6.2.1.3 Masculiniteit

Een land profileert zich masculiener naarmate de werkdoelen inkomen, erkenning, promotie en uitdaging stijgen in belangrijkheid. Ook de waarden assertiviteit, prestatiedrang, succes en competitie worden belangrijk gevonden (Hofstede, 1999). Vlaanderen is masculien te noemen. Hoewel Vlaanderen masculien van aard is, zijn Vlamingen niet openlijk prestatiegericht. Vlaanderen heeft een score van 43 op deze dimensie. De vraag is hoe dit zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Dit zou dan in het onderdeel prestatiedrang moeten zitten, die geassocieerd is met masculiniteit. In hoeverre prestatiedrang in de Vlaamse cultuur aanwezig is, en bevorderlijk of nadelig is voor de topsportprestaties, wordt verder besproken in de paragraaf over prestatiedrang, paragraaf 6.2.4.2.

6.2.1.4. Individualisme

Een land is meer individualistisch naarmate vrije tijd voor privé en gezinsleven, vrijheid in werk en uitdaging in het werk als belangrijk worden beschouwd. Bij een meer collectivistische samenleving zijn de werkdoelen training goede werkomstandigheden en talent gebruiken (kennis en vaardigheden volledig kunnen gebruiken). Mensen zijn in de regel binnen een individualistische samenleving onafhankelijker dan binnen een collectivistische samenleving (Hofstede, 1999). Vlaanderen is, volgens het onderzoek van Hofstede (1980), zeer individualistisch. Machtsafstand en individualisme kennen een negatieve onderlinge correlatie. Hoewel een samenleving met een grote machtsafstand dus vaak collectivistisch is, vormt Vlaanderen hierop een uitzondering. Vlaanderen heeft een score van 78 op deze dimensie. De vraag is hoe deze score zijn doorwerking heeft op topsportprestaties. Dit wordt verder besproken in de paragraaf 6.2.2.: Cultuur en religie. De aanwezigheid van religie heeft namelijk zijn weerslag in hoeverre een maatschappij individueel of collectivistisch tot bepaalde prestaties komt (Lüschen et al. 1981).

6.2.1.5 Lange- en korte termijngerichtheid

De dimensie lange versus korte termijngerichtheid schetst de bereidheid van mensen om zich op korte termijn in te zetten omwille van een beloning op lange termijn. Vlaanderen wordt als gemiddeld beoordeeld op deze dimensie. Lange termijngerichtheid kenmerkt zich door doorzettingsvermogen en spaarzaamheid. Vlamingen maken over het algemeen weinig gebruik van vaste doelstellingen en

strategieën en zijn niet punctueel. Het voordeel van de Vlaming hierbij is echter wel dat ze flexibeler zijn. Dit is ook wat Bart Van den Eede, voormalig Belgisch voetballer in het onderzoek van Rooms (2005) opmerkt: *“Er moet nou eenmaal een cultuur zijn met mensen die er in geloven dat er binnen nu en zeg maar tien jaar prestaties geleverd worden en er dan ook echt voor gaan. Die cultuur missen wij in België. Dan ga je gewoon eigenlijk elke keer net voor de Olympische Spelen denken: ‘nu gaan we twee weken hard trainen’, maar daar los je het niet mee op”* (Rooms, 2005).

Vlaanderen heeft een score van 38 op deze dimensie. Zoals in het deskresearch al meerdere malen wordt aangegeven uit deze score zich in een redelijk lage mate van lange termijngerichtheid. Aangezien topsport iets is wat vaak zijn vruchten werpt na jarenlange investeringen en beleidsvoering, lijkt deze score niet bevorderlijk voor het behalen van topsportprestaties. Door middel van gesprekken met experts op het gebied van cultuur en op het gebied van topsport zal bekeken worden in hoeverre de score op deze dimensie zijn weerslag kan hebben op het behalen van topsportprestaties.

6.2.2. Cultuur en religie

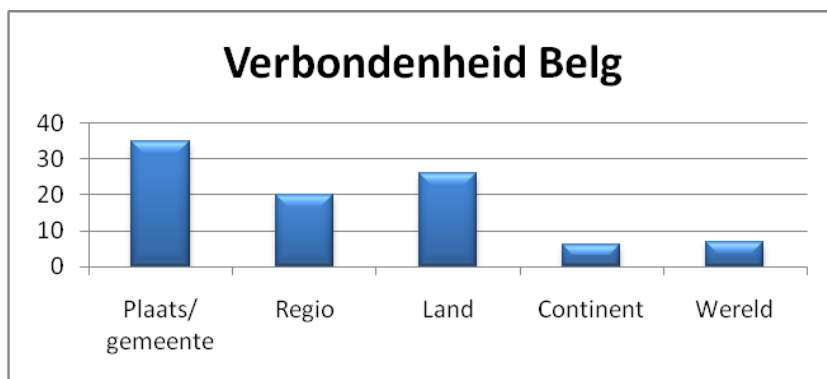
Beheydt (2002) betreft bij de beschrijving van de Vlaamse cultuur de religie. In teamsporten zijn de katholieken met het groepsgevoel als basiswaarde sterker in de medaillestand vertegenwoordigd. In landen als Japan en Rusland (USSR) bleek godsdienst echter geen bepalende factor. Enige voorzichtigheid bij het trekken van conclusies dient dus genomen te worden. Lüschen et al. (1981) stelden dat katholieke landen (zoals Vlaanderen) naar collectieve erkenning streven. Het protestantisme zou eerder naar individuele erkenning streven. Als we deze hypothese bekijken zou de Vlaming, die 'louter' katholiek is, niet echt prestatiegericht zijn.

Er is veel gesuggereerd over de rol van religie op sportprestaties. Om meer inzicht te krijgen over dit onderwerp in Vlaanderen, zullen gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

6.2.3. Cultuur en nationale identiteit

Uit het onderzoek van de European Values Study (2000) blijkt dat Belgen redelijk trots zijn op hun land, namelijk 75% van de Belgen geeft dit aan. Wat verder opvalt is dat veel Belgen zich in de eerste plaats identificeren met hun regio in plaats van met het land België. Dit verschil is weergegeven in onderstaande grafiek. In het licht van het onderzoek dient rekening gehouden te worden met het feit dat deze gegevens zich concentreren op België als geheel en niet enkel op Vlaanderen.

Figuur 6.5. Waar voelt de Belg zich geografisch gezien het meest verbonden mee?

Bron: European Values Study, 2000

Gido Vermeulen, voormalig volleybalcoach van Jong Oranje, (die ook werkzaam is geweest in Vlaanderen), stelt dat de wil in België niet aanwezig is om op nationaal teamniveau te presteren. Dominiek Brinkmans, handbalcoach bij Achilles Bocholt, zegt dat de beste Belgische handballers zelfs niet in de nationale ploeg handballen. Rene Corstjens, volleybalcoach in België, constateert iets soortgelijks: *“In Nederland is het blijkbaar een grote eer om voor hun land in een nationale ploeg te spelen en die hebben er dan ook meer motivatie voor. Dat straalt ook af van de atleet, het enthousiasme van de hele bevolking en ik denk toch dat we dat niet hebben in Vlaanderen. De affiniteit van de Belgen met de nationale ploeg is kleiner.”* Als specifiek naar mentaliteit gekeken wordt, vindt Vermeulen dat de Belg altijd vanuit de underdog positie opereert. De invloed daarvan op succes is volgens Vermeulen groot. Hij zegt daarover: *“Ik denk als je in jezelf gelooft dat je dan verder kunt komen. (...). Maar de Belgen willen altijd in die underdog positie kruipen. Ik denk niet dat als je de top wilt bereiken dat je dat op die manier moet doen.”*

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat de Vlaanderen een lage mate van nationale trots bezit. Een interessant gegeven, aangezien topsport vaak wordt ingezet voor nationale promotie. Om meer te weten komen over wat Vlaamse/nationale trots en identiteit doet met de Vlaming en met de sportprestaties in Vlaanderen en België, zullen er gesprekken worden gevoerd met experts op het gebied van cultuur, alsmede met experts op het vlak van topsport.

6.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur

In deze paragraaf worden de sportcultuur en topsportcultuur van Vlaanderen besproken. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van gegevens die verzameld zijn door middel van deskresearch. Waar door een bepaalde reden meer informatie moet worden verzameld omdat er zaken incompleet of onduidelijk blijven, zal deze variabele worden aangevuld door middel van fieldresearch wat in hoofdstuk 7 terug zal komen. Alle variabelen zullen voor de sportcultuur (a) en topsportcultuur (b) apart weergegeven worden. Bij de variabelen waar geen verschil zit tussen sport en topsport is dit vanzelfsprekend niet het geval.

6.2.4.1.a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)

De lichamelijke opvoeding heeft op school over de hele wereld af te rekenen met een crisis of onderwaardering, dus ook in Vlaanderen (Scheerder & Vanreusel, 2002). Uit het onderzoek van Rooms (2005) komt de positie van de lichamelijke opvoeding als 'redelijk' uit de bus. Doordat er op verschillende punten nog onduidelijkheid bestaat over de exacte positie van schoolsport in Vlaanderen, zal er door middel van gesprekken met experts op dit vlak getracht worden een duidelijker beeld te schetsen over deze positie.

6.2.4.1.b Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (topsport)

Hier geldt eigenlijk hetzelfde als bij de breedtesport. Lichamelijke opvoeding op school is zowel voor sportcultuur als topsportcultuur belangrijk. Lichamelijke opvoeding in het onderwijs kent een marginale positie. Dat geldt ook voor Vlaanderen (Renson, 2002). Vlaanderen is wel later begonnen met het oprichten van topsportscholen vergeleken met anderen landen, de eerste werden gevormd in 1998 (De Bosscher et al. 2007). In Vlaanderen zijn er acht topsportscholen (De Bosscher et al, 2004). Volgens De Bosscher et al (2004b) zijn de initiatieven betreffende topsportscholen en topsportstudentenprojecten in Vlaanderen van een goed niveau.

6.2.4.2. Prestatiedrang

Wanneer er gekeken wordt naar de prestatiegerichtheid van Vlamingen blijkt deze niet erg hoog te zijn. Vooral de Vlaamse publieke media halen vaak prestatiegerichtheid in Vlaanderen aan. Toch is Vlaanderen, wat al eerder behandelt is, masculien. Prestatiedrang is één van de waarden die in een masculiene samenleving belangrijk worden gevonden (Hofstede, 1980).

Wanneer er gekeken wordt naar berichten in de media, blijkt dat Vlamingen weinig prestatiedrang kennen: *"België heeft geen ambitie. Dat is het punt. Waarom kunnen wij niet zeggen dat we in de top twintig willen eindigen? We moeten die ambitie uitstralen"* (De Bosscher, De Standaard, 23/06/'04). *"Hoe komt dat toch? Zijn wij een volk van losers? Heeft het te maken met onze mentaliteit? Angst om te winnen?"* (Tuch, Gazet Van Antwerpen, 30/08/'04).

In het onderzoek van De Bosscher et al (2007) bleek dat 1/3 van de federaties in Vlaanderen geen lange termijnambities heeft. De federaties zijn vooral gericht op het presteren op nationaal niveau in plaats van het internationaal niveau.

Op het eerste gezicht lijkt het er op dat Vlaanderen op het gebied van prestatiedrang een lage score behaalt. Toch is hier geen zekerheid over. In het vervolg van dit onderzoek zal met verschillende experts,

waaronder culturele hoogleraren en professoren, gepraat worden om te bekijken hoe het daadwerkelijk gesteld is met de prestatiedrang van de Vlamingen.

6.4.2.3. De maatschappelijke waardering van Vlamingen voor topsport

Uit het deskresearch komt naar voren dat topsport lijkt ondergewaardeerd te worden in Vlaanderen.

De volgende uitspraak is een voorbeeld van de onderwaardering van sport in Vlaanderen. *“Olympische Spelen moet je verdienen. Elke vier jaar gaat de gemiddelde Belg voor even beseffen dat sport maatschappelijk belangrijk is, een economisch hefboom kan zijn, integratie kan bevorderen, een opvoedkundig instrument is, voor tewerkstelling kan zorgen en misschien zelfs (topsport buiten beschouwing gelaten) gezond kan zijn. Medailles halen onze vaderlandse trots naar boven en onze driekleur wordt plots weer iets om mee uit te pakken. Maar onze aandacht moet in eerste instantie naar een algemene bewustmaking moeten gaan. Sport moet een evidentie zijn, deel uitmaken van ons leven, van en voor ons allemaal zijn” (...) Het besef van sport als maatschappelijke en economische hefboom moet een attitude worden, geen tijdelijk fenomeen dat vooral mediagebonden is” (Germeaux, De Morgen, 31/08/'04).*

Corstjens constateert dat het een feit is dat als je in België aan sport doet, je maatschappelijk gezien niet zo gewaardeerd wordt. In België wordt eerder geroepen “maak maar eerst je studie af (Rooms, 2005)”. Dit komt ook terug bij Vandeweghe: *“Belgen kiezen, als ze voor de keuze staan tussen een topsportcarrière of een studie, eerder voor een studie, omdat topsport in de beginfase geen geld oplevert” (Rooms, 2005).*

Uit de gegevens van het deskresearch blijkt de maatschappelijke waardering voor topsport vrij laag te zijn in Vlaanderen. Het is interessant om te weten hoe culturele experts, alsmede mensen actief in het beleidsveld van topsport in Vlaanderen hier over denken. Zij hebben hier dagelijks mee te maken. Om hier meer inzicht in te krijgen worden er interviews met experts gehouden over dit onderwerp.

6.4.2.4. Participatiegraad topsport in Vlaanderen

Vlaanderen heeft 145 topatleten. Als de atleten van het A-niveau alleen in beschouwing worden genomen heeft Vlaanderen 17 atleten (De Bosscher et al, 2004). Diverse atleten zijn bij het BLOSO in voltijddienst. Het BLOSO heeft plaats voor 43 voltijds tewerkgestelde atleten, dit is met 36 atleten niet helemaal opgevuld. Hiernaast zijn er eveneens 13 topsporterstudenten met een deeltijdcontract die hiernaast studeren.

In Vlaanderen blijken er weinig atleten met een A-niveau te bestaan. Ook is het zo dat het BLOSO plaats beschikbaar heeft voor meer atleten, maar dat deze tot op heden ontbreken.

6.4.3. Media

Paul de Knop en Hagman vinden dat de media erg belangrijk zijn vandaag de dag. Volgens Hagman is televisie een redelijk indrukwekkend hulpmiddel om de populatie te bereiken die niet aan sport doet. Het is volgens hem een niet te onderschatten middel. De Knop stelt het volgende: *“De perceptie die je hebt van iets, die is vaak door de media bepaald. De media spelen tegenwoordig een belangrijke rol.”*

In het jaar 2003 werden er in Vlaanderen 1098 uren sport uitgezonden bij 5 zenders (TV1, Canvas, VTM, Kanaal2 en VT4). Dit aantal uren sport komt overeen met een percentage van 4,1% van het totaal aanbod aan zendtijd. Canvas is de zender die het meest sport aanbiedt. Voetbal, wielrennen en tennis zijn de meest uitgezonden sporten (De Bosscher et al, 2004).

Rooms (2005) heeft in zijn onderzoek naar de sportcultuur in Nederland en Vlaanderen verschillende mensen ondervraagd over de sportmedia in Vlaanderen. De geïnterviewden werden gevraagd naar de ervaringen in media-aandacht in Vlaanderen. Volgens Rob Seepers, zeil- en windsurfcoach in Nederland, is vooral de benadering verschillend. Hij vindt dat de Belgische pers vooral vanuit het negatieve stelling neemt. Hij zegt daarover: *“In België wordt er altijd vanuit het negatieve stelling genomen. (...) Er zal nooit eens een compliment zijn (...) Als een Belg een keer goed presteert, dan wordt dat eerst altijd vanuit het negatieve benaderd (Rooms, 2005).”*

Friso Hagman, atletiekcoach en wetenschapper aan de Vrije Universiteit van Brussel, geeft een voorbeeld van het negativisme in de Vlaamse pers: *“Toen ik hier naar de atletiek op tv keek, een jonge speerwerper gooide daar 84 m denk ik, niet slecht. Een dikke verbetering van het Belgische record. Hij zegt daar met enthousiasme (ironisch bedoeld) ‘ja, een nieuw Belgisch record van zo veel meter, maar nog dik zoveel meter onder het wereldrecord’. Dat zijn allemaal vaststaande feiten, maar het is de manier waarop je het brengt natuurlijk. De positiviteit wat dat betreft, is soms ver te zoeken”*(Rooms, 2005). Volgens Bart Van den Eede, profvoetballer bij NEC Nijmegen, die ook actief is geweest in België, is de aandacht voor sport op televisie in Nederland groter. Voor kranten is het volgens hem weer net andersom. Hij ziet dat aan het aantal sportpagina's dat in de Belgische kranten meer is. Ook volgens Van de Broek is het aantal sportbladzijden in kranten in Vlaanderen groter.

Uit het deskresearch komt een redelijk beeld naar voren over de media in Vlaanderen. Toch blijven er vragen onbeantwoord. Hoe benadert de pers de topsport in Vlaanderen? Om een beter beeld te krijgen zullen er interviews worden gehouden met experts in het Vlaamse topsportlandschap.

6.4.4 Sponsoring

Op dit moment ontbreken er gegevens over de sponsoring in Vlaanderen rondom topsport. Fieldresearch is dus noodzakelijk om een beeld te krijgen van de sponsoractiviteiten en uitgaven in Vlaanderen.

7. Vlaanderen

Fieldresearch

In dit hoofdstuk zullen het topsportklimaat en de topsportomgeving van Vlaanderen besproken worden. Dit hoofdstuk vormt een aanvulling op hoofdstuk 6, waar het topsportklimaat en de topsportomgeving van Vlaanderen al in kaart zijn gebracht aan de hand van deskresearch. De informatie die in dit hoofdstuk naar voren komt, komt voort uit interviews met deskundigen op het gebied van het Vlaamse topsportklimaat en de Vlaamse topsportomgeving. De pijlers structuur en organisatie van beleid, ondersteuning atletische carrière en post-atletische carrière, topsportfaciliteiten en infrastructuur, opleidingen en voorzieningen voor trainers en wetenschappelijke ondersteuning, de algemene culturele kenmerken machtsafstand, onzekerheidsvermijding, religie en nationale identiteit en de positie van lichamelijke opvoeding in het onderwijs (breedtesport), prestatiedrang, maatschappelijke waardering voor topsport, organisatiegraad breedtesport, media en sponsoring horend bij de sport- en topsportcultuur zullen nu verder belicht worden aan de hand van fieldresearch. De pijlers talentidentificatie en –ontwikkeling, de organisatie van (inter)nationale competities en de hofstede-waarde termijngerichtheid zullen niet besproken worden met experts door eerder aangegeven redenen. Tot slot voor de duidelijkheid: masculiniteit tegenover femininiteit zal meegenomen worden bij het kopje ‘prestatiedrang’ en individualisme tegenover collectivisme zal meegenomen worden bij de variabele ‘religie’.

7.1. Sportklimaat van Vlaanderen

7.1.1 Financiële ondersteuning

Paul Rowe is van mening dat het huidige budget ongeveer het maximale is wat de Vlaamse overheid kan realiseren voor topsport op dit moment. Gezien de economische crisis lijkt een verhoging van beschikbare middelen voor topsport op korte termijn een moeilijk verhaal.

Verder geeft Rowe aan dat er eigenlijk geen rol is weggelegd voor steden en provincies als het gaat om ondersteuning van de topsport: *“We hebben een kemphanendebat in de Vlaamse overheid in 2003, en het ging erom dat de verschillende bestuursniveaus in Vlaanderen; de steden, gemeenten, provincies en de Vlaamse gemeenschap, die hebben afspraken gemaakt over wat hun bevoegdheden zijn. Op het gebied van sport is dat ook gebeurd en daar is beslist dat de bevoegdheid voor topsport binnen Vlaanderen ligt. Dus eigenlijk hebben steden en gemeenten en provincies gezegd dat ze zich niet gaan bezig houden met topsport.”* Uit het interview is ook naar voren gekomen dat de betrokkenheid van steden en provincies inzake topsport niet gewenst is. Rowe geeft aan dat bepaalde lokale politici op topsport gerichte initiatieven willen inzetten om een grotere aanhang te creëren. Zowel Antwerpen als Gent blijkt dergelijke projecten te kennen, maar Rowe is hier niet positief over: *“Ik denk dat dat niet goed is om nog meer bijkomende organen te hebben met eigen middelen en eigen reglementen. Ik denk dat dat niet goed is. Topsport moet op een Vlaams of nationaal niveau worden beslist.”*

Eddy de Smedt, directeur topsport van het BOIC, ziet de segregatie van België als oorzaak dat veel van

huidige middelen niet goed kunnen worden besteedt: *“ In België zit je met dubbele structuren en deze moeten dubbel gefinancierd worden. Met andere woorden: als er in Nederland één technisch directeur is voor de atletiekfederatie dan heb je er in België minstens twee; een Vlaamse, een Waalse en in sommige sporten nog een nationale ook. Dat zijn zaken waarbij vergelijkingen met andere landen niet volledig opgaat. Wanneer men gaat zeggen van: België beschikt over zo veel middelen dan zeg ik: zet dat maar tussen aanhalingstekens, want een gedeelte van dat geld dient om in feite een verdubbeling van de structuur te betalen...”*

Er is een duidelijke stijging waar te nemen in de afgelopen jaren als het gaat om financiële steun aan topsport in Vlaanderen. Er zijn veel middelen vrijgekomen, die over het departement van Jeugd, Cultuur, Sport en Media worden verdeeld. Het probleem is dat naast deze financiële steun vanuit de rijksoverheid er weinig andere financiële geldstromen zichtbaar zijn in Vlaanderen. Vanuit provincies en gemeenten is de financiële steun marginaal. Deze steun is ook niet gewenst vanuit de instanties die op federaal niveau actief zijn. De steun vanuit sponsoring is in eerste instantie niet zichtbaar. Deze feiten maken het een moeilijk verhaal voor Vlaanderen om het budget voor topsport de komende jaren te zien stijgen. Verder blijkt de verdeling in België er voor te zorgen dat de financiële middelen vaak niet efficiënt kunnen worden uitgegeven.

7.1.2. Structuur en organisatie

Uit de interviews komt unaniem naar voren dat de verschillende partijen in het Vlaamse topsportlandschap het beleid niet goed op elkaar afgestemd hebben. Rowe: *“Het is een hele vervelende structuur. In zake van operationele beslissingen voor het besteden van gelden in topsport, zie je dat BLOSO en het ministerie niet alleen samen maar ook parallel aan elkaar opereren. (...) We hebben toch al het probleem dat topsport een Belgische aangelegenheid is, en Vlaanderen nog met een Waalse en Duitstalige partner zit. Als we het in Vlaanderen ook al opsplitsen, dan wordt het allemaal wel heel erg moeilijk.”* Topsportkwesties worden meer dan eens door de verschillende op een andere manier beoordeeld wat tot onenigheid in het landschap leidt.

Naast het feit dat de verschillende factoren dus niet als één entiteit opereren en te veel zonder overleg handelen, komt hierbij dat de verschillende partijen zich vooral richten op het behouden van hun verantwoordelijkheden en er geen gemeenschappelijke visie over topsport is.

Ivo Van Aken, voormalig topsportmanager hierover: *“Als puntje bij paaltje komt, en je stelde verbetervoorstellen voor, dat was dan toch wel iedereen in zijn eigen cocon. Zo van: dit is mijn domein en dat is uw domein... Al de actoren zijn wel akkoord dat er een beter resultaat moet komen maar die hebben niet allemaal hetzelfde idee hoe dat moet gebeuren. Iedereen wil zijn eigen weg. Iedereen is op zoek naar een recht van bestaan zal ik dat noemen. In die drift om je territorium af te bakenen zit je waarschijnlijk*

dingen naar je toe te trekken en aan dingen mee te doen die anderen ook zouden kunnen doen, waardoor het wel erg onduidelijk wordt.” Een dergelijke situatie is een flinke sta in de weg voor een eventuele herstructurering van de organisatie van het topsportbeleid in Vlaanderen. Dit probleem werd bevestigd in verschillende gesprekken.

Uit de gesprekken kwam al vlug naar voren dat het Vlaamse topsportbeleid allerm minst optimaal functioneert. Om de vinger op de zere plek te leggen zullen de verschillende elementen van het Vlaamse topsportlandschap individueel behandeld worden.

Ministerie en departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media

In verschillende gesprekken komt naar voren dat de indeling van het domein sport in het ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media niet echt bijdraagt aan de efficiëntie van het sportbeleid in Vlaanderen. De Minister moet de keuze maken hoe het budget verdeeld wordt over de verschillende domeinen binnen het ministerie. Het lijkt moeilijk om de topsport optimaal te organiseren wanneer de minister van sport zich met een hoop andere zaken dient bezig te houden.

Vanuit andere actoren komt ook naar voren dat de Minister te veel macht wil uitoefenen op het topsportbeleid in Vlaanderen. De Smedt hierover: *“Theoretisch is het zo dat het departement het beleid bepaald en dat het BLOSO het uitvoert. In praktijk is het zo dat het beleid voorbereid wordt binnen de stuurgroep en taskforce, maar dat uiteindelijk de beslissing ligt bij de minister. Bij de beleidsuitvoering waar BLOSO dus eigenlijk verantwoordelijk voor is, is in de vorige regeringsperiode uiteindelijk ook het kabinet betrokken geweest.”* Uit de interviews blijkt dat de minister veel macht heeft omtrent beslissingen rondom topsport. Jul Clonen, topsportexpert van het departement hierover: *“De minister heeft in principe de eindbeslissing, dus als er een discussie is dan zal er een advies op gegeven worden, zelfs zo vergaand: we kennen geen akkoord, we kunnen geen consensus bereiken of er is een meningsverschil over iets, dan heeft hij de mogelijkheid om gewoon op zijn eigen gevoel af te gaan.”* Dit is ook wat naar voren komt uit het gesprek met Evert Zinzen (Lid Ovunolo Vlaanderen, lid Vlaamse Trainerschool en professor aan Vrije Universiteit Brussel in Lichamelijke Opvoeding): *“De beslissing wordt boven genomen. Er wordt wel geluisterd, uiteraard. Het is niet allemaal dictatoriaal hè, maar deze minister van sport is dus ook minister van cultuur en bij cultuur heeft hij dat al een paar keer geflikt hè: gewoon los van alle adviezen een andere beslissing nemen.”* Clonen geeft aan dat de rol van de Minister soms niet de goede is: *“De verkiezingen laten het soms toe dat er iemand minister van sport wordt, die niet zo veel van sport weet.. Het is wel belangrijk dat er een beetje continuïteit is. Vandaar dat we soms stille hoop hebben dat er misschien toch een continuïteit kan zijn in de huidige taak van de minister, al is het dat dat hij dat zelf kan doen en dat iemand anders de continuïteit wat over neemt. Want uiteindelijk is voor het echt uitstippelen van beleid toch wel een langere periode nodig dan een regeringsperiode van vier jaar, hè.”*

Van Aken heeft grote problemen met de politieke invloed in het topsportbeleid: *“Zolang je het in de politiek laat zitten, en dat je iedereen de gelegenheid geeft om zijn spel te spelen, dan gaat het niet werken... De politiek geeft wel geld, je beheert wel dat geld van de politiek. Maar de politiek moet zich er toch niet mee bemoeien welke trainers er worden aangesteld. In Vlaanderen is de topsport een te politiek gegeven. Zo simpel is het.”* Ook Paul Rowe benadrukt dat de minister zich te veel met operationele beslissingen bemoeit: *“In Vlaanderen beslist de politiek mee over welke coaches er ingezet worden in de topsport. Dat is toch geen politieke beslissing! In Vlaanderen is dat de realiteit; politieke inmenging in een zuivere topsportaangelegenheid.. En dat betekent, ik spreek nu vooruit, dat dat wat frictie met zich meebrengt tussen een administratie Bloso, een BOIC en een minister van sport. Dat is waar het op politiek niveau mank loopt in Vlaanderen.”*

Bloso (Commissariaat-Generaal ter Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie)

Het BLOSO subsidieert topsportfederaties en verdeelt middelen om de topsportfederaties te ondersteunen. Dit wordt geregeld via de Vlaamse decreten (wetgeving). Daarnaast is er een bijkomende financieringsstroom waar geen wetten voor bestaan. Hier worden dan ook ad-hoc beslissingen over genomen.

In de verschillende gesprekken komt een aantal keer naar voren dat er op persoonlijk vlak veel onenigheid bestaat tussen de bestuurders van het BLOSO en het ministerie. Deze vete kent een politieke grondslag wat het topsportbeleid niet ten goede komt. Van Aken is van mening dat het feit dat de bestuurder van het BLOSO (Carla Galle) politiek gezien sterk staat, haar meer mogelijkheden verschaft om haar visie op de topsport aan te houden binnen het BLOSO. Deze visie komt niet overeen met de visie van het departement, waardoor er in feite binnen één beleid, twee visies ontstaan. Van Aken: *“Als je hoofd bent van de afdeling topsport die 15 a 20 jaar aan een stuk verantwoordelijk is voor topsport. Ja, dan heb je wel de kans gekregen ondertussen he? Het is nogal dom om te geloven dat je met beleid van twintig jaar plotseling een heel ander resultaat gaat hebben... Als ik als bakker brood blijf bakken en niemand komt het kopen, dan moet je toch een tweede keer nadenken?”* Niet iedereen staat negatief tegen over het BLOSO, Vandeweghe: *“BLOSO krijgt veel kritiek, maar Paul Rowe kent iets van topsport, Carla Galle ook, zij is de enige in het Vlaamse topsportlandschap met Olympische ervaring.”*

Rowe bevestigt dat er op het beleidsvlak niet altijd sprake is van een en dezelfde visie. Rowe hoopt dan ook op veranderingen op dit vlak in de toekomst: *“Het is alleszins beter dat er één administratie alle middelen voor topsport heeft, en niet twee administraties. Dat is nogal duidelijk. Als ik een bouwvergunning wil dan heb ik één bureau waar ik die aanvraag, niet twee. Als ik die bij de een niet krijg, dan ga ik niet naar een*

ander bureau om daar in discussie te gaan of ik wel of niet mijn huis mag verbouwen. Dat is absurd. In de topsport in Vlaanderen bestaat dat dus. Dus dat dient afgebouwd te worden. Ik pleit ervoor dat dat bij het BLOSO gebeurt, en als er een topsportmanager wordt aangesteld, dan zou hij binnen het BLOSO aangesteld moeten worden. Los van de politiek.”

Het Belgisch Olympisch Inter-federaal Comité

Vroeger was het BOIC alleenheerser op het gebied van topsport. Door de jaren heen is de gemeenschap (in dit geval Vlaanderen) zich meer en meer gaan interesseren voor topsport en heeft deze daar ook meer en meer vat op gekregen. Inmiddels doet de gemeenschap veel meer aan topsport dan het BOIC, zeker ook financieel. In een aantal gesprekken kwam naar voren dat het BOIC inmiddels, naast de selectie en de uitzending van atleten naar de Spelen, een onduidelijke rol heeft. Clonen: *“Zij zijn nu zelfs aan het zoeken van: Ja, wat is onze plaats in het huidige topsportbeleid van Vlaanderen en waar gaan we onze prioriteit leggen in de komende vier jaar?”* Ook wordt duidelijk dat de sectie topsport van het BOIC slechts drie man telt, wat natuurlijk weinig is om een belangrijke speler te zijn in de topsport. Van Aken hierover: *“Aan de ene kant willen ze zeggen: wij willen samenwerken, en andere kant denk ik dat ze met leden ogen toezien dat hun territorium kleiner en kleiner wordt, en dat ze het moeilijker en moeilijker hebben om het af te bakenen. Dat is volgens mij het probleem.”* De Smedt geeft hierbij aan dat de rol van het BOIC ook niet altijd even makkelijk is: *“De rol is eigenlijk een beetje weggepakt. Langs de andere kant vraagt men van ons om overal, ook van mij zelfs in zeker geval om ideeën te geven, mening te geven maar je zit vaak tussen twee structuren.”*

Vandeweghe ziet ook geen grote rol meer voor het BOIC: *“Het BOIC is uitgespeeld. Die hebben geen geld meer. Het BOIC stelt niets meer voor. De topsponsors van vandaag betalen het BOIC 250.000 euro. 20 jaar geleden ook al!. Dat zegt genoeg hè. Een beetje sponsoring werven om de eigen salariëring te voorzien, en verder bieden ze de Belgische topsport minder geld dan dat zij krijgen van de Nationale loterij. Dus ze eten dus eigenlijk van de overheidsdotatie nog een stuk op om hun eigen salaris te betalen, en ze bieden geen meerwaarde.”* De Smedt erkent het belang van sponsors voor het BOIC: *“Als er geen middelen uit de privéwereld komen dan zitten we zonder voeding.”* Dit gegeven komt in verschillende gesprekken naar voren. Hiernaast zijn de termen 'Heilig Huisje' en eliteclubje geregeld gevallen als er over het BOIC gesproken werd: van Aken: *“Het is een elitair groepje, als je ze iets vraagt heb je wel het gevoel denk ik dat het een ander klimaat is. (...) Mensen van het BOIC zeggen ook heel dikwijls: Onze opdracht is topsport, maar je moet dan eens zien waar ze mee bezig zijn: de Health Foundation, alle scholenacties, noem het maar op, dat is puur breedtesport. En waarom doen ze dat? Ja, ze moeten iets bieden aan die sponsors.”* Dit wordt bevestigd door Herman van Driessche, voorzitter van de Stichting Vlaamse Schoolsport: *“Ze doen een beetje alsof ze het (de scholenacties) belangrijk vinden, terwijl het eigenlijk een beetje om het geld gaat. (...) Grote woorden, maar uiteindelijk toch in eerste instantie aan hun eigen financiën denken om dan*

financieel schoolsport te ondersteunen.”

De topsportmanager

Het eerste feit wat naar boven kwam in dit onderzoek, is dat er helemaal geen topsportmanager is op dit moment. Dhr. Ivo van Aken heeft deze functie voor vier jaar ingevuld, maar heeft zijn functie per 28 februari 2009 neergelegd. In de media waren gezondheidsklachten de reden dat hij is opgestapt, maar hij en anderen geven aan dat er hieraan meer ten grondslag heeft gelegen.

De topsportmanager is aangesteld door de Minister van Sport, omdat hij volgens Jul Clonen, sportexpert van het departement van Jeugd, Cultuur, Sport en Media in Vlaanderen, iemand naast hem wilde hebben die expertise had op het gebied van topsportbeleid. Hij is voorzitter van de taskforce topsport en lid van de stuurgroep topsport. Dit werpt de eerste vraag op. Hoe onafhankelijk is de topsportmanager van de politiek, als de Minister hem naast hem wil hebben? Paul Rowe, directeur afdeling topsport van het BLOSO, ook lid van de stuurgroep en taskforce topsport, heeft hier ook zijn twijfels over: *“De topsportmanager moest als sleutelfiguur dienen tussen het departement en BLOSO maar die is er ook niet in geslaagd om die zaak op elkaar af te stemmen..Wij hebben sinds vijf jaar de vraag gesteld om de topsport te depolitiseren. In topsport gelden criteria die topsportgebonden zijn, maar nu kunnen beslissingen ook een politieke reden hebben. En daar mag een topsportmanager niet aan gebonden zijn. En dat is denk ik een van de problemen geweest rondom die functie. De topsportmanager die is in 2004 erbij gekomen. Gezien de manier waarop de functie van topsportmanager ingevuld is vind ik het geen gunstige ontwikkeling geweest voor de topsport.”*

Rowe geeft hiervoor als reden aan dat hij te weinig macht heeft opgeëist, en te weinig de samenwerking heeft gezocht met de andere partijen in het topsportlandschap, zoals het BLOSO en het BOIC. Vooral de twee verschillende potten geld waarmee gewerkt worden in de topsport van Vlaanderen heeft voor problemen gezorgd rond zijn functioneren.

Dit is precies wat Eddy de Smedt, directeur topsport van het BOIC, ook lid van de stuurgroep en taskforce topsport, constateert: *“En ja, niks tegen de topsportmanager, dat is een vriend van mij. Op dat ogenblik denk je van misschien is dit het cement dat alles nog meer kan binden, maar uiteindelijk is dat het niet geworden en zijn er zaken gebeurd die structureel verkeerd lopen en die op een bepaald ogenblik nog meer voeding gegeven werden omdat het op persoonlijk vlak niet klopt, dat is pijnlijk”.*

Hans Vandeweghe, voormalig chef sport van de krant de Morgen in Vlaanderen beticht de voormalige topsportmanager ook van het feit dat hij te veel door de politiek liet sturen: *“Wat deed van Aken? De mails beantwoorden die naar de Minister werden gestuurd...Van Aken is zelfs betrapt op het uitdelen van verkiezingsflyers voor zijn minister in Brugge. Ik stond op de markt en ik zag het hem gewoon uitdelen, want 's middags moest hij een wielersbaan openen. Zo van: hier, de Sinterklaas Anciaux, die is fantastisch.”*

Van Aken zelf geeft ook aan dat hij tijdens zijn functioneren te weinig verantwoordelijkheden heeft kunnen

verwerven. Hij ziet zelf de huidige onwrikbare structuur als grootste reden waarom een topsportmanager niet kan functioneren. Ook geeft Van Aken aan dat de hij in zijn functioneren te weinig macht heeft gekregen over de topsportfederaties in Vlaanderen. Er is weinig beleid gemaakt. Van Aken geeft aan dat dit komt omdat men een nieuw hoofd van de topsport niet accepteerde: *“De federaties zijn tamelijk sterke pionnen in het landschap. Die zijn vrij autonoom en bepalen zelf wie ze inzetten en dergelijke. En wat doet de overheid? Feitelijk, middelen geven. Wat heb ik vier jaar aan stuk gedaan? Dat is gaan mengen in de beslissingen die men ging nemen. (...)Maar die zijn dat niet gewoon.. Men was duidelijk niet van plan om verantwoordelijkheid af te staan. Dus iedereen wilde zijn eigen weg.”*

Er wordt dus vanuit verschillende hoeken betwist wat de daadwerkelijke reden is waarom het toevoegen van de topsportmanager niet het gewenste resultaat bereikte. Een probleem wat is ontstaan na het vertrek van Ivo van Aken is het vacuüm wat hij achterliet. Er wordt vrijwel geen beleid gevoerd, ook omdat men de verkiezingen afwacht. Dit betuigt al van politieke inmenging in de sport. Jul Clonen hierover: *“Nu er op dit moment geen topsportmanager is probeer ik nu bij wijze van spreken de zaak op te volgen maar er zijn ook een aantal zaken die wat stil liggen. Het kan ook wel in deze periode, met de verkiezingen voor de deur. Het kan namelijk ook allemaal redelijk anders zijn na de verkiezingen.”* Op het moment van schrijven hebben de verkiezingen van 2009 in Vlaanderen plaatsgevonden, en is er nog steeds geen nieuwe topsportmanager aangesteld.

Stuurgroep + Taskforce Topsport

Zoals eerder aangegeven neemt de Minister over al de zaken die in de taskforce en stuurgroep besproken worden de uiteindelijke beslissing. De taskforce was er op gericht om het beleid wat overzichtelijker te maken. Uit de gesprekken komt naar voren dat dit laatste punt niet echt bereikt is met behulp van de taskforce, aangezien de samenwerking in de taskforce door Clonen en de Smedt niet als optimaal wordt beschouwd, Clonen: *“De samenwerking in de taskforce is soms niet zo makkelijk. Met hoe meer mensen je om de tafel zit, hoe meer ideeën je dan ook hebt. Maar het is wel zo dat er uiteindelijk één advies gaat naar de minister en die neemt dan de beslissing. De samenwerking is niet slecht maar ook niet optimaal, die zou wel beter kunnen..”* Het uitblijven van de aanstelling van een nieuwe topsportmanager, ook gezien de recente verkiezingen, draagt eveneens niet bij aan de effectiviteit van de taskforce. de Smedt hierover: *“Het is wat moeilijk om de taskforce te laten functioneren en over een aantal zaken beslissingen te nemen, aangezien er geen topsportmanager meer is en de topsportmanager eigenlijk de taskforce voorzit. Het is moeilijk om nu nieuwe zaken te gaan doen”.*

Huis van de topsport

Uit bovenstaande gegevens is gebleken dat de ondervraagden op zijn minst gezegd niet tevreden zijn over de huidige structuur van de Vlaamse topsport. In het verleden is er een plan geweest om heel dit landschap

opnieuw uit te tekenen; het zogenaamde 'Huis van de topsport'. Dit had een serieuze verandering betekend voor het Vlaamse topsportlandschap waarbij de hele structuur eigenlijk op de schop gegaan zou zijn. Er zou een onafhankelijk instituut komen voor de topsport met één manager die alles zou sturen, aldus Clonen.

Van Aken was hier ook een voorstander van: *"Het huis van de topsport zou een hervorming van én het departement én het BLOSO betekenen, die dan ook samengaan. Er zou een hele andere topsport ontstaan met één rechtspersoon, een extern verzelfstandigd gemeenschap noemen ze dat hier, waardoor het op eigen poten komt te staan met een eigen raad van bestuur. We hebben een stukje huiswerk gedaan hoe het Huis van de topsport er zou uit moeten zien; een ruw geraamte. We hebben toen alle topsportfederaties plus een groep wetenschappers samengeroepen die ook echt in het domein topsport zitten. Iedereen was enthousiast, iedereen!"*

Door een ondervraagde is aangegeven dat politieke spelletjes aan de grondslag hebben gelegen van het mislukken van dit plan: *"De hervorming was de bedoeling van minister Anciaux, alleen de politieke collega's, de Vlaamse regering, heeft dat niet gevolgd. En we weten hoe dat gegaan is, daar is echt zwaar lobbywerk en zwaar overleg geweest van Carla Galle uit om dat tegen te houden. En op het moment dat de federaties bij wijze van spreken aan de kar moesten duwen, is dat gestopt. Van een aantal federaties weet ik dat ze persoonlijk zijn gebeld door Carla Galle met de boodschap: Je weet toch dat als dat Huis er niet komt, dat je nog bij ons moet komen voor subsidies he? Bij wijze van spreken: wees maar rustig. Die federaties zijn dus in een afwachtende positie gaan zitten uit schrik dat ze daarna problemen zouden krijgen. Als ik er niet bij was geweest dan zou ik het niet geloven. Wij zijn van kabinet naar kabinet gegaan. Wij hebben het Huis van de Sport besproken met de verschillende ministers die in de Vlaamse regering zitten. Alle zwaargewichten waren akkoord. Tot op het moment dat ze voelden dat het BLOSO daar toch geen grote fan van was, en toen zijn ze daar van vanaf gestapt. Dat is toch te gek voor woorden?"*

Clonen lijkt vrede te hebben met het mislukken van dit initiatief. Uit zijn uitspraken blijkt dat de Vlaamse regering weinig zin heeft in de uiteindelijke realisatie van dit nieuwe landschap: *"Misschien was dat politiek op dat ogenblik niet interessant voor bepaalde partijen om dat zo toe te laten, ik weet het niet.. Wat ik wel weet is dat het er niet doorgekomen is... En omdat het toen ook juist in de vakantieperiode was, waarbij er ook een politiek verlof is, zijn die beslissingen misschien wat vlugger genomen, en toen hebben ze vrij vlug gezegd van: neen, we gaan er toch niet voor. (...) Ik denk dat dat eigen was aan de politiek dat dat niet sowieso is dat als je een goed product hebt dat het dan ook sowieso wordt goedgekeurd... Misschien waren we te vroeg, misschien waren we te laat, dat kan ook. Misschien hadden we dat vanaf dat we begonnen hier vier jaar geleden vrij vlug moeten aanpakken, maar we hebben eigenlijk eerst twee jaar lang, samen met Veerle de Bosscher, vooral gekeken wat er allemaal moest gebeuren in het Vlaamse topsportlandschap."*

De samenwerking tussen Vlaanderen met Wallonië en de Duitstalige gemeenschap

Een ander probleem waar Vlaanderen mee kampt, is dat topsport een gemeenschapskwestie is, maar dat het vaak samen moet werken met de Duitstalige gemeenschap, en vooral met Wallonië. Dit moet vooral gebeuren in teamsporten en bij de uitzending naar EK's, WK's en Olympische Spelen. De vraag is hoe deze samenwerking verloopt, en hoe deze beoordeeld wordt.

In principe verloopt het overleg tussen de verschillende partners in de ABCD-commissie. Dit staat voor Adeps (Wallonië), Bloso (Vlaanderen), Comité Olympique en de Deutschsprachende Gemeinschaft. Ivo van Aken over deze commissie: *“Men heeft in België een tijdje geleden een ABCD-commissie gecreëerd. Maar dat is een lege doos. Die komt twee keer op een jaar samen en om een idee te geven hoe dat gestructureerd zit: het voorzitterschap verandert per vergadering. Niemand is verantwoordelijk voor zoiets. .. Je zou denken dat de ABCD-commissie de oplossing is, alle nationale problemen komen daar op tafel. Maar deze vergadert zo weinig, zodat daar in feite helemaal niets gebeurt. Bonden worden ook niet aangemoedigd om de samenwerking hecht te houden met de Waalse zijde, om zo tot prestaties te komen aldus Rowe: “Ik moet heel voorzichtig zijn met wat ik zeg, maar de Vlaamse Minister van sport van vandaag is een echte Vlaming die uit een Vlaamse beweging komt, die dus alles Vlaams of Waals ziet. Dus dat is echt moeilijk om met zo'n, met een Minister van die strekking, om dan het unitaire te gaan bewerkstelligen”.*

Ook rondom Olympische selecties en Olympische voortrajecten gaat er volgens Rowe van alles fout: *“Het zou in bepaalde gevallen kunnen gebeuren dat er bijvoorbeeld een Vlaming beter is maar dat er toch een Waal wordt uitgezonden naar de Spelen omdat er nog geen Waal bij zat.”* Jul Clonen heeft hier ook problemen mee gehad: *“Op een bepaald moment zul je tot een ploeg moeten komen. Het meest logische zou zijn, en ik denk dat dat voor de meeste sporten ook wel toegepast wordt, dat de besten in de ploeg staan. En zijn dat toevallig nou allemaal Vlamingen, dan vertegenwoordigd dat België. Maar dat ligt toch wel gevoelig!”*

Paul Rowe geeft ook aan dat de samenwerking vaak heel moeizaam verloopt en schetst een voorbeeld van de selectieprocedures in het volleybal: *“In het volleybal is het uiteindelijk vastgesteld dat de twee landsdelen niet overeen kwamen met elkaar. Toen heeft men gezegd van: goed, we gaan elk onze weg op, we hebben aan het eind van het jaar een wedstrijd, en wie wint is dan maar de nationale ploeg. Dat is natuurlijk jezelf in de voet schieten hè.”* Wellicht is het tekenend dat de twee teamsportbonden, die niet gescheiden zijn in een Vlaamse en een Waalse bond, de hockeybond en de voetbalbond, de enige twee bonden waren die zich hebben geplaatst voor de Olympische Spelen van 2008.

Marcel Sturkenboom heeft dit in zijn topsportcarrière ook gemerkt: *“Als je een Belgische nationale selectie had met Vlamingen en Walen, dan moest je oppassen wie er spelverdeler en wie er aanvoerder was. Of welke taal er werd gesproken. Dat gaf gelijk een stammenstrijd. Zo erg is het daar hoor. Dus dan sta je bij gemeenschappelijk opereren al met 2-0 achter voordat je ook maar één bal gespeeld hebt, dat werkt*

gewoon niet”

Clonen merkt op dat de samenwerking ook moeilijk verloopt omdat er in Wallonië anders beleid wordt gevoerd rondom topsport: *“Ik denk dat Wallonië een heel ander verhaal is, dat zijn twee snelheden. Daar is een hele andere visie over topsport. Wij zijn in Vlaanderen de laatste vier jaar gestegen tot een budget wat nog steeds niet zo hoog is maar we kwamen van 6 miljoen voor topsport en we zitten nu aan 19 miljoen, we gaan nu naar de 21.. Dat zijn enorme bedragen die Wallonië nooit kan bereiken.. Ik vrees dat de kloof ook groter en groter gaat worden tussen Wallonië en Vlaanderen.”*

Ondanks alle hierboven besproken problemen, geloof van Aken dat de samenwerking tussen Vlaanderen en Wallonië goed kan zijn, en dit niet een van de belangrijkste redenen is waarom de topsportprestaties van Vlaanderen tegenvallen: *“Daarentegen, met Minister Eerdigens was dat in feite een hele goed contact met dat kabinet, en voelde men de groeiende nood van jongens: we moeten niet tegen elkaar, we moeten met elkaar werken. En ik geloof dat er veel mensen zeggen, en dat zal je waarschijnlijk wel op het BOIC horen, dat steekt hier te moeilijk in elkaar met dat Vlaamse en dat Waalse. Ik geloof dat dus niet. Nee echt, dat Vlaams-Waals, dat vind ik echt een verkeerde reden om te zeggen dat dat niet draait bij ons.”*

Vlaanderen kent grote problemen als het gaat om de structuur en organisatie van de topsport. In eerste instantie is de structuur veel te ingewikkeld. Te veel partners bevinden zich in het topsportlandschap. Er is weinig centralisatie. Er is wel geprobeerd om centralisatie te creëren door middel van de oprichting van een stuurgroep en taskforce topsport, die wordt voorgezeten door een centrale topsportmanager. Het probleem is dat de structuur zo lastig is in Vlaanderen, dat deze topsportmanager door de moeilijkheden van zijn werkzaamheden genoodzaakt is geweest om zijn taken neer te leggen. Op dit moment is er geen voorzitter voor de taskforce (die taak werd door de topsportmanager vervuld), wat het formeren en uitvoeren van beleid erg lastig maakt. Daarnaast wordt deze topsportmanager vanuit verschillende zijden verweten teveel de rol van verlengstuk van de Minister te hebben gespeeld.

Volgens verschillende respondenten heeft Minister Anciaux sinds zijn aanstelling geprobeerd te veel macht te krijgen in het topsportlandschap. De Minister zag topsport mogelijk als iets waarmee hij zich populair kon maken, door er veel geld in te stoppen. Hierdoor zijn er twee verschillende financiële middelenstromen in Vlaanderen, een van het Bloso en een van het Departement. Dit werkt elkaar constant tegen. Er zijn twee verschillende soorten beleid die in Vlaanderen op één beleidsdomein worden gevoerd. Dit leidt tot vetes en politieke spelletjes tussen deze grote partijen. Ook is het BOIC nog actief in Vlaanderen. Deze hebben hun rol in de topsport door de jaren heen min of meer zien verdampen omdat de topsport steeds meer een kwestie is geworden van de gemeenschappen in België. Zij lijken te vechten voor hun marginale rol in de topsport in Vlaanderen, waarmee zij veel sponsor- en lotto-inkomsten volgens de partijen verkeerd gebruiken, waardoor er veel achter blijft in het BOIC, en uiteindelijk niet terecht komt in de topsport. Als

laatste komt Vlaanderen ook nog problemen tegen wanneer het de samenwerking moet aangaan met het Franstalige en de Duitstalige deel van het land. Uit verschillende voorbeelden blijkt dat deze samenwerking moeizaam kan verlopen, en van negatieve invloed kan zijn op de sportprestaties van het land België.

7.1.3. Ondersteuning van de atletische carrière en post-carrière

Jul Clonen is zeer positief over het tewerkstellingcontract wat atleten krijgen aangeboden van het BLOSO of het Departement: *“Al onze atleten die jullie kennen: Kim Gevaert, Tia Hellebaut, noem ze allemaal maar op, die hebben allemaal een tewerkstellingscontract, die hebben een maandloon. Honderd procent, volgens hun diploma. Er zijn dus atleten bij die 1500 euro per maand verdienen tot 2000 of meer, want daarnaast kunnen ze al hun kosten die ze maken kunnen ze inbrengen. Dus ja, ik denk dat er weinig atleten zullen zijn die zeggen dat ze wat hebben gevraagd en het niet hebben gekregen en daardoor niet hebben kunnen doen wat ze moesten doen. Sommigen zeggen van: misschien zijn ze een beetje verwend. Ik ga dat niet zeggen...Ik ben daar niet 100% mee akkoord omdat ik vind dat professionele atleten wel iets mogen hebben.”*

In verschillende andere interviews komt naar voren dat de Vlaamse atleten mogelijkerwijs wel verwend zijn. Vandeweghe: *“De atleten worden veel te veel in de watten gelegd, verwend. In België wordt er gewoon geld aan die atleet gegeven. En, dat is ook nog heel opvallend, dat wordt gegeven via een systeem wat totaal niets te maken heeft met topsport. Als je een hogere opleiding hebt afgerond dan verdien je meer, gewoon op basis van je diploma.”*

Volgens Vandeweghe haalt deze regeling de ambitie van de atleet weg: *“Die atleten worden bij ons dus overstelpt met geld. En hun eerste bedoeling is dan: die status behouden. Pieter van den Hoogenband, die ik zelf goed ken, die heeft nooit een stipendium gekregen, nooit een bijdrage voor de topsport, omdat hij zoveel verdiende. Maar Kim Gevaert, hoewel ze nooit gouden medailles heeft gewonnen, die heeft sponsorcontracten met Rolex, en die kreeg nog altijd dat salaris!”* Volgens Vandeweghe is deze hoge vergoeding niet bevorderlijk voor de ambities van de topsporters: *“Maar die atleten hebben wel meer middelen om mogelijk de top te bereiken, zou je dan zeggen. Nee nee, die competeert zich dan om die status te behouden, En zal niet verder groeien. Er is een Afrikaans spreekwoord dat zegt: de beste bloemen groeien aan de rand van de woestijn. Dus niet in de woestijn want daar is het te droog, en niet in die perkjes in die paar steden waar ze om de haverklap water krijgen. Nee de beste en sterkste planten groeien aan de rand, waar het niet te goed of te slecht is.”*

Ook Desmedt stelt vraagtekens bij de efficiëntie van het loon dat aan topsporters wordt betaald: *“Wat is de meerwaarde van het contract dat aangeboden wordt? Gaat die atleet beter trainen, gaat die meer trainen? Daarvoor doe je het. Als dat niet het geval is moet je de vraag stellen of het dan wel moet gebeuren.”*

Binnen het BOIC is er sprake van een atletencommissie, die in rechtstreeks contact staat met het BLOSO. De smedt: *“Atleten komen met de klassieke signalen naar de commissie; wat zijn onze rechten en*

mogelijkheden? Als een actieve atleet een probleem heeft gehad die gaat waarschijnlijk rechtstreeks naar het BLOSO of via ons of via de taskforce.” Hoewel het BOIC een atletencommissie heeft, heeft het geen atleet in het bestuur.

Uit het onderzoek komt niet een geheel positief beeld over de voorzieningen voor atleten. De voorzieningen die atleten ontvangen concentreren zich vooral op financiële hulpmiddelen. De vergoedingen die de atleten zijn hoog te noemen. Wat verder opvalt is dat ze niet worden ingeschaald op topsportprestaties, maar op maatschappelijk diploma. Verder maakt het niet uit of een atleet veel inkomsten overhoudt buiten deze vergoeding, de vergoeding blijft bestaan.

Wat betreft post-carrierebegeleiding blijkt dat, hoewel in het deskresearch naar voren komt dat er begonnen is met het opstarten van post-carrierebegeleiding, Vlaanderen hier vrijwel geen programma's voor bezit. Uit de interviews komen hier geen nieuwe feiten over naar boven.

Atleten worden in de topsportbonden van Vlaanderen zelden vertegenwoordigd, slechts 15% van de bonden heeft een atletencommissie. Het BOIC heeft wel een atletencommissie, maar geen atleet in het bestuur. Ook geeft de Smedt zelf aan dat klachten van atleten vaak doorgestuurd worden naar het BLOSO. De rol van het BOIC is vaak te beperkt is om de atleet daadwerkelijk op weg te helpen. De atleet mist dus een centraal orgaan waar het met zijn problemen direct en efficiënt wordt geholpen.

7.1.4. Opleiding en voorzieningen voor trainers

Vanuit de interviews wordt het slechte beeld van de mogelijkheden voor trainers bevestigd. Zo is er van coach als fulltime beroep is nog niet echt sprake. Vandeweghe: *“De coaches van Sven Nijs en Kim Gevaert werken nog op een school naast hun vak als coaches.”* Dit beaamt ook Zinzen: *“Een coach, het beroep coach bestaat hier niet echt. Op een paar sporten na wordt het gezien als iets om hier een daar wat bij te verdienen, het is bijzonder moeilijk om enkel daar op te overleven. Dat is absoluut nog steeds het geval. Ik zie dat de eerste vier, vijf jaar ook nog niet structureel ingebed...”*

In opdracht van de voormalige topsportmanager (van Aken) zullen de opleidingen van de VTS onderzocht worden: Zinzen: *“Wat er zeker uit komt is dat er een aantal dingen gewijzigd moeten gaan worden in de opleidingen. Dat er echt wel andere dingen gevraagd worden op het terrein, dan aangeboden worden, en dat sommige dingen overbodig zijn omdat die eigenlijk niet zo direct passen in wat een trainer nodig heeft op dat terrein... Hiernaast is er ook een nood aan trainers op het hoogste niveau, bij de echte topatleten missen we net iets.”*

Ivo van Aken is ook niet te spreken over het niveau van de coaches in Vlaanderen: *(...)een club die zich respecteert heeft ook een coach met het hoogste diploma, zet die ook in voor de betere atleten, in Vlaanderen is dat nog erg amateuristisch he. Het aantal sportclubs dat geleid wordt door de bakker die zich op zondagmiddag inzet om de jeugd op te leiden, ja dat is niet mis he.”* Evert Zinzen bevestigt dit in zijn geheel: *“Bij wijze van spreken de bakker van op de hoek, kan een trainer A diploma gaan halen, als hij*

bepaalde competenties verwerft in een bepaalde sport.”

Uit het desk- en fieldresearch komt een redelijk negatief beeld naar voren. Trainers zijn over het algemeen niet hoog genoeg opgeleid om topatleten te begeleiden. Het niveau van de hoogste trainersopleiding is niet zo zeer slecht, maar niet goed afgesteld op de taken die een topsportcoach tegenkomt. Ondanks plannen om hiervoor een speciale opleiding voor op te richten, is deze er nog niet. Uit het interview met Evert Zinzen blijkt dat hier ook nog geen concrete plannen voor zijn. Coaches blijken verder niet goed betaald te krijgen. Vele coaches hebben naast hun aanstelling nog een andere baan, waardoor atleten niet fulltime begeleidt kunnen worden. Ook de goedbetaalde coaches houden vaak hun andere baan aan. Wanneer een Vlaming fulltime coach wordt verliest hij namelijk een stuk sociale zekerheid, en zou hij een groot risico nemen. Dit komt in verschillende gesprekken terug.

7.1.5. Wetenschappelijk onderzoek

Jul Clonen is van mening dat het wetenschappelijke onderzoek de laatste jaren zijn belang heeft gehad voor de topsport: *“Veerle is een soort van adviesgever in de stuurgroep topsport waarin dat zij mee kan bepalen op basis van het model, welke richting wij uit zouden moeten gaan. Door middel van het model van Veerle’s groep (Veerle de Bosscher, red.), kijken wij waar we onze prioriteiten gaan leggen. Gaan wij in al die 9 pijlers effectief onze aandacht geven en er ook serieus in investeren? Of zijn er bepaalde pijlers die op dit ogenblik minder belangrijk zijn voor ons en laten we die een beetje links liggen.. ik denk wel dat datgene wat er allemaal gebeurd is de voorbije 4 jaar, dat dat zijn zin heeft gehad, absoluut.”*

Rowe benadrukt dat er in Vlaanderen behoorlijk wordt geïnvesteerd in wetenschappelijk onderzoek, en stelt enige vraagtekens bij deze investeringen: *“De afgelopen jaren zijn er een paar miljoen euro naar wetenschappelijk onderzoek gegaan. Soms waren dat projecten die binnen de federaties waren gehuisvest, heel specifiek op een groep atleten, maar soms zijn dat projecten die ergens in de lucht hangen en waar niemand echt van weet waar het naartoe gaat. Misschien wetenschappelijk interessant, onderzoeksmatig interessant, maar met weinig relevantie naar de topsport. (...)Vanuit het ministerie hebben wij qua investeringen het gevoel dat de slinger een beetje te ver gegaan is. “* Paul Rowe geeft aan dat de sportwetenschappelijke ondersteuning in Vlaanderen niet heel efficiënt verloopt: *“Een van de punten uit de nieuwe plannen is om dat luik van de sportwetenschappelijke ondersteuning structureel aan te pakken. Dat is te veel in wildgroei gebeurd de afgelopen vier jaar. Wij vragen dat al het sportwetenschappelijk onderzoek wat gebeurd, wat gefinancierd wordt vanuit het topsportbeleid, dat dat vraaggestuurd is. Gewoon dat een atleet, of een coach, of een groep atleten baat heeft bij het resultaat van het onderzoek. Als dat niet het geval is, dan is het een experimenteel onderzoek en dan vinden wij dat de universiteiten het zelf moeten financieren, we hebben daar een duidelijk standpunt in.”*

Ivo van Aken heeft het gevoel dat het wetenschappelijk onderzoek voor de topsport in Vlaanderen niet echt

serieus genomen wordt: *“Het is zo raar, we doen wetenschappelijk onderzoek, met Veerle hebben we volgens mij een hele bekwame dame die dat doet, werkt nauw samen met Maarten van Bottenburg, met mensen van UK sport, en Australië. Maar alles wat daarin uitgevonden wordt, dat wordt door mensen als Carla Galle en ook Paul Rowe (BLOSO) van tafel geveegd, als zijnde minderwaardig onderzoek, of gemanipuleerd onderzoek, of wat ze er allemaal van maken. Het wordt volledig onderuit gehaald omdat het een andere visie heeft dan die ze zelf hebben. Carla Galle heeft gezegd: Het staat erin omdat van Aken en Anciaux het gevraagd hebben. Ja, een wetenschapper gaat niet schrijven omdat wij het vragen hè. Dan zeg ik: ja jongens, het kan wel zijn dat je zo wilt denken, maar dat kan je alleen maar permitteren als je resultaten hebt. Niet als die er niet zijn.”* Eddy de Smedt laat ook blijken dat wetenschappelijk onderzoek voor hem niet hoog in het vaandel staat: *“Het kan altijd ondersteund worden door een wetenschappelijke studie maar voor mij hoeft dat niet per se, je ook pragmatisch gewoon kan vaststellen dat het 'gap' tussen landen die presteren en landen zoals het onze groot is.”*

Uit de analyse blijkt dat er afgelopen jaren veel wetenschappelijk onderzoek is gedaan. Hier is veel geld voor uitgegeven vanuit het BLOSO, alsmede vanuit het Departement. Toch blijven er vele problemen overeind staan rondom dit beleid. Er zijn veel klachten over de verzameling en uitwisseling van informatie tussen instanties en coaches, instanties en atleten, en instanties onderling. Ook is het vaak de vraag of het onderzoek wel een echte bijdrage levert aan de topsport in Vlaanderen.

In de analyse van de structuur en organisatie kwam naar voren dat het Ovunolo, een overlegorgaan van verschillende universitaire opleidingen LO vertegenwoordigd was in de Stuurgroep Topsport. Evert Zinzen, lid van het Ovunolo, had hier geen weet van. De rol van Ovunolo is zeer twijfelachtig in de stuurgroep. Toch is er een zeer positief feit te noemen van de wetenschappelijke ondersteuning in Vlaanderen. In de stuurgroep Vlaanderen zitten namelijk een aantal afgevaardigden uit de wetenschappelijke hoek (vijf van de in totaal achttien afgevaardigden), die dus mee advies geven over het te voeren topsportbeleid in Vlaanderen. Op dit moment zijn dit: Dhr. Paul De Knop, rector VUB en voormalig decaan van de Faculteit LO en Kinesitherapie (VUB), Dhr. Christophe Delecluse, hoogleraar kinesiologie (KUL), Dhr. heer Peter Hespel, hoogleraar biomedische kinesiologie (KULeuven), Dhr. Jan Olbrecht, topsportwetenschapper en Mevr. Veerle de Bosscher, wetenschappelijk onderzoeker Faculteit sportwetenschappen en sportmanagement (VUB).

7.2. Sportomgeving van Vlaanderen

In dit hoofdstuk zal de sportomgeving van Vlaanderen worden besproken. Hiermee wordt de media en de sponsoring, de nationale cultuur en de sportcultuur en topsportcultuur bedoeld. Dit zal op basis van fieldresearch gebeuren.

7.2.1.1. Machtsafstand

Van de Vijver geeft aan dat de hoge mate van machtsafstand bevorderlijk kan zijn voor het bedrijven van topsport. Van de Vijver: *“ If anything, dan zou je verwachten dat er in België meer topsporters zouden zijn dan in Nederland. Machtsafstand is groter in België dan in Nederland. Nou dat soort dingen heb je daar nodig. Je zou verwachten dat een meer hiërarchische samenleving meer met de topsport zou hebben.”*

Uit het onderzoek blijkt dat Vlaanderen een hoge mate machtsafstand bezit. Hierdoor wordt veel beleid van bovenaf aangestuurd, en wordt van de Vlaming verwacht dat zij dit beleid zonder morren uitvoeren. Volgens van de Vijver is dit optimaal om een effectief topsportbeleid te hebben. Deze hoge score kan dus bevorderlijk zijn voor het behalen van topsportprestaties.

7.2.1.2. Onzekerheidsvermijding

Jan de Maeyer bevestigt de hoge score die Vlaanderen haalt op deze dimensie: *“De Vlaming wil schijnbaar geen risico nemen. Dat kan kloppen. Dat is ook het pragmatisme dat de Vlaming eigen is. De Vlaming zal niet gauw zijn nek uitsteken. in Vlaanderen heeft men een natuurlijke afkeer tegen iedereen die wil uitblinken. Een haantje de voorste is nooit geliefd “*

Paul Rowe ziet wellicht een koppeling tussen risicovermijding en topsport: *“We hebben wel cultureel onderzoek bekeken en daaruit bleek dat de Vlaming veel minder moest hebben van risico's nemen. Ja dat zit een beetje in de aard. Ik denk dat dat ook speelt bij topsport ja.”*

Tekenend voor de onzekerheidsvermijding is wellicht de ondersteuning van atleten en coaches in Vlaanderen. Het feit dat de financiële ondersteuning voor de atleet hoog is, neemt een groot deel van de risico's weg voor de topsporter. Het coachingsvak is vaak minder financieel ondersteund, en wat dan ook opvalt is dat coaches ook minder bereid zijn om zich hier volledig op te storten. Zelfs trainers/coaches van de bekende topsporters kiezen voor zekerheid met een baan ernaast. Van het fulltimerberoep coach is in Vlaanderen nauwelijks tot geen sprake en hierbij lijkt het risico dat dit met zich meebrengt een oorzaak te zijn.

Sport wordt gezien als risico's nemen. Dit is in de sport zelf, maar ook de keuze om voor de topsport te kiezen als individu betuigt van risico nemen. Voor de topsporter, de coach maar ook voor de nationale overheid is topsport investeren in een hoogst onzekere investering, waar risicovolle beslissingen een vereiste lijken. Een lage investering in de topsport betuigt dus van een hoge mate van onzekerheidsvermijding. In een aantal gesprekken kwam naar voren, dat Vlaanderen wat betreft de onzekerheidsvermijding een land is wat niet geschikt is voor het bedrijven van topsport.

7.2.2. Cultuur en religie

In de interviews wordt ook de tegenstelling tussen het katholicisme en protestantisme vernoemd. Van Beek hierover: *“Katholieken werken om te leven. Protestanten leven om te werken. Dat verschil is er wel, en dat past natuurlijk ook beter in een topsportklimaat.”* Jan de Maeyer merkt een ander verschil op: *“In Vlaanderen heb je, onwille van het katholicisme, veel meer dat de collectieve sportbeoefening wordt benadrukt, en minder de individuele. Vanuit het Rooms-katholiek opzicht heeft het collectieve altijd de voorkeur gekregen op het individuele. Er is nadrukkelijk gezegd: sport kan goed zijn, maar mag niet leiden tot individuele verheerlijking, dus een resistentie geweest tegen dat hoogindividuele.* Van de Vijver ziet het katholicisme echter niet als iets negatiefs ten opzichte van topsport: *“Ik denk eerlijk gezegd dat katholieken toch net iets meer uit zijn op de hiërarchie en dat topsport daar toch wat gemakkelijker gedijt. Het wordt makkelijker geaccepteerd dat er een groep is die topsport doet.”* Verder vraagt van de Vijver zich hardop af of religie wel iets te maken heeft met topsportprestaties: *“De causale relatie met religie is denk ik heel problematisch. Ik weet ook niet of religie er heel veel mee te maken heeft. Om nou te zeggen van: “De Belgen die zijn minder want die hebben een andere religie?” Dat zou betekenen dat de katholieken landen het minder doen dat de protestantse landen. Dat lijkt mij een moeizame conclusie.”*

Na de analyse van de deskresearch en fieldresearch blijft er nog het een en ander onduidelijk rondom religie en topsportprestaties. Vlaanderen is bijna volledig katholiek. Er wordt beweerd dat protestante landen beter zouden presteren in topsport dan katholieke landen, wat een reden zou moeten zijn voor de zwakke prestaties van Vlaanderen op topsportgebied. Maar om deze conclusie naar alle landen in de wereld door te trekken is heel lastig. Fons van de Vijver beweert zelfs dat katholieke landen beter gedijen met topsport, door de machtsafstand die in katholieke landen vaak aanwezig is. Om te zeggen dat katholicisme in verband staat met slechtere prestaties in de topsport blijkt dus een zeer lastige conclusie te zijn.

7.2.3. Cultuur en regionale/nationale identiteit

Van Beek ziet weinig nationale identiteit in België: *Die identiteit is een contrastfenomeen. Wat is de ander waar je je tegen af zet? Voor Nederlanders zijn dat de Duitsers en voor Vlamingen denk ik dat dat Walen zijn! Ze hebben een hele andere verdeling in dat land. De Belgische identiteit is niet sterk ontwikkeld. Er is een Vlaamse en een Waalse identiteit. En dat zou er mee te maken kunnen hebben dat er geen cultuur is van: we moeten ons als Belgen op de kaart zetten. Want dat is topsport.”*

Ook Fons van de Vijver geeft aan dat topsport niet ingezet wordt om de nationale identiteit uit te stralen: *“Ik denk dat een van de redenen waarom topsport in België niet boeiend genoeg wordt gevonden, omdat de nationale eenheid daar niet iets wat een warm hart toegedragen wordt.”* Dit is iets in verschillende gesprekken terug gekomen is. Van Beek ziet het ontbreken van deze sterke nationale identiteit in België als een belangrijke waarneming: *“België is zo langzamerhand geen één land meer. Dat zijn twee landen die rondom Brussel liggen... Topsport wordt vooral gebruikt voor nationale promotie, nationale exposure en ook het kweken van nationale eenheid, en dat is in België dus al niet gelukt dus..als je nou ergens een variabele*

zoekt, dan moet het daar zitten. ja, het is toch wel belangrijk voor de nationale identiteit.” De vraag is in hoeverre de Vlaamse cultuur deel uitmaakt van een Belgische identiteit. De Maeyer hierover: “In zekere zin is er wel nog steeds een Belgische cultuur, dat is het pragmatisme bijvoorbeeld en een zekere bourgondische levenshouding. Maar men zegt vaak: onze voornaam is Vlaming en onze familienaam is Belg...” Ook Paul Rowe erkent dit gegeven: “Zijn we nu Vlamingen of zijn we nu Belgen? Daar begint het al. Nee, die identiteit is onduidelijk.”

Ook vanuit de federatie wordt de Belgische nationaliteit geen warm hart toegedragen. Rowe: *“Australische atleten dragen op hun uitrusting badges, van Australie en daarnaast een van desbetreffend deelstaatinstituut. Dat zou in Vlaanderen toch ook kunnen? Dat je zegt: je hebt een Belgische vlag, en daarnaast een Vlaamse leeuw? Maar ik denk dat die Belgische vlag het probleem is. De Vlaamse minister van sport gaat dat nooit toestaan en de Waalse minister ook niet, die zegt: sport is een bevoegdheid van de gemeenschap, punt.”* Ook komt in verschillende gesprekken naar voren dat men het mogelijk achtte dat als Vlaanderen onafhankelijk zou acteren op mondiale sportevenementen dat dit waarschijnlijk niet negatief zou zijn voor de sportprestaties.

Wat betreft nationale identiteit en topsport heeft Vlaanderen een probleem. Uit het onderzoek komt naar voren dat topsport zelden gebruikt wordt voor nationale promotie. Sport is namelijk een gemeenschapsaangelegenheid, niet een van België. Dit terwijl verschillende respondenten aangeven dat juist de identiteitsvorming van een land een grote rol kan spelen in het willen behalen van prestaties. Een Vlaamse atleet worstelt, net als de meeste Belgen, met een identiteitskwestie. Sommige Belgen zijn zelfs voor verdere segregatie, waaronder de Vlaamse Minister van Sport. Deze zit niet te wachten op het Belgisch volkslied wanneer zijn Vlaamse atleten een bepaalde prestatie geleverd hebben. Deze kwestie is alleszins bevorderend voor het behalen van topsportprestaties. Ook worden de Bourgondische levensstijl en de bescheidenheid die de Vlaming bezit genoemd. Dit is niet bevorderlijk om je volledig op sport te richten, en naar de top te richten in de topsport.

7.2.4. Sportcultuur en topsportcultuur

In deze paragraaf worden de sportcultuur en topsportcultuur van Nederland besproken. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van gegevens die verzameld zijn door middel van fieldresearch. Alle variabelen zullen voor de sportcultuur (a) en topsportcultuur (b) apart weergegeven worden. Bij de variabelen waar geen verschil zit tussen sport en topsport is dit vanzelfsprekend niet het geval.

7.2.4.1.a Positie van de Lichamelijke Opvoeding in het onderwijs (breedtesport)

Uit het gesprek met de Stichting Vlaamse Schoolsport komt naar voren dat men positief gesteld is over de

kwaliteit van de sport in het onderwijs: *“Ik denk dat het niveau van de lessen hoog is in die lessen LO, het zou misschien wel beter kunnen, maar er wordt ook wel heel veel werk van gemaakt om de kwaliteit van de lessen te verbeteren, en de leerkrachten voortdurend bij te scholen en dergelijke, om de les intensiever te maken. Dus ik denk wel dat dat goed zit bij ons.”* De Vlaming lijkt sport op school ook te waarderen, aldus van Driessche. Veel scholen streven naar het predicaat ‘sportactieve school’, wat na het bereiken van een aantal sportgerelateerde doelstellingen te behalen is. Hiermee kunnen scholen zich positioneren als sportactieve school wat zeer belangrijk gevonden wordt, aldus van Driessche.

In Vlaanderen is niet iedereen het eens over het aantal uren lichamelijke opvoeding in het onderwijs: *“Wij hebben nu in Vlaanderen 2 uur L.O., er is jaren gestreden om 3 uur L.O. te krijgen in het secundair onderwijs en een dagelijks moment in het basisonderwijs, dat is nooit gerealiseerd en de kans is ook klein dat dat ooit gerealiseerd gaat worden. Want je hebt het dan over een aantal lestijden, ga je een uur L.O. meer geven, dan betekent dat dat een ander vak een uur moet inleveren, dus dat blijft een eeuwige discussie.”*

In het interview met van Driessche wordt meer dan eens benadrukt dat bewegen belangrijker is dan presteren in de schoolsport: *“Onze doelstelling is om alle leerlingen zoveel mogelijk bewegingskansen te geven. Dus misschien kan ik daarvoor ook wel de titulatuur gebruiken: voor ons is beweging belangrijker dan sport.”* Het aspect presteren wordt toegeschreven aan de sportclubs, en niet aan de schoolsport. Dit onderscheid is er vooral omdat de schoolsport echt beoogd iedereen te laten bewegen, ook de minder vaardigen. De poging om schoolgaande jeugd te interesseren om lid te worden van sportclubs zou leuk zijn, aldus van Driessche, maar dit wordt duidelijk meer als bijzaak gezien, van Driessche: *“Als je kijkt naar het vak L.O., die werken met dezelfde doestellingen: beweging voorop, en de competitie een beetje op de achtergrond. Dat is zeker het geval voor het vak L.O. bij ons in Vlaanderen.”*

Uit het onderzoek komt een redelijk positief beeld naar voren over de positie van de schoolsport in Vlaanderen. Het niveau wordt als hoog gezien. In Vlaanderen vinden er ook regelmatig discussies plaats over hoeveel uur er besteedt moet worden per week aan sport op school, maar zoals uit eerder onderzoek blijkt heeft vrijwel ieder land in de wereld daar mee te maken. Sport op school wordt gewaardeerd in Vlaanderen. Dit blijkt uit het feit dat scholen trots zijn op het predicaat sportactieve school. Dit helpt de scholen om leerlingen te trekken. Wat verder opvalt is dat in Vlaanderen het bewegen centraal staat in de schoolsport van Vlaanderen. Presteren staat op het tweede plan, en is een stuk minder belangrijk. Hierdoor wordt vaak de link met sportverenigingen niet gelegd, die zich geheel richten op prestaties in Vlaanderen.

7.2.4.2. Prestatiedrang

In verschillende interviews komt een bevestigend beeld naar voren van het deskresearch.

Hans Vandeweghe ziet de lage mate van prestatiedrang ook in de topsport. In België het op het gebied van prestaties al gauw goed, aldus Vandeweghe: *"Ik zeg het bij wijze van grap, maar het is echt zo, elke atleet die een wedstrijd heeft gedaan in het buitenland en die toevallig de weg vindt naar huis, die krijgt een ontvangstcomité. Die hoeft nog niets te hebben gepresteerd. Men vindt het al fantastisch dat hij de weg kan vinden naar huis, de juiste ticket heeft gekocht en het juiste vliegtuig heeft genomen...Ook al is het niks geweest, dan staat daar al een ontvangstcomité. En alle atleten die ook maar 1 klein prijsje hebben behaald worden door Ministers ontvangen, worden door de koning ontvangen, enzo."*

Trinko Keen geeft ook de lage mate van prestatiedrang aan: *"Ik heb zelf twee jaar in België gespeeld, in Charleroi (Wallonië) één van de topclubs in Europa, maar daar zit het wel in de cultuur dat de waardering voor het excelleren in sport minder is."* Ook Hans vandeweghe vindt Belgen niet ambitieus: *"Er is een enorm mentaal onderscheidt tussen de Nederlander en de Vlaming. Ik denk dat dat te maken heeft met de historie. Belgen zijn overlevers, altijd onder de voet gelopen. er is een verschil in de mentaliteit tussen die twee landen, en dat is historisch gegroeid."*

Jul Clonen geeft het gebrek aan prestatiedrang op het moment supreme aan als een van de redenen waarom topsportprestaties vaak uitblijven : *"Ik denk dat topsport berust op 1. de juiste personen vinden, 2. de juiste omkadering geven zodanig ze echt hun weg kunnen afleggen die door middel van bepaalde expertise is uitgetekend die hen een redelijke zekerheid geeft naar die top te gaan en 3, en dat is het belangrijkste, en daar falen wij denk ik dikwijls in, op het moment van de wedstrijd ook scoren! (...) En heeft dat nu te maken met dat ik daar straks zei: als je in die move zit, dan scoren, als team! Dan ga je misschien wel een tandje bij kunnen zetten, ik weet het niet.."*

Geconcludeerd dat de gemiddelde Vlaming te maken heeft met een lage mate van prestatiedrang. Dit wordt ook regelmatig geuit in de Vlaamse media. Hierdoor missen atleten vaak de ambitie om tot het hoogste niveau door te stoten. Verder wordt aangegeven dat Vlamingen vaak moeite hebben met het presteren op de momenten dat het moet. Deze waarneming kan dus voor een negatieve invloed op topsportprestaties betekenen.

7.4.2.3. De maatschappelijke waardering van Vlamingen voor topsport

Het gebrek aan maatschappelijke waardering in Vlaanderen wordt in de gesprekken met de respondenten als snel duidelijk. Hoewel Paul Rowe aangeeft dat het budget van het BLOSO voor topsport rond de 10% van het totaal ligt, en stelselmatig toeneemt, kan dit budget ook snel veranderen: *"Alles hangt natuurlijk samen met de visie van de leidend ambtenaar, van de organisatie. Nu hebben we daar een dame, mevrouw Galle, die is zelf Olympisch sporter geweest in het zwemmen, zij is zeer topsportgezind. Zij is in 1991 in functie getreden, toen was er voor topsport niks bij het BLOSO. Zij heeft een inhaaloperatie in gang gezet, als nu de volgende leiding, die ook politiek benoemd wordt, geen enkele belangstelling voor topsport heeft, dan zal dat bergaf gaan."* Het beleid is dus sterk afhankelijk van de leidend ambtenaar, minder van hoeveel waarde

hieraan gehecht wordt uit de maatschappij. Verder geeft Rowe aan dat topsport een doorgaande strijd voert voor zijn middelen met cultuur: *“In Vlaanderen is het de traditie dat cultuur en sport in één pakket worden bekeken, en dat cultuur en sport vechten voor middelen. Hoe meer de ene krijgt, hoe minder de andere. En dat is natuurlijk schandalig he”.*

Ook geven Evert Zinzen, Hans Vandeweghe en Jul Clonen aan dat topsport in het algemeen niet belangrijk is in Vlaanderen. Vandeweghe hierover: *“Eigenlijk is dat niet belangrijk he, of er nu op de Spelen medailles worden gewonnen of niet, het land gaat daar niet van achteruit he. We hebben andere problemen dan dat he in België. Vergrijzing, staatsschuld...”* Volgens Zinzen is dit gebrek aan maatschappelijke waardering ook terug te zien in hoe de bevolking met de atleten omgaat: *“Ik denk dat topsport hier in Vlaanderen een heel klein draagvlak heeft. Mensen gunnen het Clijsters en die topsporters het allemaal wel, maar wat ze dan bijvoorbeeld niet verstaan is dat Tom Boonen en Justine Henin bijvoorbeeld verhuizen naar Monaco; een fiscaal paradijs. Het is dan van oké: die mensen verdienen behoorlijk wat geld, maar dat geld wat ‘wij’ in feite hebben geïnvesteerd gaat dan eigenlijk opbrengen in een ander land. Daar wordt wat moeilijk over gedaan. Dat moet voor ons eigen land opbrengen”.* Ivo van Aken geeft ook aan dat de het beroep atleet nog niet wordt geaccepteerd in de Vlaamse maatschappij: *“Ik heb meegemaakt dat het probleem bij de ouders van de eerste generatie proftennissers was: hoe kondig ik dit aan bij familie en de vrienden? Want dit is het geval hè: je gaat eerst naar de universiteit, studeren, en dan kan je topsporter worden. Maar zo werkt dat dus niet want dan is het al voorbij. Hoe moet ik dat nu gaan verkopen? Dat typeert al wel wat het klimaat in Vlaanderen”.*

De belangrijkste reden voor de absentie van maatschappelijk draagvlak voor topsport, is de vraag waarom er in topsport geïnvesteerd moet worden, en waarom de Vlaming dit moet ondersteunen. Vlaanderen wordt in sportevenementen meestal afgevaardigd samen met Wallonië als België. Waar nationale promotie doorgaans een item is waar een land mee kan scoren, is dit in Vlaanderen niet het geval. Fons van de Vijver hierover: *“Zij hebben natuurlijk de regionale eenheid en de nationale eenheid. De mensen die daar sterk geporteerd zijn voor de nationale eenheid zijn veelal de beter opgeleide, terwijl hier in Nederland degene die het meest nationalistisch vaak wat minder hoog opgeleid zijn. Het land vervult daar een andere rol dan in Nederland, bij ons is de regionale identiteit een stuk minder belangrijk dan de nationale identiteit. Dus vooral de structuur in het land is denk ik een groot probleem tussen Wallonie en Vlaanderen”.* Ook Paul Rowe constateert dit: *“We hebben hier ook niet het Holland-gevoel, het oranje-gevoel, dat hebben wij niet. Wij zijn Vlaming of Waal, als Justine Henin een gouden medaille haalt, dan zijn we even Belg terug. Maar, om even een voorbeeld te geven, Axel Merckx die heeft een medaille gehaald op de OS van Athene. Daar is toen een grote discussie ontstaan van is dat nu een Vlaming of een Waal? Want eigenlijk is hij tweetalig en hij woont in Monaco. Ja, daar zijn eigenlijk geen woorden voor...”*

Waar in sommige landen topsport wordt ingezet om tot nationale unie te komen (Bergsgard, 2007), blijkt dit in België niet te gebeuren. Rowe ziet de verdeling in België eveneens als een heikel punt als het over de topsportprestaties gaat. Ook Hans Vandeweghe ziet dit probleem in: *“Sport zit dus bij een regio, Vlaanderen of Franstalig België, die kunnen met de resultaten niet uitpakken want er wordt onder de Belgische vlag gepresteerd. Het is dus belangrijk om zich op politiek vlak te profileren, maar als de resultaten er zijn, ja, dan is daar het nationale volkslied. Ja, nou Anciaux (Minister van Sport) wil dat nationale volkslied niet horen hoor”*. Deze segregatie van België uit zich ook in het beleid van het BLOSO en het departement, de twee grote partijen in topsport in Vlaanderen: Rowe van het BLOSO hierover: *“Het is belangrijk voor Vlaanderen dat België vijf medailles haalt. Dat heeft met de uitstraling van de regio te maken. Ik vind dat heel belangrijk en dat is voor iedereen belangrijk. Men zal het zo moeten spelen: als men Vlaams belastinggeld gaat uitgeven, dan zal men zeggen: Vlaanderen zal zich als regio moeten profileren. En we moeten de kans geven aan medaillewinnaars om zich als Belg en als Vlaming te profileren”*.

Zoals ook uit de deskresearch naar voren is gekomen, is de maatschappelijke waardering voor topsport in Vlaanderen laag. Voor iedere euro voor topsport moet gestreden worden in de Vlaamse politiek. Verder valt op dat een aantal individuen verantwoordelijk zijn voor de inspanningen rondom topsport in Vlaanderen. Wanneer deze wegvallen zou topsport een stuk minder belangrijk kunnen worden. Dit maakt al duidelijk dat er niet genoeg maatschappelijk draagvlak is om topsport als iets belangrijks te positioneren in de politiek. De Vlaamse maatschappij wil verder dat iedere euro die aan topsport ook weer terugkeert in de Vlaamse maatschappij.

Een belangrijke reden voor het afwezig zijn van maatschappelijk draagvlak in Vlaanderen lijkt de segregatie. Waar in de meeste landen topsport wordt ingezet voor nationale promotie, blijkt dit in België (of Vlaanderen) niet een onderwerp te zijn waarmee je goed scoort. Het nut van investeren en beleid vormen rondom topsport is dan ook vaak afwezig, ook bij de Vlaamse beleidsmakers. De Minister van sport in Vlaanderen zit niet te wachten op Belgische prestaties, aangezien hij sterk voor verdere segregatie staat. Huidig beleid wordt vooral ingezet om Vlaanderen als regio te promoten, niet om België als land te promoten. Hier is ook weinig aandacht voor vanuit de bevolking.

7.4.3 Media

Volgens Christiaan Ruesink zit er weinig diepgang in de Belgische manier van journalistieke weergave. Belgen vinden het volgens hem al snel goed. Ze maken zich niet zo heel erg druk ergens over. Daardoor valt de diepgang ook weg. Hans Vandeweghe, zelf jarenlang actief journalist, denkt hier anders over: *“De Belgische media zijn meer fan en supporter dan de Nederlandse media. Nederlandse media zijn afstandelijker. Minder gericht op quotes, en dus kunnen ze afstandelijkere berichten voor de sport schrijven en kunnen ze ook kritischer zijn want ze hebben de atleet of coach niet nodig . Als je in België iemand*

aanpakt in een verhaal, dan kan je er de volgende keer niet meer terecht, want die praat dan niet meer met jou.” De omgang met de atleet is dus heel direct. Verder treden er vaker problemen op tussen media en atleet. Vandeweghe geeft aan dat de media in Vlaanderen vaak door slaat in zowel het negatieve als het positieve: “Het succes bepaalt de aandacht, maar op een bepaald moment wordt het een eenrichtingsverkeer, een monocultuur. De rest wordt volledig weggedrukt, tenzij er ineens Kim Clijsters en Justine Henin opstaan, en dan wordt het weer overdreven. Ja wat ik zeg, wij in Vlaanderen, we kennen geen maat. Als er een goede prestatie is dan wordt iemand direct op een voetstuk geplaatst. Het zijn helden, al meteen.”

Vandeweghe stelt dat dagbladen in Vlaanderen het grootste aandeel van de sportmedia invullen. De aandacht voor sport is blijkbaar enorm: *Ik zal een voorbeeld geven: de dag van de wedstrijd Nederland-Rusland op het EK vorig jaar, stond in mijn toenmalige krant de Morgen meer sport, meer over die wedstrijd, dan in de Telegraaf of in het AD. De politieke krant de Morgen, die ook aan sport doet, maar niet veel, die gaf meer aandacht daaraan. We hebben een overaanbod sport, gericht op quotes van atleten. Daardoor zijn de journalisten overgevraagd, maar moeten ze ook meer vriendschapsrelaties hebben met de atleten.”* Toch bestaat er in Vlaanderen geen specifieke sportkrant. Vandeweghe hierover: *“ Het zijn allemaal sportkranten! Maar niet echt een specifieke die alleen sport verslaat? Ah nee, omdat al die kranten dat al doen natuurlijk. We zijn met Sport International (Nederlands sporttijdschrift) in 97 naar België gekomen, En dat werd een grote ramp. We hebben maximaal 6.000 exemplaren verkocht. De kranten staan al vol!”*

De rol van de media wordt door de Knop, Hagman en Vandeweghe als belangrijk aangeduid voor de topsport. Vandeweghe geeft vooral aan dat de media in Vlaanderen een negatieve rol spelen in de topsport, en mogelijk voor een stuk verantwoordelijk zijn voor het achterblijven van topsportprestaties. Wanneer er gekeken wordt naar de sportuitzendingen in Vlaanderen, blijkt het aandeel in het totale pakket gering, slechts 5% van de totale zendtijd wordt aan sport gespendeerd. In dagbladen is dit anders. Hans Vandeweghe ziet als het ware alle dagbladen als sportdagbladen, waarbij vaak 50% van de krant bestaat uit sportverslaggeving. Deze verslaggeving wordt subjectief genoemd, waarbij er teveel aandacht is voor randzaken. Verder jagen journalisten te veel op quotes van atleten en coaches waardoor deze per se benaderd moeten worden in de verslaggeving.

Uit het onderzoek is gebleken dat de Vlaamse media niet erg gewaardeerd worden bij de verschillende actoren die hierin mee te maken hebben. De grootste ergernis aan de media zijn de overdreven positieve houding die ze innemen bij geringe successen, waardoor een atleet direct op een voetstuk wordt geplaatst, tegenover een overdreven negatieve en kritische houding wanneer een sporter de fout in gaat. Toch vinden vele ondervraagden dat de negatieve verslaggeving ook wordt doorgezet als er wel prestaties worden behaald. Tot slot is duidelijk dat wielrennen en voetbal veruit de meeste aandacht krijgen in de Vlaamse

media.

7.4.4. Sponsoring

Zoals in de voorafgaande paragraaf over de media in Vlaanderen naar voren is gekomen, verwijt Hans Vandeweghe de Vlaamse pers dat ze Vlaamse atleten te snel de hemel in schrijven na een redelijke prestatie op sportniveau. Dit heeft ook gevolgen voor de sponsoractiviteiten in Vlaanderen: *“Het feit dat de media dat in Vlaanderen wel doen (de hemel inschrijven), heeft als gevolg dat daar direct kleine sponsors op af komen. We hebben een kleine sponsorcultuur met kleine bedrijven. Maar die kleine bedrijven komen daar dus op af, die zien exposure. Die zien die B-tennisser toch maar mooi in de krant staan. Die denken: als ik daar een logootje aan geef, en daar geef ik zoveel geld aan, dan is dat goed. Die atleet die kan opeens op een minder niveau overleven. En die heeft dus geen reden meer om naar de top te mikken.”* Dit ziet hij ook als mogelijkheid waarom Vlaamse atleten meer dan eens de absolute top niet halen.

Ook Ivo van Aken vermeldt het gebrek aan sponsoractiviteiten in Vlaanderen: *“Als je vergelijkt naar de budgetten die er in toplanden zijn, zijn er we nog lang niet, en als je er dan nog eens erbij neemt hoeveel federaties in andere landen binnen halen aan privaatgelden, en wij niet, dan weet je genoeg he.”* Uit een aantal gesprekken komt naar voren dat private partners in de Vlaamse topsport weinig kansen krijgen om zich te laten gelden in het topsportlandschap. Dit heeft wederom te maken met het beschermen van de eigen verantwoordelijkheden van de verschillende actoren in het landschap. Van Aken vermeldt in het interview dat bedrijven die zelf iets willen opstarten in Vlaanderen, en dus voor financiële middelen zorgen voor de topsport, niet worden verwelkomd maar worden tegengewerkt: *“In Vlaanderen loopt geen privaatproject. Dat is een probleem. Als er morgen maar één bakker in het dorp is, dan kan hij het brood slecht maken, klein maken en duur maken, maar je zult het wel moeten kopen hè! Want je hebt geen keuze. Een open markt heb je nodig. Als er drie bakkers zijn en er is er een die slecht en duur brood verkoopt, die zal onderuit gaan, dat is de markt die je laat spelen. Dat is veel beter dan zo'n dictatuur die ze daar maken vanuit de federaties. Dat is echt niet verstandig, private projecten moeten de ruimte krijgen.”*

Ook het BOIC kan ook niet buigen over hoge sponsorinkomsten. Zoals uit de paragraaf Structuur en organisatie blijkt, wordt het BOIC verweten veel sponsorinkomsten uit te geven aan eigen salariskosten, en niet te investeren in de topsport. De bedragen die het BOIC binnenhaalt met sponsoring zijn niet hoog te noemen. Eddy de Smedt vermeldt dat een topsponsor 300.000 per jaar moet betalen. De zogenaamde groep middelsponsors is op het moment niet aanwezig. Deze is totaal weggefallen. De rest van de inkomsten uit sponsoring van het BOIC komt van zeer kleine partijen die ieder 25.000 euro per jaar inbrengen.

Je kunt in Vlaanderen niet echt spreken van een grote sponsorcultuur. Er wordt aangegeven dat er vooral

middel- en kleine bedrijven actief zijn in de sponsoring van sporters. Verder zijn de inkomsten uit sponsoring vaak gering. De betrokken partijen in het Vlaamse topsportlandschap blijken verder vaak commerciële initiatieven tegen te werken. Dit heeft als gevolg dat er weinig geld vanuit commerciële instanties in de topsport terecht komt. Verder heeft het BOIC, die wel actief is in het binnenhalen van sponsorcontracten, weinig inkomsten van deze sponsoren. Dit is vooral te wijten aan het feit dat het BOIC deze bedrijven weinig kan bieden, door de geringe rol die het BOIC speelt in het Vlaamse topsportlandschap.

8. De verschillen tussen Nederland en Vlaanderen

In dit hoofdstuk wordt getracht een antwoord te vinden op onderzoeksvraag 3. In dit hoofdstuk worden Nederland en Vlaanderen vergeleken op de variabelen die zijn meegenomen in het onderzoek. Hierbij worden Nederland en Vlaanderen tegen elkaar afgezet, waarbij duidelijk wordt op welke variabelen er verschillen bestaan tussen Nederland en Vlaanderen. Verder wordt voor het topsportklimaat en de topsportomgeving aangegeven waarin deze verschillen precies zitten, en hoe groot deze verschillen zijn.

8.1. Topsportklimaat

Nederland	Variabelen topsportklimaat	Vlaanderen
+	Financiële steun	-
++	Structuur en organisatie	--
+/-	Sportparticipatie	+/-
+/-	Talentidentificatie en -ontwikkeling	+/-
+/-	Ondersteuning van de atleet (tijdens en na de carrière)	+/-
+	Trainingsfaciliteiten en infrastructuur	+
++	Opleidingen en voorzieningen voor trainers	--
-	De organisatie van (inter)nationale competitie	-
+/-	Wetenschappelijke ondersteuning	+/-

De financiële steun wordt in Nederland beter beoordeeld dan in Vlaanderen. Op het financiële gebied is er in Nederland meer draagvlak; meerdere niveaus van het openbaar bestuur alsook sponsors zijn betrokken in de topsport. Vlaanderen is vrijwel geheel afhankelijk van steun van de federale overheid. Daarbij is de bijdrage van de lotto een stuk hoger in Nederland dan in Vlaanderen.

Het grootste verschil wat is geconstateerd is het verschil in structuur en organisatie. Geconcludeerd is dat Nederland beschikt over een hele duidelijke en heldere structuur en organisatie waarbij de spelers in de topsport goed worden begeleid en waarin goed wordt samengewerkt. In Vlaanderen is dit absoluut niet het geval. De structuur is zeer onduidelijk. Er zijn verschillende partijen betrokken in de structuur die, ondanks verschillende recente initiatieven om meer eenheid te scheppen, niet goed samenwerken. Vaak is er sprake van een vijandige sfeer. De middelen worden niet centraal beheerd, en atleten en coaches missen vaak een centraal aanspreekpunt om met hun klachten heen te gaan.

Wat betreft sportparticipatie scoren beide landen matig tot redelijk. Het aantal mensen dat actief sport beoefend zou omhoog kunnen, maar dat geldt in beide landen. Hierin zijn weinig verschillen ontdekt.

Ook wat betreft talentidentificatie en –ontwikkeling zijn er weinig verschillen ontdekt. Beide landen kunnen op deze pijler een slag slaan. Nederland is al wel langer actief op dit vlak, maar in beide landen worden de programma's vergelijkbaar beoordeeld door atleten en coaches.

Wat betreft de begeleiding van atleten tijdens en na de carrière hebben beide landen plus- en minpunten. Nederland scoort niet goed op het gebied van financiële steun aan de atleet. Het stipendium blijkt te laag, en is regelmatig een reden voor atleten om vroegtijdig te stoppen met hun topsportcarrière. Wel worden atleten op andere vlakken vaak goed ondersteund, is men actief bezig op de atleet na de carrière te begeleiden en is de atletencommissie vertegenwoordigd in het bestuur van het NOC*NSF. In Vlaanderen is de financiële steun voor de atleet een stuk hoger. Wat opmerkelijk is, is dat de atleet beoordeeld wordt op zijn diploma, en niet op zijn prestaties. Verder zijn andere ondersteunende maatregelen vaak afwezig, en kent enkel het BOIC, die slechts een geringe rol speelt in het geheel, een atletencommissie. Beide landen kunnen op dit vlak dus van elkaar leren.

De trainingsfaciliteiten in Nederland worden iets beter beoordeeld, vooral door de realisatie van een aantal topsportcomplexen in de afgelopen jaren. In Vlaanderen wordt aangegeven dat er een duidelijk gebrek is aan deze faciliteiten, en dat het gebruik van deze complexen vaak tot problemen leidt.

Wat betreft opleidingen en voorzieningen voor trainers en coaches zijn er grote verschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Nederlandse coaches hebben meer mogelijkheden om zich bekwaam op te leiden. In Vlaanderen is, ondanks plannen hiervoor, nog steeds geen opleiding gerealiseerd voor topcoaches. Coaches worden over de linie een stuk beter betaald in Nederland, en coaches hebben meer aanzien in de maatschappij in Nederland. Vele coaches in Vlaanderen kiezen niet voor het trainerschap als fulltime commitment, waardoor atleten ook niet fulltime begeleid kunnen worden.

De organisatie van (inter)nationale competitie is in beide landen niet goed. Hierbij is het de vraag in hoeverre deze goed beoordeeld kan worden door betrokkenen in landen zo klein als Nederland en Vlaanderen.

Ook op het gebied van wetenschappelijke ondersteuning scoren beide landen vrijwel gelijk. In beide landen kan deze verbeterd worden. In beide landen zijn er vooral problemen in de samenwerking tussen verschillende partijen, de verzameling van gegevens, en de verspreiding hiervan onder atleten en coaches. Vooral in Nederland zijn er verbeteringen mogelijk op het gebied van samenwerking. In Vlaanderen is het grootste probleem dat er geen duidelijk beleid is rondom wetenschappelijke ondersteuning. Te veel zaken

worden ad hoc onderzocht, zonder dat hier vraag naar is. Wel zijn in beide landen de financiële mogelijkheden hiervoor toegenomen in de afgelopen jaren. Een positief punt in Vlaanderen is dat er veel wetenschappers vertegenwoordigd zijn in de stuurgroep topsport.

8.2. Topsportomgeving

Nationale cultuur

Het eerste deel van dit hoofdstuk heeft zich gericht op de nationale en regionale cultuur van Vlaanderen en Nederland. In eerste instantie is deze bekeken aan de hand van de dimensies van Hofstede. Vooral op het gebied van machtsafstand, onzekerheidsvermijding en masculiniteit zijn duidelijke verschillen waar te nemen.

Nederland	Dimensies Hofstede	Vlaanderen
38	Machtsafstand	61
53	Onzekerheidsvermijding	97
14	Masculiniteit (femininiteit)	43
80	Individualisme (collectivisme)	78
44	Korte- en lange termijngerichtheid	38

Dit betekent dat Vlamingen machtsverschillen meer accepteren dan dat Nederlanders dat doen. Hiernaast blijkt uit de tabel dat Vlamingen duidelijk minder risico's willen nemen en dus kiezen voor zekerheid, terwijl Nederlanders hier veel minder moeite mee hebben en verandering niet als iets 'engs' zien. De derde dimensie wijst erop dat men in Nederland meer te maken heeft met overlappende sekserollen dan in Vlaanderen. De hoge masculiniteit van Vlaanderen kan betekenen dat de prestatiedrang hier hoger ligt. De laatste twee dimensies tonen geen grote verschillen tussen de buurlanden aan. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat voor beide landen geldt dat ze zeer individualistisch zijn.

Wat betreft de cultuur en de religie is in eerste instantie aangegeven dat Nederland een calvinistisch land is, Vlaanderen een katholiek land. Uit verder onderzoek blijkt dat dit wel meevalt. De groep katholieken in Nederland is groter dan de groep protestanten. Een calvinistische meerderheid in de Nederlandse maatschappij is dus niet evident. Grote verschillen in religie bestaan niet tussen Vlaanderen en Nederland.

Gekeken naar de verschillen in nationale identiteit, blijkt dat de Nederlander een stuk trotser is op zijn land. Vlamingen geven aan dat de Belgische identiteit veelal afwezig is. Vaak is er ook sprake van een zoektocht naar identiteit bij de Vlamingen door de segregatie in België. Zoals Jan de Maeyer in een interview aangeeft: "De Vlaming zegt vaak: Mijn voornaam is Vlaming, mijn achternaam is Belg."

(Top)sportcultuur, media en sponsoring

In de onderstaande tabel staan de verschillen weergegeven van de variabelen die naast de nationale cultuur de topsportomgeving vormen van een land.

Nederland	Variabelen	Vlaanderen
+	Organisatie breedtesport	+/-
+	Positie van de Lichamelijke Opvoeding	+
+	Prestatiedrang	-
+/-	Maatschappelijke waardering	-
+/-	Media	+/-
+	Sponsoring	-

Het eerste verschil wat naar voren komt zit in de organisatie van de breedtesport. Dit verschil is niet groot. De matige tot redelijke beoordeling voor Vlaanderen is te wijten aan het feit dat deze is ingebed in de zeer ingewikkelde structuur van de sport in Vlaanderen. Deze structuur is te ingewikkeld om goed te functioneren, zoals is gebleken in de topsport. De structuur in Nederland krijgt een voldoende omdat deze eenvoudig en helder is. Deze beoordeling kan in de toekomst minder worden wanneer het conflict tussen de NOC*NSF en het NISB voor structurele strategische problemen gaat zorgen.

De positie van de lichamelijke opvoeding is in beide landen goed. Hij wordt gewaardeerd, al zou in beide landen meer geld vrij kunnen worden gemaakt voor meer sport op school. Het enige verschil wat tussen Nederland en Vlaanderen duidelijk wordt, is dat in Vlaanderen de lichamelijke opvoeding vooral op de beweging gericht is, waar deze in Nederland ook veelal op prestaties gericht is. Dit zou beter aan kunnen sluiten op topsport.

Wat betreft prestatiedrang scoort Nederland hoger dan Vlaanderen. Nederlanders zijn ambitieuzer. Dit zie je in atleten, coaches en beleidsmakers. Het is niet voor niets dat de Nederlandse sport de top-10 ambitie uitspreekt, waarbij het structureel bij de beste 10 landen in topsportprestaties wil behoren. Vlaanderen heeft dit een stuk minder. Zij zullen minder snel zulke uitspraken doen, en stellen zich bescheidener op. Dit is een bevinding die haaks staat op de resultaten uit het onderzoek naar de masculiniteit van Nederland en Vlaanderen. Prestatiedrang is een eigenschap die past bij een masculiene maatschappij. Vlaanderen lijkt hier een uitzondering op te vormen.

Kijkend naar de maatschappelijke waardering voor sport en topsport scoort Nederland iets hoger dan Vlaanderen. In Vlaanderen is de waardering voor topsport niet hoog te noemen. Ook het bedrijven van topsport is moeilijk in Vlaanderen, om beroepen als atleet en coach niet echt worden gewaardeerd door de

omgeving. In Nederland is dit wel steeds meer het geval. Uit het deskresearch kwam naar voren dat de Nederlandse maatschappelijke waardering voor topsport heel hoog is. Uit de fieldresearch is gebleken dat dit genuanceerd moet worden. De meeste ondervraagden zijn van mening dat Nederland nog steeds geen echte sportcultuur bezit, en dat heldenverering nog niet echt gewoon is in Nederland. Een enkeling is zelfs van mening dat topsport eigenlijk helemaal niet bij het land Nederland past.

In de omgevingsfactor media zitten weinig verschillen tussen Nederland en Vlaanderen. Atleten zijn in beide landen niet tevreden over hoe de sport in beeld wordt gebracht. In Nederland wordt er vooral geklaagd over een gebrek aan aandacht, in Vlaanderen vooral over het feit dat journalisten constant op jacht zijn naar quotes, en respect vaak ver te zoeken valt. In Nederland wordt veel aandacht besteedt aan sport op tv, waar in Vlaanderen vooral de dagbladen vol staan met sport.

Wat betreft sponsoring zijn er grote verschillen gevonden tussen Nederland en Vlaanderen. Bedrijven zijn in de Nederlandse topsportwereld zichtbaar aanwezig, en zorgen voor veel financiële middelen voor de topsport. In Vlaanderen zijn bedrijven een stuk minder aanwezig. Ook sportfederaties halen een zeer marginaal deel van hun inkomsten binnen uit private bedrijven.

9. Conclusies, aanbevelingen en reflectie

Dit hoofdstuk vormt het slothoofdstuk van deze thesis. Hierin zullen de belangrijkste bevindingen in de conclusie worden opgesomd en toegelicht. Dit zal gebeuren aan de hand van de onderzoeksvragen die in paragraaf 3.4. zijn opgesteld. Hiernaast zullen er aanbevelingen worden gedaan aan Vlaanderen enerzijds en Nederland anderzijds, over punten waarvan gedacht wordt dat er op dat vlak verbeteringen mogelijk zijn in de toekomst. Het hoofdstuk zal worden afgesloten met een reflectie waarin het uitgevoerde onderzoek geëvalueerd wordt, gereflecteerd wordt op methodologische afwegingen en de gebruikte theorie en voorstellen worden gedaan voor vervolgonderzoek.

9.1. Conclusie

De conclusie van dit onderzoek wordt opgesteld aan de hand van de drie onderzoeksvragen die in dit onderzoek zijn behandeld.

Onderzoeksvraag 1

a. Wat is de situatie van het topsportklimaat in Nederland?

Uit het onderzoek is een positief Nederlands topsportklimaat naar voren gekomen. Op alle variabelen scoort Nederland redelijk tot goed. Uit de gesprekken met deskundigen zijn eveneens weinig negatieve geluiden naar voren gekomen. Wel zijn er een aantal pijlers waar Nederland nog steeds winst op kan boeken omdat hier tot dusverre nog te weinig aandacht aan is besteedt, of er te weinig mogelijkheden zijn ontplooit. Hierbij valt te denken aan het lage stipendium, de talentidentificatie en –ontwikkeling, die letterlijk nog in zijn kinderschoenen staat, en de problemen die bestaan rondom de wetenschappelijke ondersteuning van de topsport.

Dit onderzoek heeft gekeken naar meer facetten dan dat de theorie heeft voorgeschreven. Zo is bij de structuur en organisatie en de financiële ondersteuning een belangrijkere rol weggelegd voor andere partijen naast de rijksoverheid, zoals gemeenten, steden en provincies in Nederland. Hieruit is gebleken dat Nederland op vele niveaus actief is op het gebied van topsport. Steden oriënteren zich op de markt van de topsport om zich als stad te profileren, de ondersteuning van de atleet vindt steeds meer plaats op gemeentelijk niveau, en zowel het Ministerie als het NOC*NSF zijn bezig met het opstarten van trainingscentra die in het land verspreid zijn. Dit kent vele voordelen, zowel structureel als financieel. Al deze partijen zorgen, samen met de Nederlandse Lotto, voor een groot bedrag wat jaarlijks in de topsport wordt gestopt.

b. In hoeverre speelt het Nederlandse topsportklimaat een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?

Het topsportklimaat in Nederland is van redelijk tot goed niveau. In het SPLISS-Model zijn een aantal pijlers opgenomen die invloed uitoefenen op topsportprestaties. Wellicht bekijkt het model het sportbeleid te veel vanuit een visie die vooral gecentreerd is in nationaal/federaal beleid. Lokale overheden en bedrijven zijn gaandeweg een erg belangrijke rol gaan spelen in de topsport. Het betrekken van deze spelers in het topsportbeleid lijkt van dergelijk belang waar hier mogelijk onterecht aan voorbij wordt gegaan.

Het is gebleken dat een positieve of een minder positieve beoordeling van een pijler van invloed kan zijn op topsportprestaties. De vele geldstromen in Nederland zorgen ervoor dat er veel mogelijk is rondom topsport. De goede structuur en organisatie in Nederland zorgt ervoor dat dit geld goed en effectief kan worden besteed. De atleet en coaches weten waar zij terecht moeten voor de ondersteuning die zij nodig hebben. De ondersteuning van de atleet kent in Nederland vele facetten. Op vele vlakken waar een topatleet mogelijke ondersteuning nodig heeft springen de Nederlandse beleidsmakers in verschillende vormen bij. De grootste belemmering die er op dit vlak bestaat is de hoogte van het stipendium, en de regeling die hiernaast bepaald of een sporter tot een bepaalde bedrag mag bijverdienen. Het is gebleken dat topsporters hieromtrent problemen ervaren, en soms zelf hun topsportcarrière vroegtijdig hierom beëindigen.

Coaches hebben de afgelopen jaren een voorname rol binnen de topsport in Nederland gekregen, dit is een prioriteit geweest van het NOC*NSF in de afgelopen jaren. Hierdoor kunnen zij vrijwel allemaal voltijds met de atleet bezig zijn. Dit leidt tot betere prestaties.

De minder positieve score rondom talentbegeleiding zorgt ervoor dat Nederland meer met zijn talenten kan doen, en ook meer talenten kan begeleiden. Omdat deze pijler nog redelijk onderontwikkeld is kan het zo zijn dat er talenten zich niet tot topatleet kunnen ontwikkelen, wat tot minder prestaties leidt. Wat betreft faciliteiten kan Nederland ook nog een slag slaan. Je kan er wel voor zorgen dat atleten en coaches voltijds met de topsport bezig kunnen zijn, maar dan moeten zij wel voltijds gebruik kunnen maken van topfaciliteiten. Nederland is hier de afgelopen jaren wel actief mee bezig, gezien bijvoorbeeld de realisatie van het topsportzwembad in Eindhoven. Hierdoor krijgen meer atleten de mogelijkheid om het maximale uit hun mogelijkheden te behalen. Nederland krijgt verder een minder positieve score rondom internationale competitie. Een hoge mate van internationale evenementen in eigen land en een goede eigen competitie zorgen voor betere prestaties. Nederland probeert hier wel aan te werken door bijvoorbeeld EK's en WK's naar Nederland te halen, maar het moet zich terdege van bewust zijn dat Nederland een klein land is, en dat de mogelijkheden rondom deze pijler altijd redelijk beperkt zullen blijven. Ook het wetenschappelijk onderzoek kan beter in Nederland. Wanneer hier echt goed mee omgegaan wordt, kan dit de concurrentiepositie van Nederlandse atleten sterk verbeteren. Innovaties in de sport zijn nu eenmaal belangrijk. Dit is een van de pijlers waar een klein land met geringe middelen toch

beter door kan gaan presteren dan concurrerende, grotere landen.

c. Wat is de situatie van de topsportomgeving in Nederland?

De nationale cultuur kent een aantal kenmerkende eigenschappen. De Nederlander is zeer feminien en individualistisch ingesteld. Het heeft een redelijke score op lange termijngerichtheid, wat hem goed maakt in vooruit plannen. De machtsafstand is verder klein in Nederland, waardoor Nederlanders vaak inspraak willen hebben in het beleid. Verder valt op dat Nederland een redelijk lage score heeft op onzekerheidsvermijding, waardoor men vrij snel geneigd is risico's te nemen. Wat betreft religie valt op dat Nederland verdeeld is in katholiek en protestants. Of er nog daadwerkelijk sprake is van enige invloed van deze religies in de samenleving is de vraag, aangezien de algemene invloed van religie in Nederland aan het verdwijnen is. Verder kent de Nederlander een hoge mate van nationale trots.

De situatie van de sportcultuur en topsportcultuur in Nederland lijkt op redelijk niveau te zijn. Over de variabelen die samen de concepten sportcultuur en topsportcultuur vormen is weinig negatiefs naar voren gekomen. De maatschappelijke waardering voor topsport, de prestatiedrang en de betrokkenheid van de media zijn redelijk, de positie van sport op school en de betrokkenheid van sponsors is zelfs goed te noemen. Wel is het zo dat de Nederlandse situatie van de topsportomgeving nog lang niet optimaal is. Het redelijke en goede niveau is veelal tot stand gekomen in de afgelopen acht jaar, na de Olympische Spelen in Sydney van 2000. De prestaties die daar zijn neergezet hebben een grote invloed hebben gehad op de opbouw van een sportcultuur en topsportcultuur. Het NOC*NSF is zich ervan bewust dat het niveau van de (top)sportcultuur nog veel hoger kan en moet zijn in de toekomst, en wil deze, in samenwerking met vele andere partijen, door middel van het Olympisch Plan 2028 versterken in Nederland.

d. In hoeverre speelt de Nederlandse topsportomgeving een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?

Wanneer er gekeken wordt naar de situatie van de nationale cultuur in Nederland is het sterk de vraag of dit van invloed kan zijn op topsportprestaties. Bepaalde scores, zoals die op onzekerheidsvermijding en lange termijngerichtheid zouden kunnen betekenen dat Nederland goed kan presteren in de topsport. Men durft risico's te nemen (volgens vele respondenten is topsport zeer risicovol) en er kan goed beleid rondom topsport worden uitgezet. De lage score op machtsafstand zorgt volgens culturele experts niet voor een positieve voorwaarde voor topsportprestaties. Deze vinden een topsportbeleid het meest effectief verlopen en een land met een hoge machtsafstand, waardoor beleid goed van boven wordt aangestuurd, en goed wordt opgevolgd. Ook heeft Nederland een zeer lage masculiniteit, wat zou betekenen dat Nederlanders een lage prestatiedrang hebben. Dit is ook een negatieve voorwaarde voor topsportprestaties. Of een bepaalde score op individualisme de topsportprestaties überhaupt zijn weerslag kan hebben op topsportprestaties is de vraag. Mogelijk zou een hoge score betekenen dat men goed kan presteren in

individuele sporten, maar sport gebeurt ook veel collectivistisch. Verder is goede samenwerking vaak vereist om tot prestaties te komen.

De religie in Nederland lijkt niets te beïnvloeden. De eerste vraag die gesteld zou moeten worden is welke religie de grootste invloed heeft in de cultuur, omdat Nederland verdeeld is qua religie. Verder lijkt de rol van religie in de Nederlandse cultuur door de ontkerkelijking vrijwel uitgespeeld. Wel komt naar voren dat de Nederlanders een redelijk trots volk zijn. Wanneer zij een prestatie neerzetten zullen ze dit ook een klein beetje doen voor het land. Dit kan bevorderlijk zijn om tot prestaties te komen. Verder is dit een goede voorwaarde om veel aan topsport te doen.

De sport- en topsportcultuur is in Nederland vrij goed te noemen. Dit is belangrijk voor de topsportprestaties, omdat het bepaalde voorwaarden schept. Een hoge mate van prestatiedrang zorgt ervoor dat men eerder tot prestaties kan en wil komen. Zaken als een hoge sportparticipatie, een goede positie van sport in de scholen en een goede organisatie hier omheen zorgt ervoor dat er meer potentiële topsporters in een land aanwezig zijn. De redelijke maatschappelijke waardering voor topsport in Nederland zorgt ervoor dat zaken gemakkelijker worden. Coaches en atleten krijgen meer aanzien, en er zijn meer financiële middelen aanwezig in Nederland. Hierdoor kunnen er eerder prestaties worden neergezet.

Het is in dit onderzoek duidelijk geworden dat media en sponsoring van groot belang zijn voor topsportprestaties. Media is belangrijk om de sportcultuur op te bouwen (voornamelijk de maatschappelijke waardering) en om sponsors bij de sport te betrekken. In Nederland is de media als redelijk beoordeeld. Er is vrij veel sport op tv, maar atleten vinden de media-exposure over het algemeen kwantitatief en kwalitatief tegenvallen. Verder is er wel een duidelijke sponsorcultuur aanwezig in Nederland. Dit zorgt ervoor dat er naast de publieke middelen nog veel meer geld aanwezig is in de Nederlandse topsportwereld, wat kan leiden tot betere prestaties.

Onderzoeksvraag 2

a. Wat is de situatie van het topsportklimaat in Vlaanderen?

De situatie van het topsportklimaat in Vlaanderen is niet goed, blijkt uit het onderzoek. De onderliggende pijler structuur en organisatie uit het SPLISS-model blijkt van dusdanig slecht niveau te zijn dat het diepe sporen achter laat in de overige pijlers en in het totale topsportklimaat van Vlaanderen. Er zijn vrijwel geen pijlers in Vlaanderen die goed zijn ontwikkeld. De financiële steun beperkt zich tot investeringen van de nationale overheid, en een kleine bijdrage van de Nationale loterij. Er is (vrijwel) geen inbreng van anderen. Verder is het niveau, de voorzieningen en de opleidingen voor trainers in Vlaanderen van zeer laag niveau. Over andere pijlers is het oordeel niet positief doordat er niet goed over investeringen wordt nagedacht. Er is veel geld beschikbaar voor de atleten, maar buiten financiële middelen krijgt de atleet weinig ondersteuning. Ook wordt er veel geïnvesteerd in wetenschappelijk onderzoek, maar deze investeringen zijn

vaak ad-hoc en niet op de topsport toegespitst. Ook op andere pijlers, zoals talentidentificatie en –ontwikkeling haalt men geen goed niveau omdat men laat met de opstart hiervan begonnen is.

b. In hoeverre speelt het Vlaamse topsportklimaat een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties?

De invloed van het topsportklimaat op de topsportprestaties van Vlaanderen lijkt groot te zijn. Vooral uit de fieldresearch komt naar voren dat de staat van het topsportklimaat, en dan vooral de organisatie en structuur, de reden is voor de tegenvallende Vlaamse sportprestaties. Dit is belemmerend voor de andere pijlers, die vaak ondanks goede initiatieven toch geen positieve uitwerking hebben. Zo is er veel geld beschikbaar voor coaches, maar wordt dit niet goed besteed. Frappant is dat er nog steeds geen goede opleiding is voor topcoaches, terwijl de nood hieraan al jaren bekend is. Hierdoor krijgen atleten nog steeds niet de gewenste begeleiding. Ook atleten kunnen over veel geld beschikken, maar dit geld wordt alleen uitgegeven aan salarissen, waardoor er nog veel zaken zelf moeten worden geregeld. Ook wat betreft wetenschappelijk onderzoek is er veel geld beschikbaar en veel samenwerking mogelijk met kennisinstituten en universiteiten, maar er bestaat geen duidelijk beleid hier omheen. Hierdoor wordt er ook onderzoek uitgevoerd wat geen nut heeft. Hierdoor kan al dit onderzoek slechts voor een klein deel positief bijdragen aan de topsportprestaties.

c. Wat is de situatie van de topsportomgeving in Vlaanderen?

Wat betreft regionale cultuur kent Vlaanderen een masculiene, individualistische samenleving. De opvallendste score voor de hoge score voor onzekerheidsvermijding, de Vlaming vindt het niet fijn om risico's te nemen. Verder kenmerkt het zich door een hoge mate van machtsafstand, en heeft het een redelijke score wat betreft lange termijngerichtheid.

Wat betreft religie is Vlaanderen vrijwel in zijn geheel katholiek. Dit laat nog lichtjes zijn sporen achter in de Vlaamse cultuur. Wat betreft nationale identiteit is Vlaanderen een apart geval. Het is moeilijk voor een Vlaming om aan te geven of het in eerste instantie een Vlaming of een Belg is, door de segregatie in het land.

De sportcultuur en topsportcultuur is van matig tot redelijk niveau in Vlaanderen. De sportparticipatie en de positie van sport op school zijn redelijk tot goed te noemen, maar zitten wel ingebed in een moeilijke structuur. Verder is de maatschappelijke waardering voor topsport, alsmede de prestatiedrang in de topsport in Vlaanderen laag.

Media krijgt een redelijke beoordeling. Er is veel aandacht voor topsport in de krant, maar al een stuk minder op de televisie. Verder is de belangstelling hiervoor niet hoog. Sponsoring wordt niet hoog beoordeeld in Vlaanderen, omdat er weinig geld in om gaat. Bedrijven hebben nog geen structurele betrokkenheid en belang bij de topsport in Vlaanderen.

d. In hoeverre speelt de Vlaamse topsportomgeving een rol van betekenis in het behalen van topsportprestaties van België?

Kijkende naar de regionale cultuur van Vlaanderen, is het de vraag of deze bepalend kan zijn voor prestaties op topsportniveau. De hoge mate van onzekerheidsvermijding zou kunnen betekenen dat Vlamingen geen risico durven nemen, daar waar topsport vaak een hoge mate van risico bezit. Maar de hoge mate van machtsafstand zou er voor zorgen dat Vlamingen beleid goed op kunnen volgen en er een effectief topsportbeleid zou moeten bestaan. De hoge mate van masculiniteit zou betekenen dat de Vlaming zeer prestatiegericht is. Beide constatering komen niet terug wanneer hier verder onderzoek naar wordt gedaan. Verder zou het katholicisme een rol kunnen spelen doordat Vlaanderen collectivistisch is ingesteld. Maar door de hoge score op individualisme is dit twijfelachtig. Wat betreft de lange termijngerichtheid zou gesteld kunnen worden dat de Vlaming dat men redelijk goed kan zijn in beleid formeren, maar dit gebeurt juist vaak ad hoc. De situatie van de nationale identiteit kan wel zijn weerslag hebben op topsportprestaties. Want waarvoor wil een Vlaming presteren? Voor de Vlaamse leeuw of de Belgische driekleur? Ook beleidsmakers in Vlaanderen blijken niet pro-Belgisch te zijn, waar topsport veelal wordt ingezet voor nationale promotie. Dit heeft geen positief effect op topsportprestaties.

De matige score voor de sportcultuur en topsport zorgt ervoor dat de voorwaarden voor topsportprestaties niet goed zijn. Door de redelijke score op sportparticipatie en schoolsport zijn er wel aardig wat Vlamingen actief, maar de nadruk ligt hier vaak op bewegen en niet op presteren. Dit is ook terug te vinden in de lage mate van prestatiedrang die een Vlaming bezit. Dit is niet bevorderlijk om uiteindelijk tot topsportprestaties te komen. Verder is de maatschappelijke waardering voor topsport niet hoog. Topsport kent geen hoog aanzien, waardoor prestaties minder beloond worden, en minder aantrekkelijk zijn. Atleten en coaches komen hierdoor ook meer obstakels tegen in de weg naar prestaties. Hoewel de media een redelijke positie inneemt in Vlaanderen, is er vaak geen sprake van positieve media-exposure. Hierdoor trekt dit weinig sponsors aan. Bedrijven zijn sowieso al minder verankerd in de Vlaamse sportcultuur en topsportcultuur, waardoor er minder middelen beschikbaar zijn om tot de top te komen.

Onderzoeksvraag 3

Een antwoord op de subvragen a (In hoeverre bestaan er verschillen tussen Nederland en Vlaanderen qua topsportklimaat?) en b (In hoeverre bestaan er verschillen tussen Nederland en Vlaanderen qua topsportomgeving?) worden uitvoerig toegelicht in hoofdstuk 8.

c. In hoeverre zouden deze verschillen een verklaring kunnen geven voor de verschillen in de topsportprestaties op de Olympische Spelen van 2008?

Financiële ondersteuning: Doordat Nederland meer financiële input heeft is er meer mogelijk in de topsport. Dit kan zeker een verklaring geven voor het verschil in topsportprestaties.

Structuur en organisatie: De verschillen die gevonden zijn op deze pijler kunnen duidelijk een verklaring geven voor dit verschil. In Nederland lijkt beleid rondom topsport goed mogelijk, maar in Vlaanderen is het een rommeltje. Met de gang van zaken in Vlaanderen op dit vlak lijken topsportprestaties nog ver weg. Deze zullen eerder door puur toeval of een hoge mate talent tot stand komen dan door de structuur die hier achter zit.

Ondersteuning van de atleet: Het verschil zit hem vooral in het feit dat Nederland goede voorwaarden schept voor de atleet, maar te weinig salaris geeft. In Vlaanderen is omgedraaid. In Nederland kan dit betekenen dat een atleet eerder kiest voor een andere carrière dan in de topsport, in Vlaanderen kan dit betekenen dat de atleten minder getriggerd worden. Dit is geen verschil wat voor het ene land makkelijker maakt om tot topsportprestaties te komen dan het andere land.

Voorzieningen en opleidingen voor coaches: het niveau en de opleidingen zijn in Nederland een stuk beter. In Vlaanderen zijn de opleidingen en voorzieningen te slecht om veel goede trainers te bezitten, en zo tot prestaties te komen. Dit kan een verschil zijn wat het verschil in prestaties kan verklaren, omdat zo atleten minder vaak en minder goed begeleid worden.

Wetenschappelijke ondersteuning: Hoewel in beide landen anders met dit thema wordt omgegaan, is de output van hetzelfde niveau. Het is niet waarschijnlijk dat dit een verklaring kan geven voor de verschillen in topsportprestaties.

Nationale/regionale cultuur (hofstede-dimensies): Hoewel hierin duidelijke verschillen in zijn gevonden tussen beide landen (Nederland en Vlaanderen als buurlanden wat betreft deze dimensies het verste uit elkaar van alle landen die onderzocht zijn (Hofstede, 1980)) hebben beide culturen aspecten die positief en negatief kunnen zijn voor het behalen van topsportprestaties. De vraag is of cultuur daadwerkelijk iets kan zeggen over topsportprestaties. Het is zichtbaar geworden dat wanneer er per dimensie wordt gekeken, een hoge of lage score daadwerkelijk invloed kan hebben op het behalen van topsportprestaties, of zaken die hier duidelijk mee te maken hebben, zoals het voeren van beleid. Zo zou het opmerkelijk zijn als er heel veel landen in de top 10 van de medaillespiegel staan met een even hoge score op onzekerheidsvermijding als Vlaanderen, omdat dit al veel obstakels opwerpt. Mogelijkerwijs is er een land dat de perfecte mix van dimensies bezit voor het behalen van topsportprestaties, Nederland en Vlaanderen hebben deze geen van beide. Het verschil op onzekerheidsvermijding zou een verklaring kunnen geven voor de verschillen tussen Nederland en Vlaanderen, de verschillen op machtafstand en masculiniteit zouden deze verschillen weer

tegenspreken.

Nationale/regionale cultuur (religie): Hoewel er verschillen zijn in religie, is het de vraag welke invloed deze verschillen hebben. Er zijn geen constatering gedaan die een verklaring kunnen geven voor het verschil in topsportprestaties op dit vlak.

Nationale trots & identiteit: Nederland is zich meer bewust van een nationale identiteit en doet topsport ook vooral om deze identiteit te vertonen en te versterken. In Vlaanderen en België is dit minder duidelijk. Verder is een Vlaming ook een stuk minder trots op zijn of haar land België. De vraag is waar men topsport voor doet. Dit kan een verklaring geven voor de verschillen in topsportprestaties.

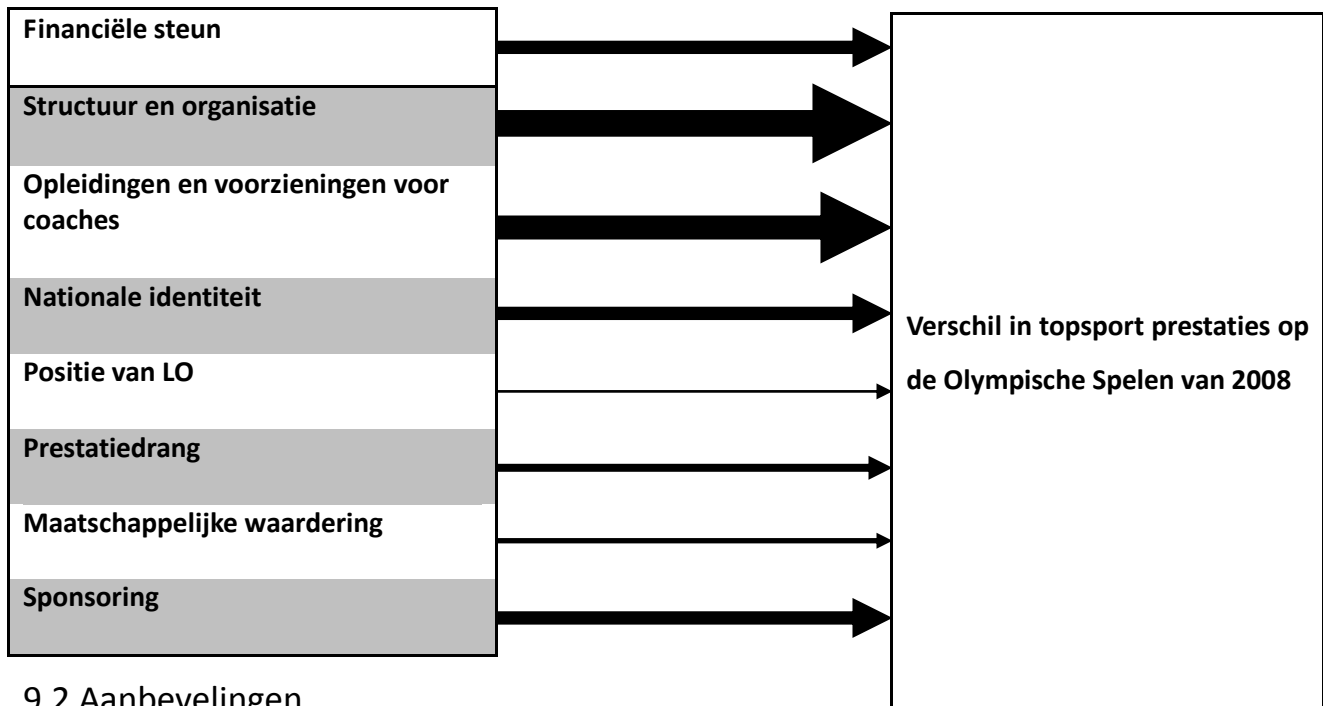
De positie van LO in de scholen: Het enige verschil wat hier naar voren is gekomen is dat Nederland meer gericht is op prestaties, in Vlaanderen de beweging veel centraler. Dit zou een verklaring kunnen geven voor verschillen in topsportprestaties.

Prestatiedrang: De Nederlander bezit meer prestatiedrang dan een Vlaming, zo is gebleken in het onderzoek. Dit is overigens tegenstellend op het beeld wat Hofstede verschaft over Vlaanderen en Nederland, wat betreft de score op de dimensie masculiniteit. Omdat Nederland meer voor prestaties gaat, zou dit een verklaring kunnen zijn voor het verschil in topsportprestaties.

Maatschappelijke waardering: In beide landen is er niet echt sprake van een sportcultuur en een topsportcultuur. Toch zijn in Nederland de beste ontwikkeling geconstateerd in de afgelopen jaren, vooral op het vlak van maatschappelijke waardering. Ook de sociale positie van coaches en atleten is beter in Nederland dan in Vlaanderen. Dit kan verklaren waarom de prestaties in Nederland beter zijn dan in Vlaanderen.

Sponsoring: In Nederland is er veel meer sprake van een grote sponsorcultuur dan in Vlaanderen. Hierdoor komen er ook meer middelen vrij voor de topsport in Nederland dan in Vlaanderen. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het verschil in prestaties op het gebied van topsport.

In onderstaand schema staan de variabelen weergegeven waarvan uit dit onderzoek is gebleken dat deze mogelijk een verklaring kunnen geven voor het verschil in topsportprestaties tussen Nederland en Vlaanderen. De dikte van de pijlen geven de grote van het verschil aan:

9.2 Aanbevelingen

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat er zowel voor Nederland als voor Vlaanderen mogelijkheden liggen om het topsportbeleid te versterken en hiermee de topsportprestaties omhoog te halen. Deze zullen per land besproken worden. We zullen ons hierbij vooral richten op aanbevelingen in het topsportklimaat en minder in de topsportomgeving. Hier is het makkelijker om daadwerkelijk aanpassingen te doen.

9.2.1. Nederland:

Nederland heeft de zaken op topsportgebied redelijk goed voor elkaar. Het ambitieuze Olympisch plan 2028 biedt een positief vooruitzicht voor het Nederlandse topsportklimaat en eveneens voor de sport- en topsportcultuur. Op enkele zaken is echter nog wel wat aan te merken. De koppeling van het wetenschappelijk onderzoek naar de sport laat op sommige gevallen nog wat te wensen over. Het wil nog wel eens voorkomen dat wetenschappelijk onderzoek op de plank blijft liggen en de koppeling met de praktijk niet goed genoeg is.

Qua ondersteuning van de atleet doet Nederland het goed, de omkadering is zelfs van hoog niveau. Mogelijk minpuntje hierbij is de financiële ondersteuning van de atleet, het stipendium ligt vrij laag waardoor het voor de topsporter niet altijd mogelijk is om zich volledig op de sport te kunnen richten (voor langere tijd). Enige verhoging hiervan zou dit wellicht wel kunnen bewerkstelligen.

Tot slot is naar voren gekomen dat bedrijven en lokale overheden een steeds grotere rol gaan spelen in het topsportlandschap. Het commerciële aspect van de topsport en het groter wordende belang van sponsors is iets waar wellicht meer gericht beleid op gevoerd kan worden. Financiële middelen zijn inmiddels van essentieel belang geworden en dit zou niet onderschat mogen worden. Hier liggen nog reeds onbenutte

kansen voor het NOC*NSF, zo blijkt uit het onderzoek.

Uit het onderzoek is gebleken dat verschillende personen verschillende visies kunnen hebben over hoe Nederland er voor staat als topsportland, tot welk niveau het zou kunnen groeien, en hoe het daar zou moeten komen. Zo zijn bijv. personen als Marcel Sturkenboom en Jan de Jong van de NOS van mening dat Nederland best een stapje verder mag gaan, en bepaalde grenzen mag overstijgen, om tot betere prestaties te komen. Een voorbeeld hiervan zou zijn dat de Olympische Spelen naar Nederland gebracht moeten worden, zelfs wanneer de faciliteiten die hiervoor gerealiseerd zouden worden nadien niet meer van algemeen nut zouden zijn. Dit heeft zich ook afgespeeld in Athene en Beijing. De vraag is in hoeverre Nederland bereid is zo'n stap te zetten om tot prestaties te komen. Vanuit het Ministerie wordt benadrukt dat prestaties in de topsport moeten samengaan met de realisatie van andere maatschappelijke doelen. Dhr. Sturkenboom heeft ook zijn functie moeten neerleggen bij het NOC*NSF, gedeeltelijk door deze progressieve visie. De vraag is ook in hoeverre hier maatschappelijk draagvlak voor is. Dit komt voornamelijk doordat Nederland nog geen enorme topsportcultuur bezit. Nederland heeft vrij grote stappen gezet in de afgelopen jaren, maar wil het de volgende stappen zetten, dan zal dit met de weg der geleidelijkheid moeten gaan.

9.2.2. Vlaanderen

Uit het onderzoek blijkt dat Vlaanderen nog een aantal mogelijkheden heeft om het topsportklimaat danig te verbeteren. Allereerst is er de structuur en organisatie van beleid die in Vlaanderen nog al negatieve sporen achter laat in het topsportlandschap. Het beleid is verdeeld over verschillende partijen waarbij de samenwerking te wensen overlaat. Ook komt de duidelijk aanwezige politieke inmenging het beleid niet ten goede. De vraag is echter of het mogelijk is om de structuur en organisatie van het topsportbeleid om te gooien, hierbij is de politieke inmenging een van de belangrijkste redenen. Alle betrokken partijen zijn zich immers bewust van de slechte samenwerking, maar zijn geen van allen optimistisch over een spoedige verandering van het Vlaamse topsportbeleid. Dit is opvallend aangezien de structuur en organisatie toch van grote bewezen waarde kan zijn voor het behalen van topsportsucces. Hierin heeft Vlaanderen nog een lange weg te gaan.

Waar mogelijk wel wat aan gedaan zou kunnen worden is de ondersteuning van zowel atleten als coaches, deze zou efficiënter kunnen. Het coach of trainer zijn wordt in Vlaanderen nog steeds niet als een vak gezien, hier zou meer ruimte voor gemaakt kunnen worden in het topsportbeleid. Het investeren in coaches die een aantal atleten onder zich heeft, levert immers meer rendement op dan het investeren in individuele atleten. Deze atleten worden in Vlaanderen bij wijze van spreke verward met een hoge financiële ondersteuning. Een aanbeveling die hierbij zou passen is dat hier een betere afstemming in gemaakt zou moeten worden. De ondersteunende diensten (BLOSO, het Departement) zouden meer ondersteunende taken, bijvoorbeeld op medisch, fiscaal en organisatorisch vlak op zich kunnen nemen in ruil voor een verlaging van de vergoedingen voor de atleten. Hierdoor krijgt de atleet wel minder geld, maar heeft het

meer tijd over om met een fris hoofd met topsport bezig te zijn.

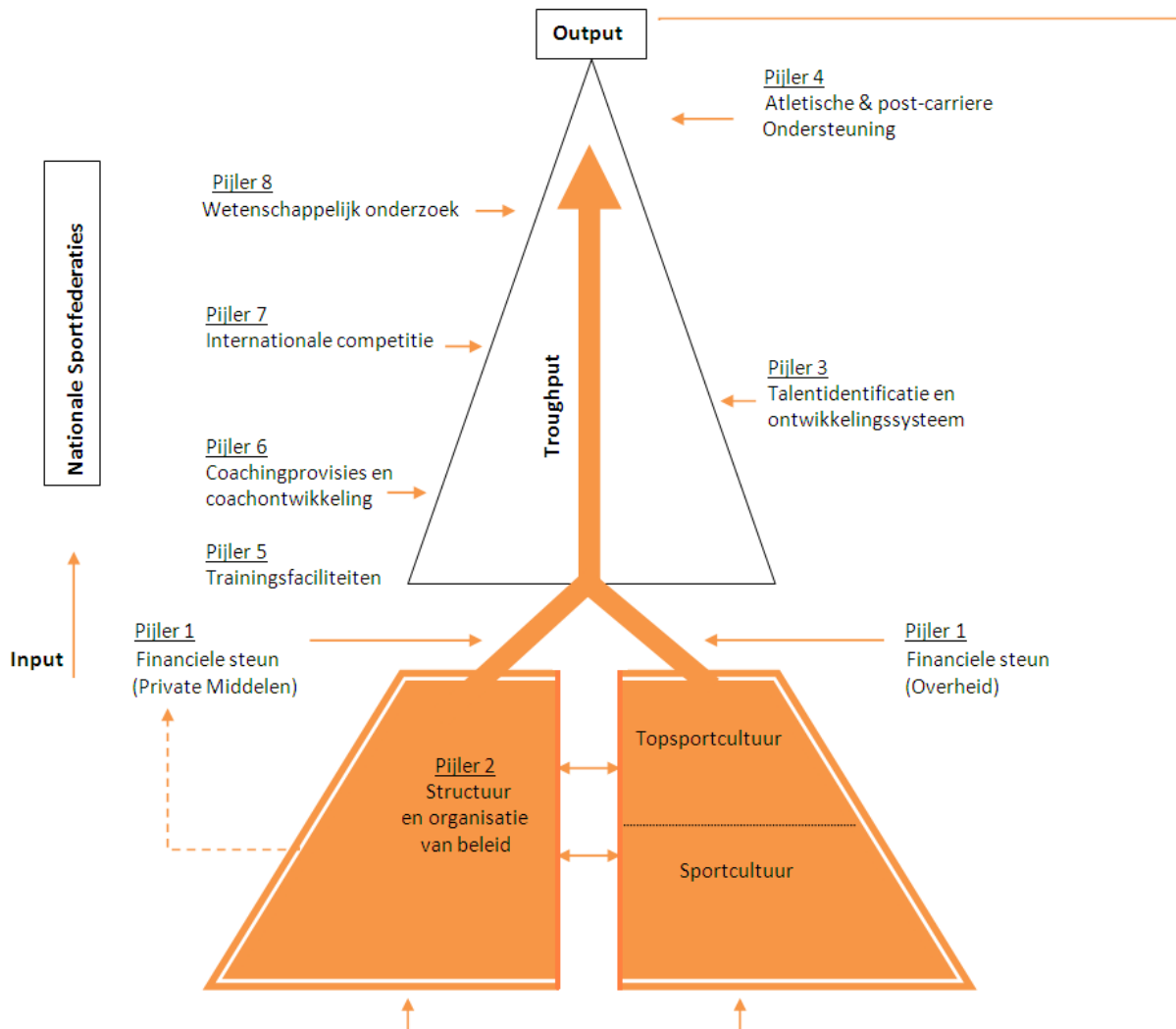
Net als in Nederland liggen er in Vlaanderen ook nog volop mogelijkheden voor wetenschappelijk onderzoek in de topsport. In de fieldresearch van het onderzoek kwam enkele malen naar voren dat er door bepaalde spelers in het topsportlandschap getwijfeld werd aan het belang van wetenschappelijk onderzoek in de topsport. Afstemming tussen de vraagkant (personen actief in de topsport) en de wetenschappelijke kant kan beter, waardoor deze pijler door de grote capaciteiten in Vlaanderen een echt pluspunt kan worden in Vlaanderen. Tot slot is ook de sponsoring in Vlaanderen op een benedengemiddeld niveau. Zoals eerder aangegeven is het belang hiervan groeiende en liggen er in Vlaanderen nog vol op mogelijkheden. Tot nu toe staat men nog niet echt open voor inbreng van private middelen in de topsport. Een verandering van deze visie zou van gunstige invloed zijn op de input in het topsportlandschap. Ook zou dit kunnen resulteren in een hoger maatschappelijk aanzien van atleten doordat zij zich vaker in de media aan de bevolking kunnen tonen.

9.3 Reflectie:

9.3.1. Reflectie op theorie

Door de resultaten uit het onderzoek zijn we tot de conclusie gekomen dat het pijlermodel wellicht op een aantal punten aangepast kan worden. Hieronder zullen de aanpassingen op het model besproken worden.

Figuur 9.1. Sportklimaat- en sportomgevingmodel

In het model is nu een rol weggelegd voor sport en topsportcultuur, waar dat voorheen ontbrak. Het is gebleken dat dit namelijk een sterke invloed uitoefent op topsportprestaties. Daarom is het nu samen met de structuur en organisatie van beleid als basis van het model gepositioneerd. Beiden onderdelen bleken namelijk van sterke invloed op de through- en de uiteindelijke output van het model. Zonder een goede structuur en organisatie van het topsportbeleid en een enigszins ontwikkelde sportcultuur lijkt het onmogelijk om prestaties te behalen in de topsport.

Hoewel sport- en topsportcultuur een prominente rol hebben gekregen in het model zal dit niet als pijler gedefinieerd worden. De pijlers zijn aspecten van het topsportklimaat en zijn meer beleidsgericht, de sport en topsportcultuur zijn aspecten van de gehele samenleving waardoor het moeilijk wordt om deze als een

pijler neer te zetten. Alle concepten die samen de sportcultuur en de topsportcultuur vormen (zoals besproken in de theorie) vormen de topsportcultuur van een land. Deze twee concepten kennen een aantal overeenkomsten waardoor ze in het model enkel gescheiden zijn met een stippellijn om het nauwe verband tussen de twee concepten terug te laten komen. Met het toevoegen van deze concepten vervalt de eigenlijke derde pijler sportparticipatie. Deze is al vertegenwoordigd in de sportcultuur. Aangezien media ook bij sport- en topsportcultuur wordt behandeld, is het aspect media nu volledig geïntegreerd in het model, waar het er eerst wat los bij hing onder het kopje *sportomgeving: media en sponsoring*. Dit onderdeel van het SPLISS-model is nu niet meer los aanwezig, omdat ook sponsoring volledig in het model is geïmplementeerd. Er is voor gekozen om sponsoring bij pijler 1. financiële steun te scharen. Deze pijler is nu opgedeeld in financiële steun van de overheid en private financiële steun, wat eerst als sponsoring gedefinieerd werd. Gebleken is dat media en sponsoring van redelijk groot belang zijn op topsportsucces. De verwachting is dat deze invloed de komende jaren nog groter kan worden. Belangrijk hierbij is de stippellijn die getrokken is van pijler 2. structuur en organisatie van beleid naar de private middelen. Het beleid kan immers wel degelijk invloed uitoefenen op het binnenhalen of binnenlaten van private partijen of sponsors in de topsport. Omdat dit gegeven bij verder onderzoek voor meer duidelijkheid kan zorgen, is er sprake van een stippellijn.

Tussen structuur en organisatie van beleid en sport- en topsportcultuur zijn twee wederkerige pijlen getrokken. De sport- en topsportcultuur, met onder andere variabelen als maatschappelijke waardering, prestatiegerichtheid en sportparticipatie, zouden wel degelijk van invloed kunnen zijn op het topsportbeleid. Maar andersom is er eveneens sprake van invloed. Goed voorbeeld hiervan is het Olympisch Plan van 2028 dat er voornamelijk gericht op is om de sport- en topsportcultuur in Nederland een boost te geven.

De pijler financiële ondersteuning maakt de input in het model compleet. Zoals vermeld is er gekozen voor een opdeling in financiële ondersteuning van de overheid en financiële ondersteuning uit private middelen. Vanuit de financiële steun, de sport- en topsportcultuur en de structuur en organisatie van beleid is het mogelijk om de throughput te verzorgen en uiteindelijk tot een goede output te komen.

Wat tot slot nieuw is in het model zijn de twee pijlen die vanuit de output terugvloeien naar de input. Dit is een belangrijk aspect wat in het onderzoek naar voren gekomen is. Sportsucces blijkt een positieve invloed te hebben op de sport- en topsportcultuur. Sportsucces kan van invloed zijn op bijvoorbeeld sportparticipatie, publieke en mediabelangstelling voor (top)sport, de prestatiegerichtheid van een samenleving en de maatschappelijke waardering voor (top)sport.

Sportsucces kan eveneens sterk van invloed zijn op sportbeleid. Dit zal vooral het geval zijn bij beleid dat nog niet volwaardig ontwikkeld is. Sportsucces kan als een motivator werken om het beleid goed neer te zetten, en eveneens (via de stippellijn) meer te genereren uit private middelen. Voorbeeld hiervan is het feit dat Pieter van den Hoogenband met minimale omkadering grootse successen behaalden. Deze successen hebben een positieve invloed gehad op de gehele input van het model, wat uiteindelijk heeft geleid tot de

realisatie van het topsportzwembad in Eindhoven, waar zijn naam aan verbonden is.

9.3.2. Reflectie op onderzoek

In het onderzoek is er voor gekozen om met 21 respondenten in gesprek te gaan om alle variabelen die uit de theorie naar voren gekomen waren aan bod te laten komen. Hierdoor wilde het soms voorkomen dat we enkel één persoon gesproken hebben over betreffende variabele. Hoewel we met deskundigen over deze onderwerpen in gesprek zijn gegaan is het wellicht lastig om uit één gesprek conclusies te trekken over bepaalde zaken. Om dit te vermijden is intensief (vervolg)onderzoek nodig, waar nu simpelweg te weinig tijd beschikbaar voor was. Dit had eveneens te maken met de omvang van het aantal variabelen en dus de te onderzoeken onderdelen. Het moge duidelijk zijn dat wanneer een onderdeel apart onderzocht zal worden, hier meer diepgang in aangegeven kan worden en wellicht een beter beeld over de concepten geschetst kan worden.

De daadwerkelijke inbreng van elk van de onderzochte variabelen op het sportsucces bleek lastig vast te stellen. Het feit dat dit onderzoek van beschrijvende aard was maakte het niet mogelijk om de inbreng daadwerkelijk te bevestigen, maar er is gepoogd om door middel van gesprekken met experts hier een weergave van te geven. Gaandeweg het onderzoek werd duidelijk dat het heel moeilijk was om de inbreng van de algemene culturele aspecten op sportsucces op waarde te schatten. Hiervoor is dus nog enig vervolgonderzoek nodig. Kwantitatief onderzoek zou hier wellicht een betere optie voor geweest zijn. Voor vervolgonderzoek over de relatie tussen deze algemene culturele waarden en topsportsucces, wordt dan ook aangeraden om het te zoeken in kwantitatief onderzoek. Door middel van een representatieve steekproef kan beter achterhaald worden of bijvoorbeeld de Hofstededimensies invloed hebben op de sport- of topsportcultuur van een land.

Voor vervolgonderzoek wordt tevens aangeraden om niet enkel te richten op het nationale (of in het geval van Vlaanderen, regionale) topsportbeleid. Hoewel dit natuurlijk wel het overkoepelende beleid is zijn de lokale overheden eveneens bezig met de topsport. De mate waarin zij dit doen kan vanzelfsprekend bijdragen aan het topsportklimaat, waardoor het interessant is om dit verder te onderzoeken.

Verder is in verschillende interviews naar voren gekomen om te bekijken in een bepaalde mate van commerciële activiteiten wat een land toelaat in de sport zijn invloed kan hebben op topsportprestaties.

Topsportsucces lijkt van talloze variabelen afhankelijk te zijn. Deze variabelen kennen eveneens weer onderlinge verbanden waardoor het moeilijk is om hier een duidelijk beeld van te krijgen. De bepaling van precieze invloed van variabelen op topsportsucces is erg moeilijk. Hier komt bij dat het palet van factoren dat van invloed is op topsportsucces danig complex is dat het schetsen van een compleet beeld haast een onmogelijke opgave lijkt.

Referenties:

Abbott A., Collins, D., Martindale, R. en Sowerby, K. (2002) *Talent Identification and development: an academic Review*, Edinburgh: Sport Scotland.

Alblas, G., Wijsman, E. (1993) *Gedrag in organisaties*, Groningen: Wolters Noordhoff.

Algemene Rekenkamer (2008) *Topsport in Nederland 2008*. Opgehaald 23 maart 2009, van www.algemener rekenkamer.nl.

Amis, J. en Cornwell, B (2005) *Global Sport Sponsorship*. Oxford: Berg.

Ball, D.W. (1972). Olympic Games Competition. Structural correlates of national succes. *International journal of Comparative sociology*, 13 (3-4) 186-200.

Beheydt, L. (2002) Delen Vlaanderen en Nederland een culturele identiteit? In: Gillaerts, P., van Belle, H., Ravier, L., *Vlaamse identiteit: mythe én werkelijkheid*. Leuven: Acco

Bergsgard, Nils Asle, Barrie Houlihan, Per Mangset, Hilmar Rommetvedt en Svein Ingve Nodland (2007) *Sport Policy: A Comparative Analysis of Stability and Change*; Oxford: Butterworth-Heinemann

Bernard A.B. en Busse, M.R. (2000) *Who wins the Olympic Games: Economic Development and medal totals*. Opgehaald op 23 november 2008, van http://papers.ssrn.com/paper.taf?abstract_id=246937.

Bloom, B.S. (1985) *Developing talent in young people*. New York: Balantine.

Bloso (2007) *Jaarverslag 2006*. Opgehaald op 4 april 2009, van www.bloso.be

Braeckmans, P. (2005) *Onderzoek naar de relatie tussen topsport en breedtesport in Vlaanderen*, niet gepubliceerde master-thesis, Vrije Universiteit Brussel, Brussel

Bosscher, De V., De Knop, P., Heyndels, B (2003) Comparing relative sporting success among nations: create equal opportunities in sport. *Journal for Comparative Physical Education and Sport*, 3 (3) 109-120.

Bosscher, de V., P. de Knop., S. Leblicq (2004a) *Onderzoek naar het topsportklimaat in Vlaanderen*. Opgehaald op 17 november 2008 van <http://aivpc41.vub.ac.be/standpunten/uploads/PerstekstTK.pdf>

Bosscher, de V., P. de Knop, S. Leblicq, M. van Bottenburg, B. Rijnen (2004b) *Topsport in Vlaanderen en Nederland: een vergelijkende studie*, W.J.H. Mulier Instituut en Vrije Universiteit Brussel: 's-Hertogenbosch/Brussel.

Bosscher, de V. (2004, 24 juni). België heeft geen ambitie: VUB vergelijkt topsport in Vlaanderen en Nederland, *De Standaard*.

Bosscher, de V., De Knop, P, Van Bottenburg, M., en Shibli, S. (2006) A conceptual framework for analysing sport policy factors leading to international sporting success, *European Sport Management Quarterly*, 6 (2), 185-215.

Bosscher, de V, Bingham, J, Shibli, S, van Bottenburg, M, de Knop, P (2008) *The Global Sporting Arms Race, An International Comparative Study on Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success*, Oxford: Meyer & Meyer Sport

Bosscher, de V. (2008) *Vlaanderen sport, ook aan de top*, Nieuwegein: Arko Sports Media.

Bosscher, de V. en De Knop, P. (2009). De effectiviteit van het Vlaams topsportbeleid. Een evaluatie van het beleid 2004-2008 (p. 55-89). In Vlaamse overheid (Ed.). *Sport verruimd. 5 jaar Vlaams sportbeleid* (2004-2009)Brussel: Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

Bottenburg, van M. (1994) *Verborgene competitie: over de uiteenlopende populariteit van sporten*, Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

Bottenburg, M. van (2000), *Het topsportklimaat in Nederland, Onderzoek in opdracht van NOC*NSF en het ministerie van WVS*, 's Hertogenbosch: Diopter-Janssens en van Bottenburg bv.

Van Bottenburg, M (2003). Sport for All and Elite Sport: Do they benefit one another? In IOC (ed.) *Proceedings van het 9e world sport for All Congress: Sport for all and elite sport: rivals or partners*, (pp.25). Arnhem: IOC.

Bottenburg, van M. et al., verwacht 2008

Cashmore, E. (2000) *Sports Culture: An A-Z Guide*. New York: Routledge

Claes, M.T. en M. Gerritsen (2002) *Culturele waarden en communicatie in internationaal perspectief*. Bussum: Coutinho

Clarke, S.R. (2002), *Home advantage in the Olympic Games*. Opgehaald op 17 november 2008, van <http://fulltext.ausport.gov.au/fulltext/2000/vic/HAOlympicgames.pdf>

Couwenberg, S.W. (2001) *Nationale identiteit*. Budel: Uitgeverij Damon

Darwin, M.S. (1981) Motives for national government involvement in sport. *Journal of Comparative Physical Education of sport*, 7 (2), 13-23.

Deacon, B., Hulse, M., Stubbs, P. (1997) *Global Social Policy: International Organisations and the Future of Welfare*, Londen: Sage.

De Groot, C. (1956) *Wat is Cultuur?*

Dellen, T.J. (1981) *Sport en systeem*, De Vrieseborch: Haarlem

Departement van jeugd, cultuur, media en sport (2007) *Audit van de Sportfederaties en het decreet van 13 juli 2001*, Brussel.

Digel, H. (2002a) *Organisation of High-Performance Athletics in Selected Countries (Final Report for the International Athletics Foundation)*, Tubingen: Universiteit van Tubingen.

Digel, H. (2002b) A comparison of competitive sports systems, *New Studies in Athletics*, 17 (1), 37-49.

Fisher, R.J. en Borms, J. (1990) *The search of sporting excellence*, Schondorf: Verlag Karl Hofmann

Franssen, S. (2007) *Sportsponsoring: motieven voor het sponsoren van een Belgische professionele voetbalploeg*, Hasselt: Universiteit van Hasselt

Gannon, M.J. (2004). *Understanding Global Cultures, Third Edition Metaphorical Journeys Through 28 Nations, Clusters of Nations, and Continents*. Thousand Oaks: Sage Publications

Green, M. en Houlihan, B. (2005) *Elite Sport Development: Policy learning and Policital Priorities*, Londen: Routledge

Germeaux, J. (2004, 31 augustus) De Olympische Spelen (2), *De Morgen*.

Grimes, A. R. Jr., Kelly, W. J., en Rubin, P. H. (1974). A socioeconomic model of national Olympic performance. *Social Science Quarterly*, 55, 777-783.

Ging, L.C. & Ramasamy, B (2002) The Socio-Economic Determinants of International Soccer Performance, *Journal of Applied Economics*, Vol. 5, No. 2, pp. 253-272.

Held, D. en McGrew, A.G. (2002) *Governing Globalization. Power, Authority and Global Governance*, Cambridge: Polity.

Hirst, P en Thompson, G. (1999) *Globalization in question. The International Economy and the Possibilities of Governance*, Cambridge: Polity.

Hoffman, R., Ging, L.C., Ramasamy, B. (2001) *Public Policy and Olympic Success, Research paper Series*. Nottingham, Maleisie: Universiteit van Nottingham.

Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: international differences in work-related values*, Beverly Hills: Sage Publications

Hofstede, G. (1999) *Allemaal andersdenkenden*, Amsterdam: Uitgeverij Contact.

Hofstede, G. (2001) *Culture's consequences: comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*, Londen, Sage Publications.

Houlihan, B. (2003) Sport and Globalisation, in B. Houlihan (ed.): *Sport and society. A Student Introduction*, Londen: Sage

Houlihan B. en M. Green (2008) *Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy*, Amsterdam: Elsevier.

InnoSportNL (2006). *Businessplan*. Arnhem: Stichting InnoSportNL.

Kamphuis, C. en R. van den Dool (2008) Sportdeelname. In Breedveld & Tiessen-Raaphorst (red) *Rapportage Sport 2008* (74-102). Den Haag: Textcetera

Knop, de P. (2004). Van *invallers tot kernspelers: De toekomst van de sport in Vlaanderen*. Leuven: Van Halewyck

Knop, de P, De Bosscher, V., & Leblicq, S. (2004). *Topsportklimaat in Vlaanderen*, Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Knop, de P., H. van der Poel en M. van Bottenburg (2002a) Het sportbeleid in Nederland en Vlaanderen, 57-78, In: De Knop P, Scheerder J, Vanreusel B (Eds.), *Sportsociologie: het spel en de Spelers*. Maarsen: Elsevier Gezondheidszorg

Knop, de P. en A. van Lierde (2004) Historisch overzicht van 40jaar Vlaams sportbeleid, In: Knop, de P. (Ed.), *Veertig jaar sport –en vrijetijdsbeleid in Vlaanderen*. Brussel: VUB Press.

Kiviaho, P., en Mäkelä, P. (1978) Olympic Success: a sum of non-material and material factors. *International Review of Sport Sociology*, 2, 5-6.

Levine, N. (1974) Why do nations win Olympic medals – some structural correlates of olympic success. *Sociology and social research*, 58, 4, 353-360.

Luschen, G., G. Sage en L. Sfeir (1981)*Handbook of social science and sport*, Champaign, Il: Stipes Publishing Company.

Marcha, V., Haverkamp, I. (1995) *Gedeeld of verdeeld*. Utrecht: Isor.

Mercy M. (2004, 18 mei) Het rapport sport: De ontdekking van de topsport, *De Standaard*.

Ministerie van VWS (1996). *Nota Wat sport beweegt*. Tweede Kamer, Vergaderjaar 1996-1997, 25 125, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Ministerie van VWS (1999). *Nota Kansen voor topsport. Het topsportbeleid van de rijksoverheid*. Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 429, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Nationale Loterij (2009) *Jaarverslag Lotto 2008; Verandering om te winnen, jaarbericht van de lotto 2008*. Opgehaald op 21 maart 2009, www.delotto.nl.

NOC*NSF (2009), Overeenkomst Olympische Spelen 2010 Vancouver NOC*NSF. Opgehaald op 8 augustus

2009, www.nocnsf.nl

Oakley, B. en Green, M (2001a) The production of Olympic championships: international perspectives on elite sport development systems, *European Journal for Sport Management*, 8 (Speciale uitgave), 83-102.

Oakley, B. en Green, M (2001b) The production of Olympic champions: international perspectives on elite sport development system. *European Journal for Sport Management*, 8, 83-105.

Policy Research Corporation (2008). *De economische betekenis van sport in Nederland*. Rotterdam: Policy research Corporation.

Renson, R. (2002) Boodschappen uit de toekomst: sport en bewegingscultuur in het derde millenium, 2002, 409-420, In: De Knop P, Vanreusel B, Scheerder J (Eds.), *Sportsociologie: het spel en de Spelers*. Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Riordan, J (1991) *Sport, Politics and communism*, Manchester: University Press.

Rooms, A (2005) *Sport– en topsportcultuur: een exploratieve studie tussen Nederland en Vlaanderen*, niet-gepubliceerde Master Thesis, Universiteit van Tilburg.

Roques, C., Heuvel M. van den (2004). *Evaluatie stipendiumregeling*. 's-Hertogenbosch: Mulier Instituut. Eveneens aangeboden als bijlage bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 429, nr. 15. Den Haag: Sdu.

Sanders, G., Nuijen, B. (1989) *Bedrijfscultuur: diagnose en beïnvloeding*. Assen: Van Gorkum.

Scheerder, J., Van Reusel, B. (2002). Sport in beweging, 31-56, In: De Knop P, Scheerder J, Vanreusel B (Eds.), *Sportsociologie: het spel en de spelers*, Maarssen: Elsevier Gezondheidszorg.

Scholte, J.A. (2000) *Globalisation: A Critical Introduction*, Basingstoke: Palgrave.

Shaw, S. en Pooley, J. (1976) National Success at the olympics: an explanation. In C. Lessard, JP Massicotte en E. Leduc (Eds.), *Proceedings of the 6th international Seminar: history of Physical Education and Sport*, Quebec: Trois Rivières.

Slack, T. (2005) *The commercialization of Sport*. Londen: Routledge

Stichting Fonds voor de Topsporter (2007). *Jaarverslag 2007*. Arnhem: Stichting Fonds voor de Topsporter.

Stichting KijkOnderzoek (2004), *Jaarrapport 2004*. Amstelveen: Stichting KijkOnderzoek.

Simons, A (2004, 30 augustus) Stop met kappen op het BOIC, *Het Nieuwsblad*.

Stamm, H. en Lamprecht, M. (2001). *Sydney 2000, the best games ever? Samenvatting van een onderzoek gepresenteerd op de 1e World Congress of Sociology of Sport*. Seoul, Korea.

Swanborn, P.G. (2003) *Case-study's: wat, wanneer en hoe?* Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Triandis, H.C. (1994) *Culture and Social Behavior*, University of Illinois, Urbana-Champaign, McGraw-Hill Inc

Triandis, H.C. (1996) The psychological measurement of cultural syndromes, *American Psychologist*, 51, 407-415, In: Monick R, Tusak M, Sports culture held by representatives of Olympic Games, 2001, In: Laaksonen K, Löppönen P, Nykänen E, Puronaho K, (Eds.), *Proceedings of the 9th Congress of European Association for Sport Management*, 214-216.

Trompenaars, F. (1993) *Riding waves of culture: Understanding cultural diversity in business*. Londen :The Economist Books.

Tuch, G. (2004, 30 augustus 2) Analyse, *Gazet Van Antwerpen*.

Heuvel, van den M. (2001). Fascinerende beelden. Mediasport en sportcultuur in Nederland, *Vrijtijdstudies*, 19 (2001) 2-3.

Heuvel, van den M. (2003), *Sport op televisie in Nederland: trendrapportage 1990-2002*, 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Vlaams Ministerie van CJSM (2006) *Beleidsbrief Sport. Beleidsrealisaties 2006, beleidsprioriteiten 2007*, Brussel: Departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Media (2004) Beleidsnota 2004-2009, Brussel: Departement van Cultuur, Jeugd, Sport en Media.

VWS (2002) Brief Staatssecretaris aan Voorzitter Tweede Kamer, 26-11-2002

VWS (2005) *Toekomstig sportbeleid; Nota Tijd voor sport, Bewegen, Meedoen, Presteren*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 30 234, nr. 2..

VWS (2006) *Toekomstig sportbeleid; Brief staatssecretaris ter aanbieding van het uitvoeringsprogramma Samen voor sport*. Den Haag: Sdu.

Weber, M., Kalberg, S. (2001). *The protestant ethic and the spirit of capitalism*. Chicago: Dearborn.

Weesterbeek, H (2007) *Sportbeleid in international vergelijkend perspectief*, Nieuwegein: Arko Sports Media.

W.J.H Mulier Instituut (2008, 31 juli) Factsheet 4 Minder sporten, Meer verdienen, *de Volkskrant*.

W.J.H Mulier Instituut (2008, 2 augustus) Factsheet 5 Trainers/Coaches, *de Volkskrant*.

W.J.H Mulier Instituut (2008, 4 augustus) Factsheet 6 Leven na topsportcarrière, *de Volkskrant*.

Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (2006) *Geloven in het publieke domein. Verkenningen van een dubbele transformatie*. Den Haag: AUP.

Wylleman, P., De Knop, P. en Sillen, D. (1998) *Former athletes' perceptions of retirement from high-level sport*. Presentatie tijdens het 28e congres van the International association of Applied Psychology. San Francisco, US, IAAP-APA, 9-14.

Wylleman, P. (2007) "*Atleet- en coach-carrieremanagement*", projectvoorstelling tijdens persconferentie op 26 augustus.

Yin, R.K. (1984) *Case study research : design and methods*, Beverly Hills, CA: Sage Publications

Gebruikte Internetsites:

www.bloso.be

www.losangeles1984.com,

www.minvws.nl

www.sport.nl

www.nu.nl

<http://www.europeanvaluesstudy.eu/>

www.geert-hofstede.com

www.stichtingloot.nl

Bijlagen

Bijlage I België haalt de minste Olympische medailles per miljoen inwoners

Binnen Europese Unie haalt België minste olympische medailles per miljoen inwoners

Deze 24 EU-landen hebben 280 medailles gewonnen voor een bevolking van 493 miljoen. De stand binnen de Europese Unie zegt alles over ons Belgisch sportniveau. We halen 0,2 medailles per miljoen inwoners. Dat is niveau vierde wereld of ver daaronder. Binnen de EU wordt gemiddeld één medaille verdiend per twee miljoen inwoners. Van alle grote landen (minimaal 10 miljoen inwoners) presteren Nederland en Hongarije het sterkst, België en Portugal het zwakst. De Portugezen hebben één troost: ze pakken prijzen met voetballen.

Bijlage II Overzicht behaalde medailles op de Olympiades na 1960

In de tabel staan voor elke Olympische Spelen eerst de Nederlandse resultaten met daaronder de Belgische resultaten. Achter de organiserende stad is tussen haakjes het aantal te verdelen medailles weergegeven om relatief gezien een beter beeld te verschaffen op de behaalde resultaten

De dikgedrukte Olympische Spelen zijn diegenen waarop Nederland niet hoger wist te eindigen op de medaillespiegel dan België (in de medaillespiegel telt allereerst het aantal gouden medailles, dan het aantal zilveren en tot slot het aantal behaalde bronzen plakken)

ZOMER					WINTER				
	Goud	Zilver	Brons	Totaal		Goud	Zilver	Brons	Totaal
2008	7	5	4	16	2006	3	2	4	9
<i>Peking (958)</i>	1	1	0	2	<i>Turijn (252)</i>	0	0	0	0
2004	4	9	9	22	2002	3	5	0	8
<i>Athene (928)</i>	1	0	2	3	<i>Salt Lake City (234)</i>	0	0	0	0
2000	12	9	4	25	1998	5	4	2	11
<i>Sydney (928)</i>	0	2	3	5	<i>Nagano (205)</i>	0	0	1	1
1996	4	5	10	19	1994	0	1	3	4
<i>Atlanta (842)</i>	2	2	2	6	<i>Lillehammer (183)</i>	0	0	0	0
1992	2	6	7	15	1992	1	1	2	4
<i>Barcelona (815)</i>	0	1	2	3	<i>Albertville (171)</i>	0	0	0	0
1988	2	2	5	9	1988	3	2	2	7
<i>Seoel (739)</i>	0	0	2	2	<i>Calgary (138)</i>	0	0	0	0
1984	5	2	6	13	1984	0	0	0	0
<i>Los Angeles (688)</i>	1	1	2	4	<i>Sarajevo (117)</i>	0	0	0	0
1980	0	1	2	3	1980	1	2	1	4
<i>Moskou (631)</i>	1	0	0	1	<i>Lake Placid (115)</i>	0	0	0	0
1976	0	2	3	5	1976	1	2	3	6
<i>Montreal (613)</i>	0	3	3	6	<i>Innsbruck (111)</i>	0	0	0	0
1972	3	1	1	5	1972	4	3	2	9
<i>München (600)</i>	0	2	0	2	<i>Sapporo (105)</i>	0	0	0	0
1968	3	3	1	7	1968	3	3	3	9
<i>Mexico City (527)</i>	0	1	1	2	<i>Grenoble (106)</i>	België nam niet deel			
1964	2	4	4	10	1964	1	1	0	2
<i>Tokio (504)</i>	2	0	1	3	<i>Innsbruck (103)</i>	0	0	0	0
1960	0	1	2	3	1960	0	1	1	2
<i>Rome (461)</i>	0	2	2	4	<i>Squaw Valley (81)</i>	België nam niet deel			